

Grey Scale #13



A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19



AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

32

~~POUENIE~~

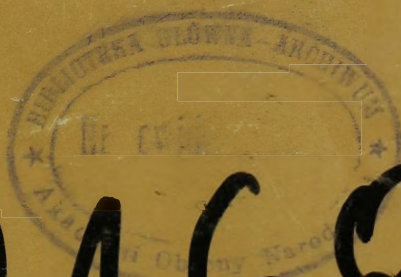
Egz. nr 2

~~2019~~

Ppłk dypl. Janusz JAKUBÓWSKI

OCENA SPOSOBÓW I MOŻLIWOŚCI
ODPIERANIA KONTRATAKÓW
W NATARCIU DYWIZJI

Rozprawa doktorska



12168

WARSZAWA 1987

57.





32

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~POLENE~~
Egz. nr 2

Ppłk dypl. Janusz JAKUBOWSKI

**OCENA SPOSOBÓW I MOŻLIWOŚCI
ODPIERANIA KONTRATAKÓW
W NATARCIU DYWIZJI**

Rozprawa doktorska

12168

WARSZAWA 1987

57.

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

~~Do użytku
służbowego~~

POUFNE

Egz nr 2

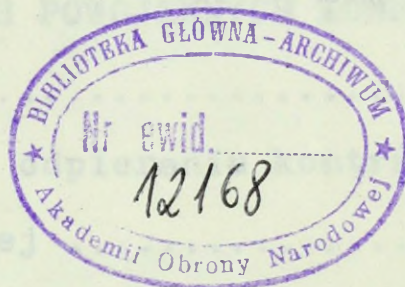
Przechl. Prof. 779/21.08.95 JAW



Ppłk dypl. Janusz JAKUBOWSKI

OCENA SPOSOBÓW I MOŻLIWOŚCI ODPIERANIA KONTRATAKÓW
W NATARCIU DYWIZJI

Rozprawa doktorska



OPRACOWANA

POD KIEROWNICTWEM NAUKOWYM

płk. doc. dr. Teofila WÓJCIKA

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
Rozdział 1. METODOLOGICZNE ZAŁOŻENIA TEMATU	10
1.1. Uzasadnienie wyboru tematu	11
1.2. Problemy naukowe	12
1.3. Hipoteza robocza	13
1.4. Ważniejsze terminy i pojęcia	15
1.5. Teren badań	18
1.6. Metody badań	20
1.7. Krytyka literatury przedmiotu	21
Rozdział 2. DOŚWIADCZENIA I WNIOSKI W ODPIERANIU KONTRATAKÓW PRZEZ ODDZIAŁY I ZWIĄZKI TAKTYCZNE W OKRESIE II WOJNY ŚWIATOWEJ ORAZ W WAŻNIEJSZYCH POWOJENNYCH KONFLIK- TACH ZBROJNYCH	29
2.1. Wnioski i doświadczenia w odpieraniu kontrataków w czasie II wojny światowej	31
2.2. Wnioski wynikające z odpierania kontrataków w ważniejszych lokalnych konfliktach zbrojnych	44
Rozdział 3. ZASADY WYKONYWANIA KONTRATAKÓW WEDŁUG POG- LĄDÓW NATO ORAZ OCENA MOŻLIWOŚCI ICH OD- PIERANIA W NATARCIU DYWIZJI	56
3.1. Formy obrony według poglądów NATO. Rola kontrata- ków w poszczególnych formach obrony	57
3.2. Wykonywanie kontrataków w obronie według poglą- dów NATO	68

3.3. Ocena możliwości odpierania kontrataków przez dywizję zmechanizowaną siłami pułku zmechanizowanego typu "85" i wydzielonymi środkami dywizji	73
3.3.1. Ocena możliwości wybranych środków ogniowych pułku i przydzielonych /wspierających/ środków dywizyjnych podczas odpierania kontrataków	76
3.3.2. Ocena możliwości zwalczania czołgów i wozów bojowych nieprzyjaciela biorących udział w kontrataku przez czołgi, BWP i środki przeciwpancerne pułku	89
Rozdział 4. SPOSOBY ODPIERANIA KONTRATAKÓW NIEPRZYJACIELA	97
4.1. Modele sposobów odpierania kontrataków	97
4.1.1. Model odparcia /rozbicia/ kontratakującego odwo- du nieprzyjaciela "w boju spotkaniowym"	101
4.1.2. Model odparcia kontrataku nieprzyjaciela "ogniem z miejsca"	109
4.1.3. Model odparcia kontrataku nieprzyjaciela "obroną części sił"	118
4.2. Ocena efektywności sposobów odpierania kontrataków	126
Rozdział 5. ORGANIZACJA ODPIERANIA KONTRATAKÓW. DOWO- DZENIE ORAZ WYBRANE ELEMENTY ZABEZPIECZE- NIA BOJOWEGO ODPIERANIA KONTRATAKÓW	136
5.1. Czynności dowódcy i sztabu dywizji związane z przyszłą walką z kontratakami nieprzyjaciela przed rozpoczęciem natarcia	137

5.1.1. Powzięcie decyzji	139
5.1.2. Wydanie rozkazu bojowego i organizacja współ- działania	141
5.1.3. Organizacja zabezpieczenia bojowego działań	146
5.2. Uściślenie decyzji i postawienie /skorygowanie/ zadań bojowych do odparcia kontrataku nieprzyjacie- la w toku prowadzenia natarcia	151
5.3. Funkcjonowanie systemu dowodzenia dywizji w czasie organizacji walki z kontratakami oraz w czasie ich odpierania	156
ZAKOŃCZENIE	163
WYPISY Z LITERATURY	169
ZAŁĄCZNIKI	185
BIBLIOGRAFIA	276

WSTĘP

Zdecydowane, prowadzone w wysokim tempie natarcie doprowadza do szybkiego rozbicia przeciwnika i osiągnięcia zwycięstwa. Realizacja tego celu wymaga ciągłego doskonalenia wszystkich form prowadzenia natarcia, zwłaszcza ulepszenia sposobów przełamania taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela, w tym także odpierania jego kontrataków. Pomyślne bowiem przełamanie obrony i skuteczne odparcie kontrataków nieprzyjaciela stanowią nieodłączny warunek rozwinięcia natarcia w głąb, a co za tym idzie - przerodzenia sukcesu taktycznego w operacyjny.

Zdaje sobie z tego sprawę także potencjalny przeciwnik, który nie ustaje w wysiłkach zmierzających do stworzenia obrony zdolnej do przeciwstawienia się współczesnemu natarciu. Obrona ta, oparta na kompleksowym systemie efektywnych środków walki w coraz większym stopniu nabiera charakteru manewrowego. Stale wzrasta jej trwałość, odporność na uderzenia i aktywność.

Jednym z przejawów manewrowości i aktywności obrony nieprzyjaciela są kontrataki, których rola we współczesnych działaniach obronnych niewspółmiernie wzrosła i będzie nadal rosła. Ogromny wpływ na wzrost ich znaczenia wywiera również ciągły rozwój uzbrojenia i sprzętu bojowego nieprzyjaciela. Wprowadzanie na wyposażenie w państwach NATO nowych typów czołgów i bojowych wozów piechoty powoduje stały wzrost możliwości bojowych wojsk pancernych i zmechanizowanych, co w konsekwencji umożliwia im prowadzenie bardziej manewrowych działań bojowych.

Oznacza to także, że wojska nacierające muszą być przygotowane do przełamywania obrony manewrowej, do skutecznego zwalczania wszystkich jej elementów, w tym także do odpierania zaskakujących kontrataków. Opanowanie różnorodnych form zwalczania kontrataków przeciwnika stanowi jeden z zasadniczych czynników utrzymania wysokiego tempa natarcia w toku przełamywania jego obrony.

Poszukiwanie nowych form walki z kontratakami, a także weryfikacja istniejących dotychczas sposobów ich odpierania stanowi główny kierunek badań oraz opracowania niniejszej rozprawy. W procesie badań dokonano oceny możliwości bojowych wojsk własnych z uwzględnieniem struktury organizacyjnej drugiej połowy lat 80-tych pod kątem ich wykorzystania w odpieraniu kontrataków nieprzyjaciela. W oparciu o krytykę literatury źródłowej, doświadczenia z okresu II wojny światowej i powojennych konfliktów zbrojnych, a także badania ćwiczeń, "zbudowano" modele teoretyczne poszczególnych sposobów odpierania kontrataków. One to bezpośrednio posłużyły do dokonania oceny efektywności tych sposobów i określenia kierunków ich doskonalenia.

Ponadto dokonano uogólnienia pracy dowódcy i sztabu dywizji dotyczącej odpierania kontrataków nieprzyjaciela zarówno w czasie przygotowania walki, jak i w toku jej prowadzenia. Opracowano przy tym model powzięcia decyzji przez dowódcę dywizji /pułku/ do odparcia kontrataku nieprzyjaciela w czasie prowadzenia natarcia.^{x/} Określono także sposób realizacji zasadni-

x/ Zob. załącznik 19.

czych rodzajów zabezpieczenia bojowego tej fazy walki.

W ramach poszukiwania nowych form zwalczania kontrataków określono sposób wykorzystania zdalnego minowania stawianego przez artylerię raketową w czasie podchodzenia odwodów nieprzyjaciela do rubieży kontrataku.

Wyniki badań opracowano w postaci niniejszej rozprawy oraz w formie dwunastu tabulogramów stanowiących wydruk komputerowy /załączone oddzielnie - tylko do egzemplarza nr 1/. Ponadto uzupełnienie wyników badań nad tematem rozprawy stanowią materiały seminarium taktycznego przeprowadzonego w toku badań sądów i opinii kadry.^{x/}

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia.

W rozdziale pierwszym przedstawiono metodologiczne założenia tematu, a w nich: uzasadnienie wyboru tematu, problemy naukowe, hipotezę roboczą, ważniejsze terminy i pojęcia stosowane w pracy, teren badań, metody badań oraz krytykę literatury przedmiotu.

Rozdział drugi zawiera doświadczenia historyczne i wnioski w zakresie odpierania kontrataków przez oddziały i związki taktyczne /Armii Radzieckiej i Wojska Polskiego/ w okresie II wojny światowej oraz w głównych powojennych konfliktach zbrojnych. Z powojennych konfliktów lokalnych ogólnej analizie poddano wnioski i doświadczenia z wojny w Korei /1950-53/,

x/ Zob. materiały seminarium taktycznego: "Ocena możliwości i sposobów odpierania kontrataków nieprzyjaciela przez pułk i batalion w natarciu", CDO, Warszawa 1986, s. 3.

konfliktu w Pakistanie /1965/ i agresji amerykańskiej w Wietnamie /1968-73/. Szczegółowo natomiast przeanalizowano doświadczenia wynikające z czterech wojen arabsko-izraelskich.

W rozdziale trzecim dokonano oceny możliwości bojowych /możliwości ogniowych i siły uderzeniowej/ elementów ugrupowania bojowego dywizji, wydzielonych do odpierania kontrataków. Ocenę tę przeprowadzono pod kątem użycia wyżej wymienionych elementów w poszczególnych sposobach odpierania kontrataków, w celu określenia ich efektywności.

W rozdziale czwartym przedstawiono istotę /treść/ poszczególnych sposobów walki z kontratakami, dokonano ich charakterystyki oraz przedstawiono modele działania sił i środków w czasie ich stosowania.

Rozdział piąty zawiera organizację walki z kontratakującymi odwodami oraz zasadnicze zadania realizowane w ramach zabezpieczenia bojowego. Przedstawiono w nim w formie modeli decyzyjnych układ i treść pracy dowódcy i sztabu dywizji dotyczącej organizacji walki z kontratakami zarówno przed rozpoczęciem natarcia, jak i w toku jego prowadzenia. Pokazano także organizację dowodzenia oraz realizację wybranych rodzajów zabezpieczenia bojowego odgrywających główną rolę w odpieraniu kontrataków.

Niniejsza praca - zdaniem autora - ma charakter poznawczy i użyteczny. Z jednej strony pozwala w większym stopniu zgłębić problemy wybranych elementów organizacji i prowadzenia natarcia. Z drugiej zaś strony zawarte w niej treści można

bezpośrednio wykorzystać w praktycznym szkoleniu wojsk, zwłaszcza w prowadzeniu ćwiczeń taktycznych i dowódczo-sztabowych.

W trakcie prowadzenia badań i opracowania rozprawy doktorskiej korzystano z rad, opinii i pomocy, a także osiągnięć naukowych wielu oficerów, wśród nich oficerów Sztabu Generalnego WP, Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego, dowódców i oficerów sztabu oddziałów 4 DZ i 8 DZ, kadry dydaktyczno-naukowej szeregu katedr Akademii Sztabu Generalnego WP, Centrum Doskonalenia Oficerów i wyższych szkół oficerskich /WSOWZ, WSOWPanc, WSOWInż, WSOWRiA/, którym za okazaną pomoc autor wyraża serdeczne, żołnierskie podziękowanie.

Szczególne słowa podziękowania autor kieruje pod adresem promotora, Obywatela płk.doc. dr. Teofila Wójcika, za cenne uwagi metodologiczne i merytoryczne, ogromną życzliwość i wyrozumiałość.

Rozdział 1. METODOLOGICZNE ZAŁOŻENIA TEMATU

W toku badań oraz w czasie opisywania ich wyników w formie rozprawy doktorskiej kierowano się zasadami metodyki marksistowsko-leninowskiej, zwłaszcza materializmu dialektycznego i historycznego. Dały one możliwość widzenia problemów naukowych w ciągłym ruchu, w stałym procesie zmian, które stanowią motor ich rozwoju. Umożliwiły także przedstawienie wyników badań i zaproponowanie szeregu nowych rozwiązań w sposób dość obiektywny.

W czasie prowadzenia badań i opisywania ich wyników wykorzystywano również zalecenia dyrektywne Ministerstwa Obrony Narodowej, zawarte w dokumentach normatywnych do szkolenia Sił Zbrojnych PRL.

Całokształt badań dotyczących tematu rozprawy stanowił pewien logiczny ciąg przedsięwzięć i czynności, zaczynający się od postawienia problemów, poprzez badanie, do ich rozwiązania. Czynności te były rozłożone w czasie i wykonywane w pewnej kolejności, przy czym każda wcześniejsza czynność, po jej zrealizowaniu, stwarzała warunki do wykonania przedsięwzięcia następującego po niej. Badania te stanowiły określony proces poznawczy, polegający na stopniowym przechodzeniu od niewiedzy do wiedzy, od bliżej nieokreślonego do bardziej sprecyzowanego w dziedzinie odpierania kontrataków w natarciu dywizji.

1.1. Uzasadnienie wyboru tematu

Na początku wypada stwierdzić, że w dotychczasowych opracowaniach teoretycznych w małym jeszcze zakresie rozwiązane zostały problemy odpierania kontrataków nieprzyjaciela w natarciu dywizji. Są one fragmentaryczne, często kontrowersyjne.

Istotne zmiany zachodzące ciągle w prowadzeniu działań bojowych, spowodowane głównie wprowadzaniem coraz doskonalszych środków walki, w znacznym stopniu przewartościowały poglądy, wymagania i zasady odpierania kontrataków w natarciu. Ich znaczenie w obronie niewspółmiernie wzrosło i będą one odgrywać coraz większą rolę. Współczesne kontrataki charakteryzują się większym rozmachem czasowo-przestrzennym i stanowią decydujący czynnik aktywności obrony.

Ekspertsi wojskowi NATO w pełni potwierdzają powyższe zalety kontrataków. Wyraża to między innymi lansowana w ostatnich latach koncepcja obrony aktywnej. Dlatego też zachodzi potrzeba szerszego rozpatrywania tego problemu, gdyż istniejące obecnie bardzo ogólne zalecenia w tej dziedzinie nie są adekwatne do stale rosnącego znaczenia tej formy walki.

Konieczność rozpatrywania problematyki kontrataków wynika także ze zmian organizacyjno-strukturalnych Wojska Polskiego, realizowanych w drugiej połowie lat osiemdziesiątych. Zmiany te oraz wprowadzenie w ślad za nimi nowych wzorów uzbrojenia, obligują do szerszego rozważenia i gruntownego przeanalizowania zasad odpierania kontrataków oraz określenia warunków ich

odpierania. Ponadto zachodzi potrzeba ustalenia optymalnych sposobów odpierania tychże kontrataków w oparciu o analizę możliwości pułku i dywizji /typu - "85"/.

Praca na powyższy temat, w myśl intencji autora, stanowi próbę stworzenia opracowania naukowego, traktującego problem w sposób całościowy. Ma ona na celu uogólnienie wiedzy w dziedzinie walki z kontratakami oraz rozszerzenie jej o nowe treści wynikające zarówno ze zmian w sposobach przeprowadzenia kontrataków, jak i zmian struktury organizacyjnej pułku i dywizji.

Cel ten przewijał się przez cały okres działalności badawczej, zarówno w toku badań, jak i w okresie ich opisywania.

1.2. Problemy naukowe

Dla ściślejszego ukierunkowania badań wysunięto cztery zasadnicze problemy naukowe. Prowadzone badania miały na celu rozwiązanie tych problemów, a ich wyniki zostały opisane w poszczególnych rozdziałach rozprawy. Problemy te brzmią następująco:

- jakie wnioski wynikają z doświadczeń w odpieraniu kontrataków przez pułki piechoty /brygady pancerne/ i dywizje piechoty /pancerne/ w okresie II wojny światowej oraz przez oddziały i związki taktyczne w powojennych konfliktach zbrojnych dla określenia współczesnych warunków odpierania kontrataków w natarciu dywizji?;

- w jakim stopniu zmiany organizacyjno-techniczne, związane z przejściem na nową strukturę organizacyjną /typu - "85"/, wpłyną na wzrost możliwości ogniowych i uderzeniowych pułku zmechanizowanego /pz/ oraz wydzielonych środków dywizji zmechanizowanej /DZ/ podczas odpierania kontrataków silnych odwołów nieprzyjaciela?;

- jak w świetle zmian strukturalno-organizacyjnych pułku i dywizji kształtują się możliwości doskonalenia sposobów odpierania kontrataków w natarciu dywizji?;

- jaki powinien być optymalny model odpierania kontrataków przez pz wyposażony w BWP w natarciu DZ?

1.3. Hipoteza robocza

Po przestudiowaniu dostępnej literatury przedmiotu oraz wstępnym rozpoznaniu badanej problematyki autor doszedł do przekonania, iż kontrataki, jako manewrowa forma działań, rozwijają się wraz ze wzrostem możliwości bojowych wojsk nieprzyjaciela, zwłaszcza jego środków rażenia oraz wojsk pancernych i zmechanizowanych. Szczególną rolę w ich wykonywaniu odgrywają przede wszystkim takie elementy składowe możliwości bojowych wojsk dywizji jak siła uderzeniowa i możliwości ogniowe. Z drugiej strony oba te czynniki decydują również o możliwości przeciwstawienia się kontratakowi przez wojska nacierające. Umiejętne ich wykorzystanie stanowi treść walki z kontratakami, treść sposobów ich odpierania.

Jednocześnie poziom wzajemnej relacji obu tych czynników stanowi podstawowy wyróżnik określający poszczególne sposoby odpierania kontrataków. Przecież to, czy dany kontratak odpierany jest "obronnie" czy "zaczepnie" zależy od stopnia wykorzystywania siły uderzeniowej wojsk nacierających, lub też ich możliwości ogniowych.

Z kolei przyrost możliwości bojowych wojsk uwarunkowany jest zmianami organizacyjno-technicznymi wojsk własnych i nieprzyjaciela, przy czym zmiany te mogą niekiedy powodować nierównomierny przyrost poszczególnych czynników tych możliwości. Idąc dalej można stwierdzić, że przewaga danego czynnika możliwości bojowych jednej ze stron w stosunku do drugiej powoduje preferowanie przez tę stronę takich form walki, w których dany czynnik można lepiej wykorzystać.

Tego typu rozważania doprowadziły do sprecyzowania hipotezy roboczej, która w pierwotnym brzmieniu przedstawiała się następująco:

"Rozwój ilościowy i jakościowy środków walki oraz zmiany organizacyjno-techniczne zarówno w wojskach własnych, jak i nieprzyjaciela /w latach osiemdziesiątych/ zwiększą w znacznym stopniu ich możliwości bojowe, zwłaszcza uderzeniowe i ogniowe, w wyniku których odpieranie kontrataków będzie przyjmowało najczęściej formę obronno-zaczepną".

Tak postawiona hipoteza robocza wyznaczyła kierunek badań, stanowiła ich oś przewodnią, pozwoliła na odpowiednie grupowanie poznawanych faktów, stanowiła podstawę do ich interpre-

tacji i oceny.

Zweryfikowanie powyższej hipotezy w ramach tematu rozprawy wymagało sprecyzowania podstawowych pojęć, wyznaczających obszary badań, ustalenia aktualnego stanu wiedzy o odpieraniu kontrataków, doboru najskuteczniejszych metod badawczych, a także /obok przeprowadzenia odpowiednich badań/ ustalenia możliwości i formy jej praktycznego zastosowania na polu walki.

1.4. Ważniejsze terminy i pojęcia

Dla potrzeb procesu badawczego związanego z tematem rozprawy, sprecyzowania wymagały przede wszystkim takie pojęcia jak: "kontratak", "odparcie kontrataku", "sposoby odparcia kontrataku" oraz "możliwości bojowe".

Zgodnie z "Leksykonem wiedzy wojskowej" przyjęto "kontratak" uważać jako taktyczny zwrot zaczepny wykonywany na włamującego się w głąb obrony przeciwnika, którego celem jest przywrócenie pierwotnego położenia, względnie zahamowanie lub zatrzymanie nacierającego przeciwnika.^{x/}

Terminu "odparcie kontrataku" nie precyzuje żadne z dostępnych autorowi wydawnictw wojskowych. Według "Słownika frazeologicznego języka polskiego" "odeprzeć" /uderzenie, cios/ znaczy tyle co "odbić uderzenie", "obronić się przed uderzeniem".^{xx/}

x/"Leksykon Wiedzy Wojskowej", MON, Warszawa 1979, s. 175.

xx/ S. Skorupka:"Słownik frazeologiczny języka polskiego", Warszawa 1977, t. I, s. 562.

W czasie prowadzenia walki "obronić się przed uderzeniem nieprzyjaciela" można jedynie przez zadanie mu takich strat, które uniemożliwiają mu kontynuowanie działań zaczepnych. Wobec tego "odparcie kontrataku" oznacza taki stan sytuacji bojowej, w której kontratakującemu nieprzyjacielowi zadane zostały straty pozbawiające go możliwości kontynuowania działań zaczepnych /jego pododdziały zostały zatrzymane/.^{x/} Stan taki może być osiągnięty zarówno przez pasywne /z miejsca/ jak i poprzez aktywne /w wyniku uderzenia/ działania wojsk nacierających.

Kolejnym terminem wymagającym sprecyzowania jest "sposób odparcia kontrataku". Zgodnie ze "Słownikiem frazeologicznym języka polskiego" "sposób" znaczy tyle, co "tryb postępowania", "metoda postępowania".^{xx/} Zatem pod pojęciem "sposób odpierania kontrataku" przyjęto rozumieć taki tryb postępowania dowódców i sztabów oraz działania wojsk nacierających, w wyniku którego dochodzi do załamania kontrataku.

Istotnym dla potrzeb procesu badawczego było jednoznaczne rozumienie terminu "możliwości bojowe" oraz określenie elementów składowych tychże możliwości. Termin ten dość często występuje w literaturze wojskowej, lecz bywa używany w różnych formach znaczeniowych.

Analiza różnych określeń możliwości bojowych wojsk prowadzi do wniosku, że potrzebom tematu rozprawy najlepiej odpowiada określenie przyjęte przez autorów pracy zbiorowej "Bojowyje wozmożnosti polka i diwizji w nastuplenii"^{xxx/} rozszerzo-

x/ Wysokość tych strat wynosi 40-50% /zob. załącznik 7/.

xx/ S. Skorupka, wyd. cyt., t. II, s. 176.

xxx/ Zob.: "Bojowyje wozmożnosti polka i diwizji w nastuplenii", Akademia Wojskowa im. M.W.Frunze, Moskwa 1978, s. 6.

ne o niektóre elementy definicji zawartych w "Leksykonie wiedzy wojskowej".^{x/}

W odniesieniu do możliwości odpierania kontrataków przyjęto je w następującej postaci:

Możliwości bojowe nacierającej dywizji w zakresie odpierania /rozbicia/ kontrataków nieprzyjaciela, to potencjalna efektywność tej części jej sił i środków, którą można użyć do odparcia /rozbicia/ tych kontrataków przy jednoczesnym kontynuowaniu natarcia i prowadzeniu walki z wojskami pierwszego rzutu na innych kierunkach.

Zasadniczymi elementami możliwości bojowych są:

- możliwości ogniowe;
- siła uderzeniowa;
- możliwości manewrowe.

Możliwości ogniowe wyrażają ilość siły żywej i sprzętu bojowego jaka może być zniszczona lub wyłączona z walki ze składu kontratakującego zgrupowania i wspierających go sił i środków nieprzyjaciela przez wydzieloną do tego część elementów ugrupowania bojowego dywizji.

Siła uderzeniowa to możliwości rozbicia kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela przez wydzielone do tego oddziały /pododdziały/ zmechanizowane lub pancerne, które wykorzystując skutki uderzeń jądrowych i porażenia ogniowego, wdzierają się w jego ugrupowanie i zadając mu straty w walce bezpośredniej /na bliskie odległości/, dezorganizują jego działanie i

x/ Zob.: "Leksykon wiedzy wojskowej", wyd. cyt., s. 231.

w ten sposób zmuszają go do wycofania lub całkowicie pozbawiają go zdolności bojowej.

Możliwości manewrowe wyrażają zdolność wydzielonych z dywizji oddziałów /pododdziałów/ do szybkiego i terminowego stworzenia na zagrożonym przez kontratak kierunku ugrupowania, w celu jego odparcia lub rozbicia, oraz zdolność wydzielonych środków napa-
du jądrowego i środków ogniowych do porażenia w odpowiednim czasie zgrupowania nieprzyjaciela w czasie jego podchodzenia, rozwijania się i przejścia do kontrataku.

1.5. Teren badań

Badania niezbędne do rozwiązania sprecyzowanych problemów naukowych przeprowadzono na terenie Akademii Sztabu Generalnego WP, Centrum Doskonalenia Oficerów, a także jednostek wojskowych oraz poligonów Śląskiego i Pomorskiego Okręgu Wojskowego.

Zasadnicze badania teoretyczne przeprowadzono na terenie ASG WP, wykorzystując dorobek naukowy nauczycieli akademickich szeregu katedr, w tym głównie Katedry Taktyki Ogólnej, Katedry Dowodzenia, Katedry Wojsk Rakietowych i Artylerii oraz Katedry Taktyki Wojsk Inżynieryjnych. Badań sądów i opinii dokonano wśród kadry dydaktyczno-naukowej ASG WP, CDO oraz wyższych szkół oficerskich /WSOWZ, WSOWPanc, WSOWRiA, WSOWInż/, a także wśród słuchaczy kursów kandydatów na dowódców pułków. Ponadto przeprowadzono badania sądów wśród kadry dowódczej dwóch związków taktycznych /4 DZ i 8 DZ/.

Na terenie ASG WP, CDO oraz w wymienionych dywizjach przeprowadzono także badania ćwiczeń grupowych, dowódczo-sztabowych i ćwiczeń z wojskami.

Metodą obserwacji uczestniczącej dokonano badań ćwiczeń "PRZYJAŹŃ - 85" i "GRANIT - 86".

Dla dokonania badań oceny efektywności wojsk wykorzystano EMC ośrodka ASG WP.

W toku badań założono następujące ograniczenia badanego problemu:

- nieprzyjaciel: dywizje zmechanizowane i pancerne armii USA i RFN;
- działania konwencjonalne bez stosowania broni jądrowej, w warunkach zagrożenia jej użycia;^{x/}
- warunki geograficzne i klimatyczne: Zachodni Teatr Działań Wojennych;
- rozpatrywany szczebel: dywizja /zasadniczy/, pułk /uzupełniający/;
- uwzględniono tylko kontrataki wykonywane przez przeciwnika w czasie przełamywania obrony jego pierwszorzutowej dywizji;
- rozpatrywano jedynie przypadki odpierania kontrataków przez wydzieloną część sił dywizji przy jednoczesnym kontynuowaniu natarcia przez jej siły główne, czyli pominięto sytuacje, w których zachodziłaby potrzeba użycia do tego celu całości lub przeważającej części sił dywizji.

x/ Jedynie w stosunku do własnych środków jądrowych dokonano ich oceny w przypadku użycia broni jądrowej.

1.6. Metody badań

Do zasadniczych metod empirycznych stosowanych w toku badań należały: obserwacja naukowa bezpośrednia /bierna i uczestnicząca/ i pośrednia, metody badania sądów /wywiad, ankietowanie/ oraz eksperymenty modelowe /na modelach teoretycznych/.

Metody te posłużyły do zebrania materiału faktycznego. Natomiast dla jego uporządkowania, przetworzenia w pojęcia, twierdzenia i zasady oraz sprawdzenia założonej hipotezy wykorzystano metody teoretyczne, takie jak: analiza /zwłaszcza analiza wartości i analiza systemowa/, synteza, abstrahowanie, porównanie, uogólnienie, analogia oraz modelowanie matematyczne.

Analiza i krytyka skąpej literatury /piśmiennictwa/ legła u podstaw weryfikacji dotychczasowych poglądów na sposoby odpierania kontrataków, określenia podstawowych pojęć oraz zasad działania nieprzyjaciela w czasie wykonywania kontrataków, a także precyzowania wniosków wynikających z doświadczeń II wojny światowej i powojennych konfliktów zbrojnych.

Stosując eksperymenty na modelach teoretycznych oraz uproszczone modelowanie matematyczne przy pomocy EMC^{x/} ustalono większość przesłanek do oceny efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków.

Dla gruntownego zbadania sądów przeprowadzono 3.11.1985 r. w CDO seminarium taktyczne z udziałem przedstawicieli ASG WP /z Katedry Taktyki/, WSOWZmech, WSOWPanc, WSOWRiA, WSOWInż x/ Szerzej na temat modelowania w rozdziale 4.

i WSOwChem.^{x/} Szeregu wniosków dostarczyły również badania ankietowe. Na ich podstawie oraz na podstawie eksperymentów modelowych, za pośrednictwem analizy, syntezy, uogólnienia oraz porównania określono istotę i treść poszczególnych sposobów odpierania i opracowano modelę odpierania kontrataków.

1.7. Krytyka literatury przedmiotu

Problematyka odpierania kontrataków została ogólnie opisana w regulaminach walki i podręcznikach, a także w wielu innych publikacjach traktujących o prowadzeniu natarcia. Problematyka ta w tych źródłach potraktowana została marginesowo, często w sposób kontrowersyjny.

W obowiązującym regulaminie walki określono zbyt ogólnie, iż kontrataki nieprzyjaciela odpierają z dogodnej rubieży oddziały pierwszego rzutu, odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe. Ich zadanie polega na porażeniu ogniem kontratakującego nieprzyjaciela, uniemożliwieniu mu włamania się w ugrupowanie nacierających wojsk, a następnie na wykonaniu zdecydowanego ataku w celu ostatecznego jego rozbicia. Siły główne dywizji kontynuują natarcie w głąb obrony nieprzyjaciela lub wykonują uderzenie w skrzydło i na tyły kontratakującego nieprzyjaciela i niszczą go wspólnie z siłami działającymi na dogodnej rubieży.^{xx/} Natomiast w innym miejscu tegoż regula-

x/ Zob. materiały seminarium taktycznego: "Ocena możliwości i sposobów odpierania kontrataków nieprzyjaciela przez pułk i batalion w natarciu", CDO, Warszawa 1986.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 1.

minu określono: "... bój spotkaniowy może wynikać w marszu, w natarciu - w czasie rozwijania powodzenia, podczas odpiernia kontrataków i przeciwuderzeń".^{x/}

W podobny sposób przedstawiają problem: E.M. Elperin, B.U. Kołoskow i M.G. Kałabski w swych wykładach dotyczących natarcia dywizji, opracowanych dla potrzeb kształcenia słuchaczy w Wojskowej Akademii im. Frunze.^{xx/} Dodają oni ponadto: "Sposób rozbicia odwodów przeciwnika, wychodzących i rozwijających się do kontrataku zależy od sił i środków wydzielanych do wsparcia dywizji przez dowódcę armii, składu kontratakującego zgrupowania, położenia i składu oddziałów dywizji oraz położenia i charakteru działania sąsiadów".^{xxx/} Z kolei autorzy podręcznika "Działania bojowe dywizji /DZ, DPanc/" wymieniają i opisują dwa sposoby odpiernia kontrataków: "atakem z marszu" i "z miejsca" ogniem wszystkich środków ogniowych. "Atak z marszu" rozumiany jest jako uderzenie wojsk pancernych i zmechanizowanych na kontratakujące siły nieprzyjaciela, w ślad za uderzeniami jądrowymi i ogniowymi, w celu ostatecznego ich rozbicia.^{xxxx/}

x/ "Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL", cz.I /dywizja, pułk/, MON, Warszawa 1985, s. 217.

xx/ E.M. Elperin, M.G. Kałabski: "Nastupienie motostriełkowej /tankowej/ dywizji", Akademia Wojskowa im. M.W. Frunze, Moskwa 1979, s. 51-52.

xxx/ E.M. Elperin, W.I. Kołoskow: "Nastupienie motostriełkowej dywizji", Akademia Wojskowa im. M.W. Frunze, Moskwa 1981, s. 45-47.

xxxx/ Por.: "Działania bojowe dywizji /DZ, DPanc/", ASG, Warszawa 1980, s. 122.

Odpieranie kontrataków "ogniem z miejsca" - zdaniem autorów podręcznika - polega na zajęciu przez oddziały i pododdziały pierwszego rzutu dywizji, a niekiedy także drugiego rzutu lub odwodu, dogodnych rubieży terenowych o głębokości 2 km każda, oddalonych jedna od drugiej 2-3 km. Rubieże te zajmują bataliony piechoty /czołgów/, a ponadto w ich obrębie rozwijają się: na pierwszej rubieży - odwód przeciwpancerny pułku, na drugiej - odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy dywizji. Artylerię rozwija się między pierwszą a drugą rubieżą. Drugi rzut lub odwód nacierającej dywizji może być użyty do pogłębienia rubieży obronnych poprzez obsadzanie trzeciej i ewentualnie czwartej rubieży lub do uderzenia w skrzydło kontratakującego nieprzyjaciela.^{x/}

Te same sposoby odpierania kontrataków nieprzyjaciela przedstawia A.A. Sidorenko w książce: "Nastuplenie".^{xx/}

Podobne poglądy prezentuje B. Chocha, uznając również dwa sposoby odpierania kontrataków.^{xxx/} Stwierdza on: "Odpieranie kontrataku "z miejsca" dla pododdziału odpierającego polega praktycznie na "czasowym przejściu do obrony", chociaż dla jego przełożonych jest to ważny i czasem groźny, ale tylko fragment ogólnego działania, jakim jest natarcie". Natomiast odparcie kontrataku "z marszu" posiada wszelkie znamiona boju spotkaniowego. Jest więc ono prowadzone jak każdy bój spotka-

x/ Tamże, s. 122-124.

xx/ A.A. Sidorenko: "Nastuplenie", Moskwa 1970, s. 156.

xxx/ B, Chocha: "Rozważania o taktyce", MON, Warszawa 1982, s. 121.

niowy w ten sposób, że częścią sił wiąże się od czoła kontratakującego przeciwnika, a częścią wykonuje się uderzenie na jego skrzydła i tyły. W takiej sytuacji rolę sił wiążących spełnia część pierwszego rzutu łącznie z odwodami, np. przeciwpancernym, oddziałem zaporowym itp."^{x/}

Fakt, że odparcie kontrataku z marszu posiada znamiona boju spotkaniowego podkreśla również A. Jamonow stwierdzając: "Jeśli nacierający napotka kontratakującego nieprzyjaciela i mimo to kontynuuje natarcie, to dochodzi do boju spotkaniowego z wszystkimi jego charakterystycznymi cechami".^{xx/}

Z. Galewski w książce: "Współdziałanie na polu walki" opisuje odparcie kontrataku z miejsca poprzez przejście do obrony częścią sił /pododdział piechoty z czołgami i pododdziałem przeciwpancernym/. Po załamaniu kontrataku część sił pierwszego rzutu nie zaangażowana do tej pory w walce z kontratakiem wykonała wspólnie z sąsiadem uderzenie na oba skrzydła kontratakującego zgrupowania, doprowadzając do jego okrążenia i rozbicia.^{xxx/} Nastąpiło więc w tym przypadku niejako połączenie obu wyżej wspomnianych sposobów odpierania kontrataku.

A. Rodin i F.D. Swierdłow wymieniają sposób zwalczania odwodów nazywany "zerwaniem przeciwuderzenia /kontrataku/".^{xxxx/}

x/ Tamże, s. 155.

xx/ A. Jamonow: "Bój spotkaniowy", MON, Warszawa 1962, s. 255-284.

xxx/ Z. Galewski: "Współdziałanie na polu walki", MON, Warszawa 1983, s. 254-257.

xxxx/ A. Rodin: "Rozgrom kontrudarnych gruppirowok w nastupieniu", Wojennaja Mysl nr 5, 1974 r.; F.D. Swierdłow: "Borba s kontrudarnymi gruppirowkami protiwnika", Wojennaja Mysl nr 11, 1980 r.

Sposób ten polega na zadaniu kontratakującym odwodom nieprzyjaciela strat bronią jądrową, zmasowanymi uderzeniami lotnictwa i ogniem artylerii w stopniu wykluczającym zaczepne ich użycie w walce.

T. Bogusz wymienia i opisuje trzy sposoby walki z kontratakami: rozbicie kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela w boju spotkaniowym, odparcie kontrataku ogniem z miejsca i odparcie kontrataku obroną części sił.^{x/}

Pierwszy z tych sposobów traktuje Bogusz równoznacznie ze wspomnianym uprzednio odparciem kontrataku "z marszu". Uważa on, że rozbicie odwodu nieprzyjaciela "osiąga się przez zwiększenie lub utrzymanie tempa natarcia". Potrzebna jest do tego "przewaga siły uderzeniowej tkwiącej w liczbie użytych sił i środków oraz jakości ruchu /manewru/".^{xx/}

Samo rozegranie boju spotkaniowego polega na wykonaniu połączonych uderzeń czołowych i skrzydłowych.

Odparcie kontrataku "ogniem z miejsca" polega jego zdaniem na zatrzymaniu nacierających wojsk "na odcinku kontrataku z chwilą wejścia odwodu nieprzyjaciela w zasięg środków strzelających na wprost i rażeniu go ogniem wszystkich środków".^{xxx/}
W tym przypadku walka z kontratakiem podejmowana jest w dotychczasowym ugrupowaniu bojowym z dogodnej rubieży terenowej.

x/ T. Bogusz: "Zwalczanie ogólnowojskowych odwodów związków taktycznych nieprzyjaciela przez nacierającą dywizję /DZ, DPanc/", ASG, Warszawa 1984, s. 148-152.

xx/ Tamże, s. 172.

xxx/ Tamże, s. 174.

Natomiast odparcie kontrataku "obroną części sił" wiąże się z przejściem do obrony wydzielonej części pierwszego, a niekiedy i drugiego rzutu dywizji i pociąga za sobą zmianę ugrupowania bojowego oraz zajęcie przez te siły 2-3 pozycji obronnych, każda o głębokości do 2 km. Odległości między pozycjami mogą wynosić 2-3 km. Jest to odpowiednik odpierania kontrataku "z miejsca" przedstawiony przez autorów podręcznika "Działania bojowe dywizji".^{x/}

Również autorzy podręcznika "Podstawowe normy i pojęcia taktyczne oraz ich wykładnia" podają te same, co Bogusz, trzy sposoby odpierania kontrataków.^{xx/}

Przegląd sposobów odpierania kontrataków nieprzyjaciela prezentowany przez różnych autorów, pozwala wyodrębnić w zasadzie trzy sposoby ich odpierania, z których każdy, choć różnie nazywany, zawiera jednak tę samą treść.

Pierwszy z nich to rozbitcie kontratakującego nieprzyjaciela "w boju spotkaniowym", zwany przez niektórych autorów odparciem kontrataku "atakem z marszu". Sposób ten, w odróżnieniu od pozostałych dwóch, charakteryzuje się działaniem typowo zaczepnym, choć niektórzy autorzy i tu, jak w "klasycznym" boju spotkaniowym dopuszczają możliwość pasywnego /wiążącego/ działania części sił,^{xxx/} natomiast inni twierdzą, iż całość sił walczących z kontratakiem prowadzi ciągle natarcie.^{xxxx/}

x/ Porównaj z opisem odpierania kontrataków "z miejsca", s.22.

xx/ Opracowanie zbiorowe: "Podstawowe normy i pojęcia taktyczne oraz ich wykładnia", ASG, Warszawa 1985, s. 33-34.

xxx/ B. Chocha; wyd. cyt., s. 155.

xxxx/ T. Bogusz, wyd. cyt., s. 140, 172-173.

To ostatnie twierdzenie zdaniem autora jest niezbyt uzasadnione, ponieważ w każdym przypadku wykonywania kontrataku przeciwnik zmierzał będzie do stworzenia lokalnej przewagi na kierunku jego wykonywania. A zaangażowanie całości sił nacierającego zgrupowania /pułku, dywizji/ w odpieraniu kontrataku to nic innego jak osłabienie rozmachu natarcia.

T. Bogusz twierdzi, że rozbicie kontratakującego odwodu nieprzyjaciela w boju spotkaniowym "osiąga się przez zwiększenie lub utrzymanie tempa natarcia", do czego "potrzebna jest przewaga siły uderzeniowej tkwiącej w liczbie użytych sił i środków". Tymczasem przewaga ta, choć niekiedy na wąskim odcinku, z reguły jest zawsze po stronie kontratakującego nieprzyjaciela. Dlatego też bardziej słusznym, zdaniem autora, jest pogląd prezentowany między innymi przez B. Chochę, iż w przypadku stosowania tego sposobu, celowym jest część sił wydzielić do wiązania, a więc przyjęcia na siebie uderzenia kontratakującego zgrupowania, natomiast częścią wykonać uderzenie na jego skrzydło /skrzydła/ i tyły.

Dwa pozostałe sposoby odpierania kontrataku mają charakter typowo pasywny. Część autorów łączy je w jeden, nazywając go odparciem "z miejsca".

Wyodrębnienie jednak dwóch sposobów autor uważa za słuszne, ze względu na specyfikę działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego. Tak więc w przypadku odpierania kontrataku "ogniem z miejsca" ugrupowanie bojowe pozostaje takim, jak w natarciu. Zatrzymanie ruchu postępowego nacierających pod-

oddziałów następuje na krótki stosunkowo okres czasu, po czym natarcie zostaje wznowione zgodnie z uprzednio otrzymanym zadaniem /na tych samych kierunkach i w tych samych pasach/.

Natomiast w przypadku odpierania kontrataku "obroną części sił" pododdziały /oddziały/ otrzymują nowe zadania /przejścia z natarcia do obrony/, zmieniają ugrupowanie bojowe z zaczepnego na obronne, a sama walka z kontratakiem przyjmuje charakter działań obronnych i trwa z reguły dłuższy okres czasu /nawet kilka godzin/. Po odparciu kontrataku pododdziałom /oddziałom/ stawia się nowe zadanie.

Ważnym czynnikiem wpływającym na wybór odpowiedniego sposobu odpierania kontrataku jest ilość sił i środków użytych przez nieprzyjaciela do jego wykonania. Podkreślają to mocno w swych opracowaniach radzieccy autorzy.^{x/} Inni radzieccy teoretycy zalecają "zerwanie kontrataku",^{xx/} które należy traktować jako sposób zwalczania odwodów nieprzyjaciela, a nie sposób odpierania kontrataku. Z samej bowiem jego treści wynika, iż do wykonania kontrataku przez nieprzyjaciela nie dochodzi, a więc nie ma potrzeby go odpierać.

Ostatecznie więc do dalszych badań dla potrzeb pracy przyjęto trzy sposoby odpierania kontrataków:

- odparcie /rozbicie/ kontratakującego odwodu nieprzyjaciela "w boju spotkaniowym";
- odparcie kontrataku "ogniem z miejsca";
- odparcie kontrataku "obroną części sił".

x/ E.M. Elperin, B. U. Kołoskow, wyd. cyt., s. 45-46.

xx/ Por. s. 24.

Rozdział 2. DOŚWIADCZENIA I WNIOSKI W ODPIERANIU KONTRATAKÓW PRZEZ ODDZIAŁY I ZWIĄZKI TAKTYCZNE W OKRESIE II WOJNY ŚWIATOWEJ ORAZ W WAŻNIEJSZYCH POWOJENNYCH KONFLIKTACH ZBROJNYCH

Kontratak jako "taktyczny zwrot zaczepny wykonany na włamującego się w głąb obrony nieprzyjaciela" ^{x/} znany był i stosowany od najdawniejszych czasów, zarówno w bitwach rozgrywanych w polu, jak i w czasie oblegania miast /grodów/. Celem kontrataków najczęściej było rozbicie /zniszczenie/ części lub całości zgrupowania przeciwnika włamującego się we własne ugrupowanie bojowe lub wyparcie go z własnych obiektów obronnych.

Wraz z rozwojem nowych form walki, w tym również działań obronnych, rola kontrataków wzrasta. Wzrost ich znaczenia obserwujemy w okresie wojen napoleońskich i w kolejnych dziesięcioleciach XIX wieku. Mocno podkreślał ten fakt Carl von Clausewitz mówiąc o obronie i roli w niej kontrataków następująco: "Jego /obroncy/ pozycja jest głęboka, gdyż każdy oddział na wszystkich szczeblach uszykowania bojowego od dywizji do batalionu ma swoje odwody na wypadki nieprzewidziane i dla podsylenia walki. Ale najważniejszą masę 1/4 - 1/3 całości trzyma on zupełnie w tyle, poza bitwą, tak daleko, że o żadnych stratach nie może być mowy ... Oddział ten osłoni jego skrzydła od głębszych i większych obejść, zabezpieczy go od nieprzewidzia-

x/ "Leksykon wiedzy wojskowej", wyd. cyt., s. 175.

nych wypadków, a w ostatniej trzeciej części bitwy, gdy nacierający rozwinie już cały swój plan i wydatkuje większość swych sił, obrońca rzuci się z tą masą na część wojsk nieprzyjacielskich, rozwinie przeciwko niej własną mniejszą bitwę zaczepną, wykorzysta w niej wszystkie czynniki natarcia, jak napad, zaskoczenie, obejście i przez ten nacisk na wciąż jeszcze wahający się punkt ciężkości bitwy wywoła odwrotny ruch całości".^{x/}

Jak z tego wynika, kontratakowi przypisuje się decydujące znaczenie w rozegraniu walki /bitwy/ obronnej na własną korzyść.

Pewien zastój w rozwoju dynamicznych form walki, w tym także kontrataków, można odnotować w okresie I wojny światowej, ze względu na przerost środków obrony nad środkami natarcia. To z kolei wpłynęło na pasywny, a niekiedy stacjonarny charakter tej wojny.^{xx/} Jednak i w tym okresie można mówić o zwrotach zaczepnych w obronie; przy czym zmienia się ich charakter dzięki udziałowi w nich pierwszych czołgów, np. w przeciwnatarciu pod Soissons w dniach 18-22 lipca 1918 roku brało udział 328 czołgów francuskich.^{xxx/}

Jednakże nieporównywalnie burzliwy rozwój działań manewrowych, w tym i kontrataków, przypada dopiero na okres II wojny światowej.

x/ Zob. Carl von Clausewitz: "O wojnie", MON, Warszawa 1958, Księga VI - "Obrona", s. 51.

xx/ A. Karpiński: "Wybrane problemy przełamania taktycznej strefy obrony w wojnach XX wieku", ASG, Warszawa 1979, s. 7-12.

xxx/ Praca zbiorowa: "Walka z czołgami" /przekład z jęz. rosyjskiego/, MON, Warszawa 1969, s. 228.

2.1. Wnioski i doświadczenia w odpieraniu kontrataków w czasie II wojny światowej

Działania bojowe prowadzone w czasie II wojny światowej na wszystkich jej frontach, głównie na froncie radziecko-niemieckim stanowią skarbnicę doświadczeń prowadzenia walki na szczeblach taktycznych, w tym również w odpieraniu kontrataków. Szczególnie dynamiczny rozwój obrony, jej struktury, składu i zadań elementów ugrupowania bojowego dostarcza wielu pouczających wniosków co do zadań, składu i sposobu wykonywania kontrataków. Z drugiej zaś strony - doskonalenie sposobów prowadzenia natarcia pozwala prześledzić sposoby walki z kontratakami nieprzyjaciela. Wypada zatem rozpocząć rozważania od oceny wykonywania kontrataków przez wojska hitlerowskie.

Główną zasadą, jaką kierowano się w czasie prowadzenia walki obronnej, była maksymalna manewrowość działań. Obowiązywała maksyma: "Ruch jest zwycięstwem, zatrzymanie zgubą".^{x/}

W oparciu o doświadczenia wojenne wojsk hitlerowskich, zachodnioniemiecki ekspert wojskowy E. Middeldorf^{xx/} sprecyzował szereg zasad i zaleceń prowadzenia walki na szczeblach taktycznych, w tym także zasad wykonywania kontrataków. Większość tych zasad wykorzystuje się, również w dzisiejszych czasach, w szkoleniu Bundeswehry. Stąd można je przyjąć jako w pełni autorytatywne. Według jego zaleceń /wynikających z

x/ E. Middeldorf: "Taktyka w kampanii rosyjskiej", MON, Warszawa 1961, s. 69.

xx/ E. Middeldorf w latach 1944-45 pełnił funkcję referenta do spraw wykorzystania doświadczeń bojowych na szczeblu taktycznym w Naczelnym Dowództwie Wojsk Lądowych Niemiec hitlerowskich.

doświadczeń wojennych/ nie wolno przeciwnikowi, który się włamie w obronę, dać czasu na umocnienie się. Jedną z form wzbraniających rozwijanie natarcia są zdecydowane kontrataki, nawet najmniejszymi pododdziałami, z zadaniem rozbicia /zniszczenia/ przeciwnika w walce z bliska, przy użyciu wszystkich środków ogniowych.^{x/}

Analizując przebieg walk obronnych, prowadzonych przez wojska hitlerowskie w różnych okresach wojny, można stwierdzić, że przywiązywały one dużą wagę do organizowania i wykonywania licznych kontrataków, bez względu na głębokość taktycznej strefy obrony. Strefa ta w miarę rozwoju działań wojennych stawała się coraz głębsza i bardziej rozbudowana, a kontrataki wykonywano praktycznie w oparciu o wszystkie jej elementy, zarówno w czasie walki o przedni skraj, jak i w czasie obrony drugiej i trzeciej pozycji głównego pasa obrony /jeśli były one przygotowane/, a także w toku obrony drugiego pasa.^{xx/}

Kontrataki te były wykonywane różnymi siłami i w różnym składzie. Z reguły wykonywały je - będące w odwodzie - pododdziały /oddziały/ piechoty, wzmocnione niekiedy czołgami i działami pancernymi.^{xxx/} Najczęściej jednak do kontrataku wychodziły bataliony lub pułki piechoty, wzmocnione /wsparte/ artylerią i czołgami.^{xxxx/} Rzadsze natomiast były kontrataki

x/ E. Middeldorf, wyd. cyt., s. 27.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 15, 16, 18-22.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 6, 13.

xxxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 16, 18.

wykonywane przez pododdziały czołgów, gdyż taktyczne związki pancerne były wykorzystywane w pełnym składzie /bez dzielenia/ do wykonywania głębokich przeciwuderzeń.^{x/} Jedyne w sytuacjach, gdy w poprzednich walkach poniosły one duże straty albo z innych przyczyn nie były zdolne w pełni do walki, wówczas ich zdolnymi do walki pododdziałami przygotowywano na szczególnie zagrożonych odcinkach uderzenia, siłami od kompanii do batalionu czołgów.^{xx/}

W ramach batalionów piechoty lub grup bojowych tworzone i wykorzystywane z dużym powodzeniem specjalne grupy szturmowe do wykonywania kontrataków.^{xxx/} W skład ich wchodziłi wypróbowani, dobrze wyszkoleni żołnierze frontowi. Grupy te wzmacniano działami pancernymi lub czołgami i utrzymywano w stałej gotowości do wykonania kontrataku, a po jego wykonaniu wyprowadzano je z walki i ponownie utrzymywano w gotowości do kolejnego kontrataku.

Podczas organizowania kontrataków stwarzano dogodne warunki do ich wykonania /odpowiadał za to dowódca wyższego szczebla/. Zwracano też uwagę na jak najszybsze ich wyprowadzenie, aby przeciwnik nie zdążył umocnić się w zdobytym terenie lub przegrupować i przygotować się do odparcia kontrataku.^{xxxx/}

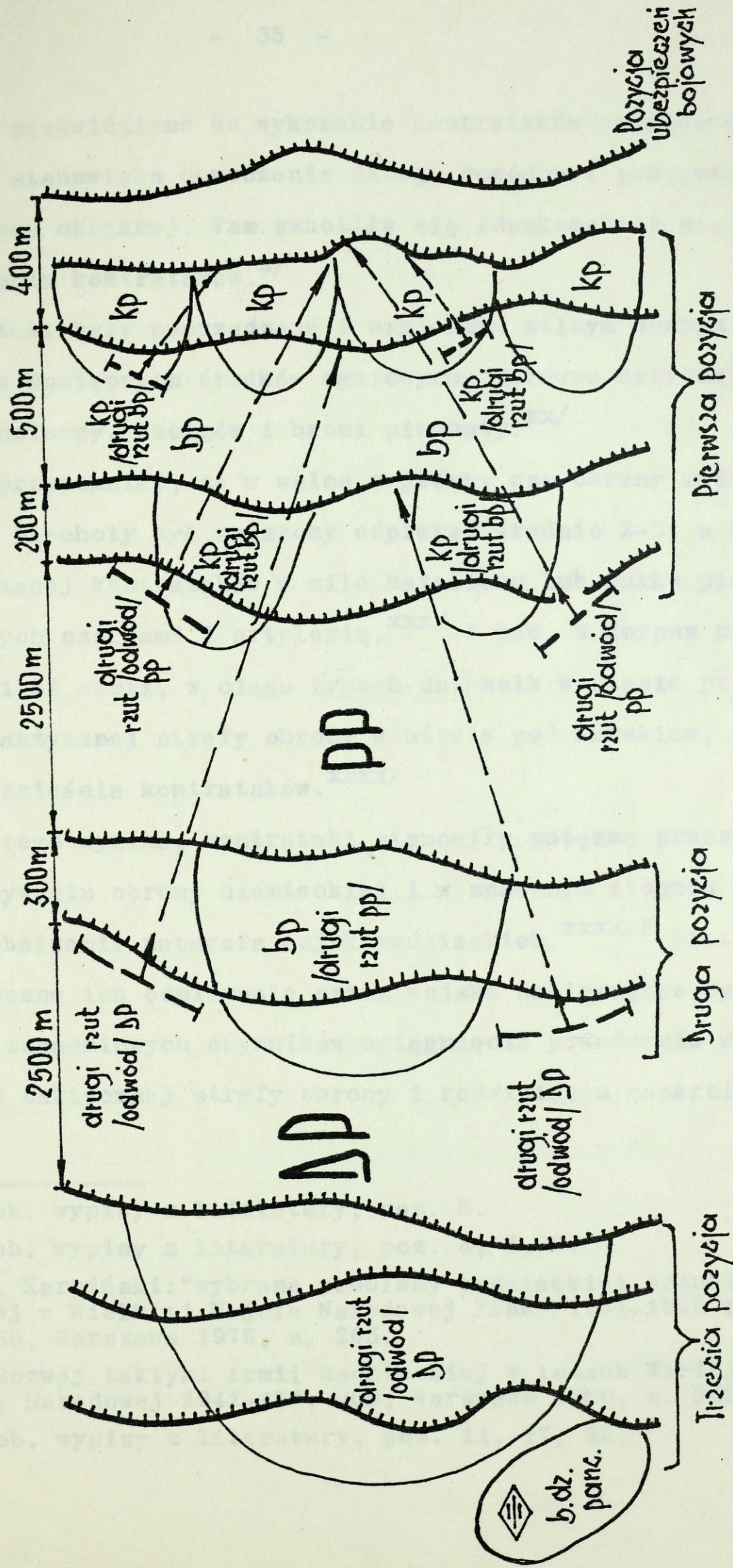
x/ Wykonywanie kontrataków w obronie niemieckiej w latach 1944-45 zobrazowano na rys. 1.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 8.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 3.

xxxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 2, 4, 5, 9.

Rys. 1. KONTRATAKI W OBRONIE NIEMIECKIEJ W LATACH 1944-45



Wykonano w oparciu o schemat: "Struktura obrony i ugrupowanie bojowe wojsk niemieckich w latach 1944-45" - A. Karpiński: "Wybrane problemy przełamania taktycznej strefy obrony w wojnach XX wieku", ASG, wewn. 3485/79.

Odwody przewidziane do wykonania kontrataków rozmieszczano w pobliżu stanowiska dowodzenia danego dowódcy i przygotowywano do obrony określonej. Tam szkolili się /doskonali się/ one w wykonywaniu kontrataków.^{x/}

Kontrataki były poprzedzane i wspierane silnym ogniem wszystkich dostępnych środków ogniowych, zarówno artylerii, jak i moździerzy, czołgów i broni piechoty.^{xx/}

Warto przypomnieć, że w walce o główny pas obrony radziecki korpus piechoty był zmuszony odpierać średnio 2-3, a niekiedy i więcej kontrataków w sile batalionu lub pułku piechoty wspartych czołgami i artylerią.^{xxx/} I tak, 9 korpus piechoty gwardii 61 armii, w ciągu trzech dni walk w czasie przełamania taktycznej strefy obrony w bitwie pod Kurskiem, odparł ponad dwadzieścia kontrataków.^{xxxx/}

Jak z tego wynika, kontrataki stanowiły potężną przeszkodę w przełamaniu obrony niemieckiej i w znacznym stopniu wpływały na obniżenie natarcia wojsk radzieckich.^{xxxxx/} Dlatego też skuteczne ich odpieranie przez wojska nacierające było jednym z zasadniczych czynników osiągnięcia powodzenia w przełamaniu taktycznej strefy obrony i rozwinięciu natarcia w głąb.

x/ Zob. wypisy z literatury, poz. 8.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 4, 5, 7.

xxx/ A. Karpiński: "wybrane problemy radzieckiej sztuki wojennej w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR /1941-1945 r./", ASG, Warszawa 1976, s. 265.

xxxx/ "Rozwój taktyki Armii Radzieckiej w latach Wielkiej Wojny Narodowej 1941-45", MON, Warszawa 1960, s. 256.

xxxxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 11, 17, 22.

Warto tu podkreślić, że podobne do przedstawionych poglądy na wykonywanie kontrataków obowiązywały również w innych armiach, w tym także w Armii Radzieckiej, ^{x/} zwłaszcza w końcu okresu międzywojennego i w początkowym okresie wojny.

Podobne też były zasady odpierania kontrataków. Jednak wojska radzieckie wypracowały szereg praktycznych rozwiązań w tym zakresie, dotyczących przede wszystkim użycia odwodów specjalnych /OPpanc, OZap/.

Odpieranie kontrataków było, obok wprowadzenia do walki drugich rzutów /odwodów/, drugim niezwykle ważnym przedsięwzięciem dowódców szczebla taktycznego, realizowanym podczas przełamywania obrony nieprzyjaciela, zwłaszcza głównego pasa obrony. Zadanie to realizowano równoległe z atakiem kolejnych pozycji obronnych.

Sposoby odpierania kontrataków uwarunkowane były w każdym wypadku sytuacją bojową.^{xx/} Najbardziej charakterystycznym sposobem odpierania kontrataków w Armii Radzieckiej było odparcie przeważających sił nieprzyjaciela ogniem z miejsca. Jeżeli kontratak był wykonywany małymi siłami, wówczas stosowano uderzenie z marszu, a w przypadku silniejszych kontrataków - odparcie uderzenia nieprzyjaciela ogniem z miejsca, z jednoczesnym uderzeniem części sił w celu wyjścia na skrzydła i tyły kontratakującego nieprzyjaciela. Sposób ten zastoso-

x/ Zob. wypisy z literatury, poz. 10, 12, 14.

xx/ Praca zbiorowa: "Taktyka w przykładach bojowych. Pałk", MON, Warszawa 1977, s. 155.

wany został, między innymi, w czasie natarcia 176 pp z przy-
czołka narewskiego w styczniu 1945 r. ^{x/}

Tabela 1 przedstawia stosunek sił w pasie natarcia pułku, przed natarciem i w czasie odpierania kontrataku. Z tabeli wynika, że mimo zdecydowanej przewagi wojsk radzieckich przed natarciem, udało się Niemcom zmniejszyć ją, a w czołgach uzyskać nawet przewagę. Uczynili to dzięki podciągnięciu odwodów /15 pcz i batalion zapasowy/, którymi wykonali kontratak z dwóch kierunków, ogółem w sile około 450 żołnierzy i 50 czołgów. Kontratak ten został odparty przede wszystkim dzięki głębokiemu urzutowaniu sił i środków oraz zdecydowanemu działaniu pododdziałów wykonujących uderzenia na jego skrzydła i tyły. ^{xx/}

Tabela 1

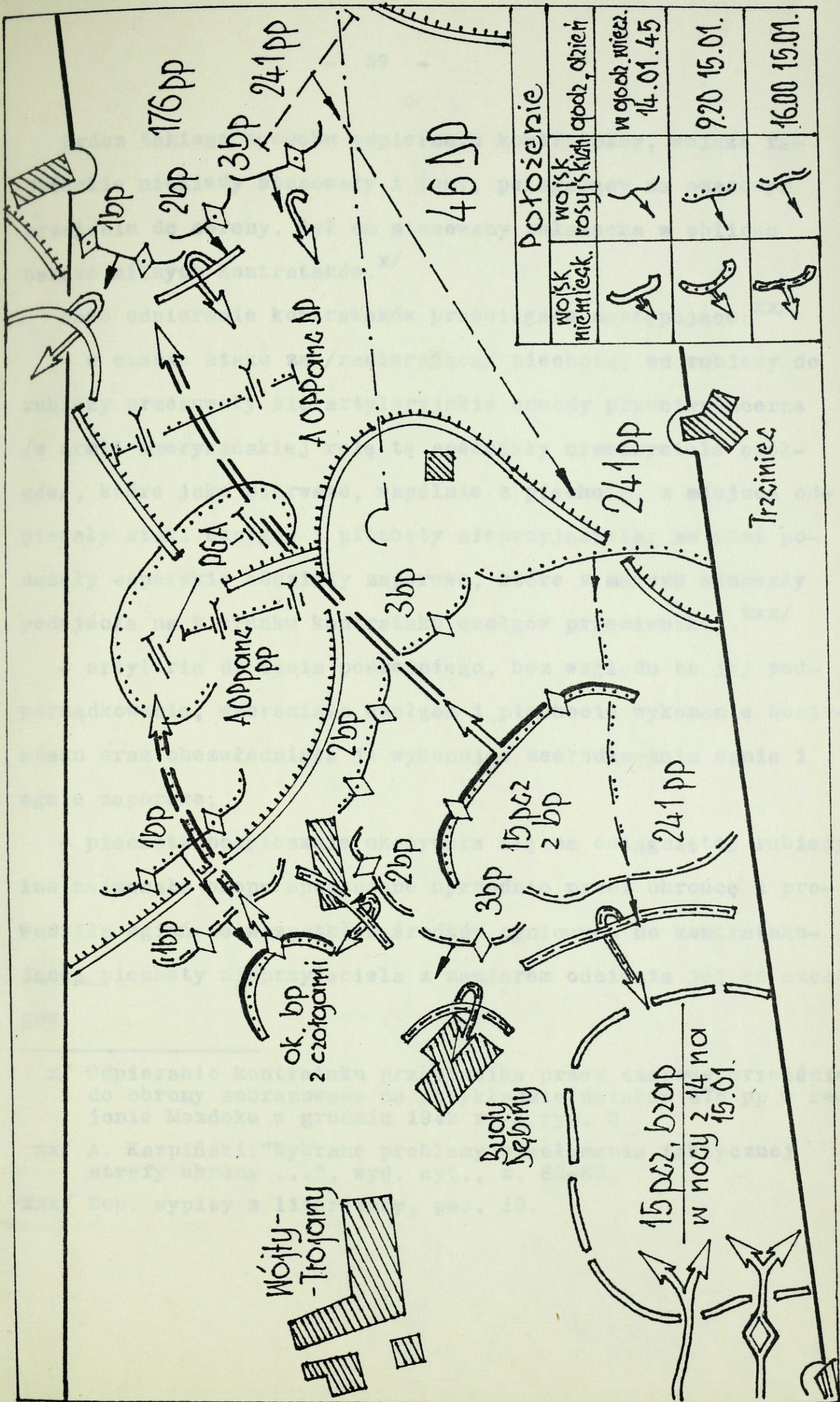
STOSUNEK SIŁ W PASIE NATARCIA 176 pp 14-15.01.45.

Siły i środki	Przed natarciem			W czasie odpierania k/a		
	npl	wojska własne	stosunek	npl	wojska własne	stosunek
Żołnierze	400	800	1:2	660	680	1 : 1,03
RKM	40	81	1:2	37	69	1 : 1,9
CKM	8	27	1:3,4	7	23	1 : 3,3
Moździerze	7	24	1:3,4	7	20	1 : 2,8
Działa ppanc	6	14	1:2,3	5	12	1 : 2,4
Czołgi i dzia- ła ppanc	-	42	zdecy- dowana prze- waga	50	36	1,4 : 1

x/ Zob. rys. 2: "Odparcie kontrataku nieprzyjaciela częścią sił, ogniem z miejsca, przy jednoczesnym wykonaniu uderzenia na skrzydła i tyły kontratakującego zgrupowania".

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 25.

Rys. 2. ODPARCIE KONTRATAKU NIEPRZYJACIELA CZĘŚCIĄ SIŁ OGNIEM Z MIEJSCA PRZY JEDNOCZESNYM WYKONANIU UDERZENIA NA SKRZYDŁA I TYŁY KONTRATAKUJĄCEGO ZGRUPOWANIA



Prócz takiego sposobu odpierania kontrataków, wojska radzieckie niekiedy stosowały i inny, polegający na czasowym przejściu do obrony. Był on stosowany zwłaszcza w obliczu bardzo silnych kontrataków.^{x/}

Samo odpieranie kontrataków przebiegało następująco:^{xx/}

- w czasie ataku za /nacierającą/ piechotą, od rubieży do rubieży przesuwały się artyleryjskie odwody przeciwpancerne /w armii amerykańskiej rolę tę spełniały niszczyciele czołgów/, które jako pierwsze, wspólnie z piechotą, z miejsca odpierały ataki czołgów i piechoty nieprzyjaciela; za nimi podążały saperskie oddziały zaporowe, które z marszu minowały podejścia na kierunku kontrataku czołgów przeciwnika;^{xxx/}

- artyleria do ognia pośredniego, bez względu na jej podporządkowanie, wzbraniała czołgom i piechocie wykonanie kontrataku oraz obezwładniała je wykonując ześrodkowania ognia i ognie zaporowe;

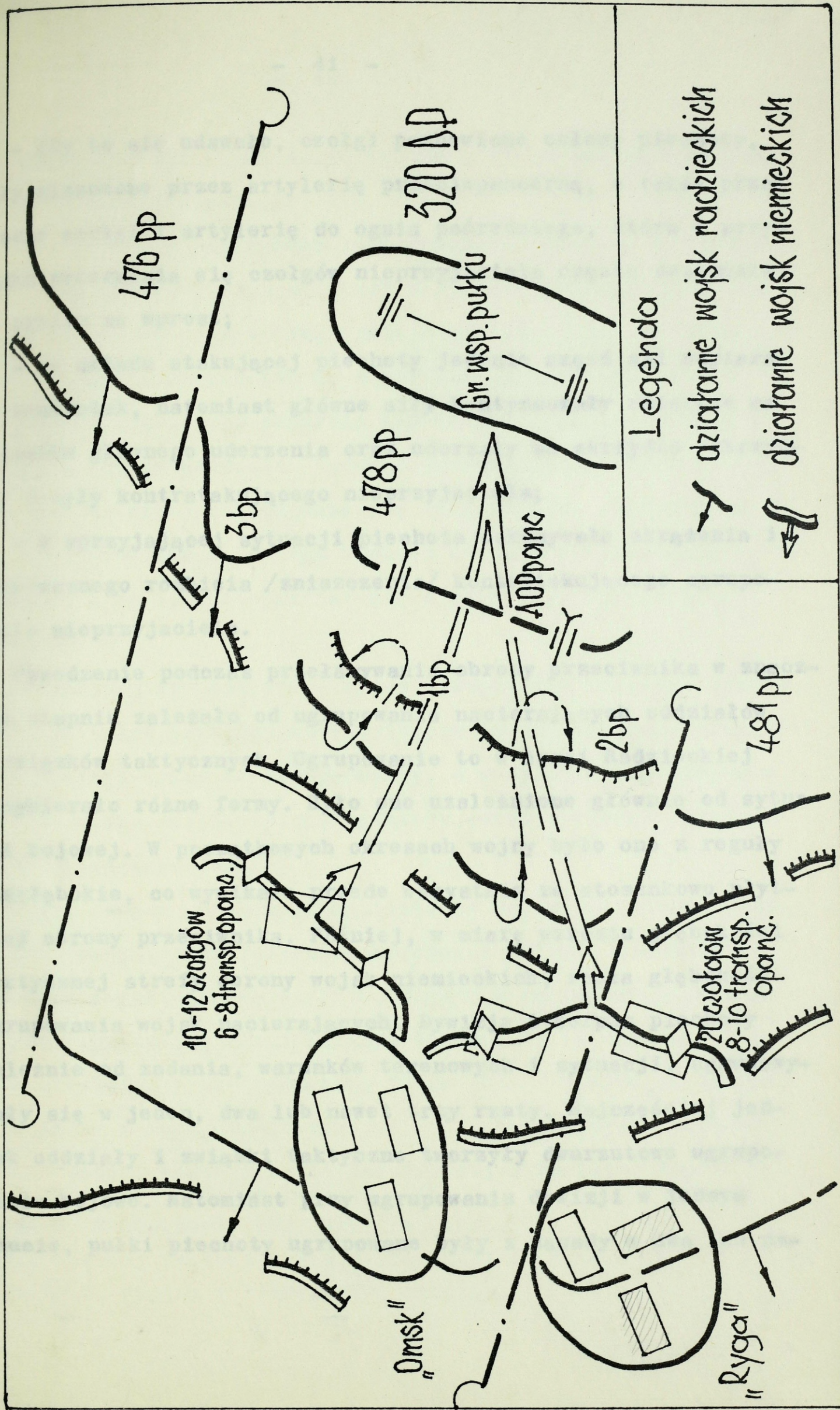
- piechota pospiesznie okopywała się na osiągniętej rubieży lub zajmowała okopy opuszczone uprzednio przez obrońcę i prowadziła ogień ze wszystkich środków ogniowych do kontratakującej piechoty nieprzyjaciela z zamiarem odcięcia jej od czołgów;

x/ Odpieranie kontrataku przeciwnika przez czasowe przejście do obrony zobrazowano na przykładzie działań 478 pp w rejonie Mozdoku w grudniu 1942 r. - rys. 3.

xx/ A. Karpiński: "Wybrane problemy przełamania taktycznej strefy obrony ...", wyd. cyt., s. 82-83.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 19.

Rys. 3. ODPARCIE KONTRATAKU PRZECIWNIKA PRZEZ CZASOWE PRZEJŚCIE DO OBRONY



- gdy to się udawało, czołgi pozbawione osłony piechoty, były niszczone przez artylerię przeciwpancerną, a także przez własne czołgi i artylerię do ognia pośredniego, która w przypadku przerwania się czołgów nieprzyjaciela często zwalczała je ogniem na wprost;

- ze składu atakującej piechoty jedynie część sił odpierała kontratak, natomiast główne siły kontynuowały natarcie na kierunku głównego uderzenia oraz uderzały na skrzydło /skrzydła/ i tyły kontratakującego nieprzyjaciela;

- w sprzyjającej sytuacji piechota dokonywała okrążenia i ostatecznego rozbicia /zniszczenia/ kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela.

Powodzenie podczas przełamывania obrony przeciwnika w znacznym stopniu zależało od ugrupowania nacierających oddziałów i związków taktycznych. Ugrupowanie to w Armii Radzieckiej przybierało różne formy. Było ono uzależnione głównie od sytuacji bojowej. W początkowych okresach wojny było ono z reguły niegłębokie, co wynikało przede wszystkim ze stosunkowo płytkiej obrony przeciwnika. Później, w miarę wzrostu głębokości taktycznej strefy obrony wojsk niemieckich, rosła głębokość ugrupowania wojsk nacierających. Dywizja i korpus piechoty zależnie od zadania, warunków terenowych i sytuacji, ugrupowywały się w jeden, dwa lub nawet trzy rzuty. Najczęściej jednak oddziały i związki taktyczne tworzyły dwurzutowe ugrupowanie bojowe. Natomiast przy ugrupowaniu dywizji w jednym rzucie, pułki piechoty ugrupowane były z zasady w dwa lub na-

wet w trzy rzuty. ^{x/} Głębokie ugrupowanie ułatwiało znacznie odpieranie kontrataków.

Pułk piechoty pierwszego rzutu nacierał na ogół w tyralierze. Jego pierwszy rzut atakował w ślad za czołgami bojowego wsparcia piechoty, zaś drugi rzut - przesuwał się za pierwszym w odległości 350-500 m, z zadaniem potęgowania ataku pierwszego rzutu oraz odparcia kontrataków wykonywanych z głębi ochrony przeciwnika. Podobne zadanie miał trzeci rzut /gdy był tworzony/. Przesuwał się on za drugim rzutem w odległości 800-1500 m. Był on również używany do uderzenia w skrzydła i na tyły nieprzyjaciela w celu jego okrążenia i rozbicia. ^{xx/}

Oprócz rzutów bojowych w skład ugrupowania bojowego oddziałów i związków taktycznych w natarciu wchodziła grupa artylerii, artyleryjski odwód przeciwpancerny, a w dywizji i w korpusie ponadto odwód inżynieryjny, niekiedy odwód pancerny oraz zawsze oddział zaporowy. ^{xxx/}

Ważną rolę w odpieraniu kontrataków odgrywały, obok broni strzeleckiej, środki przeciwpancerne: w pułkach piechoty - rusznice przeciwpancerne /PTRS, PTRD/; w dywizjach i pułkach - armaty przeciwpancerne kalibru 45 mm i 76 mm różnych wzorów; artyleria przeciwpancerna 57 mm /ZIS-2/; haubice 122 mm /wz. 1938/ i inne środki ogniowe. ^{xxxx/} Wykorzystane umiejęt-

x/ "Rozwój taktyki Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej", Moskwa 1958, s. 155.

xx/ E. Middeldorf, wyd. cyt., s. 162.

xxx/ "Rozwój taktyki Armii Radzieckiej ...", wyd. cyt., s. 155

xxxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 24.

nie i w sposób kompleksowy, stanowiły niezwykle skuteczne środki zwalczania kontratakującej piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

Ważną rolę w odpieraniu kontrataków odgrywały również oddziały zaporowe. Ich duża skuteczność, nie tylko w bezpośrednim zadawaniu strat czołgom, lecz także ich wpływ na wzrost efektywności ognia prowadzonego przez środki przeciwpancerne ^{x/} spowodowały, iż stały się one stałym elementem ugrupowania bojowego dywizji i korpusów piechoty. W ich skład wchodziły pododdziały saperów, wyposażone w miny przewożone na podwodach lub samochodach /w DP - jeden - dwa plsap/.

Reasumując można stwierdzić, że skuteczne odpieranie kontrataków wojsk niemieckich było możliwe dzięki połączonym wysiłkom współdziałających ze sobą poszczególnych elementów ugrupowania bojowego oddziałów i związków taktycznych Armii Radzieckiej. Miało to również bezpośredni wpływ na powodzenie w przełamywaniu taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela.

Bogate doświadczenia i wnioski, wynikające z działań Armii Radzieckiej w okresie II wojny światowej, stanowią podstawę do sprecyzowania współczesnych zasad odpierania kontrataków na polu walki.

x/ Zob.: "Wzrost skuteczności środków przeciwpancernych rozwiniętych za polami minowymi", załącznik 15, pkt. 2.6.

2.2. Wnioski wynikające z odpiernania kontrataków w ważniejszych lokalnych konfliktach zbrojnych

Od zakończenia II wojny światowej do dnia dzisiejszego miało miejsce szereg konfliktów zbrojnych w różnych częściach świata. W konfliktach tych były prowadzone działania bojowe z różnym zaangażowaniem ilościowo-jakościowym sił i środków oraz o różnych parametrach czasoprzestrzennych.

Do największych z nich należały konflikty zbrojne: w Korei /1950-53/, w Pakistanie /1965/, w Wietnamie /1965-73/ oraz tzw. cztery wojny na Bliskim Wschodzie / w latach 1948, 1956, 1967 i 1973/.

Lokalizacja tych konfliktów powodowała określony charakter prowadzenia działań bojowych, wynikający z warunków geograficzno-klimatycznych. I tak, na Dalekim Wschodzie /w Korei, Pakistanie i Wietnamie/ działania bojowe toczyły się w górach lub wśród podmokłych dolin pociętych plantacjami pól ryżowych. W tych warunkach działania wojsk pancernych i zmechanizowanych uzależnione były od istniejącej drożni.^{x/} Czołgi i transportery opancerzone można było użyć jedynie do działania wzdłuż dróg, najczęściej gruntowych, a trudny teren uniemożliwiał im wykonanie większego manewru /na oskrzydlenie lub obejście/.

x/ A. Wolny: "Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych w wojnach lokalnych po II wojnie światowej. Na przykładach konfliktów zbrojnych w Korei /1950-53/; na Bliskim Wschodzie /1956-1973/; w Pakistanie /1965/ i w Wietnamie /1966 - 1970/", ASG, Warszawa 1974, s. 5, 14.

Stąd działania bojowe były najczęściej prowadzone na kierunkach oddalonych od siebie,^{x/} a celem tych działań było zdobywanie kolejno miast lub punktów oporu.

W działaniach tych inaczej wyglądało zarówno wykonywanie kontrataków, jak i ich odpieranie. Były one najczęściej wykonywane czołowo /wzdłuż dróg lub na dostępnych kierunkach/, głównie dla powstrzymania wojsk nacierających lub odbicia miejscowości, względnie ważnych punktów /przedmiotów/ terenowych. Natomiast ich odpieranie odbywało się najczęściej poprzez uderzenie wojsk nacierających na kontratakujące zgrupowanie /w boju spotkaniowym/.^{xx/}

Także w wojnie amerykańsko-wietnamskiej /1965-1973/ wykonywano szereg kontrataków. Miały one swoją specyfikę, ze względu na typowo partyzancki charakter działań bojowych. Na przykład w maju 1972 r., 20 km na pld-zach od Hue, wylądował desant śmigłowcowy w sile dwóch batalionów z 1 DP, który kontratakem wyparł pododdziały partyzanckie za rzekę Song Bo.^{xxx/}

Biorąc pod uwagę warunki prowadzenia działań i ich charakter można wnioskować, że zarówno sposoby wykonywania kontrataków, jak i ich odpierania, dalekie były od tych, jakie mogą być wykonywane w warunkach europejskiego TDW, zwłaszcza

x/ Tamże, s. 14, 28.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 26, 27.

xxx/ A. Wolny: "Desanty powietrzne w wojnach lokalnych w Korei, Wietnamie i na Bliskim Wschodzie w latach 1945-1973", rozprawa doktorska, ASG, Warszawa 1979, s. 505.

w czasie przełamywania "klasycznej" obrony wojsk NATO. Stąd wnioski w zakresie odpierania kontrataków w tamtych warunkach mają jedynie znaczenie uzupełniające.

W nieco szerszym zakresie można natomiast wykorzystać doświadczenia z wojen prowadzonych między Izraelem, a państwami arabskimi na Bliskim Wschodzie. Jednak i tu warunki geograficzne są inne od europejskich. Przeważają bowiem obszary pustynno-górzyste. W tych warunkach główną rolę spełniały wojska pancerne, nie tylko w działaniach zaczepnych,^{x/} lecz także w wykonywaniu zwrotów zaczepnych w obronie. Podobnie jak na Dalekim Wschodzie, tak i tutaj działania bojowe prowadzone były przede wszystkim na kierunkach, przy braku ciągłej linii frontu. Broniono bowiem tylko dróg i miejscowości. Często też wykonywano kontrataki oddziałami /pododdziałami/ wojsk pancernych, a różnorodne formy ich odpierania zasługują na szerszą uwagę. Warto zatem poddać je ocenie.

Analizując strukturę obrony organizowanej przez strony walczące w poszczególnych wojnach można stwierdzić, że ulegała ona coraz większej rozbudowie. Chociaż organizowano ją na wybranych kierunkach /dostępnych do prowadzenia działań/, to jednak stawała się coraz bardziej głęboka /w 1967 - dwa pasy obrony/ i bardziej rozbudowana pod względem inżynieryjnym /w 1973 r. stanowiła praktycznie obronę rejonów umocnionych/.^{xx/}

x/ A. Wolny: "Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych ...", wyd. cyt., s. 42.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 29, 40, 42, 47.

We wszystkich formach obrony, zwłaszcza strona izraelska, a w ostatniej wojnie i Syryjczycy, dużą rolę przywiązywali do odpowiedniego wykorzystania czołgów, w tym głównie do wykonywania kontrataków.^{x/} Również Egipcjanie wykonywali kontrataki, jednak o wiele rzadziej i z dużo mniejszym skutkiem.^{xx/} Spośród wielu zasadniczych przyczyn tego stanu rzeczy można przytoczyć tu jedną, tj. niski poziom wyszkolenia egipskich czołgistów, którzy znacznie ustępowali czołgistom izraelskim oraz stosunkowo niski poziom morale Egipcjan^{xxx/} /brak woli walki, zdecydowania itp/.

Z przedstawionych rozważań wynika, że do wykonywania kontrataków w powojennych konfliktach zbrojnych wykorzystywano głównie pododdziały i oddziały czołgów, wsparte innymi rodzajami wojsk. Przyczynił się do tego dynamiczny wzrost ilości czołgów w poszczególnych wojnach, a stąd wzrost manewrowości działań i rozmach zwrotów zaczepnych w obronie.^{xxxx/} Potwierdza to tabela 2, z której wynika, że w poszczególnych wojnach następował systematyczny wzrost broni pancernej.

Kontratakującym zgrupowaniom stawiano różne zadania. Najczęściej celem kontrataku było powstrzymanie nacierającego zgrupowania przeciwnika.^{xxxxx/} Niekiedy wykonywano kontrataki

x/ Zob. wypisy z literatury, poz. 29, 34, 39, 41, 42.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 30, 38, 45.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 28, 32, 43.

xxxx/ Od kontrataków niewielkimi siłami, poprzez silne kontrataki siłami batalionu - brygady, aż do potężnych przeciwuderzeń pancernymi związkami taktycznymi.

xxxxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 41, 42.

w celu odbicia miejscowości lub innych ważnych przedmiotów terenowych, zajętych przez nacierającego przeciwnika.^{x/}

Tabela 2

ROZWÓJ ILOŚCIOWY ŚRODKÓW PANCERNYCH IZRAELA I PAŃSTW ARABSKICH BIORĄCYCH UDZIAŁ W POSZCZEGÓLNYCH WOJNACH ^{xx/}

Wyszczególnienie	Izrael	Egipt	Egipt, Syria, Jordania
<u>1956 rok</u>			
Czołgi i działa pancerne	360	700	-
Transportery	400-500	600	-
<u>1967 rok</u>			
Czołgi i działa pancerne	1050	1300	2100
Transportery	800	1100	ok. 1400
<u>1973 rok</u>			
Czołgi i działa pancerne	1700	1955	3500
Transportery	1000	2000	3000

Również często wykonywano kontrataki, zwłaszcza w czasie wojny 1973 r., w celu likwidacji przyczółków uchwyconych przez stronę przeciwną na Kanale Sueskim.^{xxx/}

x/ Zob. wypisy z literatury, poz. 39.

xx/ A. Wolny: "Analiza i ocena przełamania obrony przeciwnika w czasie wojen na Bliskim Wschodzie w latach 1956-1973", ASG, Warszawa 1980, s. 25.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 36, 38.

Niekiedy zdarzały się przypadki wykonywania kontrataków przez pododdziały /oddziały/ czołgów samodzielnie, bez piechoty i wsparcia artyleryjskiego. Takie kontrataki stosowali Izraelczycy w pierwszej wojnie izraelsko-arabskiej z dużym powodzeniem, spowodowanym przede wszystkim lepszym wyszkoleniem załóg czołgów. Jednakże w miarę nasycenia oddziałów arabskich środkami przeciwpancernymi /ppk i RPG-7/ oraz uzupełnienia wyszkolenia żołnierzy arabskich w obsłudze środków przeciwpancernych, kontrataki te zaczęły tracić na skuteczności, ze względu na duże straty czołgów.^{x/} Zaczęto stosować kontrataki czołgami i działami pancernymi wspólnie z piechotą, przy silnym wsparciu ogniowym artylerii. Obie walczące strony czyniły wiele wysiłków, aby wypracować efektywne sposoby ich odpierania.

Na uwagę zasługuje duża różnorodność sposobów odpierania kontrataków stosowanych przez obie strony. Sposoby te zależały od ilości i jakości sił i środków, jakimi dysponowały obie strony.^{xx/} Na przykład Izraelczycy wykorzystując przewagę własnych czołgów nad czołgami arabskimi najczęściej rozbijali kontratakujące zgrupowania przeciwnika w boju spotkaniowym, zarówno poprzez uderzenie wojsk pierwszego rzutu, jak też wprowadzenie do walki odwodu w sile oddziału czołgów wzmocnionego piechotą i artylerią.

x/ Zob. wypisy z literatury, poz. 46.

xx/ Zob. tabela 3. Zestawienie środków wykonano na podstawie: A. Wolny, wyd. cyt., s. 98.

Tabela 3

**ŚRODKI WYKORZYSTYWANE DO WYKONYWANIA KONTRATAKÓW
I ICH ODPIERANIA W WOJNACH NA BLISKIM WSCHODZIE**

Wyszczególnienie		Izrael	Państwa arabskie
Środki wykorzystywane do wykonania kontrataków	w wojnie I i II	Czołgi	Praktycznie kontrataków nie wykonywano
	w wojnie III i IV	Czołgi, działa pancerne, piechota, artyleria	Czołgi, piechota, artyleria /kontrataki rzadkie/
Środki wykorzystywane do odpierania /zwalczania/ kontrataków		Czołgi, artyleria, samoloty myśliwsko-bombowe oraz śmigłowce uzbrojone w ppk "powietrze-ziemia" /typu Maverick/, bomby kierowane /typu Smart/. W mniejszym zakresie - ppk /typu SS-10, SS-11, Cobra, TOW/.	Głównie ppk /typu Malutka/, granatniki przeciwpancerne /RPG-7/; w ograniczonym zakresie czołgi, artyleria i lotnictwo.

W sytuacjach gdy odwody te były przewidziane do innych zadań, Izraelczycy z dużym powodzeniem stosowali zwalczanie kontrataków ogniem z miejsca oraz obezwładnianie kontratakujących odwodów przeciwnika uderzeniami lotnictwa i śmigłowców przeciwpancernych. Szczególnie efektywnie były wykorzystywane śmigłowce. Wykonywały one uderzenia dużymi grupami, obezwładniając odwody już na drogach podejścia. Typowym przykładem takiego działania było zniszczenie przez śmigłowce

wychodzącej do kontrataku egipskiej brygady pancernej, 19 października 1973 roku.^{x/}

Mniej zróżnicowane sposoby odpierania kontrataków przeciwnika stosowały wojska arabskie /egipskie i syryjskie/. Przeważającą większość kontrataków izraelskich odpierano ogniem z miejsca, wykorzystując do tego przede wszystkim środki przeciwpancerne /ppk, RPG/, a także artylerię strzelającą na wprost.

W ostatniej wojnie arabsko-izraelskiej /1973 r./ stosowano różne warianty użycia środków przeciwpancernych. I tak, dla osłony przyczółków na Kanale Sueskim przed kontratakami odwodów izraelskich /170 i 130 BPanc/ zrzucono w odległości około 40 km od kanału na drogach podejścia tych odwodów 2000 spadochroniarzy. Żołnierzy tych uzbrojono w granatniki przeciwpancerne RPG i w wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych, z zadaniem zatrzymania czołgów izraelskich.^{xx/}

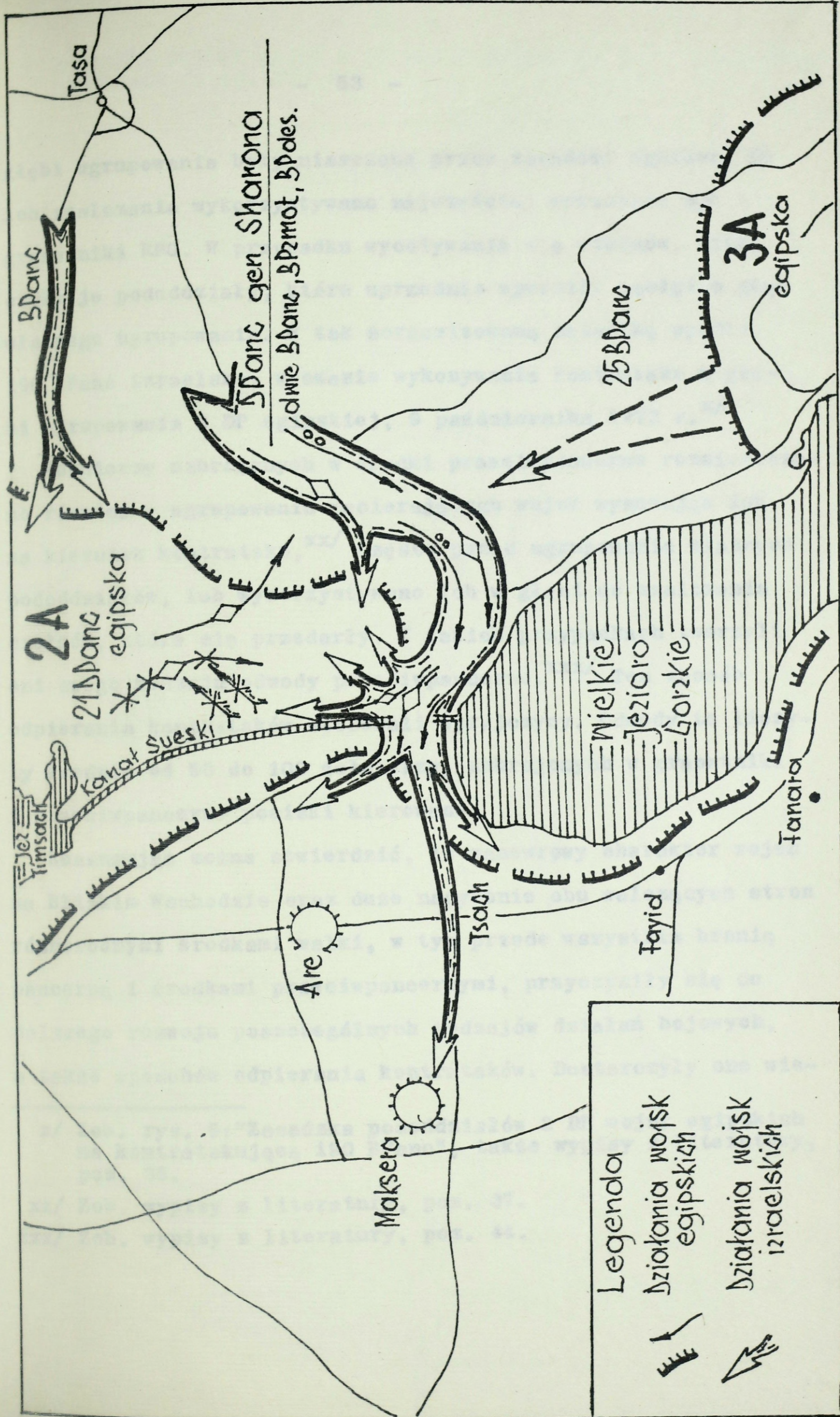
Na uwagę zasługuje kolejny sposób odpierania kontrataków izraelskich przez wojska arabskie. Wykorzystano w nim słabe strony kontrataku wojsk izraelskich. Zdarzało się bowiem, że piechota izraelska nie nadążała za czołgami. W takim przypadku Arabowie przepuszczali atakujące czołgi izraelskie w głąb własnego ugrupowania, po czym zamykali wyłom i niszczyli kontratakującą piechotę.^{xxx/} Natomiast czołgi działające w

x/ Zob. rys. 4: "Rozbicie kontratakującej egipskiej BPanc przez śmigłowce izraelskie", oraz wypisy z literatury, poz. 38.


xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 35.


xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 31, 33.

Rys. 4. ROZBIECIE KONTRATAKUJĄCEJ EGIPSKIEJ BPANC PRZEZ ŚMIGLOWCE IZRAELSKIE / Październik 1973/



Legenda


 Działania wojsk egipskich


 Działania wojsk izraelskich

głębi ugrupowania były niszczone przez zasadzki ogniowe. Do ich zwalczania wykorzystywano najczęściej wyrzutnie ppk i granatniki RPG. W przypadku wycofywania się czołgów, niszczyły je pododdziały, które uprzednio wpuściły czołgi w głąb własnego ugrupowania. W tak zorganizowaną zasadzkę wpadła 190 BPanc izraelska, w czasie wykonywania kontrataku w głębi ugrupowania 2 DP egipskiej, 9 października 1973 r.^{x/}

Żołnierzy uzbrojonych w środki przeciwpancerne rozmieszczano również w ugrupowaniu nacierających wojsk wysuwając ich na kierunek kontrataku,^{xx/} często przed ugrupowanie własnych pododdziałów, lub wykorzystywano ich w głębi do zwalczania czołgów, które się przedarły. W takich przypadkach tworzyli oni swego rodzaju odwody przeciwpancerne.^{xxx/} Ten sposób odpierania kontrataków stosowali Syryjczycy. Odwody te liczyły średnio od 50 do 100 żołnierzy, uzbrojonych w granatniki i przeciwpancerne pociski kierowane.

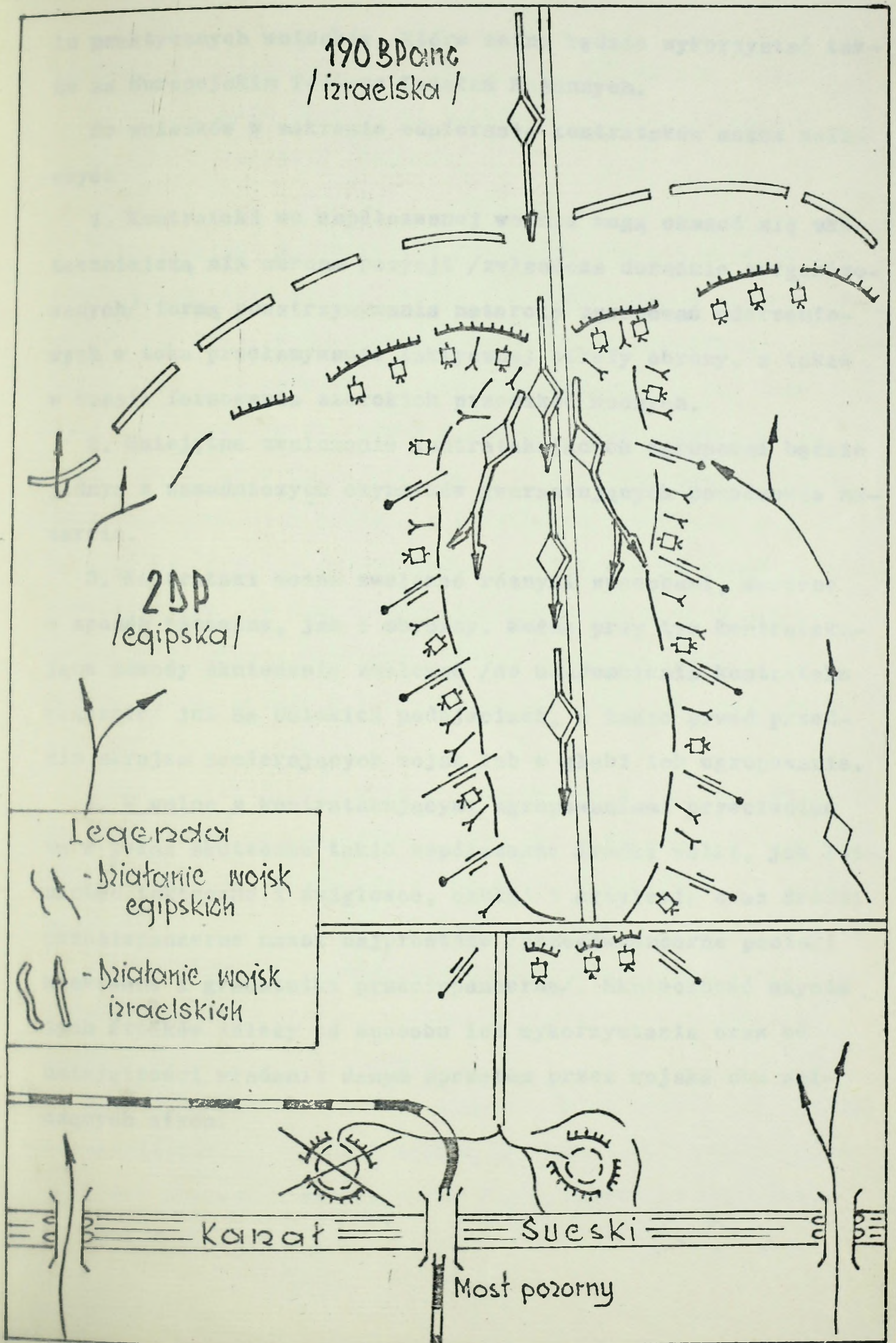
Reasumując można stwierdzić, iż manewrowy charakter wojen na Bliskim Wschodzie oraz duże nasycenie obu walczących stron różnorodnymi środkami walki, w tym przede wszystkim bronią pancerną i środkami przeciwpancernymi, przyczyniły się do dalszego rozwoju poszczególnych rodzajów działań bojowych, a także sposobów odpierania kontrataków. Dostarczyły one wie-

x/ Zob. rys. 5: "Zasadzka pododdziałów 2 DP wojsk egipskich na kontratakującą 190 BPanc"; także wypisy z literatury, poz. 36.

xx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 37.

xxx/ Zob. wypisy z literatury, poz. 44.

Rys. 5. ZASADZKA PODODZIAŁÓW 2 DP WOJSK EGIPSKICH NA KONTRATAKUJĄCĄ
190 BPanc /9.10.1973 r./



lu praktycznych wniosków, które można będzie wykorzystać także na Europejskim Teatrze Działań Wojennych.

Do wniosków w zakresie odpierania kontrataków można zaliczyć:

1. Kontrataki we współczesnej wojnie mogą okazać się skuteczniejszą niż obrona pozycji /zwłaszcza doraźnie zorganizowanych/ formą powstrzymywania natarcia zgrupowań uderzeniowych w toku przełamywania taktycznej strefy obrony, a także w czasie forsowania szerokich przeszkód wodnych.

2. Umiejętne zwalczanie kontratakujących zgrupowań będzie jednym z zasadniczych czynników gwarantujących powodzenie natarcia.

3. Kontrataki można zwalczać różnymi sposobami, zarówno w sposób zaczepny, jak i obronny. Można przy tym kontratakujące odwoły skutecznie zwalczać /do udaremnienia kontrataku włącznie/ już na dalekich podejściach, a także przed przednim skrajem nacierających wojsk lub w głębi ich ugrupowania.

4. W walce z kontratakującymi zgrupowaniami przeciwnika są w pełni skuteczne takie współczesne środki walki, jak lotnictwo taktyczne i śmigłowce, czołgi i artyleria oraz środki przeciwpancerne nawet najprostsze /przeciwpancerne pociski kierowane i granatniki przeciwpancerne/. Skuteczność użycia tych środków zależy od sposobu ich wykorzystania oraz od umiejętności władania danym sprzętem przez wojska obu walczących stron.

Rozdział 3. ZASADY WYKONYWANIA KONTRATAKÓW WEDŁUG POGLĄDÓW NATO ORAZ OCENA MOŻLIWOŚCI ICH ODPIERANIA W NATARCIU DYWIZJI

Przedstawiona w poprzednim rozdziale analiza rozwoju sposobów wykonywania kontrataków i ich odpierania w okresie II wojny światowej, a zwłaszcza w powojennych konfliktach zbrojnych, stworzyła podstawę do dalszych rozważań w tej dziedzinie, w odniesieniu do nowych warunków współczesnego pola walki. Stąd też w rozdziale tym przedstawiono ocenę wpływu zmian występujących zarówno w strukturze organizacyjnej oraz wyposażeniu dywizji zmechanizowanej, jak i w prowadzeniu działań obronnych / w tym szczególnie wykonywaniu kontrataków/ przez przeciwnika. Dokonano również oceny możliwości wojsk własnych /DZ, DPanc/ w zakresie zwalczania kontratakujących odwodów nieprzyjaciela.

Dążąc do określenia głównych czynników wywierających wpływ na skuteczność poszczególnych sposobów odpierania kontrataków, należałoby w pierwszej kolejności odpowiedzieć na następujące pytania badawcze:

1. Jak zmiany w prowadzeniu działań obronnych, w tym w wykonywaniu kontrataków, wpłyną na sposoby ich odpierania przez dywizję zmechanizowaną?

2. W jakim stopniu zmiany organizacyjno-techniczne dywizji zmechanizowanej typu "85" wpłyną na wzrost możliwości bojowych sił i środków wydzielonych z jej składu do odpierania kontrataków?

3.1. Formy obrony według poglądów NATO. Rola kontrataków w poszczególnych formach obrony

Zgodnie z koncepcją operacyjno-strategiczną "głębokich uderzeń", przyjętą w armiach NATO, kontrataki są obok przeciwuderzeń jedną z form zwrotów zaczepnych, wykonywanych w czasie prowadzenia walki obronnej. Cele, skład sił i środków wydzielonych do ich wykonania oraz wskaźniki czasowo-przestrzenne, zależą od ogólnej koncepcji prowadzenia obrony. I tak, zdaniem zachodnich ekspertów wojskowych, na współczesnym polu walki mają zastosowanie dwie formy obrony: obrona manewrowa i obrona pozycyjna /stała/.^{x/}

Obrona manewrowa może być prowadzona w dwojaki sposób: jako obrona "ruchowa" oraz jako obrona "aktywna", które można traktować jako odrębne odmiany tej formy obrony.^{xx/}

Każda z tych form /odmian/ zakłada inną koncepcję prowadzenia walki, a co za tym idzie - inne zasady tworzenia ugrupowania bojowego, składu i wykorzystania poszczególnych jego elementów, w tym również drugich rzutów /odwodów/.^{xxx/}

I s t o t ą o b r o n y p o z y c y j n e j /stałej/ jest odparcie uderzenia przeciwnika oraz zniszczenie jego nacierających wojsk z reguły przed przednim skrajem; przy czym

x/ "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen., Warszawa 1987, s. 204-205.

xx/ "Ogólne założenia amerykańskiej obrony aktywnej", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny", 1983, nr 1/149/, s. 8-9.

xxx/ Z. Wontrucki: "Obrona aktywna i możliwości jej pokonania", "Myśl Wojskowa", 1983, nr 5, s. 33.

dopuszcza się nieznaczne włamanie w głąb ugrupowania bojowego. Zadanie to realizowane jest w oparciu o maksymalne wykorzystanie siły ognia posiadanych środków ogniowych oraz dogodnych warunków terenowych i silnej rozbudowy inżynieryjnej rejonów obrony, w tym szczególnie systemu zapór inżynieryjnych.^{x/} Jej celem, obok zniszczenia nacierającego przeciwnika, jest utrzymanie bronionego rejonu /obszaru/.

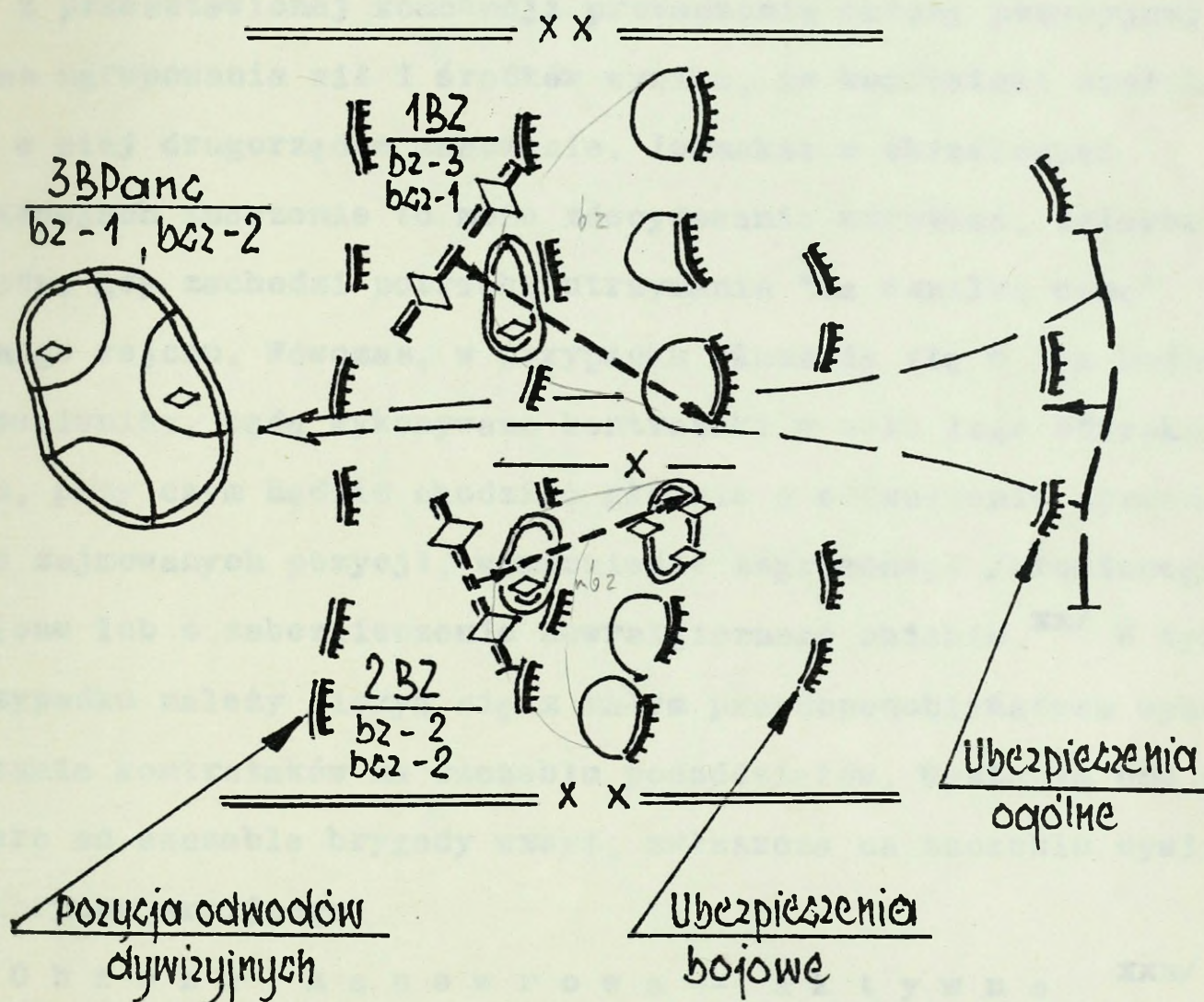
Do obrony pozycyjnej wojska przechodzą wówczas, gdy nie dysponują dostateczną ilością broni jądrowej lub gdy działania bojowe prowadzone są bez jej użycia. Broń jądrowa może być stosowana w przypadku braku silnych odwodów wojsk pancernych i zmechanizowanych. Tę formę obrony zaleca się organizować w warunkach dysponowania przez nacierającego przeciwnika siłami o wyższych zdolnościach manewrowych niż broniące się wojska i przy płytkiej obronie, gdy bez względu na straty, należy utrzymać nakazany obiekt, rubież lub rejon, a także w sytuacji gdy teren uniemożliwia prowadzenie obrony ruchowej, a obrońca posiada dostateczną ilość czasu na rozbudowę obrony pod względem inżynieryjnym.

W obronie pozycyjnej większa część /zwykle około 2/3 sił/ ugrupowuje się w pierwszym rzucie, natomiast w odwodzie pozostawia się do 1/3 sił pododdziałów czołgów i piechoty.^{xx/}

x/ "Informator o Siłach Zbrojnych RFN", Szt. Gen., Warszawa 1984, s. 56.

xx/ "Kompendium Sił Zbrojnych ...", wyd. cyt., s. 204. Także: "Brygada pancerna Bundeswehry w działaniach obronnych", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny", 1984, nr 3/157/, s. 27.

Rys. 6. SCHEMAT IDEOWY OBRONY STAŁEJ
/DZ armii amerykańskiej/



Skład pierwszego rzutu:

bz - 5

bcz - 3

Skład drugiego rzutu:

bz - 1

bcz - 2

UWAGA:

Schemat wykonano na podstawie: "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen. 885/78, załączniki 3,4,5

Zasadnicze zadania wykonuje wtedy pierwszy rzut, natomiast drugi rzut /odwód/ używany jest przede wszystkim do wzmocnienia obrony pierwszego rzutu na kierunku głównego uderzenia przeciwnika, zatrzymania jego wojsk, którym udało włamać się w głąb obrony, a dopiero w trzeciej kolejności - do wykonywania kontrataków.^{x/} /Rys. 6/.

Z przedstawionej koncepcji prowadzenia obrony pozycyjnej oraz ugrupowania sił i środków wynika, że kontrataki spełniają w niej drugorzędne znaczenie. Jednakże w określonych sytuacjach znaczenie to może zdecydowanie wzrastać, zwłaszcza wtedy, gdy zachodzi potrzeba utrzymania "za wszelką cenę" danego rejonu. Wówczas, w przypadku włamania się w ten rejon przeciwnika, będą wykonywane kontrataki w celu jego odzyskania, przy czym hędzie chodziło głównie o odtworzenie uprzednio zajmowanych pozycji, wzmocnienie zagrożonego /bronionego/ rejonu lub o zabezpieczenie newralgicznego obiektu.^{xx/} W tym przypadku należy liczyć się z małym prawdopodobieństwem wykonywania kontrataków na szczeblu pododdziałów. Wystąpią one dopiero od szczebla brygady wzwyż, zwłaszcza na szczeblu dywizji i korpusu armijnego.

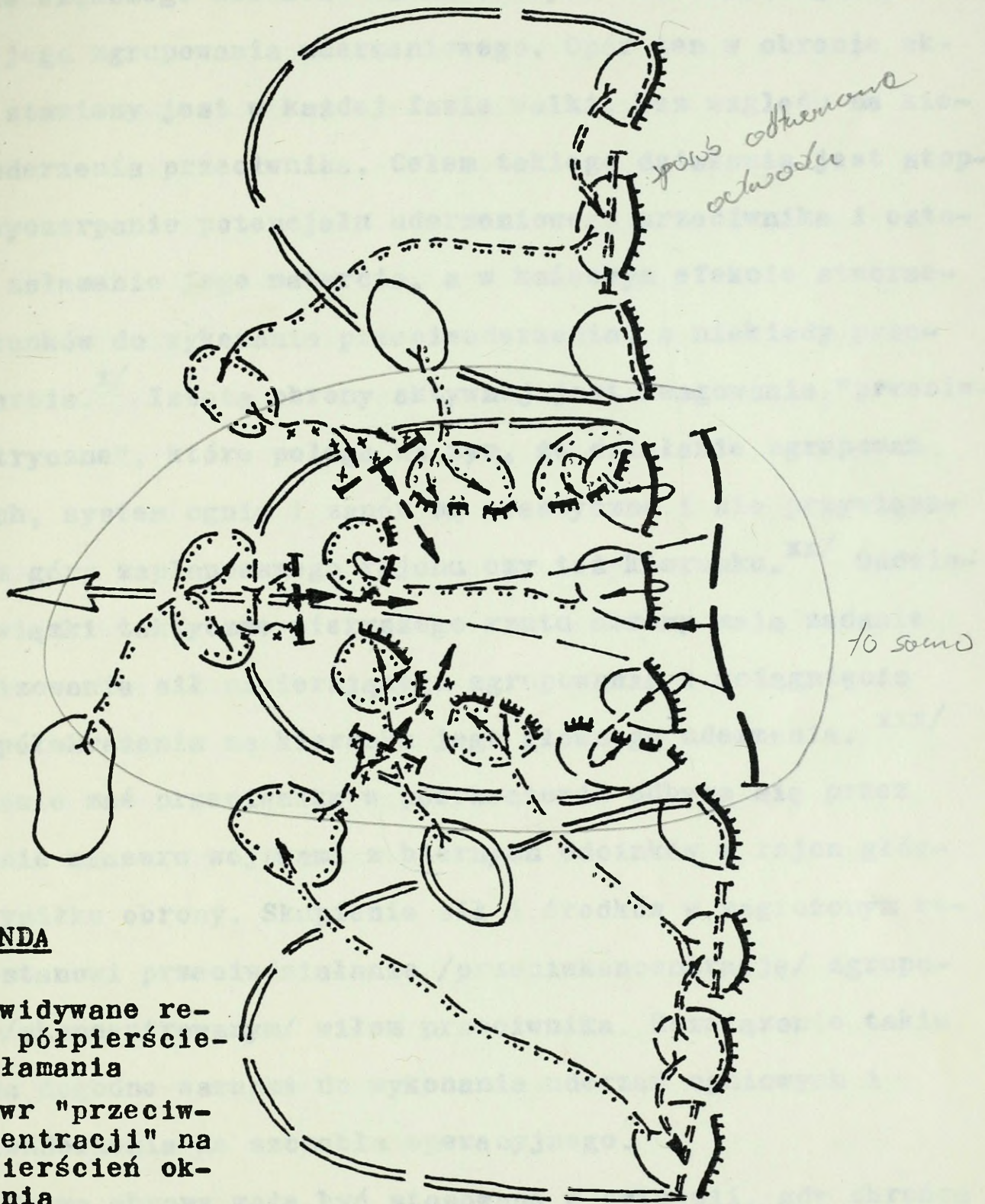
O b r o n a m a n e w r o w a — a k t y w n a ^{xxx/}
polega na ciągłym "ruchowo-pozycyjnym" stawianiu oporu siłom nacierającym przeciwnika, poprzez manewr sił i środków na

x/ "Informator o Siłach Zbrojnych RFN", wyd. cyt., s. 56.

xx/ E. Sherwood: "Planowanie kontrataku", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny", 1984, nr 4/158, s. 31.

xxx/ Określenie to przyjęto na podstawie wywiadu przeprowadzonego z płk dr Januszem Wiśniewskim w dn. 16.06.87 r. Oznacza ono jedną z odmian obrony manewrowej. W dalszej części rozprawy przyjęto dla uproszczenia odmianę tę nazywać skrótowo "obroną aktywną".

Rys. 7. SCHEMAT IDEOWY OBRONY AKTYWNEJ



LEGENDA

- == - przewidywane re-
jony półpierscie-
ni włamania
- - manewr "przeciw-
koncentracji" na
półpierscień ok-
rążenia
- - rejony kontrolowane,
na których przeciwnik
nie dokonywał przeła-
mania

xxxx - kontrataki wykonywane jednocześnie

UWAGA: Wykonano na podstawie: "Obrona aktywna i możliwości jej po-
konywania", "Myśl Wojskowa", nr 5/83.

zagrożony kierunek włamania i utrzymywanie stałego stosunku sił /nie większego niż 1:2 — 3 na korzyść nacierającego/ przed czołem jego zgrupowania uderzeniowego. Opór ten w obronie aktywnej stawiany jest w każdej fazie walki, bez względu na kierunek uderzenia przeciwnika. Celem takiego działania jest stopniowe wyczerpanie potencjału uderzeniowego przeciwnika i ostateczne załamanie jego natarcia, a w końcowym efekcie stworzenie warunków do wykonania przeciwuderzenia, a niekiedy przeciwnatarcia.^{x/} Istotą obrony aktywnej jest reagowanie "przeciwkoncentryczne", które polega na tym, że działanie zgrupowań bojowych, system ognia i zapór są elastyczne i nie przywiązane do z góry zaplanowanego rejonu czy też kierunku.^{xx/} Oddziały i związki taktyczne pierwszego rzutu obrony mają zadanie skanalizowania sił nacierającego zgrupowania i wciągnięcia go do półokrążeń na kierunku jego głównego uderzenia.^{xxx/} Utrzymanie zaś przeciwnika w półokrążeniu odbywa się przez dokonanie manewru wojskami z biernych odcinków w rejon głównego wysiłku obrony. Skupienie sił i środków w zagrożonym rejonie stanowi przeciwdziałanie /przeciwkoncentrację/ zgrupowanym /skoncentrowanym/ siłom przeciwnika. Rozwiązanie takie stwarza dogodne warunki do wykonania uderzeń ogniowych i przeciwuderzenia ze szczebla operacyjnego.

Ta forma obrony może być stosowana w sytuacji, gdy obrońca dysponuje stosunkowo krótkim czasem na organizację działań,

x/ Z. Wontrucki, wyd. cyt., s. 33-40.

xx/ M. Buscemi: "Obrona aktywna w amerykańskiej koncepcji operacyjno-taktycznej", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny", 1980, nr 5/135/, s. 47-53.

xxx/ Zob. rys. 7: "Schemat obrony aktywnej".

a obrona ma być prowadzona w szerokim pasie /dywizja:30-60 km/ dostępnym do natarcia na kilku kierunkach. Tę formę obrony stosuje się również w wypadku braku dostatecznych danych co do sił i kierunku głównego uderzenia przeciwnika.

Obrona ta charakteryzuje się szybką zmianą ugrupowania bojowego i koncentracją sił. W przodzie rozmieszcza się stosunkowo słabe siły osłonowe, które prowadzą walkę w pasie o głębokości 20-70 km,^{x/} w którym w oparciu o rozbudowany system zapór powstrzymują one natarcie nieprzyjaciela, zadając mu maksymalne straty i prowadząc jego rozpoznanie. Wojska pierwszego rzutu rozmieszczone są równomiernie w całym pasie obrony i dopiero po zarysowaniu się kierunku głównego uderzenia przeciwnika tworzy się na tym kierunku /w określonym rejonie/ silne zgrupowanie wojsk. Osiąga się to przez manewr wojsk z odcinków nie zagrożonych, przy czym wojska najpierw odrywają się od przeciwnika pod osłoną ubezpieczeń i przegrupowują na zagrożony kierunek. Dodatkowo w rejon ten kieruje się posiadane odwody.

Istotą tej obrony jest walka prowadzona w sposób manewrowy, w otwartym terenie, z unikaniem wiązania się z przeciwnikiem walką pozycyjną, zwłaszcza w rejonach zurbanizowanych. Obowiązuje przy tym zasada: "wojska nie okopują się - są w ruchu".

x/ Por. Ogólne założenia amerykańskiej obrony aktywnej", wyd. cyt., s. 8-9.

Z oceny literatury źródłowej wynika, że obrona aktywna będzie realizowana w zasadzie dopiero na szczeblu dywizji i korpusu. Jednakże i na szczeblu brygady /ze względu na zakres posiadanych informacji, rozpoznane ruchy i przewidywane działania drugiego rzutu przeciwnika/ mogą być również organizowane przeciwdziałania.

Obrona aktywna nie polega jedynie na reagowaniu na działania przeciwnika, lecz obejmuje także działania zaczepne, w tym przede wszystkim kontrataki. Należy przypuszczać, że jedną z silnych stron tej formy obrony są niezwykle dokuczliwe, częste, a zarazem dezorientujące wojska nacierające kontrataki, wykonywane przez oddziałowe /pododdziałowe/ zgrupowania bojowe. Kontrataki te wykonywane są z różnych kierunków /często kilka jednocześnie/, na całej długości rubieży półpierścienia okrążenia, zwłaszcza w czasie realizacji manewru sił i środków na zagrożony kierunek. Mają one inny charakter niż w obronie stałej. Należy sądzić, że będą one silne i zdecydowane, lecz stosunkowo płytkie. Nie mają one na celu odtworzenia poprzedniego położenia, lecz rozbicie części sił przeciwnika i "skierowanie" jego zgrupowania uderzeniowego na kierunek /rejon/ dogodny do obrony.

O b r o n a m a n e w r o w a — r u c h o w a ^{x/} w
przekonaniu ekspertów wojskowych NATO, najbardziej odpowiada

x/ Określenie to przyjęto analogicznie jak wyrażenie "obrona aktywna" /zob. przypisy na s. 60/. W dalszej części rozprawy przyjęto formę skrótową "obrona ruchowa".

warunkom współczesnego pola walki,^{x/} zwłaszcza w czasie prowadzenia działań z użyciem broni jądrowej. Istotą tej obrony jest dążenie do rozbicia nacierających wojsk w głębi ugrupowania obronnego, w tzw. "worku ogniowym". Stosownie do takiego zamiaru obrońca zakłada czasowe oddanie terenu, na który wojska przeciwnika powinny być celowo wciągnięte, po czym przewiduje się wykonanie silnych uderzeń bronią jądrową i innymi środkami rażenia na zgrupowanie uderzeniowe przeciwnika, skupione na stosunkowo niedużej przestrzeni. Następnie - po jego obezwładnieniu - ostateczne rozbicie przeciwnika silnym odwodem złożonym przede wszystkim z wojsk pancernych /rys. 8/.

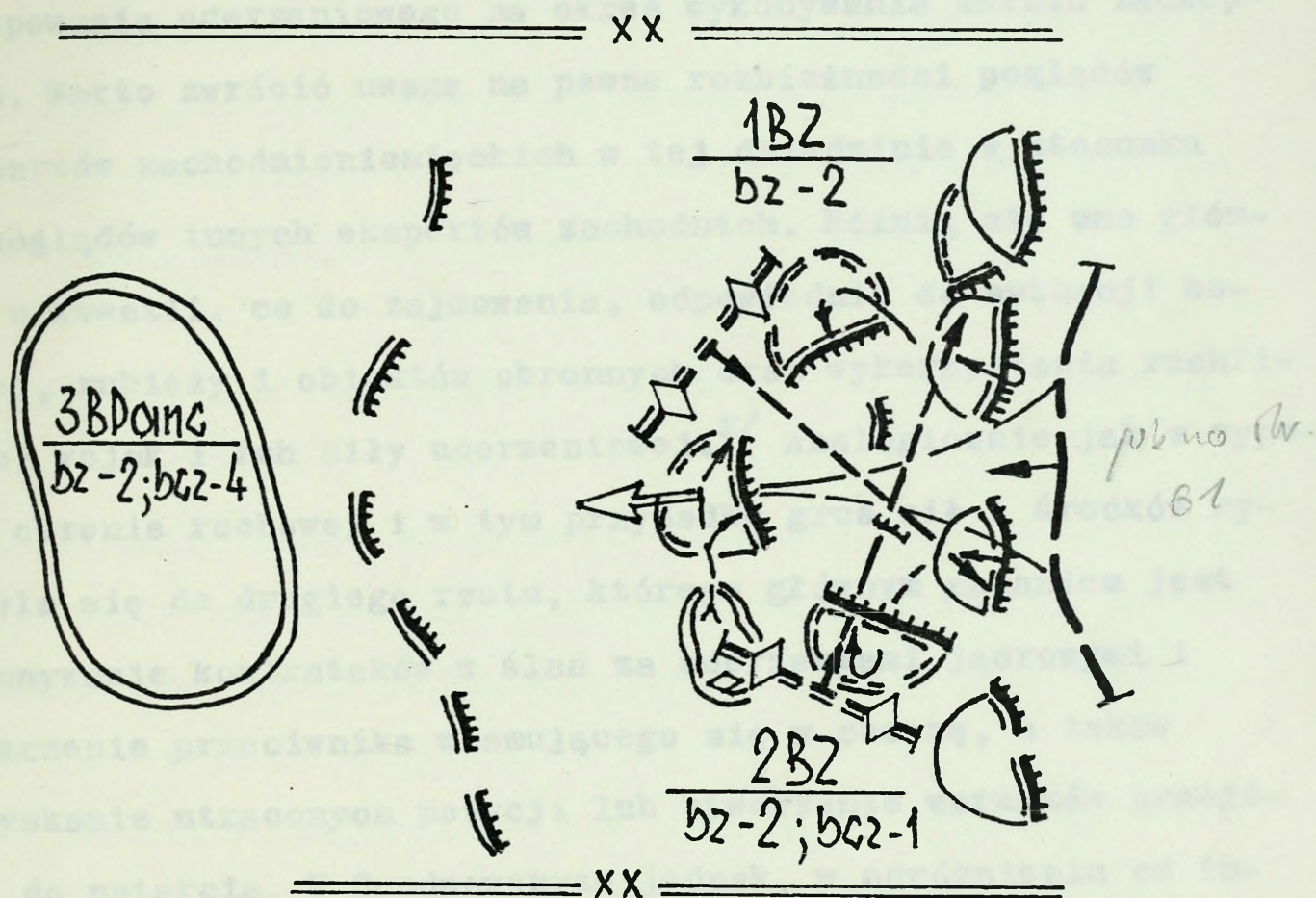
Zgodnie z tą koncepcją rozegrania walki tworzy się ugrupowanie bojowe, rozmieszczając w pierwszym rzucie jedynie niezbędne oddziały /około 1/3 sił/, natomiast siły główne - w drugim rzucie /do 2/3 sił/. Są to przede wszystkim wojska pancerne, stanowiące zgrupowanie uderzeniowe przewidywane do wykonania zwrotu zaczepnego.

Ze względu na potrzebę utrzymywania silnych odwodów obrona ta może być organizowana od szczybla korpusu wzwyż, natomiast dywizja może tę formę obrony organizować tylko w szczególnie sprzyjających warunkach operacyjno-taktycznych, np. podczas działania na oddzielnym kierunku.

Obronę ruchową stosuje się wtedy, gdy teren umożliwia szerokie stosowanie manewru odwodami /zadania i rejon działań

x/ "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen., Warszawa 1983, s. 108-109.

Rys. 8. SCHEMAT IDEOWY OBRONY RUCHOWEJ
/DZ armii amerykańskiej/



Skład pierwszego rzutu:

bz - 4
bcz - 1

Skład drugiego rzutu:

bz - 2
bcz - 4

LEGENDA

==== - położenie wyjściowe

----- - rozbicie przeciwnika
w rejonie zakładanego
włamania

UWAGA:

Wykonano na podstawie: "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen. 885/78, zał. 2.

umożliwiają prowadzenie walki na całą głębokość obrony/, a także gdy obrońca dysponuje wystarczająco ruchliwymi wojskami, zwłaszcza odpowiednio silnymi odwodami.

Kolejnym warunkiem prowadzenia obrony ruchowej jest zapewnienie sobie panowania w powietrzu, a więc osłony z powietrza zgrupowania uderzeniowego na okres wykonywania zwrotu zaczepnego. Warto zwrócić uwagę na pewne rozbieżności poglądów ekspertów zachodnioniemieckich w tej dziedzinie w stosunku do poglądów innych ekspertów zachodnich. Różnią się one głównie w kwestii, co do zajmowania, odpowiednio do sytuacji bojowej, rubieży i obiektów obronnych oraz wykorzystania ruchliwości wojsk i ich siły uderzeniowej.^{x/} Analogicznie jak w typowej obronie ruchowej i w tym przypadku gros sił i środków wydzielają się do drugiego rzutu, którego głównym zadaniem jest wykonywanie kontrataków w ślad za uderzeniami jądrowymi i niszczenie przeciwnika włamującego się w obronę, a także odzyskanie utraconych pozycji lub stworzenie warunków przejścia do natarcia. W Bundeswehrze jednak, w odróżnieniu od innych armii NATO uważa się, że oddanie terenu przeciwnikowi, bez wyraźnie zmuszających do tego powodów, jest sprzeczne z istotą obrony. Stąd w zachodnioniemieckiej obronie manewrowej mogą być przypadki nie oddawania zawczasu terenu przeciwnikowi, lecz niszczenie go w rejonach włamania się.

x/ Por. "Informator o Siłach Zbrojnych RFN", wyd. cyt., s. 57.

Z przedstawionych rozważań wynika, że obrona ruchowa według poglądów NATO opiera się na szerokim stosowaniu broni jądrowej lub precyzyjnego rażenia i szybkim wykorzystaniu jej skutków przez wykonanie kontrataków /przeciwuderzeń/ silnymi odwodami, w celu rozbicia głównego zgrupowania wojsk przeciwnika w głębi własnej obrony.^{x/} W obronie tej kluczową rolę, obok broni jądrowej, odgrywają kontrataki, jako zasadniczy sposób wykorzystania siły uderzeniowej i możliwości manewrowych wojsk, szczególnie pancernych.

3.2. Wykonywanie kontrataków w obronie według poglądów NATO

Analizując zasady prowadzenia poszczególnych form obrony można stwierdzić, że kontrataki spełniają dwójakiego rodzaju zadania: odzyskanie utraconego terenu lub zniszczenie przeciwnika w rejonie włamania.^{xx/}

W kontrataku mającym na celu odzyskanie terenu, wojska mogą otrzymywać zadanie odtworzenia uprzednio zajmowanych pozycji /rubieży/, wzmocnienia zagrożonego /bronionego/ rejonu lub odzyskanie i utrzymanie ważnego obiektu. Natomiast w kontrataku mającym na celu zniszczenie przeciwnika, zadaniem wojsk kontratakujących będzie wykorzystanie skutków uderzeń broni jądrowej, lotnictwa, ognia artylerii i innych

x/ "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen., Warszawa 1978, s. 11.

xx/ E. Sherwood, wyd. cyt., s. 31.

środków ogniowych wykonanych na przeciwnika znajdującego się w rejonie włamania lub w celowo utworzonym "worku ogniowym" i ostateczne jego rozbicie /zniszczenie/ uderzeniem oddziałów /pododdziałów/ pancernych i zmechanizowanych.

Kontratak jest decydującym przedsięwzięciem w działaniach obronnych, zwłaszcza w obronie manewrowej /w obu jej odmianach/. Niektórzy eksperci wojskowi twierdzą nawet, że "... jest jedynym manewrem umożliwiającym wykorzystanie momentu, kiedy przeciwnik jest bardzo wrażliwy na uderzenie. Jednym z celów obrony jest przejęcie inicjatywy w działaniach przez broniącego się, a kontratak umożliwia osiągnięcie tego celu"^{x/}

Powyższy cytat jednoznacznie wskazuje, jak duże znaczenie eksperci zachodni, w tym szczególnie amerykańscy, przywiązują do wykonywania kontrataków, chociaż obowiązuje zasada, w myśl której "Kontrataki powinny być wykonywane tylko wtedy, gdy istnieje pewność, że osiągnięte korzyści przewyższają poniesione ryzyko".^{xx/}

Cel kontrataku oraz skład sił i środków, a także sposób jego wykonania zależą od przyjętej formy obrony, czyli od przewidywanej koncepcji odparcia i zniszczenia nacierającego przeciwnika.

Zasadniczym celem kontrataku w obronie rejonu jest odtworzenie uprzedniego położenia, a więc odzyskanie utraconego

x/ Tamże, s. 32.

xx/ "Regulamin Polowy Sił Lądowych Stanów Zjednoczonych FM 100-5" /tłumaczenie z angielskiego/, Szt. Gen., Warszawa 1979, s. 127.

cel ten sam po co strzelać

rejonu, pozycji, obiektu; natomiast w obronie ruchowej i obronie aktywnej chodzi przede wszystkim o rozbicie /zniszczenie/ przeciwnika obezwładnionego wcześniej bronią jądrową lub innymi środkami rażenia.

Skład sił i środków biorących udział w kontrataku zależy od ilości pododdziałów /oddziałów/ nie zaangażowanych w danym momencie w walce, zarówno na kierunku włamania przeciwnika, jak i na innych kierunkach, na których przeciwnik nie naciera; przy czym nie chodzi tu wyłącznie o walkę z wojskami nacierającymi, ale i wykonywanie innych zadań, np. niszczenie desantów.

Kontratak poprzedza się z reguły uderzeniami jądrowymi oraz uderzeniami lotnictwa, śmigłowców bojowych, a także ogniem artylerii. Stopień obezwładnienia przeciwnika zależy od celu stawianego przed kontratakiem.^{x/}

Bez względu na cel kontrataku, jego powodzenie zależy głównie od ogniowego przygotowania i wsparcia kontratakujących pododdziałów /oddziałów/. Zasadniczą rolę w tym zakresie, obok artylerii odgrywa lotnictwo, zwłaszcza śmigłowce przeciwpancerne. Ich duża skuteczność w zwalczaniu środków opancerzonych przeciwnika, może spowodować wytworzenie znacznej przewagi po stronie kontratakujących sił i w konsekwencji przesądzić o powodzeniu kontrataku. Klucz śmigłowców może w kilku kolejnych atakach zniszczyć około 38-50 czołgów lub BWP.^{xx/}

x/ Skład sił i środków mogących brać udział w kontrataku przedstawia załącznik 3.

xx/ "Ocena możliwości i sposobów ...", materiały seminarium taktycznego, wyd. cyt., s. 37.

Liczba wydzielanych śmigłowców zależy od szczebla, jaki wykonuje kontratak i może wynosić, w przypadku dywizji amerykańskiej, do trzech kompanii śmigłowców /21 śmigłowców szturmowych AH-1S lub AH-64/, a dywizji NZ - do eskadry /28 śmigłowców/.

Kontrataki wspiera także taktyczne lotnictwo myśliwskie, a jego ilość zależy od szczebla kontratakującego. I tak, kontratak odwołu dywizyjnego wspierać może do eskadry taktycznego lotnictwa myśliwskiego /TLM/, /RFN - 15-18 samolotów, USA - 18-24 samoloty/.

Wywalczenie i utrzymanie lokalnej przewagi w powietrzu, przy jednoczesnym silnym wsparciu z powietrza kontratakujących wojsk, uważane jest za jeden z zasadniczych warunków powodzenia kontrataków.

Według poglądów amerykańskich kontratak może być wykonywany odwodem lokalnym /do szczebla brygady/ lub odwodem z wyższego szczebla.^{x/} Kontratak odwodem lokalnym wykonuje dowódca brygady, natomiast decydujące znaczenie w całym systemie obrony będą miały kontrataki wykonywane odwodami wyższego szczebla /dywizji lub korpusu/. Dużą uwagę przy tym przywiązuje się do dokładnej i wszechstronnej organizacji kontrataków, które są planowane zawczasu na każdy spodziewany kierunek działań przeciwnika. W tym celu opracowuje się oddzielny plan kontrataku. W miarę rozwoju sytuacji i napływu nowych informacji z rozpoznania, plan ten uaktualnia się. W planie tym określa

x/ E. Sherwood, wyd. cyt., s. 33-36.

się kierunki i rubieże rozwinięcia wojsk do kontrataku, jego ostateczne cele, współdziałanie pododdziałów wykonujących kontratak oraz sposoby wsparcia ogniowego.^{x/}

Kontrataki wykonuje się na skrzydła nacierających oddziałów przeciwnika. Jeżeli przeciwnikowi uda się przełamać obronę na kilku kierunkach, wówczas kontratak wykonuje się na tym kierunku, gdzie przeciwnik uzyskał największe powodzenie, natomiast na pozostałych kierunkach jego natarcie jest blokowane. W przypadku niepowodzenia kontrataku wojska wycofują się na kolejną pozycję obronną i stwarzają dogodne warunki do wykonywania kontrataku przez szczebel nadrzędny.^{xx/}

Odwód brygadowy wykonuje kontratak z reguły w jednym kierunku.^{xxx/} Na wyższych szczeblach kontratak może być wykonywany na jednym - dwóch kierunkach zbieżnych, np. odwód dywizyjny na jednym, a odwód brygadowy na drugim kierunku. W obronie aktywnej ilość jednocześnie wykonywanych kontrataków /na różnych kierunkach/ może być większa.

Skład sił i środków wykonujących kontratak zależy przede wszystkim od prowadzonej formy obrony /tabela 3 załącznik 12/.

W czasie wykonywania kontrataku odwodem dywizyjnym w jego skład mogą wchodzić siły do brygady /2-4 bataliony/ w czasie prowadzenia obrony stałej i do dwóch brygad /5-8 batalionów/ w czasie prowadzenia obrony ruchowej. Drugi przypadek będzie

x/ "Brygada, batalion, kompania, pluton, drużyna Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych", Szt. Gen., Warszawa 1979, s. 93.

xx/ Tamże, s. 94.

xxx/ Tamże, s. 114.

charakterystyczny dla dywizji USA.

W czasie obrony aktywnej ogólny skład kontratakujących odwodów może wynosić do 1,5 brygady /do 6 batalionów/ z tym, że na jednym kierunku należy oczekiwać kontrataku około jednego batalionu.

Reasumując można stwierdzić, że manewrowy charakter współczesnego pola walki wpływa na wzrost znaczenia kontrataków w czasie prowadzenia działań obronnych.^{x/} Dostrzegają to także eksperci NATO, którzy coraz większą uwagę zwracają na manewrowe formy prowadzenia obrony. W coraz większym zakresie przewidują oni stosowanie w obronie zwrotów zaczepnych, zwracając uwagę na ich gruntowne przygotowanie i wszechstronne zabezpieczenie.

Dlatego też opanowanie przez wojska efektywnych sposobów walki z kontratakami będzie miało decydujące znaczenie dla pomyślnego wykonywania zadań w czasie przełamania obrony potencjalnego przeciwnika.

3.3. Ocena możliwości odpierania kontrataków przez dywizję zmechanizowaną siłami pułku zmechanizowanego typu "85" i wydzielonymi środkami dywizji

Na podstawie czynników określających możliwości bojowe dywizji w odpieraniu kontrataków nasuwa się wniosek, że po wyłączeniu czynników subiektywnych, takich jak wyszkolenie,

x/ Zob.: "Sprawozdanie z badania opinii kadry LWP", załącznik 24.

stan moralno-polityczny i psychiczne przygotowanie żołnierzy, wykształcenie oraz doświadczenie dowódców i oficerów sztabu, możliwości te zależą przede wszystkim od ilości sił i środków wydzielonych do tego celu oraz sytuacji /warunków/ w jakiej będą one użyte. Stan sił i środków nacierającej dywizji będzie się zmniejszał w czasie walki, ze względu na straty i zużycie środków materiałowych. Fakt ten należy uwzględnić przy określaniu możliwości bojowych sił i środków odpierających kontratak. Jedynie świeżo wprowadzone oddziały /pododdziały/ drugiego rzutu /odvodu/ będą w pełni zaopatrzone, a ich straty będą w zasadzie minimalne, chyba że wcześniej nieprzyjaciel wykonał na nie uderzenia bronią masowego rażenia lub zmasowane uderzenia ogniowe /lotnicze/.

Podczas oceny poszczególnych czynników możliwości bojowych /możliwości ogniowe, siła uderzeniowa, możliwości manewrowe/ w aspekcie sposobów zwalczania kontrataków należy określić, który z tych czynników odgrywa w danym sposobie decydującą rolę. I tak, w czasie odpierania kontrataków "ogniem z miejsca", czy też "obroną części sił", głównym czynnikiem decydującym o wykonaniu zadania będą możliwości ogniowe wydzielonych do wykonania zadania sił i środków. Natomiast podczas rozbicia kontrataku "w boju spotkaniowym" zasadniczą rolę odgrywa siła uderzeniowa wydzielonych do wykonania zadania pododdziałów /oddziałów/ ogólnowojskowych. Nie bez znaczenia w tym ostatnim przypadku są również możliwości manewrowe pododdziałów /oddziałów/, wyrażające zdolność do szybkiego stwo-

rzenia zgrupowania uderzeniowego i wykonania uderzeń na skrzydła /skrzydło/ i tyły kontratakującego nieprzyjaciela.

Wychodząc z powyższych ustaleń w dalszej części tego podrozdziału dokonano szczegółowej oceny możliwości bojowych oddziału ogólnowojskowego, jakim jest pułk zmechanizowany wyposażony w bojowe wozy piechoty. W pierwszej kolejności rozpatrzono jego możliwości ogniowe, wyrażające się ilością zniszczonych wozów bojowych nieprzyjaciela /w czasie odpierania kontrataków ogniem z miejsca i obroną części sił/, a następnie siłę uderzeniową mierzoną rozmiarami strat w potencjale bojowym nieprzyjaciela podczas odpierania jego kontrataku w boju spotkaniowym. Wartości te sprowadzono następnie do wspólnego mianownika, wyrażającego potencjalne możliwości odparcia /rozbicia/ kontrataku określonej ilości typowych pododdziałów /oddziałów/ nieprzyjaciela, które mogą go wykonywać /bz, bcz, BZ, BPanc/. To właśnie stanowiło główny czynnik porównawczy efektywności działania pułku przy zastosowaniu poszczególnych sposobów odpierania kontrataków nieprzyjaciela. Z kolei oceny możliwości ogniowych pododdziałów /oddziałów/ wspierających pułk ze szczebla dywizji lub działających na jego korzyść dokonano pod kątem ich wpływu na wykonanie zadania przez pułk, tzn. zwiększenia jego możliwości ogniowych lub zapewnienia mu swobody działania.

3.3.1. Ocena możliwości wybranych środków ogniowych pułku i przydzielonych /wspierających/ środków dywizyjnych podczas odpierania kontrataków^{x/}

Dywizja wspólnie z innymi związkami taktycznymi na odcinku przełamania armii lub na samodzielnym kierunku, może otrzymać odcinek przełamania do 4 km. Na odcinku tym z zasady będą działać dwa pułki zmechanizowane, a wprowadzenie kolejnego pułku /pz lub pcz/ będzie następowało z reguły przed pozycją odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela. Do tego momentu należy liczyć się z tym, że przeciwnik może wykonać kontratak odwodami brygadowymi, zwłaszcza w czasie prowadzenia obrony stałej, lub może z niego zrezygnować, wykonując kontratak odwodem dywizyjnym.

W obu przypadkach walkę z tymi odwodami będą zmuszone prowadzić pułki pierwszego rzutu, przy czym walkę z odwodem brygadowym powinien przyjąć na siebie jeden z tych pułków /działający na kierunku zagrożonym przez kontratak/, wydzielając do tego celu odpowiednie własne siły i środki. Natomiast walkę z odwodem dywizyjnym powinna prowadzić dywizja, wydzielając do tego część własnych sił. Z reguły będzie to jeden z pułków pierwszego rzutu z dotychczasowymi środkami wzmocnienia oraz wydzielone siły znajdujące się w dyspozycji do-

x/ W podrozdziale tym ujęto możliwości środków ogniowych, które mogą brać udział w walce z kontratakami, za wyjątkiem środków zwalczających wozy bojowe nieprzyjaciela ogniem na wprost. Możliwości tych ostatnich ujęto oddzielnie w pododdziale 3.3.2.

wódcy dywizji, wśród których może być jeden-dwa dywizjony artylerii ze składu DGA; część dywizyjnych środków OPL / w zależności od typu dwie lub więcej baterii przeciwlotniczych, odwód przeciwpancerne i oddział zaporowy/.^{x/}

Na korzyść tego pułku, który odpiera kontratak, mogą być wykonane uderzenia jądrowe siłami dywizjonu rakiet taktycznych dywizji lub dywizjonu artylerii DM. Ponadto dywizjon artylerii raketowej może postawić zdalnie narzutowe pole minowe.

Jeśli dywizja dysponuje śmigłowcami bojowymi, wówczas dowódca dywizji może wykorzystać je do zwalczania podchodzącego odwodu przeciwnika / do jednego eskadrolotu/.^{xx/}

Przeanalizujemy obecnie możliwości ogniowe wymienionych sił i środków. Główną rolę w odparciu kontrataku odwodu dywizyjnego nieprzyjaciela będzie odgrywał jeden z pułków pierwszego rzutu. W zależności od typu dywizji może to być pułk zmechanizowany wyposażony w BWP lub transportery SKOT.^{xxx/} Z góry można założyć, że ze względu na wyposażenie, większe możliwości ogniowe ma pułk wyposażony w BWP i ten pułk przyjęto w dalszych rozważaniach.

Jakie wobec tego są jego możliwości ogniowe w zakresie odparcia kontrataku?

x/ Opracowanie zbiorowe: "Wojska raketowe i artyleria w operacji i walce", ASG, Warszawa 1984, s. 101-102.

xx/ Przy określaniu sił i środków wydzielanych do odpierania kontrataku uwzględniono możliwe wzmocnienie i wsparcie dywizji. Por. opracowanie zbiorowe: "Podstawowe normy i pojęcia taktyczne oraz ich wykładnia", ASG, Warszawa 1985, s. 26.

xxx/ Zgodnie z organizacją A/223, w dywizji zmechanizowanej mogą być trzy pułki zmechanizowane wyposażone w BWP lub transportery SKOT. Ważniejsze ich uzbrojenie przedstawiono w załączniku 5.

Aby odpowiedzieć na to pytanie trzeba stwierdzić na wstępie, że możliwości te będą stanowiły sumę możliwości poszczególnych środków ogniowych wchodzących w skład pułku /organicznych i przydzielonych/, a także środków wspierających działanie pułku i działających na jego korzyść.

Główną rolę w odparciu /rozbiciu/ kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela w czasie działań prowadzonych z użyciem broni masowego rażenia odgrywają zawsze środki napadu jądrowego dywizji /dywizjon rakiet taktycznych i dywizjon artylerii DM, gdy dywizja otrzyma go na wzmocnienie/.^{x/} Są one w stanie porazić odwód nieprzyjaciela już w rejonie ześrodkowania, na drogach podejścia i w czasie rozwijania się do kontrataku.

Ocenę możliwości środków jądrowych przedstawiono w zakresie niszczenia odwodów nieprzyjaciela przechodzących do kontrataku, w czasie ich podejścia i rozwinięcia, ewentualnie na krótko przed wyjściem z rejonu ześrodkowania.

Możliwości rażenia nieprzyjaciela bronią jądrową zależą od następujących uwarunkowań i czynników:

1. Ilości wyrzutni /dział/ mogących wykonać pierwsze i ewentualne kolejne uderzenia jądrowe.
2. Mocy ładunków jądrowych, od których zależy wielkość rażonych obiektów i procent ich strat.
3. Maksymalnego zasięgu wyrzutni /dział/.

x/ "Wojska rakietowe i artyleria ...", wyd. cyt., s. 95.

Przy określaniu możliwości środków jądrowych należy również brać pod uwagę ilość przydzielonych dywizji rakiet i artyleryjskich pocisków jądrowych oraz określić, ile z ogólnej liczby tych rakiet i pocisków może być użytych do zniszczenia /obezwładnienia/ kontratakującego zgrupowania.

Badania wszystkich wymienionych wyżej czynników wskazują na to, iż o realnych możliwościach środków jądrowych dywizji decydować będzie ostatni z nich, a mianowicie ilość rakiet i pocisków użytych przez dowódcę dywizji do zwalczania kontrataku.^{x/}

Przyjmując, że do wykonania tego zadania można maksymalnie wydzielić 3-4 rakiety i 4-6 artyleryjskich pocisków jądrowych, ogólne możliwości wynoszą 7-10 obiektów nieprzyjaciela. Z powyższego wynika, że dywizja jest w stanie środkami jądrowymi obezwładnić do półtorej brygady /BZ, BPanc/, a więc zerwać lub poważnie osłabić kontratak odwodów dywizyjnych.

Ważną rolę w odparciu kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela odgrywać będzie l o t n i c t w o, w t y m ś m i g ł o w c e b o j o w e. Do wsparcia działań dywizji, decyzją dowódcy armii, może być wydzielona eskadra /niekiedy pułk/ śmigłowców bojowych, z możliwością wykonania 2-3 wylotów na dobę. Oznacza to, że jeden z wylotów tej eskadry może być wykorzystany do zwalczania kontrataku odwodu dywizyjnego nieprzyjaciela. Mogą one zwalczać pododdziały nieprzyjaciela ogniem broni pokładowej, przeciwpancernymi pociskami

x/ Wyniki badań ujęto w załączniku 9 i 10.

kierowanymi lub niekierowanymi pociskami raketowymi, niszcząc /obezwładniając/ je w odległości od własnych wojsk nie mniejszej niż: z broni pokładowej - 100 m; ppk - 200 m; raketami niekierowanymi - 500 m.^{x/}

W dogodnych warunkach terenowych w sytuacji, gdy obrona przeciwlotnicza nieprzyjaciela na danym kierunku jest obezwładniona lub istnieją luki w ugrupowaniu jego wojsk, śmigłowce są w stanie niszczyć /obezwładniać/ obiekty nieprzyjaciela, w tym także odwody w głębi jego ugrupowania.^{xx/} Mogą wtedy niszczyć podchodzące do kontrataku pododdziały, zarówno przy użyciu przeciwpancernych pocisków kierowanych, jak i niekierowanych pocisków raketowych, organizując zasadzki ogniowe na drogach podejścia.^{xxx/} Natomiast w przypadku, gdy nie ma możliwości przeniknięcia w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, śmigłowce bojowe mogą niszczyć jego obiekty /zwłaszcza czołgi i BWP/ znad własnego ugrupowania, wykorzystując do tego przeciwpancerne pociski kierowane. W takim przypadku zasięg ich oddziaływania będzie ograniczony zasięgiem ppk, i może wynosić do 3000-4000 m. I tak, eskadra śmigłowców bojowych w jednym wylocie, wykonując uderzenie ppk, jest w stanie zniszczyć do 32 czołgów /BWP/,^{xxxx/} czyli obezwładnić do dwóch batalionów czołgów /zadając straty 30-39%/ lub znisz-

x/ J.B. Kaczorowski: "Awiacjonnaja poddierżka wojsk",
Wojskowa Akademia im. M.W. Frunze, Moskwa 1978, s. 7.

xx/ Tamże, s. 23-24.

xxx/ Tamże, s. 22, 25-27.

xxxx/ Zob. załącznik 8 poz. 12.

czyć około dwóch batalionów zmechanizowanych /straty około 50%/. Wykorzystując natomiast niekierowane pociski raketowe, eskadra w jednym wylocie jest w stanie obezwładnić dywizjon 155 mm haubic /20% strat/ lub obezwładnić do trzech kompanii zmechanizowanych /dwóch kcz/ w rejonie ześrodkowania, względnie obezwładnić 3-4 plutonowe punkty oporu. Może również wykonać szereg innych zadań ogniowych.^{x/}

Istotną rolę w odparciu kontrataku przez pułk odgrywa artyleria. Jej możliwości ogniowe są oczywiście uzależnione przede wszystkim od ilości i typu środków artyleryjskich pułku odpierającego kontratak, organicznych, przydzielonych i wspierających.

Pułk zmechanizowany na BWP może być wzmocniony dwoma - trzema dywizjonami artylerii, a ponadto wspierany jednym - dwoma dywizjonami.^{xx/} Ogółem może on dysponować pięcioma - ośmioma dywizjonami, co stanowi 84-144 dział i moździerzy.^{xxx/}

Szczegółowe możliwości ogniowe przedstawione zostały w dwóch wariantach - z uwzględnieniem maksymalnej i minimalnej ilości dział /załącznik 11/. W praktyce ilość tych dział, do momentu rozpoczęcia walki z kontratakiem, ulegnie zmniejszeniu o straty, jakie pododdziały artylerii poniosły do tej

x/ Zob. załącznik 14, tabela 2.

xx/ "Wojska raketowe i artyleria ...", wyd. cyt., s. 102.

xxx/ Szczegółowe możliwości tych środków w zakresie wzbronienia podejścia kontrataku poprzez wykonanie różnych typów ogni zaporowych, a także kolejnego wykonania zadań z uwzględnieniem norm operacyjno-taktycznych, potrzeb w artylerii do niszczenia /obezwładnienia/ danego celu - przedstawiono w załączniku 11.

pory. Przy założeniu, że straty te wynoszą do 10%, faktyczna liczba dział w pułku do zwalczania kontrataku, będzie wynosić 76-130. Mniejsze o 10% w stosunku do podanych w załączniku 11 będą również możliwości wykonania ogni zaporowych. I tak, artyleria ta jest w stanie wykonać ruchomy ogień zaporowy na odcinku 1900-3250 m, co pozwala wzbronić kontratak jednego-dwóch bz /bcz/.

Prowadząc ogień do podchodzących i rozwijających się kolumn nieprzyjaciela, artyleria jest w stanie obezwładnić kolejno 1-2 bz/bcz/, zadając im 25-30% strat /dwie-trzy kz lub kcz w czasie podchodzenia i dwie-cztery kz lub kcz w czasie rozwijania/. Przy tym stopniu porażenia nie można zerwać wykonywanego kontrataku siłami brygady lecz jedynie poważnie go dezorganizować i w końcowym efekcie - przy użyciu wszystkich środków rażenia - przyczynić się do jego załamania.

Ważną rolę w odpieraniu kontrataku może odegrać a r t y - l e r i a r a k i e t o w a , przy użyciu pocisków minowych M-21 Kppanc, stosowanych do zdalnego minowania. Umożliwia ona dowódcy dywizji elastyczne reagowanie na przebieg walki poprzez oddziaływanie na odwody nieprzyjaciela przed wprowadzeniem ich do walki. Minowanie zdalne przy użyciu artylerii raketowej posiada szereg zalet, do których można zaliczyć:

- krótki czas postawienia zapory /wyrzutnia BM-21 pozwala wystrzelić w ciągu 20 sekund 40 pocisków M-21 Kppanc/;^{x/}

x/ K. Dudek: "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania w ramach zwalczania zgrupowań pancernych nieprzyjaciela w działaniach bojowych", ASG 1986, s. 21.

- możliwość minowania terenu zajętego przez nieprzyjaciela /donośność strzelania wyrzutni BM-21 pociskiem M-21 Kppanc wynosi około 14 km/;^{x/}

- możliwość stosowania zdalnego minowania w dowolnych warunkach atmosferycznych, bez względu na porę roku i doby;

- możliwość zaskoczenia pododdziałów nieprzyjaciela działających w głębi i zatrzymania ich przynajmniej na godzinę.

Te właściwości zdalnego minowania umiejętnie wykorzystane przez dowódcę dywizji, mogą doprowadzić do poważnego dezorganizowania podejścia kontratakującego zgrupowania, a niekiedy spowodować całkowite zerwanie kontrataku.

Dywizjon artylerii raketowej wchodzący etatowo w skład dywizji zmechanizowanej /pancernej/ ma możliwość postawienia zapór minowych na odległość maksymalną 14 km i minimalną

7 km,^{xx/} co daje głębokość strefy oddziaływania około 7 km. Jednakże w praktyce możliwość oddziaływania artylerii raketowej na podchodzący odwód wynosi około 12 km.^{xxx/} W czasie podchodzenia odwodu nieprzyjaciela jest ona w stanie wykonać do dwóch uderzeń minowych. W pierwszym uderzeniu dywizjon może postawić trzy pola minowe na podchodzące kolumny i zatrzymać na 40-90 min /niekiedy i więcej/ do batalionu zmechanizowanego lub batalionu czołgów /3 x kz lub kcz/.^{xxxx/} Nato-

x/ Tamże, s. 21.

xx/ Tamże, s. 28 i 135.

xxx/ Zob. załącznik 13 schemat 2.

xxxx/ Zob. załącznik 13 pkt 2,3.

miast w drugim uderzeniu minowym dar jest w stanie postawić pole minowe o szerokości 3900 m i głębokości około 300 m, wzbraniając nim podejście i rozwinięcie do kontrataku do dwóch bcz /bcz/ nieprzyjaciela.^{x/}

Wyprowadzone kontrataki nieprzyjaciela są z reguły silnie wsparte z powietrza. Stąd niezbędna jest skuteczna osłona przeciwlotnicza pułku odpierającego je. Badania wykazały potrzebę osłony pułku przed uderzeniem nieprzyjaciela powietrznego w sile co najmniej eskadry taktycznego lotnictwa myśliwskiego /TLM/ i śmigłowców bojowych /w ilości 7-28 sztuk/.^{xx/}

Jak wynika z badań, skuteczną osłonę przed TLM są w stanie zapewnić pułkowi etatowe środki przeciwlotnicze oraz część sił wydzielonych ze szczebla dywizji.

W razie wydzielenia do osłony pułku dwóch baterii rakiet przeciwlotniczych z pułku rakiet przeciwlotniczych "OSA-AK", jest on w stanie siłami etatowymi i przydzielonymi ostrzelać jednocześnie 14 celów powietrznych, niszcząc w jednym cyklu strzelania do 2 celów, a w czasie odpierania pięciominutowego nalotu - 3 cele powietrzne.^{xxx/} W tym przypadku z ogólnej ilości samolotów biorących udział w nalocie zniszczonych zostanie 20%.

Nieco gorzej przedstawia się efektywność systemu w zakre-

x/ Zob. załącznik 13 tabela 5.

xx/ Zob. podrozdział 3.2.

xxx/ Zob. załącznik 12 tabela 2.

sie zwalczania śmigłowców bojowych nieprzyjaciela. Wynika to przede wszystkim z ich niewielkich rozmiarów, dużej manewrowości i stosunkowo krótkiego czasu ataku. Stąd konieczność szybkiego ich rozpoznania i natychmiastowego ostrzelania, bowiem kolejne ataki śmigłowców mogą trwać po 20-40 sekund każdy.^{x/} Wcześniejsze ich wykrycie, w czasie podchodzenia do rubieży ataku, przez środki radiotechniczne jest utrudnione ze względu na niski pułap lotu i małą powierzchnię odbicia.^{xx/}

W wypadku ataku eskadry śmigłowców /28 szt/, pułk organicznymi środkami, wspólnie z wydzielonymi dwiema bateriami "OSA-AK" jest w stanie ostrzelać 14 celów /50%/, niszcząc do 4 śmigłowców /14,3%/. Najskuteczniejsze w tej walce są wyrzutnie "OSA-AK". Pułk bowiem własnymi siłami jest w stanie zestrzelić zaledwie 1 śmigłowiec. Jak z tego widać, możliwości pułku są zbyt małe, dlatego też zachodzi potrzeba angażowania do walki ze śmigłowcami oprócz specjalistycznych - również niespecialistyczne środki ogniowe, takie jak: czołgi, BWP, artyleria, a także w określonych warunkach broń indywidualna i zespołowa piechoty.^{xxx/}

Śmigłowce można zwalczać przeciwpancernymi pociskami kierowanymi oraz ogniem ześrodkowanym armat czołgowych na odległościach do 3000 m, natomiast ogniem ześrodkowanym lub

x/ "Ocena możliwości i sposobów odpierania kontrataków ...", wyd. cyt., s. 39.

xx/ Możliwości systemu OPL pułku odpierającego kontratak, w zakresie zwalczania śmigłowców, przedstawiono w załączniku 12 tabela 3.

xxx/ "O organizowaniu i prowadzeniu walki ze śmigłowcami nieprzyjaciela przez DZ/DPanc/. Instrukcja tymczasowa", GZSB, Warszawa 1985, s. 25.

zaporowym z wielkokalibrowych karabinów maszynowych - do 1500 m, a z indywidualnej i zespołowej broni piechoty - do 800 m.

Pomimo, że śmigłowce mają możliwość wykonywania uderzeń z większych odległości /do 4000 m/, to jednak w praktyce zmuszone są podchodzić bliżej do obiektu ataku, ze względu na ukształtowanie terenu i jego pokrycie.^{x/} W takich przypadkach będą w zasięgu ognia wyżej wymienionych środków rażenia.

Artyleria jest w stanie zwalczać śmigłowce na lądowiskach oraz w powietrzu przez wykonanie ogni zaporowych. Ponadto jest ona w stanie stawiać zasłony dymne, utrudniające prowadzenie ognia śmigłowcom.^{xx/} Okazuje się, że w wyniku połączenia ognia środków przeciwlotniczych z niespecjalistycznymi środkami ogniowymi, można zapewnić bardziej skuteczną osłonę pułku przed uderzeniami śmigłowców bojowych nieprzyjaciela.

Warto jeszcze podkreślić istotną rolę w odparciu kontrataku **m i n o w a n i a m a n e w r o w e g o**, wykonywanego przez oddział zaporowy. Skuteczność tych zapór potwierdzają doświadczenia II wojny światowej i wojen lokalnych. Według oceny specjalistów radzieckich do zniszczenia jednego czołgu należy na polu minowym, stawianym zawczasu, ustawić 350 min, minując zaś manewrowo wystarczy 100 min.^{xxx/} Ustalono, że zapory mi-

x/ Warunki geograficzne Europy w znacznym stopniu utrudniają prowadzenie ognia na wprost na większe odległości. Na przykład na terytorium RFN obszary, na których cel jest widoczny na odległość do 4000 m stanowią 4%, a do 3000 m - 15% ogólnej powierzchni. Zob. "Ocena przydatności bojowej środków przeciwpancernych w systemie obrony", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny", 1986, nr 4/170/.

xx/ "Instrukcja tymczasowa ...", wyd. cyt., s. 32-35.

xxx/ J.F. Sazonow, N.A. Pietuchow: "Bojowe możliwości motostriekowej diwizji w obronie", Moskwa 1976, s. 28.

nowe ustawione sposobem manewrowym o odpowiednim nasyceniu, są w stanie zrównoważyć przewagę, jaką wytworzy nieprzyjaciel na kierunku wykonywania kontrataku. I tak, nasycenie 0,5 /0,5 km pola minowego na 1 km frontu obrony/ zapewnia, przy równowadze liczebnej sił i środków, zatrzymanie kontratakującego nieprzyjaciela. Natomiast nasycenie 1,0 równoważy przewagę 2:1, nasycenie 1,3 - przewagę 3:1, a nasycenie 1,5 - przewagę 4:1.^{x/}

Oznacza to, że w oparciu o tak rozbudowane pola minowe nacierające pododdziały pułku zyskują na czasie^{xx/} w celu przygotowania się do skutecznego odparcia kontrataku znacznie większych sił nieprzyjaciela.

Samo minowanie realizowane jest przez pododdziały piechoty /z każdej kompanii można wydzielić jedną drużynę, która ustawia grupę 8-10 min w ciągu 8-12 minut/,^{xxx/} oraz przez oddział zaporowy dywizji /pułku/.

Zasadniczą rolę w minowaniu manewrowym odgrywa oddział zaporowy /OZap/ dywizji w składzie: pluton minowania /pluton saperów/.^{xxxx/} Jest on w stanie w ciągu 20-40 minut zaminować odcinek terenu do 2 km, czyli zatrzymać do bz /bcz/ nieprzyjaciela.^{xxxxx/}

x/ T. Bogusz: "Zwalczanie ogólnowojskowych odwodów ZT", wyd. cyt., s. 94-95.

xx/ Zob. załącznik 15 pkt 2.4

xxx/ "Ocena możliwości i sposobów ...", wyd. cyt., s. 47.

xxxx/ Możliwości OZap przedstawiono w załączniku 15, tabela 2.

xxxxx/ Zob. załącznik 3 tabela 2.

W przypadku utworzenia CZap na szczeblu pułku w składzie plutonu saperów, jego możliwości są identyczne jak plutonu minowania /zob. załącznik 15 tabela 2/.

W świetle przedstawionych rozważań można wysnuć następujące wnioski:

- po pierwsze - kompleksowe użycie wszystkich środków ogniowych decyduje w dużej mierze o załamaniu kontrataku określonych sił nieprzyjaciela przed nacierającą dywizją;

- po drugie - dywizja organicznymi środkami jądrowymi może obezwładnić 7-10 celi /obiektów/ ze składu kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela;

- po trzecie - przydzieloną dywizji eskadra śmigłowców bojowych jest w stanie w jednym wylocie obezwładnić do dwóch bcz lub zniszczyć do dwóch bz;

- po czwarte - artyleria dywizji wydzielona do walki z kontratakiem nieprzyjaciela jest w stanie obezwładnić kolejno 1-2 bz /bcz/, zadając mu straty w wysokości 25-30%;

- po piąte - dywizjon artylerii raketowej jest w stanie dwoma kolejnymi uderzeniami minowymi zatrzymać na przeciąg 40-90 minut /i więcej/ jeden bz /bcz/ w czasie podchodzenia oraz do dwóch bz /bcz/ w czasie rozwijania się na rubieży kontrataku;

- po szóste - etatowe środki OPL pułku oraz wydzielone do jego osłony dwie baterie "OSA-AK" są w stanie skutecznie osłonić pułk przed uderzeniami TLM nieprzyjaciela. Natomiast skuteczność tych środków w walce ze śmigłowcami nieprzyjaciela jest zbyt mała i wymaga użycia dodatkowych środków ogniowych.

3.3.2. Ocena możliwości zwalczania czołgów i wozów bojowych nieprzyjaciela biorących udział w kontrataku przez czołgi, BWP i środki przeciwpancerne pułku

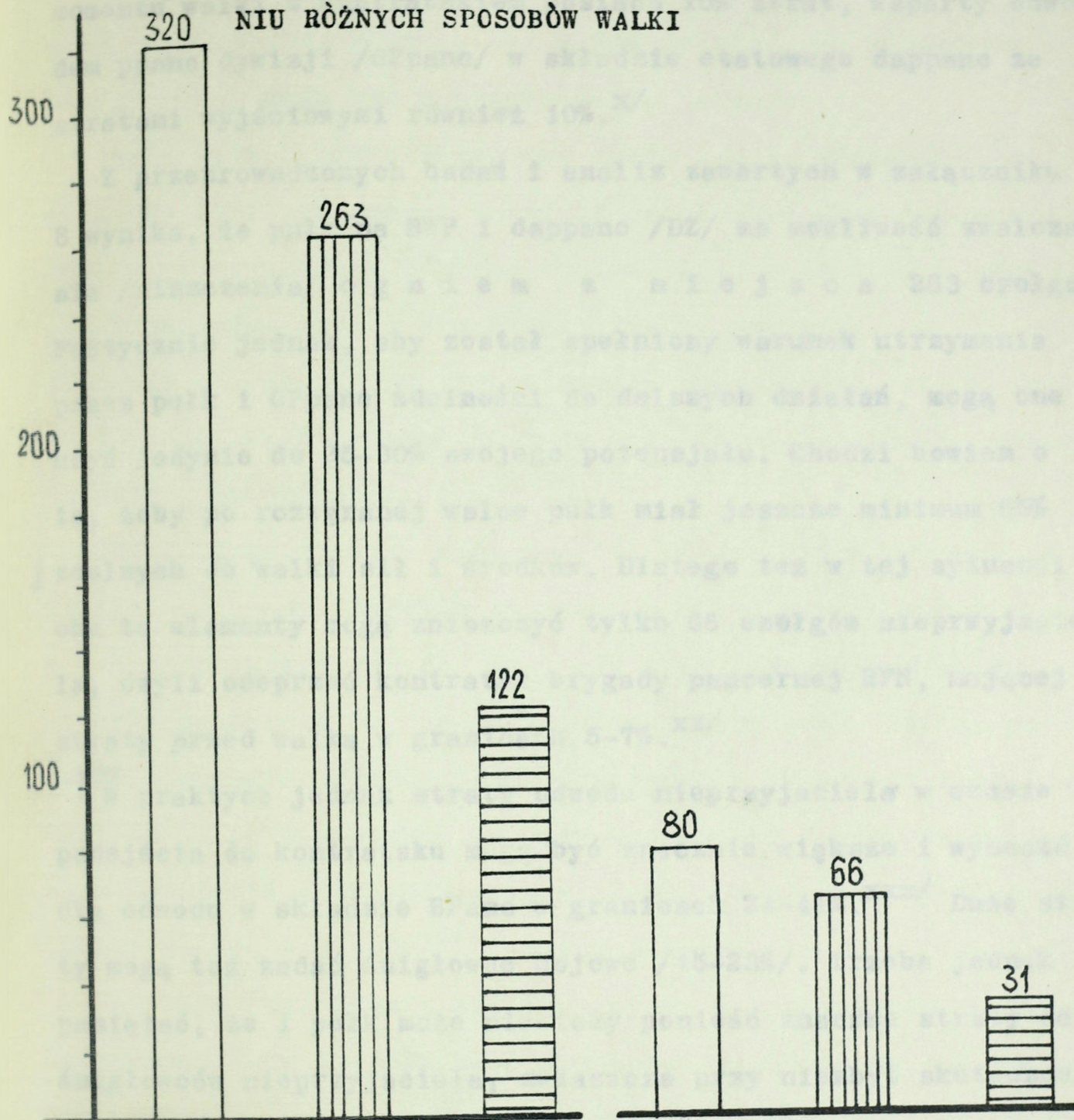
Sposoby użycia czołgów i BWP zależą od sposobu odpierania kontrataku nieprzyjaciela. Wobec tego dokonano szczegółowej analizy możliwości wspomnianych środków w trzech zasadniczych sposobach odpierania /zwalczania/ kontrataków nieprzyjaciela. Podczas określania ich efektywności kierowano się zasadą "koszt - efekt", przyjmując jako miarę porównania ilość zniszczonych czołgów /BWP/ nieprzyjaciela, przy jednoczesnym uwzględnieniu strat własnych środków walki.

Jako warunek konieczny, który musi być spełniony przy wykonaniu zadania przez zgrupowanie odpierające kontratak przyjęto, iż kontratak nieprzyjaciela zostanie odparty w sytuacji, gdy jego odwód poniesie straty 50%,^{x/} a straty sił własnych nie będą większe niż 35%.^{xx/} Natomiast w boju spotkaniowym odpowiednio przyjęto straty nieprzyjaciela 45%, a własne 30%. W ocenie dodatkowo uwzględniono wpływ innych czynników mających znaczenie w czasie stosowania różnych sposobów odpierania kontrataków i użycia innych środków walki. Za podstawę analizy możliwości bojowych przyjęto pz na BWP, który do




x/ Przy takich stratach prawdopodobieństwo odparcia kontrataku $P = 0,9$. Zob. A. Prokop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG, Warszawa 1982, s. 17.

xx/ W takim przypadku wojska odpierające kontratak nie utracą zdolności bojowej. Zob. załącznik 7.

Rys. 9. MOŻLIWOŚCI ZWALCZANIA KONTRATAKUJĄCYCH WOZÓW BOJOWYCH NIEPRZYJACIELA PRZEZ pz /BWP/ i dappanc PRZY STOSOWANIU RÓŻNYCH SPOSOBÓW WALKI



a/ Możliwości potencjalne /w przypadku rozchodowania całego potencjału bojowego/

-  - "w boju spotkaniowym"
-  - "ogniem z miejsca"
-  - "obroną części sił"

b/ Możliwości maksymalne, przy zachowaniu zdolności bojowej wojsk odpierających kontratak /w przypadku rozchodowania 30% potencjału bojowego/

UWAGA: możliwości wojsk podano w "czołgach przeliczeniowych".

momentu walki z kontratakiem posiada 10% strat, wsparty odwodem ppanc dywizji /OPpanc/ w składzie etatowego dappanc ze stratami wyjściowymi również 10%.^{x/}

Z przeprowadzonych badań i analiz zawartych w załączniku 8 wynika, że pułk na BWP i dappanc /DZ/ ma możliwość zwalczania /niszczenia/ o g n i e m z m i e j s c a 263 czołgów. Faktycznie jednak, aby został spełniony warunek utrzymania przez pułk i OPpanc zdolności do dalszych działań, mogą one użyć jedynie do 25-30% swojego potencjału. Chodzi bowiem o to, żeby po rozegranej walce pułk miał jeszcze minimum 65% zdolnych do walki sił i środków. Dlatego też w tej sytuacji oba te elementy mogą zniszczyć tylko 66 czołgów nieprzyjaciela, czyli odeprzeć kontratak brygady pancernej RFN, mającej straty przed walką w granicach 5-7%.^{xx/}

W praktyce jednak straty odwodu nieprzyjaciela w czasie podejścia do kontrataku mogą być znacznie większe i wynosić dla odwodu w składzie BPanc w granicach 24-41%.^{xxx/} Duże straty mogą też zadać śmigłowce bojowe /15-23%/. Trzeba jednak pamiętać, że i pułk może niekiedy ponieść znaczne straty od śmigłowców nieprzyjaciela, zwłaszcza przy niezbyt skutecznej osłonie przeciwlotniczej. Klucz śmigłowców może bowiem zniszczyć 21-28 czołgów lub BWP, a więc zadać pułkowi straty w

x/ Możliwości obu wymienionych elementów ugrupowania bojowego dywizji w zwalczaniu czołgów ogniem z miejsca i po przejściu do obrony przedstawiono w załączniku 8.

xx/ Takie straty jest w stanie zadać podchodzącej brygadzie artyleria pułku /organiczna, przydzielona i wspierająca/.

xxx/ Zob. załącznik 4 poz.7 i załącznik 16 tabela 2 poz. 2.

granicach 18-23%. Dlatego też można przyjąć, że straty te po obu stronach mogą być w przybliżeniu jednakowe.

Jeśli osłona przeciwlotnicza pułku będzie skuteczna, a pułk nie poniesie dużych strat od śmigłowców przeciwpancernych nieprzyjaciela, wówczas realne jego możliwości w odparciu kontrataku ogniem z miejsca wzrosną znacznie, co nie pozostanie bez wpływu na wyższe straty przeciwnika. Wtedy wynosiłyby one około trzech-czterech batalionów czołgów i jednego batalionu zmechanizowanego.^{x/}

Odpowiednio większe będą możliwości dywizji w odpieraniu kontrataku nieprzyjaciela sposobem o b r o n y c z ę ś c i s i ł, gdy wydzielony do tego pułk wraz z dappanc dywizji przejdą do obrony na dogodnej rubieży terenowej. Biorąc pod uwagę oddalenie odvodu sił nieprzyjaciela przechodzących do kontrataku od planowanej rubieży kontrataku / 7-30 km/^{xx/} oraz możliwość zatrzymania go w czasie podejścia polami narzutowymi /do 1,5 godz/^{xxx/} można założyć, że przy odpowiednio szybkim rozpoznaniu nieprzyjaciela i postawieniu zadań - wydzielone siły dywizji będą dysponowały czasem na organizację obrony w granicach 2,5-3 godzin. Czas ten jest wystarczającym dla przyjęcia ugrupowania obronnego, organizacji systemu ognia i wykonania podstawowych prac inżynierskich /us-

x/ Zob. załącznik 4 poz. 2,5 i załącznik 16 tabela 2.

xx/ Zob. załącznik 2.

xxx/ Efektywność pól minowych w zakresie zatrzymania podchodzącego nieprzyjaciela przedstawiono w załączniku 15 pkt 2.4.

tawienie grup min, wykonanie okopów dla strzelców, a przy pomocy urządzeń samookopujących - również dla czołgów/.

Jak wynika z przedstawionych danych w załączniku 8, pułk zmechanizowany wraz z dywizjonem artylerii przeciwpancernej mają potencjalne możliwości zniszczyć globalnie 320 czołgów nieprzyjaciela. Natomiast przy zachowaniu odpowiedniej zdolności do dalszych działań i rozchodowaniu około 30% swojego potencjału bojowego siły te mogą zniszczyć 80 czołgów, tj. załamać kontratak do 1,5 brygady pancernej RFN, mającej przed wykonaniem kontrataku straty w granicach 15-20%.^{x/} Możliwości te prawdopodobnie wzrosną ze względu na wykorzystanie pól minowych stawianych przez OZap dywizji^{xx/} i zdalne minowanie.^{xxx/}

Z obliczeń tych wynika, że pz wraz z OPpanc i OZap dywizji, przechodząc do obrony są w stanie odeprzeć kontratak do dwóch brygad nieprzyjaciela.

Przeanalizujemy teraz, jak wyglądają możliwości bojowe wydzielonych sił dywizji podczas odpierania kontrataku nieprzyjaciela w b o j u s p o t k a n i o w y m.

Już na wstępie można przyjąć tezę, że przy stosowaniu tego sposobu efektywność będzie najmniejsza. Wynika to z faktu, iż siły walczące są w ruchu, a możliwości wykorzystania OPpanc i OZap dywizji są ograniczone.

x/ Por. załącznik 4 poz. 7.

xx/ Zob. załącznik 15 tabela 2.

xxx/ Przy polach o średniej głębokości efektywność środków przeciwpancernych wzrasta 30-40%. Zob. załącznik 15 pkt 2.6.

xx/ Zob. załącznik 23.

W boju spotkaniowym ważną rolę odgrywa siła uderzeniowa wojsk. Stąd też zbadano przede wszystkim ten właśnie czynnik możliwości bojowych. W tym celu został opracowany specjalny program dla przeprowadzenia symulacji komputerowej, a przebieg badań i ich wyniki przedstawiono w załączniku 25. Z badań tych wynika, że możliwości pułku zmechanizowanego na BWP w rozbiciu kontratakującego nieprzyjaciela są ograniczone i wynoszą do trzech batalionów czołgów. Wprowadzenie na wyposażenie pułku zmechanizowanego czołgów T-55A, wyposażonych w urządzenie celownicze typu MERIDA^{x/}, przyczyni się do wzrostu jego siły uderzeniowej w takim stopniu, że będzie on w stanie rozbić około brygady pancernej nieprzyjaciela.

Na podstawie wyników badań^{xx/} można stwierdzić, że w przypadku postawienia pułkowi zadania rozbicia kontratakującej brygady w boju spotkaniowym, wykona je utraciwszy częściowo zdolność bojową, ponieważ poniesie straty w granicach 40-60%. Potwierdza to tabela 4 załącznika 25. Wniosek ten odnosi się również do innych typów pułków.

Na podstawie dotychczasowych rozważań można sformułować wniosek o niecelowości odpierania kontrataku w natarciu dywizji sposobem boju spotkaniowego. Bardziej efektywnymi są sposoby odpierania kontrataków ogniem z miejsca lub obroną części sił. Sposoby te jednak, ze względu na swój pasywny charakter, znacznie zmniejszają tempo natarcia dywizji. Nie

x/ W dalszej części rozprawy przyjęto dla oznaczenia tych czołgów umowną nazwę "czołgi typu MERIDA".

xx/ Zob. załącznik 25.

pozostaje to bez wpływu na terminowe wykonanie zadania.

Rozbicie natomiast kontrataku w boju spotkaniowym nie obniża tempa natarcia i przyspiesza realizację zadań. Stąd też nie należy rezygnować z tego sposobu, zwłaszcza przy odpieraniu /rozbijaniu/ kontrataków stosunkowo słabych odwodów, wykonywanych z ograniczonym celem.^{x/}

Jak z tego wynika odparcie kontrataku większych sił /jedna-dwie brygady/ celowo jest realizować jednym ze sposobów obronnych /ogniem z miejsca lub obroną części sił/. W tym wypadku ostateczne rozbicie kontrataku następuje po jego złamaniu.

Reasumując rozważania w tym rozdziale, można stwierdzić, iż w zasadniczej części potwierdziła się przyjęta przed rozpoczęciem badań hipoteza robocza, która brzmiała: "Rozwój ilościowy i jakościowy środków walki oraz zmiany organizacyjno-techniczne zarówno w wojskach własnych jak i nieprzyjaciela /w latach osiemdziesiątych/ zwiększą w znacznym stopniu ich możliwości bojowe, zwłaszcza uderzeniowe i ogniowe. W wyniku czego odpieranie kontrataków będzie przyjmowało najczęściej formę "obronno-zaczepną".

Na tej podstawie można wysnuć dwa główne wnioski:

1. Rozwój ilościowy i jakościowy środków walki oraz zmiany organizacyjno-techniczne zarówno w wojskach własnych, jak i nieprzyjaciela /w latach osiemdziesiątych/ zwiększą w znac-

x/ Takie kontrataki będą wykonywane przede wszystkim w czasie prowadzenia przez nieprzyjaciela "obrony aktywnej".

nym stopniu ich możliwości bojowe, zwłaszcza uderzeniowe i ogniowe.

2. W wyniku wzrostu możliwości bojowych wojsk własnych i nieprzyjaciela odpieranie kontrataków będzie przyjmowało najczęściej formę obronno-zaczepną, a współdziałanie obu elementów /obronnego i zaczepnego/ zależy od ilości sił i środków nieprzyjaciela biorących udział w kontrataku.

Powyższe wnioski legły u podstaw dalszych badań dotyczących przede wszystkim wypracowania modeli odpierania kontrataków w natarciu dywizji.

4.1. Modele sposobów odpierania kontrataków.

W ujęciu cybernetycznym model traktuje się jako układ, którego zadaniem jest imitowanie wyznaczonych cech istoty układu, wzbudzonego oryginalnie^{x/}. Jest to "... taki celny i precyzyjny pomysł lub materialnie zrealizowany układ, który odzwierciedla i/o odzwierciedla przedmiot badania, zdolny jest zastąpić

x/ Skuteczność środków ogniowych rozumiana jest jako wynik ich działania w warunkach powstających przy określonym kierunku sposobu walki /Zob. "Lekcje...", s. 307/. Jako miarę skuteczności przyjęto ilość skutecznych przeliczeniowych nieustraszonych przez dany środek ogniowy.

xx/ Opracowania zbiorowe pod red. M. Kompiłty: "Misy i walki cybernetyczne", Warszawa 1973, s. 238.

Rozdział 4. SPOSOBY ODPIERANIA KONTRATAKÓW NIEPRZYJACIELA

Ocenę sposobów odpierania kontrataków poprzedzono analizą współczesnych poglądów na wykonywanie kontrataków przez nieprzyjaciela oraz obowiązujących zasad ich odpierania. Na tej podstawie opracowano modele teoretyczne poszczególnych sposobów odpierania kontrataków, stanowiące ich określoną charakterystykę. Posłużyły one do porównania skuteczności środków ogniowych oraz form ich użycia w czasie stosowania każdego z tych sposobów.^{x/} Następnie w oparciu o wyniki modelowania oraz ocenę możliwości bojowych sił i środków dywizji /zawartą w rozdziale 3/ porównano efektywność poszczególnych sposobów odpierania kontrataków, co umożliwiło ich weryfikację i optymalizację.

4.1. Modele sposobów odpierania kontrataków.

W ujęciu cybernetycznym model traktuje się jako "układ, którego zadaniem jest imitowanie wyróżnionych cech innego układu, zwanego oryginałem".^{xx/} Jest to "... taki dający się pomyśleć lub materialnie zrealizować układ, który odzwierciedlając lub odtwarzając przedmiot badania, zdolny jest zastępo-

x/ Skuteczność środków ogniowych rozumiana jest jako wynik ich działania w warunkach powstałych przy stosowaniu określonego sposobu walki /Zob. "Leksykon ...", wyd. cyt., s. 397/. Jako miarę skuteczności przyjęto ilość czołgów przeliczeniowych niszczonych przez dany środek ogniowy.

xx/ Opracowanie zbiorowe pod red. M. Kempisty: "Mały słownik cybernetyczny", Warszawa 1973, s. 238.

wać go tak, że jego badanie dostarcza nam nowej informacji o tym przedmiocie".^{x/} Model jest zatem przedmiotem złożonym /także abstrakcyjnym/ odwzorowującym dla celów poznawczych lub praktycznych bardziej od niego złożony istniejący lub projektowany obiekt lub zjawisko.^{xx/}

Ogólnie modele pod względem przeznaczenia można podzielić na dwie grupy:

- modele badawcze służące do "wydobycia" nowych informacji z badanej rzeczywistości /zjawiska/;
- modele "pragmatyczne" będące narzędziem służącym do sterującego oddziaływania na rzeczywistość /zjawisko/.

Ze względu na przydatność modeli wyróżnia się:

- modele zjawiskowe, pozwalające na precyzyjne wyrażenie sensu zjawisk będących ich przedmiotem;
- modele ocenowe, pozwalające na formułowanie ocen, czyli wypowiedzi wartościujących, wyrażających aprobatę lub dezaprobatę dla stanu przedmiotu /zjawiska/ badań;
- modele decyzyjne, pozwalające na podejmowanie na ich podstawie decyzji związanych z przyszłym działaniem.^{xxx/}

Wychodząc z wyżej przedstawionych ogólnych założeń tworzenia modeli, zbudowano dla każdego sposobu odpierniania kontrataków odrębny z j a w i s k o w o - o c e n o w y m o d e l

x/ W. Stoff: "Modelowanie i filozofia", Warszawa 1971, s. 34.

xx/ Por. P. Sienkiewicz: "Inżynieria systemów", Warszawa 1983, s. 40.

xxx/ Tamże, s. 41.

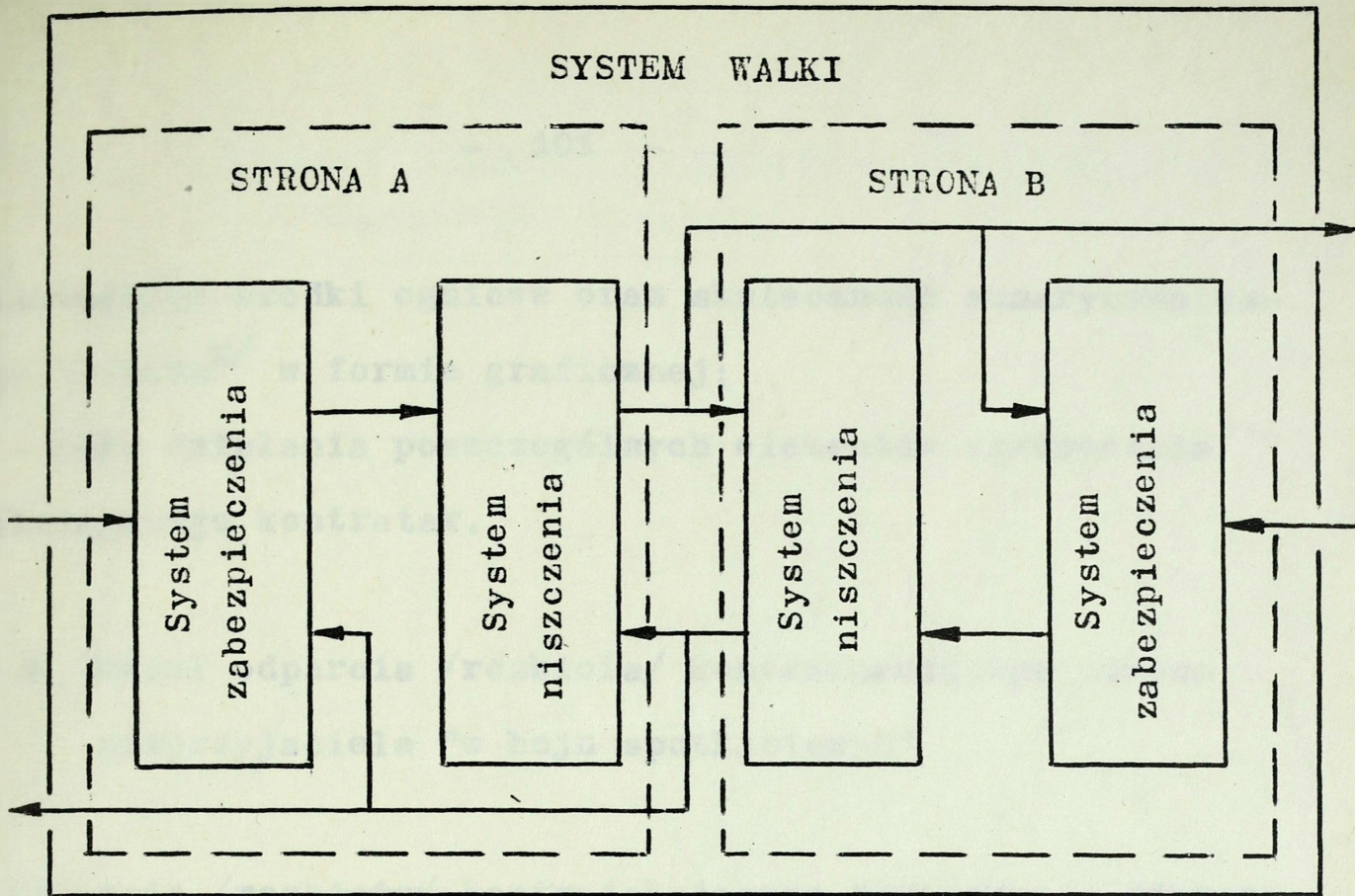
b a d a w c z y. Modele te mają także charakter p r a g m a t y c z n y, ponieważ przedstawione w nich treści stanowią określony zasób wiedzy, który może być wykorzystany w szkoleniu kadr dowódczo-sztabowych.

Za podstawę budowy modeli posłużył ogólny model systemu walki, który przedstawia rys. 10. ^{x/} Na jego podstawie opracowano model epizodu walki, jakim jest wykonanie kontrataku przez nieprzyjaciela i jego odparcie przez wojska własne /rys. 11/. Analizując ten model można dojść do wniosku, że o efektywności danego sposobu odpierania kontrataku decydują w zasadzie jego dwa elementy, mianowicie element 2 i 3. Dlatego też oba je wzięto pod uwagę zakładając przy tym, że element 3 /system rażenia zgrupowania kontratakującego/ w każdym przypadku jest jednakowy. Dało to możliwość obiektywnej oceny elementu 2 /system rażenia zgrupowania odpierającego kontratak/, pod kątem skuteczności jego działania. Zbudowano zatem modele, które przedstawiają istotę i mechanizm działania systemu rażenia zgrupowania odpierającego kontratak w każdym ze sposobów odpierania kontrataków.

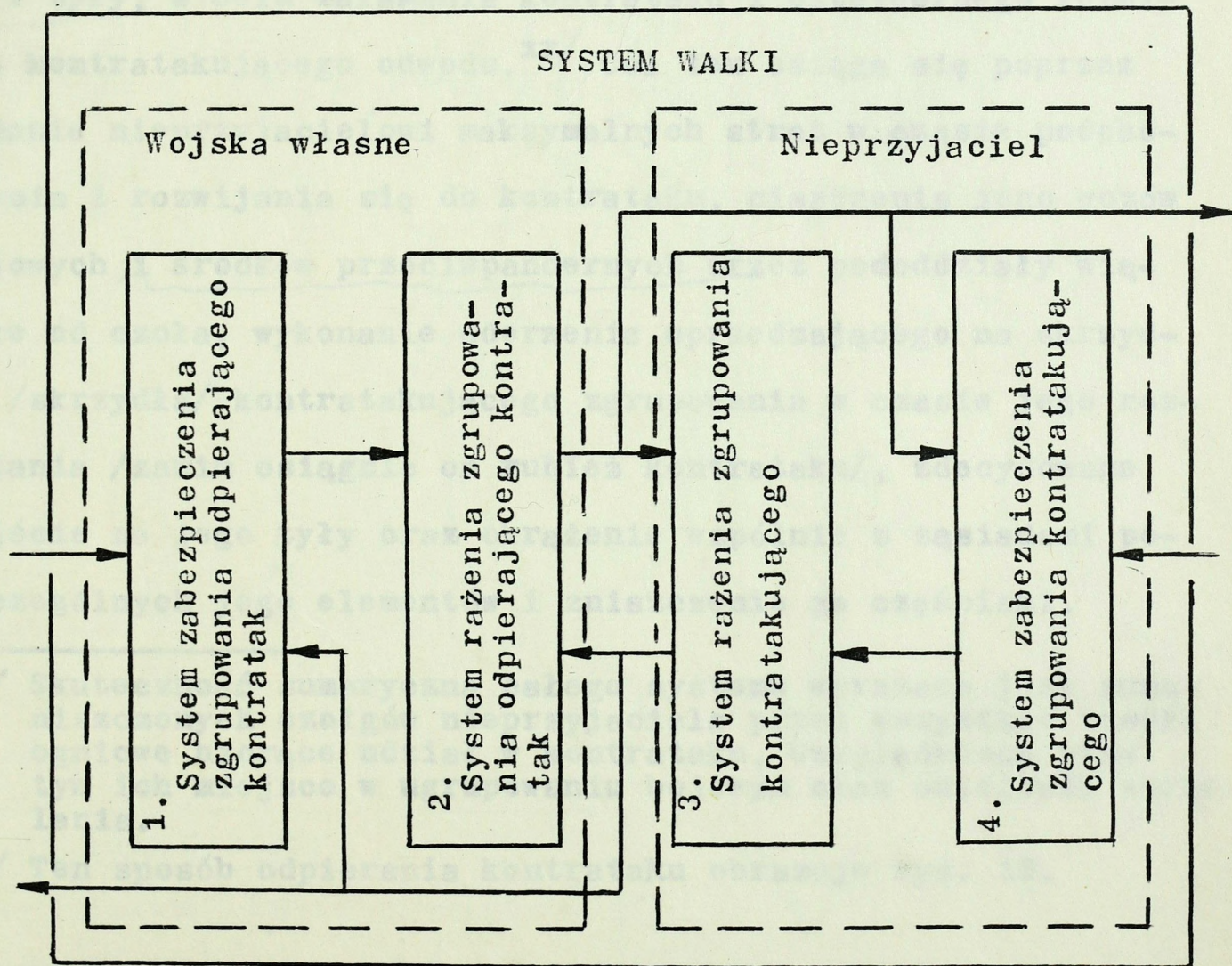
Każdy z tych modeli obejmuje:

- istotę danego sposobu odpierania kontrataku, /w formie graficznej i opisowej/;
- ugrupowanie bojowe sił i środków rażenia;
- skuteczność rażenia wozów bojowych nieprzyjaciela przez

x/ Rysunek wykonano na podstawie: P. Sienkiewicz, wyd. cyt., s. 256.



Rys.10. Ogólny model systemu walki



Rys.11. Ogólny model wykonania i odparcia kontrataku /epizodu walki/

poszczególne środki ogniowe oraz skuteczność sumaryczną całego systemu^{x/} w formie graficznej;

- opis działania poszczególnych elementów zgrupowania odpierającego kontratak.

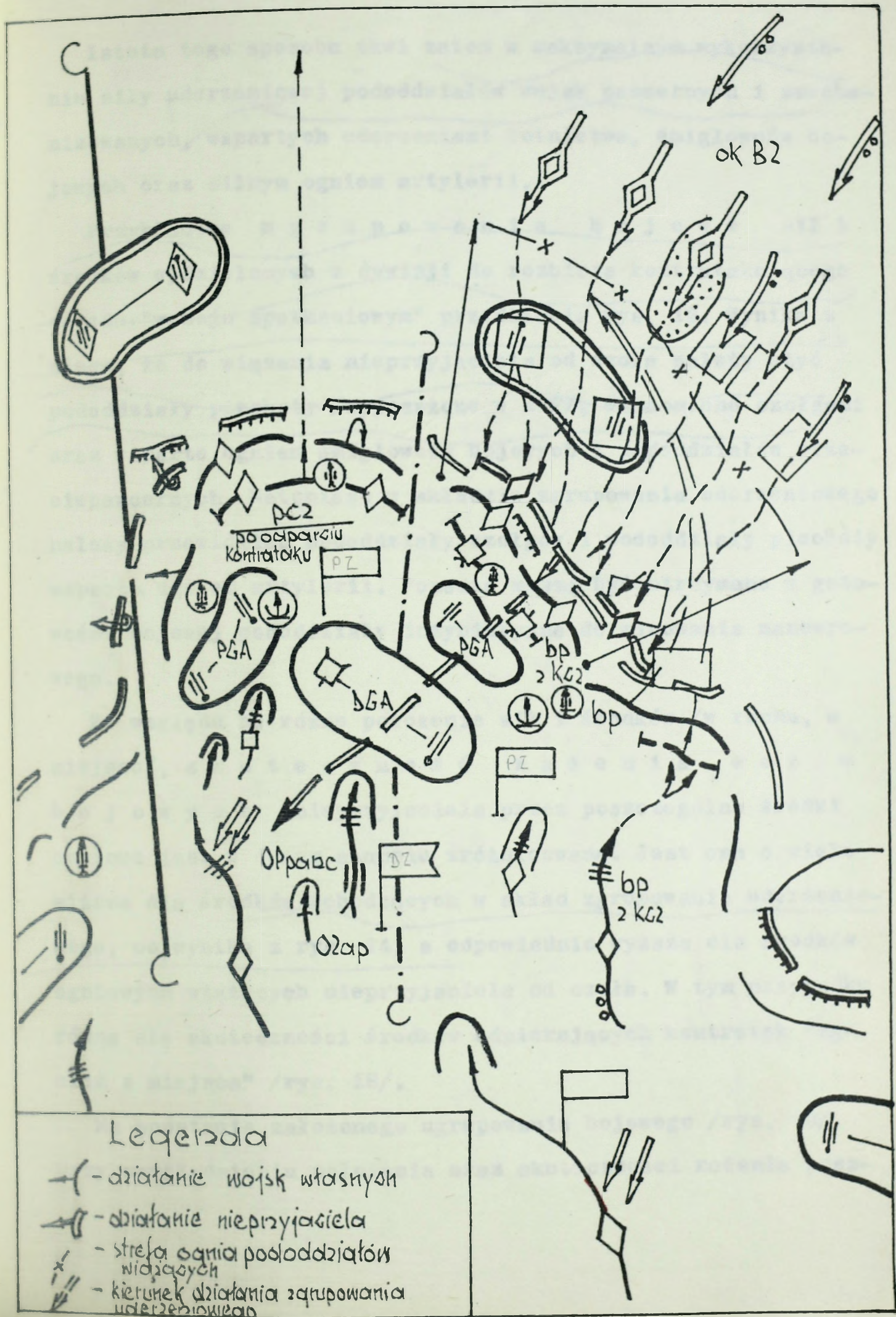
4.1.1. Model odparcia /rozbicia/ kontratakującego odwodu nieprzyjaciela "w boju spotkaniowym"

Odparcie /rozbicie/ kontratakującego zgrupowania nieprzyjaciela w boju spotkaniowym polega na wiązaniu od czoła tego zgrupowania przez część sił wydzielonych do jego odparcia, przy jednoczesnym wykonaniu uderzenia sił głównych na skrzydło i tyły, w celu załamania kontrataku i ostatecznego rozbicia kontratakującego odwodu.^{xx/} Cel ten osiąga się poprzez zadanie nieprzyjacielowi maksymalnych strat w czasie podchodzenia i rozwijania się do kontrataku, niszczenia jego wozów bojowych i środków przeciwpancernych przez pododdziały wiążące od czoła, wykonanie uderzenia uprzedzającego na skrzydło /skrzydła/ kontratakującego zgrupowania w czasie jego rozwijania /zanim osiągnie on rubież kontrataku/, zdecydowane wyjście na jego tyły oraz okrążenie wspólnie z sąsiadami poszczególnych jego elementów i zniszczenie go częściami.

x/ Skuteczność sumaryczna całego systemu wyrażana jest sumą niszczonych czołgów nieprzyjaciela przez wszystkie środki ogniowe biorące udział w kontrataku. Uwzględniono przy tym ich miejsce w ugrupowaniu bojowym oraz odległość strzelania.

xx/ Ten sposób odpierania kontrataku obrazuje rys. 12.

Rys. 12. ODPARCIE /ROZBICIE/ KONTRATAKU NIEPRZYJACIELA "W BOJU SPOTKANIOWYM" /Wariant/.



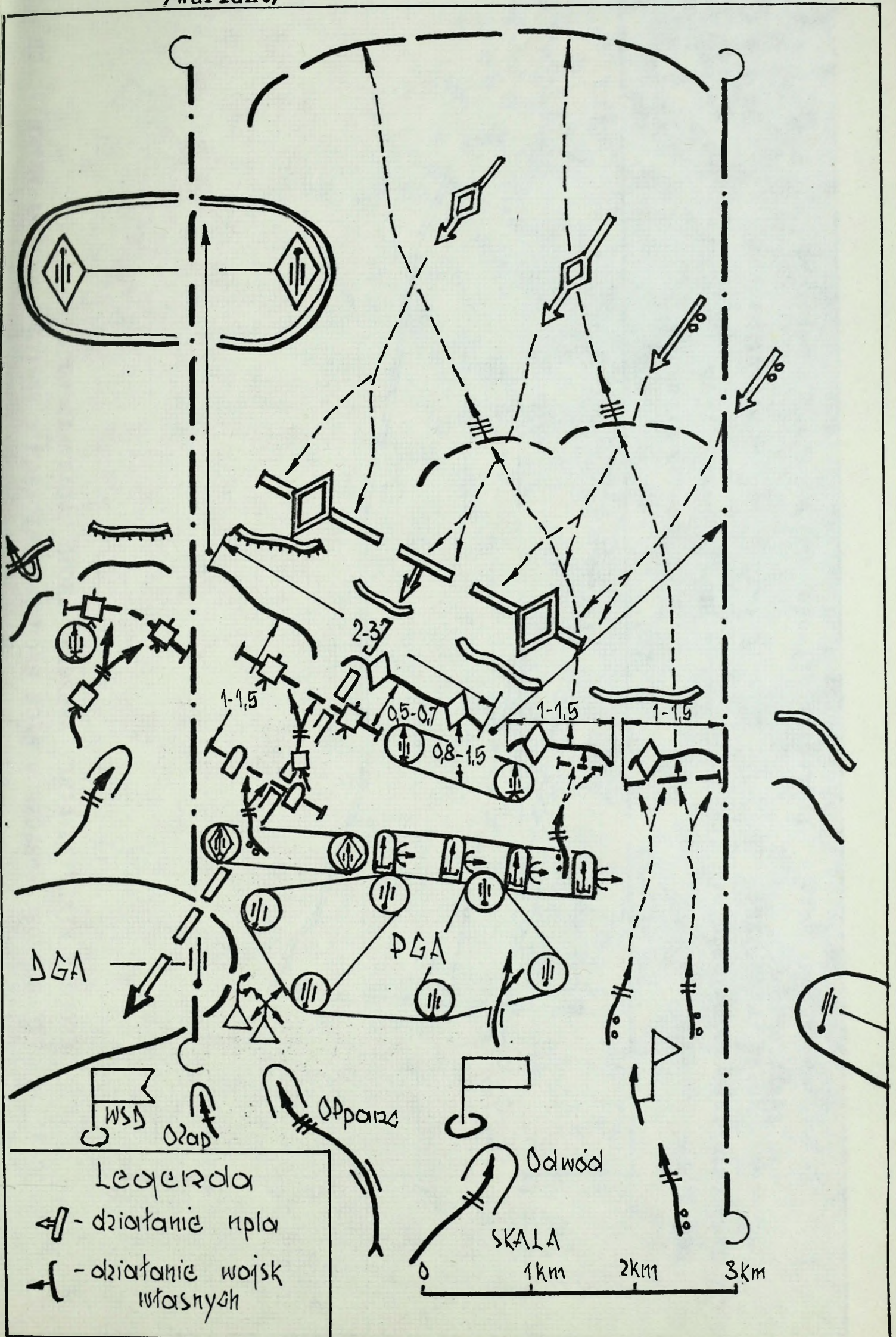
Istota tego sposobu tkwi zatem w maksymalnym wykorzystaniu siły uderzeniowej pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych, wspartych uderzeniami lotnictwa, śmigłowców bojowych oraz silnym ogniem artylerii.

Przykładowe ugrupowanie bojowe sił i środków wydzielonych z dywizji do rozbicia kontratakującego odwołu "w boju spotkaniowym" przedstawia rys. 13. Wynika z niego, że do wiązania nieprzyjaciela od czoła należy użyć pododdziały piechoty /wyposażone w BWP/, wzmocnione czołgami oraz wsparte ogniem śmigłowców bojowych i pododdziałów przeciwpancernych. Natomiast w składzie zgrupowania uderzeniowego należy przewidzieć pododdziały czołgów i pododdziały piechoty wsparte ogniem artylerii. Ponadto muszą być utrzymane w gotowości bojowej pododdziały inżynieryjne do minowania manewrowego.

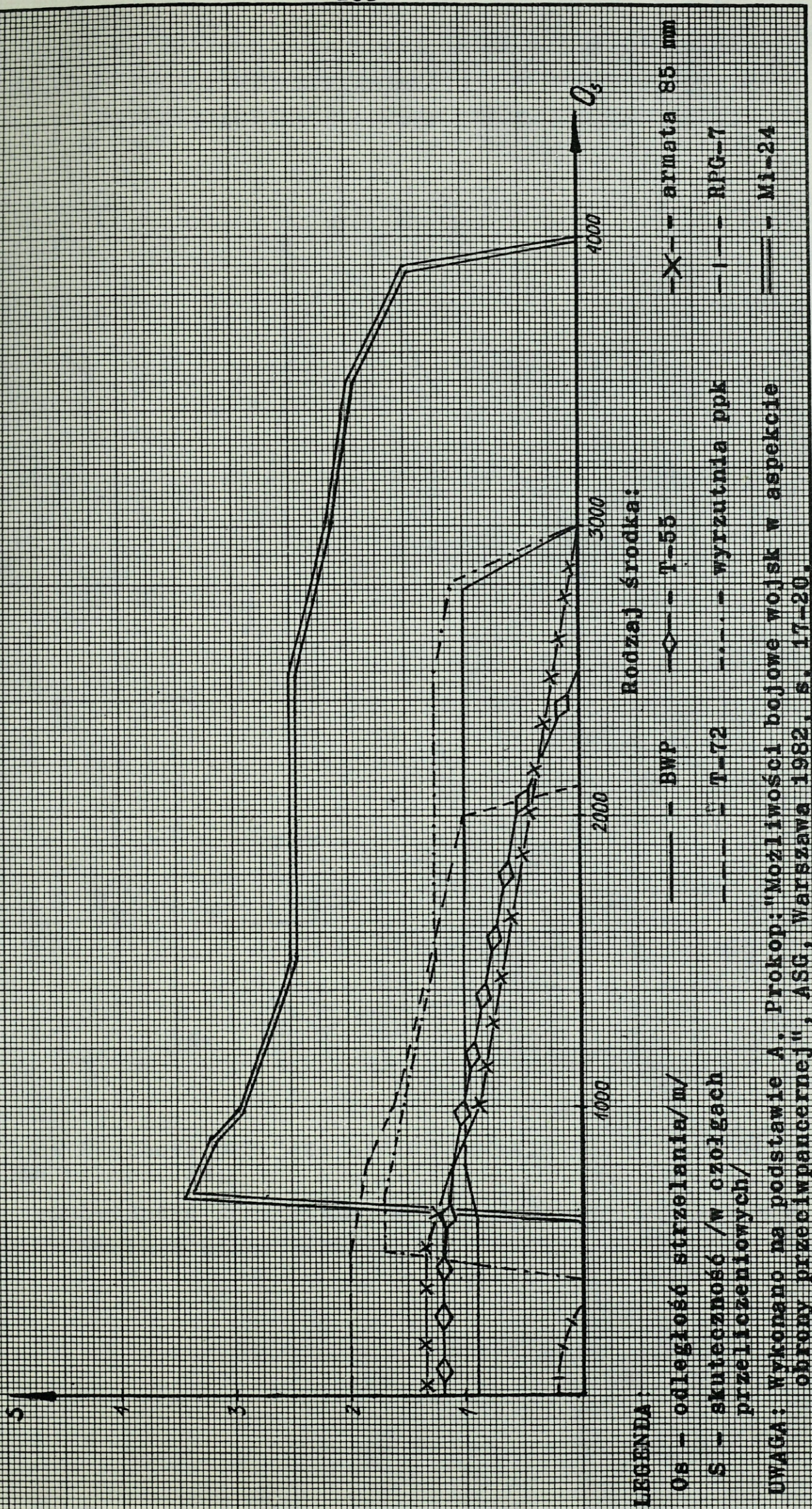
Ze względu na różne położenie sił i środków /w ruchu, w miejscu/, skuteczność rażenia wozów bojowych nieprzyjaciela przez poszczególne środki ogniowe jest w dużym stopniu zróżnicowana. Jest ona o wiele niższa dla środków wchodzących w skład zgrupowania uderzeniowego, co wynika z rys. 14, a odpowiednio wyższa dla środków ogniowych wiążących nieprzyjaciela od czoła. W tym przypadku równa się skuteczności środków odpierających kontratak "ogniem z miejsca" /rys. 18/.

Na podstawie założonego ugrupowania bojowego /rys. 13/, przy uwzględnieniu położenia oraz skuteczności rażenia posz-

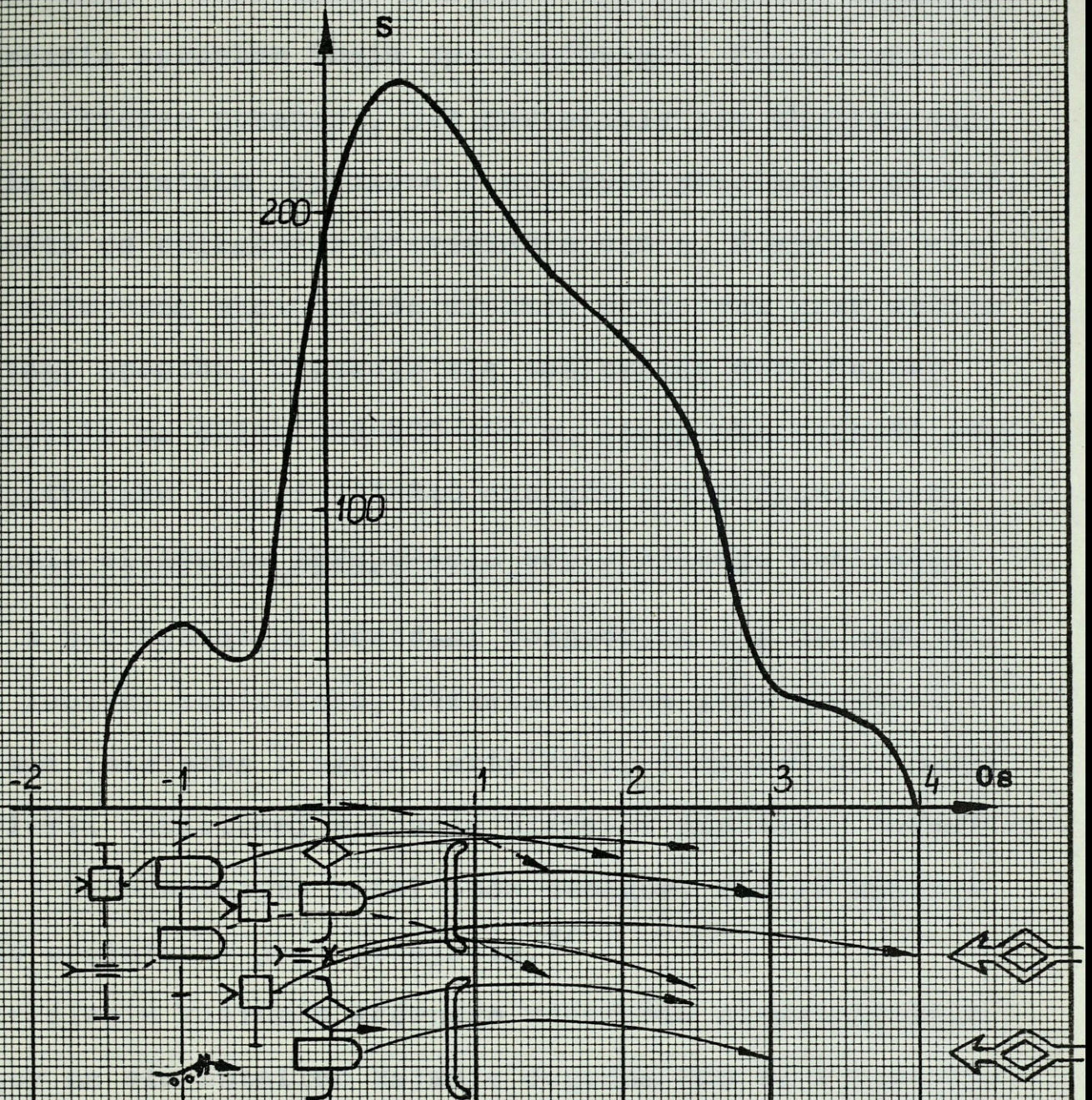
Rys. 13. DZIAŁANIE ELEMENTÓW UGRUPOWANIA BOJOWEGO SIŁ WYDZIELONYCH DO ROZBICIA KONTRATAKU "W BOJU SPOTKANIOWYM" /Wariant/



Bys. 14. SKUTECZNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH ŚRODKÓW OGNIOWYCH W ZWALCZANIU KONTRATAKUJĄCYCH CZOŁGÓW NIEPRZYJACIELA SPOSOBEM "BOJU SPOTKANIOWEGO"



Rys. 15. SKUTECZNOŚĆ SUMARYCZNA ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH W ZWALCZANIU KONTRATAKUJĄCYCH WOZÓW BOJOWYCH NIEPRZYJACIELA SPOSOBEM "BOJU SPOTKANIOWEGO"



UWAGI:

- dane liczbowe przyjęto według załącznika 18, ugrupowanie jak na rys. 13;

S - skuteczność sumaryczna /w czołgach przeliczeniowych/;

O_s - odległość strzelania /km/

czególnych środków ogniowych, została określona ich skuteczność sumaryczna w zwalczaniu kontratakujących wozów bojowych nieprzyjaciela sposobem "boju spotkaniowego". Przedstawia ją rys. 15, na którym pokazano, jak kształtuje się skuteczność zwalczania kontrataku /wyrażona w czołgach przeliczeniowych/, w zależności od odległości prowadzenia ognia. Z wykresu wynika, że najwyższą skuteczność środków ogniowych przy zastosowaniu tego sposobu, uzyskuje się zwalczając wozy bojowe nieprzyjaciela na odległość 800-400 m. Wtedy skuteczność zwalczania kontrataku wynosi 225-240 czołgów przeliczeniowych.

Działanie elementów zgrupowania odpierającego kontratak

Walkę z podchodzącymi odwodami rozpoczyna się na podejściach do rubieży kontrataku, obezwładniając jego elementy uderzeniami lotnictwa i ogniem artylerii. Jednocześnie dywizjon artylerii raketowej wykonuje pierwsze minowanie narzutowe na jeden z podchodzących batalionów czołgów, w celu zatrzymania lub opóźnienia jego podejścia.^{x/}

Po określeniu kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela działający na nim batalion zajmuje dogodną rubież i wykorzystując naturalne ukrycia przygotowuje się do odparcia uderzenia. Bezpośrednio za kompaniami pierwszego rzutu rozwija się odwód przeciwpancerny pułku, a za nim na rubieży ogniowej - kompania drugorzutowa. Pozostałe elementy rozmieszczają się zgodnie z przyjętym ugrupowaniem.^{xx/}

x/ Możliwości dywizjonu artylerii raketowej w stawianiu narzutowych pól minowych przedstawiono w załączniku 13.

xx/ Rozmieszczenie elementów ugrupowania bojowego pokazano na rys. 13.

W miarę podchodzenia nieprzyjaciela artyleria zwiększa natężenie ognia, wzbraniając mu podejścia i rozwijania, a po jego wejściu w strefę ognia na wprost otwierają ogień środki przeciwpancerne, czołgi i BWP, których zadaniem jest wiązać nieprzyjaciela od czoła. Dywizjon artylerii raketowej wykonuje drugie zdalne minowanie na rubież kontrataku /jeśli warunki bezpieczeństwa na to pozwalają/ lub bezpośrednio przed nią na kierunku sił wiążących od czoła.^{x/} Działanie tych sił wspierają również śmigłowce bojowe, niszcząc środki opancerzone nieprzyjaciela znad własnego ugrupowania.

Wykonanie kontrataku jest z reguły poprzedzone uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych. Dlatego też organiczne i przydzielone środki przeciwlotnicze przybliżają się maksymalnie do linii styczności wojsk, aby poprzez dalekie wysunięcie strefy rażenia nad terytorium nieprzyjaciela skutecznie osłonić ugrupowanie pułku.

Batalion, który znalazł się poza kierunkiem głównego uderzenia kontratakującego nieprzyjaciela, utrzymując dogodną rubież, zabezpiecza ogniem wejście do walki drugiego rzutu pułku, po czym wspólnie z nim wykonuje uderzenie w skrzydło kontrataku. Najdogodniejszy moment uderzenia jest wówczas, gdy nieprzyjaciel rozpoczął rozwijać się z linii kolumn plutonów w linię bojową, i gdy nie wyszedł jeszcze na rubież kontrataku. W takim przypadku nieprzyjaciel praktycznie nie

x/ Rubież bezpieczeństwa przy zdalnym minowaniu siłami artylerii raketowej wynosi 1 km od własnych pododdziałów.

ma możliwości zmanewrowania pododdziałów pierwszorzutowych na zagrożony kierunek. Istnieje wtedy możliwość "zwijania ich" od skrzydła.

Siły główne pułku po wykonaniu uderzenia zdecydowanie wychodzą na tyły nieprzyjaciela, rozcinają jego ugrupowanie niszcząc go ogniem w ruchu z bliskiej odległości i odcinając część kontratakującego zgrupowania - doprowadzają do jego okrążenia.

W dalszej kolejności wspólnie z pododdziałami działającymi od czoła niszczą okrążonego nieprzyjaciela i wychodzą w cały pas natarcia pułku, rozwijając natarcie w głąb. Batalion wiążący kontratak od czoła, po jego odparciu, odtwarza zdolność bojową i przechodzi do dalszych działań jako odwód ogólnowojskowy pułku.^{x/}

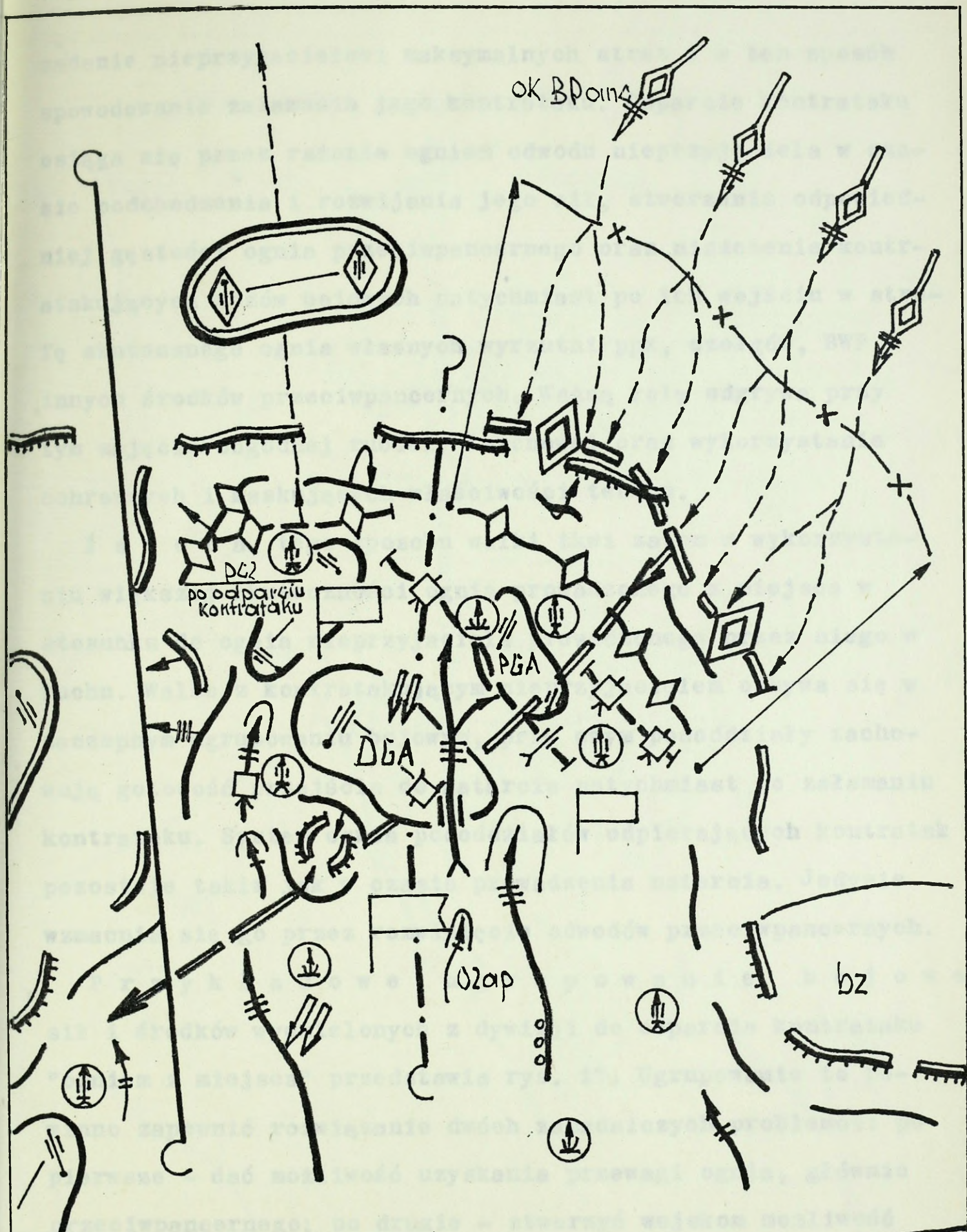
4.1.2. Model odparcia kontrataku nieprzyjaciela "ogniem z miejsca"

Sposób ten polega na "chwilowym" zatrzymaniu nacierających wojsk pierwszego rzutu dywizji, na odcinku kontrataku, w momencie wejścia odwodu nieprzyjaciela w strefę ognia środków strzelających na wprost oraz rażeniu go zmasowanym ogniem wszystkich środków ogniowych.^{xx/} Takie działanie ma na celu




x/ Działanie elementów ugrupowania bojowego podczas odpierania kontrataku sposobem "boju spotkaniowego" przedstawia rys. 13.

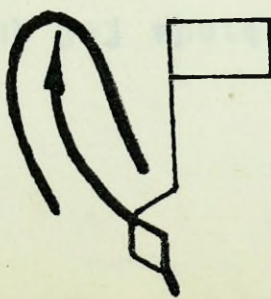
xx/ Sposób ten został zobrazowany na rys. 16.

Rys. 16. ODPARCIE KONTRATAKU NIEPRZYJACIELA "OGNIEM Z MIEJSCA"
/Wariant/



Legenda

-  - działanie wojsk własnych
-  - działanie przeciwnika
-  - strefa ognia ppłoc

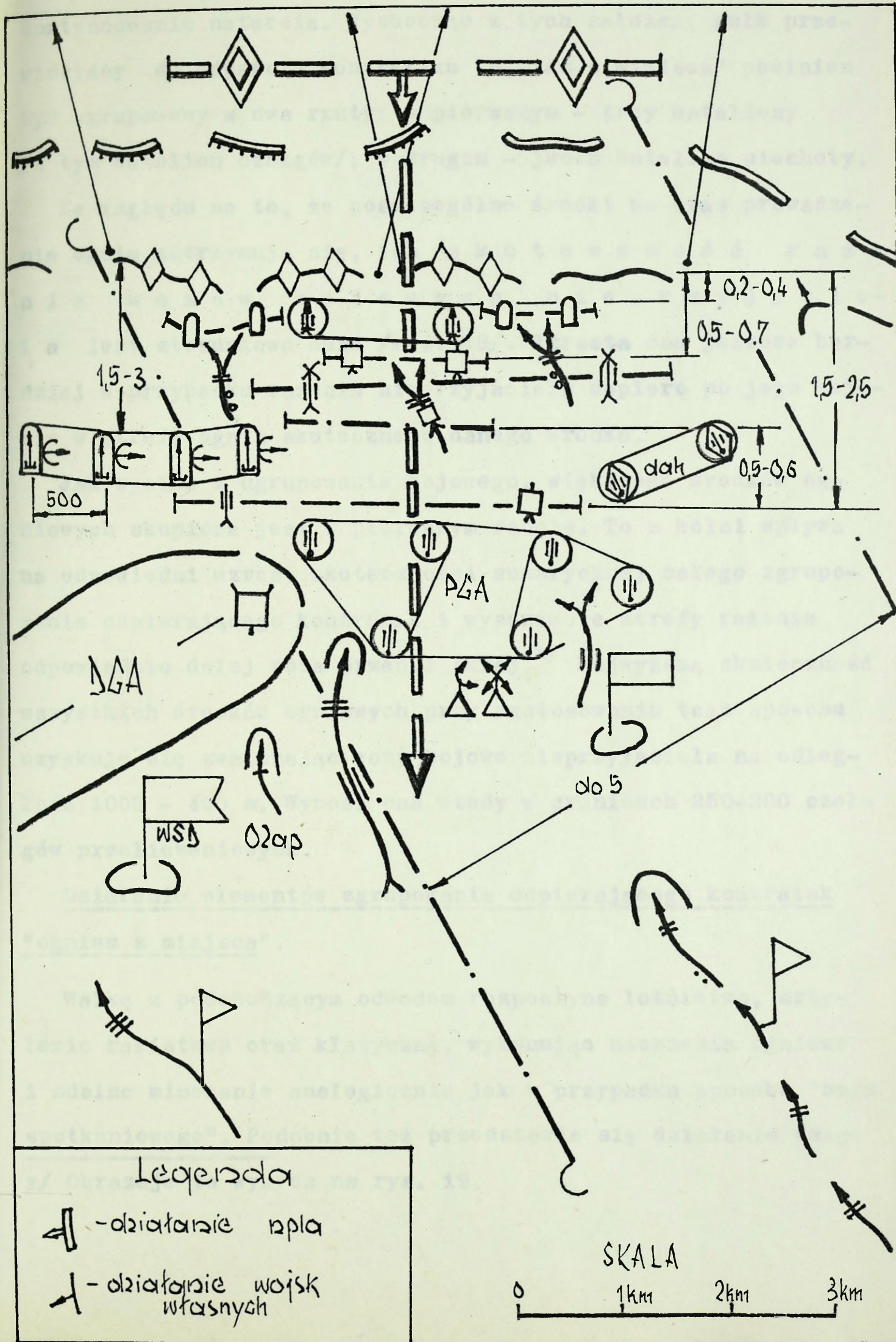


zadanie nieprzyjacielowi maksymalnych strat i w ten sposób spowodowanie załamania jego kontrataku. Odparcie kontrataku osiąga się przez rażenie ogniem odvodu nieprzyjaciela w czasie podchodzenia i rozwijania jego sił, stworzenie odpowiedniej gęstości ognia przeciwpancernego oraz niszczenie kontratakujących wozów bojowych natychmiast po ich wejściu w strefę skutecznego ognia własnych wyrzutni ppk, czołgów, BWP i innych środków przeciwpancernych. Ważną rolę odgrywa przy tym zajęcie dogodnej rubieży terenowej oraz wykorzystanie ochronnych i maskujących właściwości terenu.

I s t o t a tego sposobu walki tkwi zatem w wykorzystaniu większej skuteczności ognia prowadzonego z miejsca w stosunku do ognia nieprzyjaciela prowadzonego przez niego w ruchu. Walka z kontratakującym nieprzyjacielem odbywa się w zaczepnym ugrupowaniu bojowym, przy czym pododdziały zachowują gotowość przejścia do natarcia natychmiast po załamaniu kontrataku. System ognia pododdziałów odpierających kontratak pozostaje takim jak w czasie prowadzenia natarcia. Jedynie wzmacnia się go przez rozwinięcie odwodów przeciwpancernych.

P r z y k ł a d o w e u g r u p o w a n i e b o j o w e sił i środków wydzielonych z dywizji do odparcia kontrataku "ogniem z miejsca" przedstawia rys. 17. Ugrupowanie to powinno zapewnić rozwiązanie dwóch zasadniczych problemów: po pierwsze - dać możliwość uzyskania przewagi ognia, głównie przeciwpancernego; po drugie - stworzyć wojskom możliwość zachowania siły uderzeniowej lub jej spotęgowania w celu

Rys. 17. UGRUPOWANIE BOJOWE WYDZIELONYCH SIŁ DO ODPARCIA KONTRATAKU "OGNIEM Z MIEJSCA". /Wariant/.



kontynuowania natarcia. Wychodząc z tych założeń, pułk przewidziany do odparcia kontrataku "ogniem z miejsca" powinien być ugrupowany w dwa rzuty: w pierwszym - trzy bataliony /w tym batalion czołgów/; w drugim - jeden batalion piechoty.

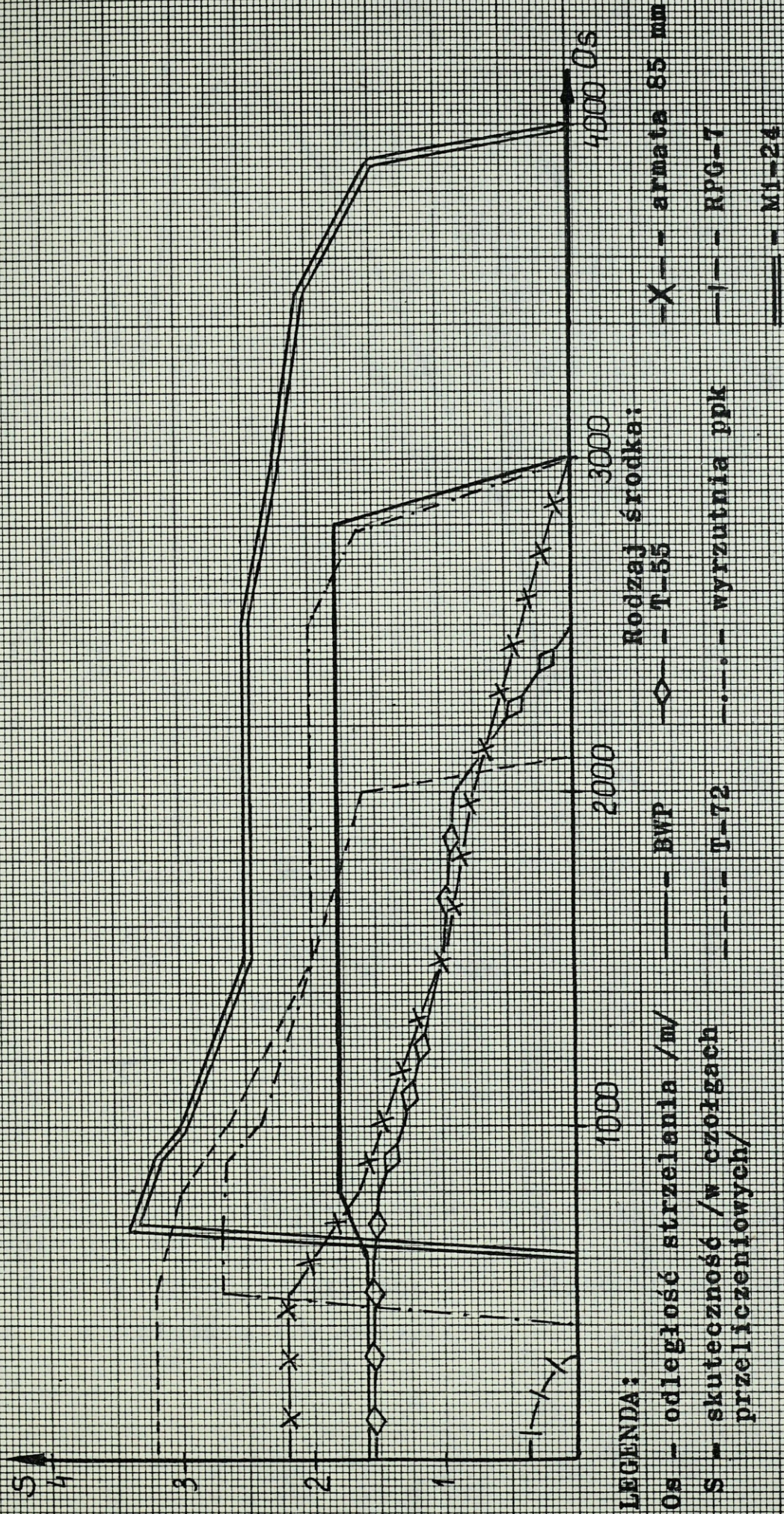
Ze względu na to, że poszczególne środki na czas prowadzenia ognia zatrzymują się, ich skuteczność rażenia wozów bojowych nieprzyjaciela jest stosunkowo duża /rys. 18/. Wzrasta ona jeszcze bardziej w przypadku rażenia nieprzyjaciela dopiero po jego wejściu w strefę ognia skutecznego danego środka.

Jak wynika z ugrupowania bojowego, większość środków ogniowych skupiona jest w pierwszym rzucie. To z kolei wpływa na odpowiedni wzrost skuteczności sumarycznej całego zgrupowania odpierającego kontratak i wysunięcie strefy rażenia odpowiednio dalej poza przedni skraj.^{x/} Najwyższą skuteczność wszystkich środków ogniowych przy zastosowaniu tego sposobu uzyskuje się zwalczając wozy bojowe nieprzyjaciela na odległość 1000 - 400 m. Wynosi ona wtedy w granicach 250-300 czołgów przeliczeniowych.

Działanie elementów zgrupowania odpierającego kontratak "ogniem z miejsca".

Walkę z podchodzącym odwodem rozpoczyna lotnictwo, artyleria raketowa oraz klasyczna, wykonując uderzenia ogniowe i zdalne minowanie analogicznie jak w przypadku sposobu "boju spotkaniowego". Podobnie też przedstawia się działanie śmig-
x/ Obrazuje to wykres na rys. 19.

Rys. 18. SKUTECZNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH ŚRODKÓW OGNIOWYCH W ZWALCZANIU CZOLGÓW NIEPRZYJACIELA W CZASIE ODPIERANIA KONTRATAKU "OGNIEM Z MIEJSCA"



LEGENDA:

Os - odległość strzelania /m/

S - skuteczność /w czołgach / przeliczeniowych/

Rodzaj środka:

◇ - T-55

--- T-72

--- wyrzutnia ppk

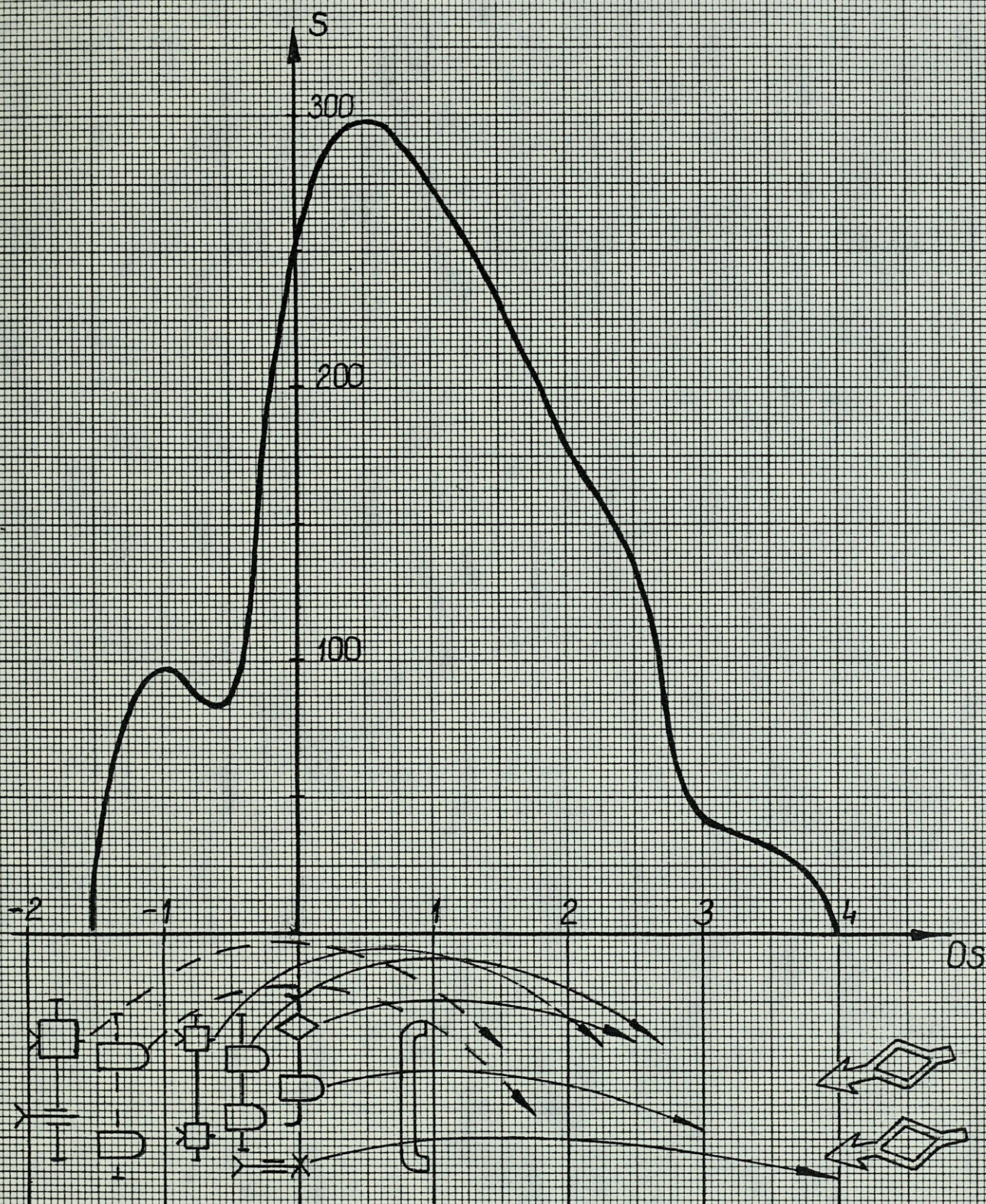
-x- - armata 65 mm

-|- - RPG-7

= - Mi-24

UWAGA: Wykonano na podstawie A. Prokop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie osłony przeciwpancernej, ASG, Warszawa 1982, s. 17-20."

Rys. 19. SKUTECZNOŚĆ SUMARYCZNA ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH
W ZWALCZANIU CZOLGÓW NIEPRZYJACIELA W CZASIE
ODPIERANIA KONTRATAKU "OGNIEM Z MIEJSCA"



UWAGI:

- dane liczbowe przyjęto według załącznika 18, ugrupowanie jak na rys. 17;
- S - skuteczność sumaryczna /w czołgach przeliczeniowych/
- O_s - odległość strzelania /km/

łowców bojowych i środków obrony przeciwlotniczej.^{x/} Inaczej natomiast wygląda działanie innych elementów ugrupowania bojowego. Dlatego też przedstawiono je pokrótce.

Bataliony pierwszego rzutu nacierają na wyznaczonych kierunkach niszcząc nieprzyjaciela będącego w styczności. Bezpośrednio za nimi przesuwa się odwód przeciwpancerny pułku.

Dywizyjny odwód przeciwpancerny podchodzi bliżej pododdziałów pierwszorzutowych pułku na kierunku zagrożonym kontratakami. Wraz z nim przesuwa się oddział zaporowy dywizji.

Wspierając walkę batalionów artyleria kolejno zmienia stanowiska ogniowe z takim wyliczeniem, aby w całości była gotowa do prowadzenia ognia w decydującej fazie walki z kontratakami. Zajmowane przez nią stanowiska ogniowe winny znajdować się na prawdopodobnym kierunku kontrataku.

W miarę rozwijania się odwodu nieprzyjaciela i sprecyzowania kierunku jego uderzenia, bataliony pierwszego rzutu zajmują dogodną rubież, a pozostałe elementy rozmieszczają się w sposób pokazany na rys. 17. Odwód przeciwpancerny dywizji rozwija się tylko w przypadku, gdy siły nieprzyjaciela są na tyle duże, że zachodzi potrzeba wzmocnienia ognia środków pułkowych. W takiej sytuacji oddział zaporowy dywizji stawia przed odwodem przeciwpancernym manewrowe pole minowe. W innym przypadku zarówno odwód przeciwpancerny, jak i oddział

x/ Zob.: "Działanie elementów zgrupowania odpierającego kontratak "w boju spotkaniowym", s. 107-108.

zaporowy dywizji pozostają w gotowości do działania na wypadek przerwania się kontratakujących wozów bojowych.

Po wejściu nieprzyjaciela w strefę ognia na wprost, w pierwszej kolejności otwierają ogień przeciwpancerne pociski kierowane, a następnie czołgi i działa przeciwpancerne. Artyleria wykonuje stałe i ruchome ognie zaporowe, utrudniając nieprzyjacielowi rozwijanie się i przejście do kontrataku. Natężenie ognia stopniowo wzrasta i osiąga maksimum po podejściu kontratakujących czołgów i BWP na odległość 1000-500 m.^{x/}

Natychmiast po zatrzymaniu się nieprzyjaciela i stwierdzeniu przypadków wycofywania się nawet najmniejszych jego grup, pododdziały pułku przechodzą do natarcia na wyznaczonych wcześniej kierunkach. W celu spotęgowania ich uderzenia wchodzi do walki drugi rzut, zazwyczaj na kierunku największego powodzenia pułku /w rejonie największych strat zadanych nieprzyjacielowi/.

W przypadku, gdyby kontratak nie został załamany ogniem pododdziałów pierwszego rzutu i pojedyncze czołgi przerwały się przez ich ugrupowanie, wówczas są one niszczone ogniem odwodu przeciwpancernego dywizji, a w sporadycznych wypadkach także ogniem na wprost artylerii haubicznej. Dodatkowo w takiej sytuacji na rubieży ogniowej w głębi może rozwinąć się batalion drugiego rzutu pułku. W tym przypadku przejście do natarcia następuje po całkowitym załamaniu się kontrataku nieprzyjaciela i zniszczeniu jego czołgów w głębi własnego ugrupowania.

x/ Zob. wykres skuteczności środków ogniowych w przypadku zastosowania tego sposobu - rys. 19.

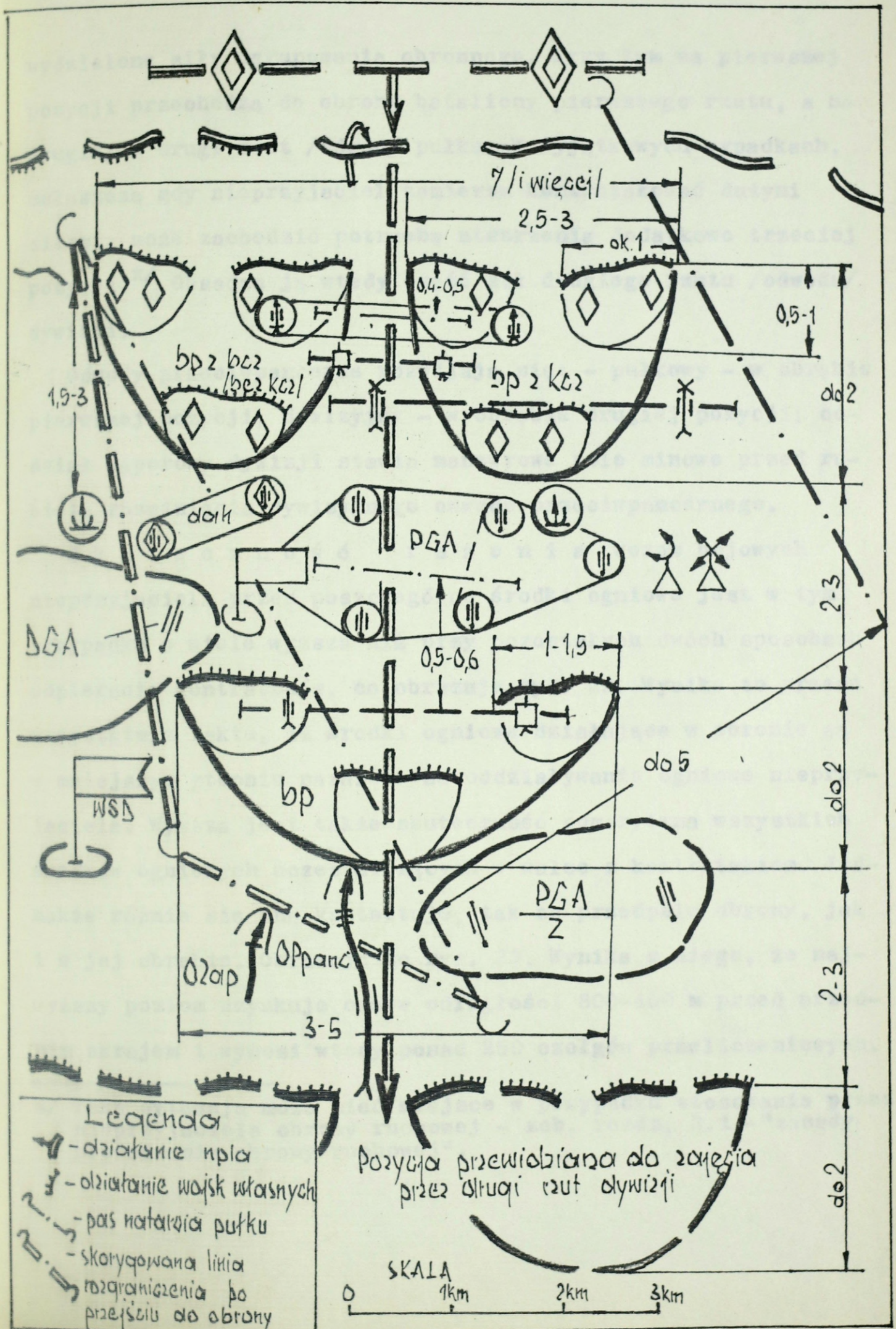
4.1.3. Model odparcia kontrataku nieprzyjaciela "obroną części sił"

Sposób ten polega na przejściu do obrony wydzielonej części sił dywizji w celu zadania maksymalnych strat siłom kontratakującego nieprzyjaciela, stopniowego osłabienia go i ostatecznego zatrzymania w obrębie 2-3 pozycji obronnych.^{x/} Wojska odpierające kontratak tym sposobem będą dysponowały ograniczoną ilością czasu na organizację obrony, stąd i s t o t a j e j p r o w a d z e n i a, zwłaszcza w obrębie pierwszej pozycji, winna opierać się na umiejętnym wykorzystaniu warunków terenowych i właściwie zorganizowanego systemu ognia. Ze względu na czas i bezpośrednie oddziaływanie nieprzyjaciela rozbudowa fortyfikacyjna w obrębie pierwszej pozycji z reguły ograniczy się do odpowiedniego urządzenia naturalnych ukryć terenowych w celu zwiększenia ich właściwości ochronnych i możliwości prowadzenia skutecznego ognia. Dopiero na drugiej i ewentualnie trzeciej pozycji obronnej będzie ona mogła być wykonana w nieco większym zakresie.

Przykładowe u g r u p o w a n i e b o j o w e sił i środków wydzielonych z dywizji do odparcia kontrataku sposobem "obrony częścią sił" przedstawia rys. 21. Jak wynika z rysunku, w toku przechodzenia do obrony następuje przeformowanie dotychczasowego ugrupowania bojowego i stworzenie przez

x/ Sposób ten zobrazowano na rys. 20.

Rys. 21. UGRUPOWANIE BOJOWE DO ODPARCIA KONTRATAKU "OBRONĄ CZĘŚCI SIŁ" /Wariant/



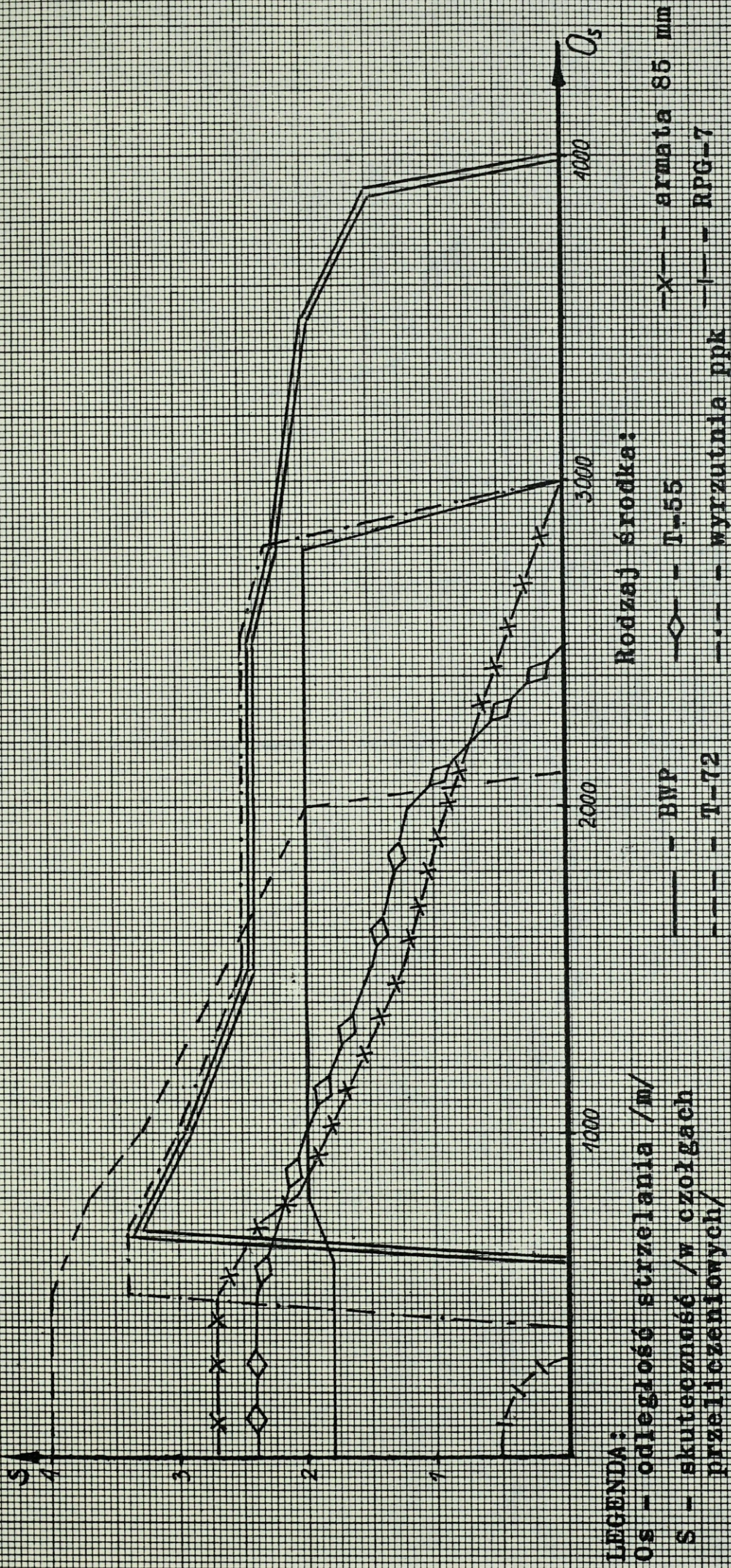
wydzielone siły ugrupowania obronnego. Przy tym na pierwszej pozycji przechodzą do obrony bataliony pierwszego rzutu, a na drugiej - drugi rzut /odwód/ pułku. W wyjątkowych wypadkach, zwłaszcza gdy nieprzyjaciel zamierza kontratakować dużymi siłami, może zachodzić potrzeba utworzenia dodatkowo trzeciej pozycji.^{x/} Obsadza ją wtedy część sił drugiego rzutu /odvodu/ dywizji.

Odwody przeciwpancerne rozwijają się: - pułkowy - w obrębie pierwszej pozycji; dywizyjny - w obrębie drugiej pozycji; oddział zaporowy dywizji stawia manewrowe pole minowe przed rubieżą rozwinięcia dywizyjnego odwodu przeciwpancernego.

S k u t e c z n o ś ć r a ż e n i a w o z ó w b o j o w y c h
nieprzyjaciela przez poszczególne środki ogniowe jest w tym przypadku o wiele wyższa niż przy pozostałych dwóch sposobach odpierania kontrataków, co obrazuje rys. 22. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż środki ogniowe działające w obronie są w mniejszym stopniu narażone na oddziaływanie ogniowe nieprzyjaciela. Wyższa jest także skuteczność sumaryczna wszystkich środków ogniowych uczestniczących w walce z kontratakiem. Jednakże różnie się ona kształtuje, tak na przedpolu obrony, jak i w jej obrębie. Obrazuje to rys. 23. Wynika z niego, że najwyższy poziom uzyskuje ona w odległości 800-400 m przed przednim skrajem i wynosi wtedy ponad 250 czołgów przeliczeniowych.

x/ Taka sytuacja może mieć miejsce w przypadku stosowania przez nieprzyjaciela obrony ruchowej - zob. rozdz. 3.1.-"zasady prowadzenia obrony ruchowej".

Rys. 22. SKUTECZNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH ŚRODKÓW OGNIOWYCH W ZWALCZANIU KONTRATAKUJĄCYCH CZOLGÓW NIEPRZYJACIELA SPOSOBEM "OBRONY CZĘŚCI SIŁ"

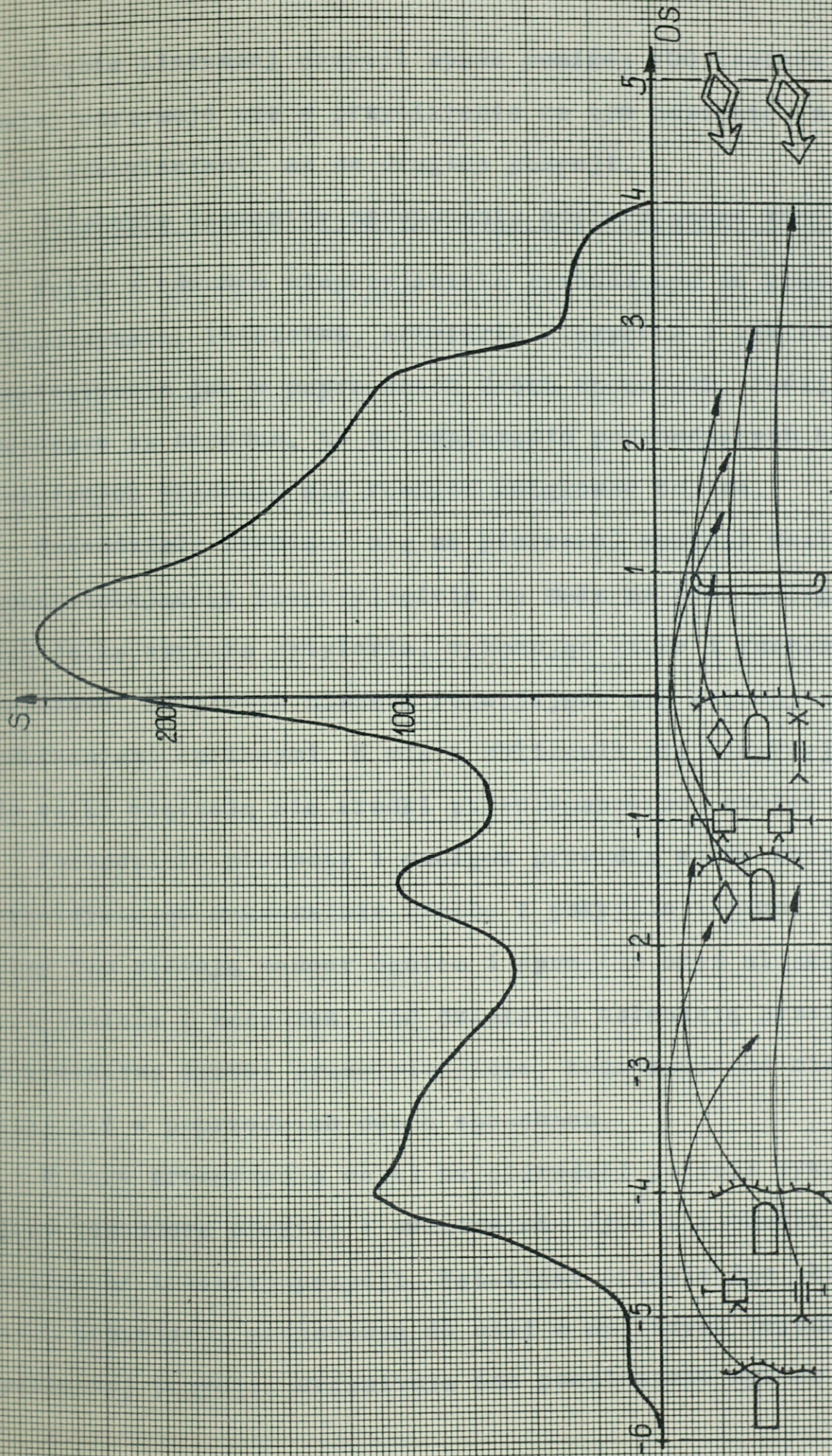


LEGENDA:
 Os - odległość strzelania /m/
 S - skuteczność /w czołgach przeciwników/

Rodzaj środka:
 — BWP
 — T-55
 - - - T-72
 -X- - armata 85 mm
 -| - RPG-7
 - - - wyrzutnia ppk
 - - - Mi-24

UWAGA: Wykonane na podstawie A. Prókop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG, Warszawa 1982, s. 17-20.

Rys. 23. SKUTECZNOŚĆ SUMARYCZNA ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH WYDZIELONYCH DO ODPARCIA
NIEPRZYJACIELA SPOSOBEM "OBRONY CZĘŚCI SIŁ"



UWAGI: - dane liczbowe przyjęto według załącznika 18; ugrupowanie jak na rys. 21;

- S - skuteczność sumaryczna / w czołgach przeliczeniowych/; - 0s - odległość strzelania.

W obrębie pierwszej pozycji spada poniżej 100 czołgów, ale dalej utrzymuje się w przybliżeniu na tym poziomie /z niewielkimi odchyleniami/ aż do drugiej pozycji.

Działanie elementów zgrupowania odpierającego kontratak

Walkę z odwodem nieprzyjaciela wychodzącym do kontrataku rozpoczynają: lotnictwo, artyleria klasyczna i raketowa, analogicznie jak w poprzednich dwóch sposobach. Jeśli warunki terenowe są dogodne, to do zwalczania podchodzących kolumn pancernych włączają się również śmigłowce bojowe.

Pododdziały broniące się na pierwszej pozycji zwalczają kontratakującego nieprzyjaciela na maksymalnych odległościach. Ich walkę wspiera artyleria, wykonując stałe i ruchome ognie zaporowe. Śmigłowce niszczą rozwijające się kolumny kolejnymi uderzeniami ogniowymi. W miarę zbliżania się nieprzyjaciela do walki włączają się środki przeciwpancerne, czołgi i BWP.

Pododdziały piechoty i czołgów prowadzą walkę obronną wykorzystując maksymalnie rzeźbę i pokrycie terenu. Szeroko przy tym stosują manewr ogniem i sprzętem oraz niszczą nieprzyjaciela z zasadzek. Ich działanie osłaniają przed atakami z powietrza środki przeciwlotnicze, rozmieszczone nieco głębiej niż w poprzednich dwóch sposobach.

W toku prowadzenia walki na pierwszej pozycji wykonywana jest rozbudowa drugiej i ewentualnie /jeśli zachodzi taka potrzeba/ trzeciej pozycji. Bataliony organizując obronę na tych pozycjach, przechodzą do niej w szerszych rejonach niż na pierwszej pozycji. Organizują one pospiesznie system ognia

i wykonują część prac inżynierskich pierwszej kolejności.^{x/}

W miarę włamywania się nieprzyjaciela pododdziały pierwszorzutowe stopniowo wycofują się, zadając mu coraz większe straty. Artyleria przechodzi na zapasowe stanowiska ogniowe. Stopniowo włączają się do walki pododdziały drugiego rzutu. Ich obrona ma charakter uporczywego utrzymywania punktów oporu /kluczowych rejonów obrony/. W ten sposób nieprzyjaciel osłabiony w czasie walki o pierwszą pozycję, zostaje ostatecznie zatrzymany na drugiej pozycji, wspólnym wysiłkiem całości pułku. Po załamaniu się kontrataku, pułk wszystkimi możliwymi siłami i środkami ogniowymi niszczy nieprzyjaciela w rejonie włamania, stwarzając w ten sposób dogodne warunki do wznowienia /kontynuowania/ natarcia przez siły główne dywizji.

W tym momencie z reguły będzie wprowadzany drugi rzut /odwód/ dywizji. Może on wykonać uderzenie mające na celu oskrzydlenie nieprzyjaciela w rejonie włamania i doprowadzające do jego okrążenia lub wycofania. W przypadku okrążenia kontratakującego zgrupowania, wykonywane są uderzenia rozcinające i nieprzyjaciel niszczony jest częściami. Po jego zniszczeniu lub wycofaniu siły główne dywizji kontynuują natarcie, a pułk odpierający kontratak przechodzi do drugiego rzutu /odwołu/ i odtwarza zdolność bojową.

x/ Batalion na drugiej pozycji będzie na to dysponował czasem około 3-4 godzin, a na trzeciej pozycji - około 5-6 godzin. Zob. "Materiały z seminarium taktycznego...", wyd. cyt., s. 26.

W sytuacji gdy dywizja "nie może sobie pozwolić" na zbyt głębokie włamanie kontratakującego nieprzyjaciela, ponieważ mogłoby to zagrozić swobodzie manewru sił głównych, odparcie kontrataku przebiega nieco inaczej. Różnica polega na skupieniu wysiłku obrony na pierwszej pozycji. Wyraża się to przede wszystkim w uporczywej jej obronie przez pododdziały pierwszorzutowe, wsparte ze szczebla pułku i dywizji. Inne elementy zgrupowania odpierającego kontratak działają w sposób przedstawiony poprzednio.

4.2. Ocena efektywności sposobów odpierania kontrataków

Ocenę efektywności sposobów odpierania kontrataków trudno jest prowadzić w oderwaniu od konkretnej sytuacji taktycznej, ponieważ w danych warunkach jeden sposób może okazać się bardziej efektywny, a w innych warunkach drugi. Poza tym sama efektywność omawianych sposobów może być różnie rozumiana, ze względu na przyjmowane w ich ocenie różne czynniki /kryteria/. Dlatego też z góry należy założyć, że przeprowadzona ocena ma charakter względny, uwarunkowany przyjętymi kryteriami.

Zasada ekonomii sił i środków wymaga, aby zadania bojowe były realizowane jak najmniejszym nakładem sił i środków. W odniesieniu do walki z kontratakiem oznacza to przede wszystkim, że winien on być odparty przy jak najmniejszych stratach własnych. A odwracając tę sytuację można przyjąć następujące kryterium: jakie siły kontratakującego nieprzyjaciela jest

w stanie odeprzeć dany oddział /pododdział/, stosując poszczególne sposoby odpierania kontrataków, przy takim samym nakładzie sił i środków? Wielkość tych sił będzie zatem świadczyć o efektywności danego sposobu.

Przy ocenie efektywności poszczególnych sposobów uwzględniono również szereg innych czynników, takich jak: stopień prawdopodobieństwa odparcia kontrataku przy zastosowaniu danego sposobu; czas niezbędny na organizację walki; zachowanie przez wojska odpierające zdolności do dalszego natarcia; wpływ zastosowania danego sposobu na utrzymanie wysokiego tempa natarcia przez siły główne dywizji. Wymienione czynniki przeanalizowano pod kątem porównania ich znaczenia w poszczególnych sposobach odpierania. Ocena poszczególnych czynników przy zastosowaniu odpowiednich sposobów odpierania kontrataku przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Czynniki oceny efektywności	Ocena efektywności odpierania kontrataku		
	W boju spotkaniowym	Ogniem z miejsca	Obroną części sił
Wielkość odpieranych sił nieprzyjaciela przy jednakowym stopniu użycia własnych sił i środków	III ₂	II ₁	I
Prawdopodobieństwo odparcia kontrataku	III ₂	II ₁	I
Utrata czasu na organizację walki	II ₂	I ₁	III
Zachowanie przez wojska odpierające zdolności do dalszego natarcia	II ₁	I ₂	III
Wpływ na utrzymanie tempa natarcia przez siły główne	I ₁	2 II	III

Cyfrą I oznakowano najkorzystniejszy sposób w stosunku do danego czynnika /kryterium/ uwzględnionego przy ocenie. Cyframi II i III oznaczono odpowiednio mniej korzystny i najmniej korzystny sposób odpierania z punktu widzenia danego czynnika.

Jako zasadnicze czynniki efektywności można przyjąć: wielkość odpieranych sił nieprzyjaciela, przy jednakowym stopniu użycia sił i środków własnych oraz prawdopodobieństwo odparcia kontrataku.

Z oceny możliwości odpierania kontrataków, przedstawionej w rozdziale trzecim jednoznacznie wynika, iż najefektywniejszym sposobem, tzn. takim, w którym wojska własne są w stanie odeprzeć największe siły nieprzyjaciela, jest odparcie kontrataku "obroną części sił". Nieco mniejsze siły są w stanie odeprzeć wojska "ogniem z miejsca", a najmniejsze - "w boju spotkaniowym".

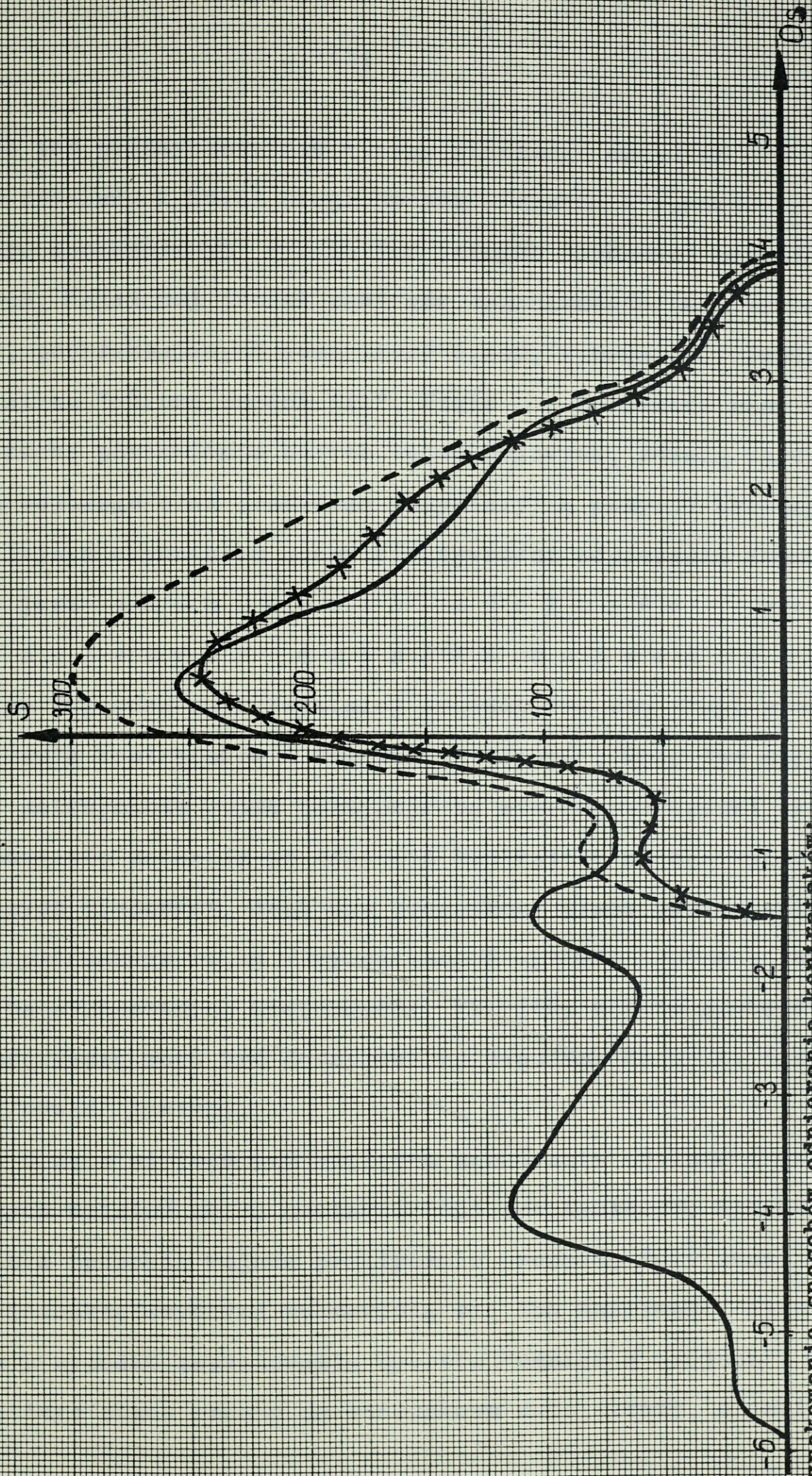
Odpieranie kontrataku nie jest jednak celem samym w sobie, lecz środkiem do osiągnięcia nadrzędnego celu, jakim jest wykonanie zadania dywizji poprzez natarcie. Dlatego też bardzo ważnym czynnikiem świadczącym o efektywności danego sposobu jest s t o p i e ń p r a w d o p o d o b i e ń s t w a odparcia kontrataku. Im jest on wyższy, tym większą gwarancję swobodnego działania mają zapewnione siły główne dywizji. Można przyjąć, że pod tym względem największą gwarancję daje "obrona częścią sił". Stosunkowo duży stopień prawdopodobieństwa zawiera także drugi sposób odparcia kontrataku - "ogniem z miejsca". Wskazuje na to między innymi bardzo wysoka skutecz-

ność sumaryczna środków ogniowych w zwalczaniu wozów bojowych nieprzyjaciela przy zastosowaniu tego sposobu.^{x/} Jest ona na odległości 2800-4000 m przed przednim skrajem równa skuteczności środków będących w obronie, a poniżej 2800 m nawet ją przewyższa. Wynika to przede wszystkim ze skupienia większej ilości sił i środków w pierwszym rzucie. Słabszą natomiast stroną tego sposobu jest stosunkowo mała głębokość ugrupowania bojowego w porównaniu z "obroną części sił", co poważnie obniża stopień prawdopodobieństwa powstrzymania kontrataku. Mimo to można przyjąć, że stopień ten jest o wiele wyższy niż przy "boju spotkaniowym", który pociąga za sobą największe ryzyko. Warto jednak wspomnieć, że niekiedy najbardziej ryzykowne przedsięwzięcia przynosiły najlepsze efekty, lecz często były też przyczyną sromotnych porażek.

Obok wyżej opisanych uwzględniono przy ocenie efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków również i inne czynniki. Jednym z nich jest c z a s n i e z b ę d n y d a o r g a n i z a c j i danego sposobu walki. Czas ten, /ściślej mówiąc jego utrata/ uzależniony jest od ilości i charakteru przedsięwzięć organizacyjnych oraz manewrów /ruchów/ wojsk, jakie muszą być wykonane w celu zastosowania danego sposobu odpierania kontrataku. Pod tym względem, jak wynika z analizy modeli poszczególnych sposobów, najkorzystniej przedstawia się odpieranie kontrataków "ogniem z miejsca".

x/ Porównanie skuteczności sumarycznej środków przeciwpancernych przedstawia rys. 24.

Rys. 24. PORÓWNIANIE SKUTECZNOŚCI SUMARYCZNEJ ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH W ZWALCZANIU KONTR-
ATAKUJĄCYCH WÓZÓW BOJOWYCH NIEPRZYJACIELA PRZY ZASTOSOWANIU POSZCZEGÓLNYCH SPO-
SOBÓW ODPIERANIA KONTRATAKÓW



Oznakowanie sposobów odpiernia kontrataków:

— - obroną części sil.; - - - - ogniem z miejsca; * - w boju spotkaniowym.

UWAGA: Wykonano na podstawie rys. 15. 19. 1. 23.

Sposób ten praktycznie nie wymaga większego czasu na organizację działań. Z kolei drugi sposób - rozbicie kontrataku "w boju spotkaniowym" wymaga już pewnych czynności organizacyjnych. Najwięcej jednak zabiegów organizacyjnych i wykonawczych, pochłaniających dużą ilość czasu, wymaga odpieranie kontrataku "obroną części sił". Wiąże się to przede wszystkim z potrzebą postawienia nowych zadań bojowych, zmianą ugrupowania bojowego oraz rozbudową inżynieryjną pozycji obronnych.

Kolejnym czynnikiem oceny efektywności odpierania kontrataków jest zachowanie zdolności wojsk do dalszych działań zaczepnych. Pod tym względem najkorzystniej przedstawia się drugi sposób odpierania kontrataków - "ogniem z miejsca". Przy tym sposobie zatrzymanie wojsk następuje na stosunkowo krótki okres, a wznowienie natarcia po odparciu kontrataku nie nastręcza większych trudności. Jest ono prowadzone przez poszczególne pułki pierwszego rzutu w wyznaczonych uprzednio pasach natarcia /na wyznaczonych kierunkach/. Niekiedy w celu spotęgowania uderzenia może być dodatkowo wprowadzony do walki drugi rzut /odwód/ dywizji.

Na drugim miejscu pod względem zachowania zdolności do dalszych działań można postawić "bój spotkaniowy". Wprawdzie przy tym sposobie wojska praktycznie prowadzą cały czas natarcie, jednakże szybciej wyczerpują się ich możliwości zaczepne niż w przypadku zastosowania sposobu "ogniem z miejsca". Przyczyną tego stanu rzeczy są stosunkowo duże straty, z jakimi

należy się liczyć w czasie prowadzenia boju spotkaniowego.

Najgorzej w aspekcie omawianego kryterium przedstawia się sposób odpierania kontrataku "obroną części sił". Wynika to przede wszystkim z faktu, iż przejście wojsk do natarcia z położenia obronnego wiąże się z realizacją szeregu zabiegów organizacyjnych, pochłaniających stosunkowo najwięcej czasu /postawienie zadań, stworzenie ugrupowania zaczepnego itp./.

Ostatnim kryterium, jakie przyjęto dla oceny efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków, jest wpływ każdego z nich na u t r z y m a n i e w y s o k i e g o t e m p a n a t a r c i a przez siły główne dywizji. Pod tym względem najkorzystniej przedstawia się sposób rozbicia kontrataku "w boju spotkaniowym". Przy zastosowaniu tego sposobu w zasadzie nie dochodzi do zatrzymania zgrupowania odpierającego kontratak /zakładając, że uzyskuje ono powodzenie/, a więc praktycznie nie zmniejsza się tempo natarcia sił głównych dywizji.

Odparcie kontrataku "ogniem z miejsca" również nie obniża za bardzo tempa natarcia dywizji. W tym przypadku zatrzymanie zgrupowania odpierającego kontratak trwa stosunkowo krótko i nie pociąga za sobą większego manewru sił głównych.

Najmniej korzystnie w świetle tego kryterium przedstawia się odpierania kontrataków "obroną części sił". Sposób ten wymaga znacznie dłuższego zatrzymania sił odpierających, co z kolei pociąga za sobą potrzebę dodatkowych działań głównego zgrupowania uderzeniowego. Część sił głównych będzie zmu-

szona do wykonania uderzenia na skrzydło i tyły kontratakującego zgrupowania, udzielając w ten sposób niezbędnej pomocy siłom wydzielonym do jego odparcia. Ponadto zatrzymanie części pierwszego rzutu dywizji, przy jednoczesnym przesuwaniu się pozostałości sił powoduje tworzenie się między nimi luki, która musi być sukcesywnie zamykana również przez siły główne. Tego typu działania w poważnym stopniu wpłyną na obniżenie tempa natarcia dywizji.

Na zakończenie należy stwierdzić, że przedstawiona, w oparciu o wymienione czynniki, ocena efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków - nie wyczerpuje całkowicie problemu. Jest ona jedynie próbą syntetycznego ujęcia i stanowi przesłankę do ewentualnych przyszłych badań w tej dziedzinie.

WNIOSKI:

1. Przedstawione w tym podrozdziale opisy modeli poszczególnych sposobów odpierania kontrataków stanowią określony materiał, który może być wykorzystany w szkoleniu taktycznym dowódców, oficerów sztabu i wojsk.

2. Podobny charakter nosi także przedstawiona ocena efektywności istniejących sposobów odpierania kontrataków. Może ona, zdaniem autora, służyć pomocą dowódcom /w przypadku podejmowania przez nich decyzji do odparcia kontrataku/ w doborze najkorzystniejszego w danej sytuacji sposobu działania.

3. Przedstawione czynniki /kryteria/ oceny odpierania kontrataków mogą w konkretnych sytuacjach bojowych nabierać różnego znaczenia. Który z czynników odgrywa decydującą rolę, jaki jest ciężar gatunkowy pozostałych czynników i jaki w konsekwencji wybrać sposób rozegrania walki - zależy od decyzji dowódcy, jego umiejętności, kunsztu dowódczego i zdecydowania.

4. Zasadniczym czynnikiem warunkującym zastosowanie danego sposobu odpierania kontrataku jest skład ilościowo-jakościowy kontratakującego odwodu nieprzyjaciela. Poszczególne sposoby na szczeblu dywizji można zastosować:

- rozbitcie "w boju spotkaniowym" - w przypadku kontrataku dwóch-trzech batalionów, maksymalnie do brygady zmechanizowanej;

- odparcie "ogniem z miejsca" - dla odparcia kontrataku jednej-półtora brygady;

- odparcie "obroną części sił" - w przypadku kontrataku półtora do dwóch /niekiedy więcej/ brygad. W przypadku kontrataku /przeciwuderzenia/ większych sił zachodzi potrzeba odparcia go większością /całością/ sił dywizji lub wspólnym wysiłkiem dwóch sąsiednich dywizji.

5. Skład ilościowy kontratakującego odwodu zależy bezpośrednio od formy obrony prowadzonej przez nieprzyjaciela. Stąd można ogólnie przyjąć, że sposoby walki z kontratakami będą również związane z tymi formami. I tak - kontrataki wykonywane w obronie pozycyjnej będą z reguły odpierane "ogniem z miejsca"

w obronie aktywnej - "w boju spotkaniowym", a w przypadku obrony ruchowej odpieranie silnych kontrataków prowadzone będzie z reguły "obroną części sił".

6. Określony sposób walki z kontratakiem może być zastosowany w następujących warunkach:

- posiadania i odpowiedniego rozmieszczenia w ugrupowaniu bojowym niezbędnych do zastosowania danego sposobu sił i środków, w momencie wyjścia kontrataku;
- dysponowania odpowiednią swobodą manewru, zarówno dla sił głównych jak i dla zgrupowania odpierającego kontratak, umożliwiającej zastosowanie danego sposobu /jest to szczególnie ważne dla "obrony częścią sił"/;
- dysponowania odpowiednią ilością czasu dla przeprowadzenia niezbędnych przedsięwzięć organizacyjnych.

7. Najczęściej stosowanym - "uniwersalnym" - sposobem odpierania kontrataków w przeciętnych warunkach /sytuacji bojowej/ jest sposób "ogniem z miejsca". Wymaga on stosunkowo małych zabiegów organizacyjnych, nie pociąga za sobą zbyt dużych strat, zapewnia wojskom odpierającym kontratak zdolność do dalszych działań zaczepnych natychmiast po odparciu nieprzyjaciela, nie obniża zbyt tempo natarcia sił głównych i zapewnia dość duży stopień prawdopodobieństwa odparcia kontrataku, a w przypadku niepowodzenia - daje możliwość szybkiego przejścia do innego sposobu odpierania.

Rozdział 5. ORGANIZACJA ODPIERANIA KONTRATAKÓW. DOWODZENIE ORAZ WYBRANE ELEMENTY ZABEZPIECZENIA BOJOWEGO ODPIERANIA KONTRATAKÓW

Badania ćwiczeń dowódczo-sztabowych oraz wnioski z działań wojennych wskazują na to, że odpieranie kontrataków stanowi - obok wprowadzenia do walki drugich rzutów /odwodów/ - jeden z ważniejszych /decydujących/ momentów przełamania taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela. Dlatego też dowódcy wszystkich szczebli dużo uwagi poświęcali i nadal poświęcają temu etapowi walki, zarówno od strony jego organizacji, jak i wszechstronnego zabezpieczenia. Wzrasta więc ilość i zakres przedsięwzięć przy ciągłym skracaniu czasu na ich realizację. Czas ten będzie uwarunkowany momentem wykrycia zamiaru wykonania kontrataku przez nieprzyjaciela oraz czasem niezbędnym na podejście jego odwodów. Na szczeblu dywizji może on wynosić nie więcej jak 15-30 minut.^{x/} Jest to czas niewystarczający na powzięcie decyzji. Dlatego też zasadnicza praca dotycząca organizacji walki z kontratakiem winna być przeprowadzona już w okresie przygotowania natarcia. Oznacza to, że w czasie walki wcześniej powzięta decyzja winna być jedynie uściślona, a zadania odpowiednio skorygowane. Potwierdzają to także przeprowadzone badania sądów i opinii kadry.^{xx/}

x/ Z załącznika 2 wynika, że odwód dywizyjny nieprzyjaciela wychodzący do kontrataku ma do przebycia 7-30 km. Na pokonanie tej odległości potrzeba 45-85 minut /przy tempie marszu 25 km/godz i tempie rozwijania 10 km/godz. Z tego czasu dowódca dywizji może maksymalnie wykorzystać około 30%, a resztę przeznaczyć do dyspozycji podwładnych.

xx/ Zob. sprawozdanie z badania opinii kadry LWP - załącznik 24.

W oparciu o wyniki tych badań oraz badania ćwiczeń grupowych i dowódczo-sztabowych, sprecyzowano w dalszej części rozprawy całokształt pracy dowódcy i sztabu dywizji, dotyczącej organizacji walki z kontratakami, wyrażając ją w formie modelu decyzyjnego. Przedstawia on kolejność i zakres czynności realizowanych w tej dziedzinie przed rozpoczęciem natarcia /rys. 25/ oraz w czasie prowadzenia natarcia /rys. 26/.

Gruntownej analizie poddano także organizację dowodzenia i opracowano optymalny - zdaniem autora - sposób organizacji dowodzenia w czasie odpierania kontrataku. Natomiast problematykę zabezpieczenia bojowego odparcia kontrataku przebadano jedynie wycinkowo. Ze względu na szeroki obszar badań, ograniczono się do określenia tych rodzajów zabezpieczenia, które odgrywają główną rolę w prowadzeniu walki z kontratakami oraz sprecyzowano zadania realizowane w ramach tych rodzajów zabezpieczenia.

5.1. Czynności dowódcy i sztabu dywizji związane z przyszłą walką z kontratakami nieprzyjaciela przed rozpoczęciem natarcia

Na wstępie należy stwierdzić, że rozwiązywanie zagadnień dotyczących odpierania kontrataków nie może stanowić odrębnego etapu pracy dowódcy i sztabu dywizji, lecz winno być realizowane równoległe z innymi zagadnieniami. Problematyka ta

powinna przewijać się przez cały okres organizacji natarcia, począwszy od oceny sytuacji poprzez sprecyzowanie decyzji, postawienie zadań, organizację współdziałania do zabezpieczenia bojowego działań włącznie. Potwierdziły to badania ćwiczeń, zwłaszcza ćwiczeń dowódczo-sztabowych prowadzonych w 4DZ i 8 DZ oraz w CDO. W ramach tych ćwiczeń zarówno dowódcy jak i oficerowie sztabów rozpatrywali problematykę kontrataków - obok innych zagadnień - w całym procesie decyzyjnym. Zmieniał się jedynie zakres ilościowy rozpatrywanych treści. Nie zawsze jednak problematyka ta rozpatrywana była dość głęboko. Niekiedy traktowano ją bardzo formalnie. Takie działanie dowódców i oficerów sztabów nasuwa wniosek, że nie w pełni doceniają oni zagrożenie, jakie stanowią kontrataki nieprzyjaciela, dla wykonania zadania przez dywizję.

Po przeprowadzeniu analizy porównawczej czynności realizowanych w tych ćwiczeniach, ich weryfikacji i uogólnieniu, opracowano model decyzyjny, który przedstawia rys. 25. Obejmuje on etapy pracy dowódcy i sztabu dywizji w okresie przygotowania walki, w których - zdaniem autora - winna być rozpatrywana problematyka odpierania kontrataków.

5.1.1. Powzięcie decyzji

W czasie prowadzenia o c e n y s y t u a c j i dowódca dywizji przy udziale szefa wydziału rozpoznawczego ocenia nieprzyjaciela, a w tym jego siły i środki rozmieszczone w

pasie natarcia dywizji. Powinien on określić także skład, rozmieszczenie i możliwości odwodów nieprzyjaciela oraz prawdopodobny charakter ich działań w czasie prowadzenia natarcia przez dywizję.^{x/} Dane te wynikają z oceny charakteru obrony nieprzyjaciela i jej formy. Na tej podstawie można określić rolę kontrataków w czasie prowadzenia obrony przez nieprzyjaciela. Ponadto należy określić prawdopodobne drogi podejścia odwodów, rubieże i kierunki oraz możliwe wsparcie jego kontrataku.

Przy udziale szefa wydziału operacyjnego, prowadząc ocenę sił własnych, dowódca powinien określić - między innymi - możliwości oddziałów dywizji w zakresie odpierania prawdopodobnych kontrataków nieprzyjaciela. Należałoby przy tym określić potrzeby ich wzmocnienia i wsparcia w celu skutecznego przeciwstawienia się kontratakom. Oficerowie wydziału operacyjnego i rozpoznawczego przygotowując niezbędne kalkulacje powinni określić oczekiwane stosunki sił w czasie odpierania kontrataków.^{xx/}

Wszystkie niezbędne ustalenia zostają wrysowane na mapę decyzji i ujęte w legendzie.^{xxx/}

x/ Opracowanie zbiorowe pod kierownictwem S. Piotrowskiego: "Dowodzenie dywizją /pułkiem/ w działaniach bojowych", cz. II, ASG WP, Warszawa 1982, s. 69.

xx/ Tamże, s. 75.

xxx/ Tamże, s. 86.

Na podstawie analizy zadania, oceny sytuacji oraz wniosków i propozycji zastępców, oficerów sztabu i szefów rodzajów wojsk, dowódca dywizji p o d e j m u j e d e c y z j ę, która stanowi podstawę planowania i organizowania natarcia.

Zasadniczym elementem decyzji jest zamiar, w którym między innymi należy określić kolejność rozbicia nieprzyjaciela oraz sposób porażenia jądrowego i ogniowego jego wojsk i obiektów.^{x/}

Dowódca dywizji, obok innych zagadnień, powinien również określić sposób porażenia odwodów nieprzyjaciela w rejonie rozmieszczenia, na drogach podejścia oraz w czasie wykonywania kontrataków, a także sposób ich odparcia i ostatecznego rozbicia.

Problemy związane z odpieraniem kontrataków winny być także rozstrzygane przy precyzowaniu dalszej części decyzji, a mianowicie w czasie określania zadań bojowych dla poszczególnych oddziałów i pododdziałów oraz ustalenia głównych problemów współdziałania i zabezpieczenia bojowego.

5.1.2. Wydanie rozkazu bojowego i organizacja współdziałania

Wypracowana przez dowódcę i sztab decyzja trafia do podwładnych w formie r o z k a z u b o j o w e g o, wytycznych w zakresie współdziałania oraz zarządzeń /wytycznych/ dotyczących zabezpieczenia walki, w tym zwłaszcza zabezpieczenia bojowego.

x/ "Regulamin walki ...", wyd. cyt., s. 51.

Wydając rozkaz bojowy dowódca stawia szczegółowe zadania dla wszystkich elementów ugrupowania bojowego. Jeżeli któryś z nich jest przewidziany do walki z kontratakiem /kontratakami/ nieprzyjaciela, wówczas celowym jest określić mu to w jego zadaniu bojowym.

I tak, oddział /oddziały/ pierwszego rzutu, na kierunkach /w pasach/ natarcia których przewiduje się kontratak /kontrataki/ nieprzyjaciela powinny być w tym odpowiednio zorientowane /np. w formie: "... być w gotowości do odparcia kontrataku nieprzyjaciela w sile ..., z kierunku ..., z rubieży ...".^{x/}

Oddziałom /oddziałowi/ drugiego rzutu należy wskazać /jeżeli jest przewidziana/ pozycję, jaką powinien zająć w przypadku gdy zajdzie potrzeba pogłębienia obrony w czasie odpierania kontrataków. Podobnie należy zorientować artylerię w celu przygotowania przez nią zawczasu odpowiednich ogni /ZO, SOZ, ROZ/, a także przygotowania przez dywizjon artylerii rakietowej uderzeń minowych na prawdopodobnych drogach podejścia odwodów nieprzyjaciela.

Oddziałowi obrony przeciwlotniczej w czasie stawiania zadania do osłony oddziałów /pododdziałów/ w toku natarcia, celowym jest zwracać uwagę na skupienie wysiłku na osłonę zgrupowania odpierającego kontratak przed atakami z powietrza, zwłaszcza przed uderzeniami śmigłowców bojowych.

x/ Zob.: "Sprawozdanie z badania opinii kadry LWP dotyczących zasad wykonywania i odpierania kontrataków", załącznik 24.

Lotnictwu /jeśli wydziela się je do wsparcia natarcia dywizji/, obok innych, należałoby określić zadania związane z niszczeniem /obezwładnianiem/ odwodów nieprzyjaciela wychodzących do kontrataku.

Wymienione do tej pory elementy ugrupowania bojowego dywizji są przewidziane do wykonywania różnorodnych zadań w toku natarcia, a więc także zadań związanych z odpieraniem kontrataków. Zadania te realizują one obok innych głównych zadań.

Są jednak dwa elementy, które tworzy się przede wszystkim z myślą o walce z kontratakami. Są to: odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy. Mogą one wykonywać dodatkowe zadania, na przykład odwód przeciwpancerny może być użyty do niszczenia środków ogniowych nieprzyjaciela na przednim skraju obrony jeszcze przed rozpoczęciem natarcia.

Jednakże w czasie natarcia całe ich działanie ukierunkowane jest pod kątem ewentualnych kontrataków. Dlatego też w rozkazie bojowym dla tych elementów określa się:

- odwodowi przeciwpancernemu - skład, termin zajęcia stanowisk ogniowych na rubieży ataku, zadanie w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku, kierunek przesunięcia w czasie natarcia, rubieże ogniowe /do zwalczania kontratakujących wozów bojowych nieprzyjaciela/;

- oddziałowi zaporowemu - skład, drogę marszu i rejon ześrodkowania, kierunek przesuwania w czasie natarcia, rubieże minowania na prawdopodobnych kierunkach kontrataków nieprzyjaciela.

W czasie rekonesansu, jeśli czas na to pozwala, dowódca dywizji organizuje współdziałanie bezpośrednio w terenie, zwykle na głębokość zadania bliższego. Na kolejne okresy natarcia dowódca organizuje je z zasady na swym stanowisku dowodzenia, na podstawie mapy lub stołu plastycznego /piaskownicy/. Na podstawie decyzji i wytycznych dowódcy sztab uzgadnia działanie wojsk podległych, wspierających i współdziałających w czasie podejścia i prowadzenia natarcia, ujmując wszelkie ustalenia w tym względzie w planie współdziałania. Ponadto zadaniem sztabu jest zapewnienie odpowiednich warunków organizacji i realizacji współdziałania, a także przekazanie zainteresowanym odpowiednich wytycznych.

Uzgodnień dotyczących działania wojsk dokonuje się z zasady według następujących okresów /etapów/:

- podejście i rozwinięcie wojsk oraz ogniowe przygotowanie ataku;
- atak i wykonanie zadania bliższego dywizji;
- wykonanie zadania dalszego /dnia/.

W dwóch ostatnich etapach, obok innych zagadnień, celowym jest dokonać także uzgodnienia działań w czasie odpierania kontrataków. Może być ono prowadzone odpowiednio do wszystkich przewidywanych kierunków kontrataków. W ramach tych uzgodnień należałoby ustalić sposób działania oddziałów pierwszego rzutu oraz pozostałych sił i środków wydzielonych do odparcia kontrataku, a także środków wspierających oraz sąsiadów.

Można ustalić przy tym:

- sposób obezwładnienia nieprzyjaciela w rejonie ześrodkowania i w czasie podejścia oraz porażenia ogniowego na rubieży rozwinięcia do kontrataków uderzeniami jądrowymi, lotnictwa, minowymi i ogniem artylerii;
- działanie oddziałów pierwszego /jeśli się przewiduje to i drugiego/ rzutu, odpowiednio do wybranego sposobu odpierania;
- sposób działania środków obrony przeciwlotniczej, zwłaszcza pod kątem osłony zgrupowania odpierającego kontratak przed uderzeniami śmigłowców bojowych;
- drogi marszu i rubieże rozwinięcia /minowania/ odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego;
- sposób działania środków walki radioelektronicznej w zakresie obezwładniania kontratakującego odwodu.

Badania ćwiczeń wykazały, że bardzo rzadko organizowane było współdziałanie, w ramach którego ustalono szeroki, przedstawiony wyżej wachlarz zagadnień związanych z odpieraniem kontrataków. Najczęściej ograniczano się do ustalenia sił i środków przewidzianych do tego celu, oraz określenia sposobu i prawdopodobnej rubieży odpierania każdego z możliwych kontrataków.

Potrzebę szerszego potraktowania tego problemu potwierdzają doświadczenia wojenne, zwłaszcza ostatnie konflikty zbrojne. Organizując działania bojowe, dużą uwagę przywiązywano do organizacji współdziałania. W najdrobniejszych szczegółach ustalano działanie wojsk we wszelkich możliwych wariantach.

tach sytuacji, w tym także na wypadek różnych wariantów wykonywania kontrataków przez nieprzyjaciela.

Podobne postępowanie jest celowe także we współczesnych warunkach, kiedy to skomplikowana sytuacja, duży dynamizm działań i szeroko stosowane zakłócenia łączności mogą w znacznym stopniu ograniczyć, albo wręcz uniemożliwić kierowanie działaniami wojsk w czasie prowadzenia walki. W takim przypadku wcześniejsze ustalenia uzupełnione inicjatywą dowódców oddziałów /pododdziałów/ będą decydowały o przebiegu i wyniku walki z kontratakami. Należy jednak pamiętać, że szczegółowość ustaleń dokonywanych w czasie organizacji współdziałania uzależniona będzie od czasu, jakim dysponuje dowódca na to przedsięwzięcie.

5.1.3. Organizacja zabezpieczenia bojowego działań

Ostatnim przedsięwzięciem realizowanym przez dowódcę i sztab dywizji w ramach przygotowania natarcia, w którym należałoby rozstrzygnąć problemy związane z odpieraniem kontrataków, jest organizacja zabezpieczenia bojowego działań dywizji. Zabezpieczenie to planuje i organizuje sztab dywizji oraz szefowie rodzajów wojsk i służb jednocześnie z wypracowaniem decyzji. Zadania dotyczące zabezpieczenia bojowego przekazuje się wykonawcom w formie zarządzeń lub wytycznych.

Problematyka odpierania kontrataków powinna przewijać się głównie w takich rodzajach zabezpieczenia bojowego jak: rozpoznanie, powszechna obrona przeciwlotnicza i zabezpieczenie inżynieryjne oraz ubezpieczenie.

Zasadniczym rodzajem zabezpieczenia bojowego jest r o z p o z n a n i e. Podkreślał to wielokrotnie w swych dorocznych rozkazach do szkolenia wojsk minister Obrony Narodowej.

Szef sztabu dywizji, wydając szczegółowe wytyczne do organizacji rozpoznania, określa przede wszystkim konkretne zadania dla poszczególnych rodzajów rozpoznania. W zadaniach tych nakazuje między innymi określić rozmieszczenie, skład i zdolność bojową odwodów nieprzyjaciela, ustalić charakter ich wykorzystania, drogi podejścia, rubieże rozwijania, rubieże i kierunki kontrataków, a także prawdopodobny czas ich wykonania.

Z kolei szef wydziału rozpoznawczego szczegółowo planuje zdobywanie informacji rozpoznawczych pomiędzy poszczególnymi rodzajami rozpoznania oraz czuwa nad praktycznym ich zdobywaniem i opracowywaniem.

Obok rozpoznania ważne miejsce wśród rodzajów zabezpieczenia bojowego zajmuje p o w s z e c h n a o b r o n a p r z e c i w l o t n i c z a. Szczególne zagrożenie dla nacierających czołgów i bojowych wozów piechoty stanowią śmigłowce bojowe nieprzyjaciela. Zagrożenie to wzrasta w momencie

wychodzenia jego odwodów do kontrataku.^{x/} Stąd też właściwa organizacja powszechnej obrony przeciwlotniczej obok skutecznego wykorzystania środków OPL ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia powodzenia w walce z kontratakami.

Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje wydział operacyjny sztabu dywizji, przy współpracy pozostałych oficerów sztabu oraz szefów rodzajów wojsk i służb, w tym szczególnie szefa obrony przeciwlotniczej. Szef /wyznaczony oficer/ wydziału operacyjnego powinien w zakresie powszechnej obrony przeciwlotniczej zaproponować dowódcy:

- sposób organizacji obserwacji wzrokowej, ostrzegania i alarmowania wojsk;

- zakres wykorzystania broni strzeleckiej, pokładowej czołgów i BWP oraz ognia artylerii do zwalczania samolotów i śmigłowców nieprzyjaciela działających na małych wysokościach w czasie przygotowania i prowadzenia natarcia, w tym także w okresie odpierania kontrataków;

- sposób maskowania wojsk, zarówno w czasie natarcia, jak i podczas ewentualnego zatrzymania się, w celu odparcia kontrataku;

- stopień rozśrodkowania wojsk w rejonach rozmieszczenia i w czasie natarcia.

Kolejnym ważnym rodzajem zabezpieczenia bojowego, organizowanym w celu stworzenia dogodnych warunków do prowadzenia

x/ Zob. wykorzystanie śmigłowców bojowych nieprzyjaciela, podrozdział 3.1.

natarcia, w tym także odpowiednich warunków skutecznej walki z kontratakami, jest z a b e z p i e c z e n i e i n ż y - n i e r y j n e . W ramach tego zabezpieczenia realizowanych jest szereg przedsięwzięć pośrednio lub bezpośrednio związanych z odpieraniem kontrataków. Określa je szczegółowo dowódca dywizji wydając odpowiednie wytyczne, natomiast bezpośrednio realizatorem zabezpieczenia inżynieryjnego natarcia dywizji jest szef saperów.

Bezpośrednio w interesie walki z kontratakującymi odwodami nieprzyjaciela organizuje się i wykonuje takie zadania jak:

- ustawianie zapór i wykonywanie niszczeń na kierunkach kontrataków /przeciwuderzeń/ oraz dla osłony skrzydeł i luk w ugrupowaniu bojowym wojsk;
- wykonywanie prac związanych z maskowaniem, a także częściowa fortyfikacyjna rozbudowa pozycji obronnych i rejonów rozmieszczenia wojsk.^{x/}

Obok wyżej wymienionych są wykonywane i inne zadania w ramach tego zabezpieczenia, które pośrednio wpływają na prowadzenie walki z kontratakami. Można tu wymienić następujące przedsięwzięcia:

- prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego;
- budowa i utrzymanie dróg zapewniających możliwość szybkiego manewru /zwłaszcza odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego/;

x/ Rozbudowa fortyfikacyjna wykonywana jest w przypadku odpierania kontrataku "obroną części sił" - zob. rozdział 4.1.3.

- zapewnienie oddziałom /pododdziałom/ możliwości pokonywania zapór, przeszkód i zniszczeń;^{x/}

- urządzenie i utrzymanie przepraw, na przykład w przypadku wykonywania manewru oskrzydlającego kontratakujące zgrupowanie i napotkaniu na drodze przeszkody wodnej.

Istotną rolę w skutecznej walce z kontratakami odgrywa u b e z p i e c z e n i e , zwłaszcza ubezpieczenie bojowe nacierających wojsk. Jest ono wysyłane przez oddziały pierwszego rzutu w formie bojowych patroli rozpoznawczych /BPR/. Działają one w ugrupowaniu nieprzyjaciela w odległości 10 km przed pierwszorzutowymi pododdziałami, ubezpieczając je przed niespodziewanym uderzeniem podchodzących odwodów.

Dużą uwagę należy zwrócić także na właściwą organizację ubezpieczenia bezpośredniego punktów dowodzenia, stanowisk ogniowych artylerii, środków OPL i innych elementów ugrupowania bojowego. Wynika to z faktu, że w czasie odpierania kontrataku istnieje możliwość przerwania się pojedynczych czołgów /BWP/, czy nawet grup czołgów w głąb ugrupowania nacierających wojsk.

Z powyższych rozważań wynika, że praktycznie we wszystkich ważnych przedsięwzięciach organizacyjnych wykonywanych przez dowódcę i sztab dywizji w czasie przygotowania natarcia, obok problemów związanych z przełamywaniem pozycji obronnych nie-

x/ Zadanie to jest ważne, zwłaszcza w rozbijaniu kontratakującego odwodu przeciwnika "w boju spotkaniowym", a także w sytuacji, gdy po załamaniu się kontrataku wojska wznawiają natarcie.

przyjaciela, rozstrzygane powinny być również zagadnienia związane z odpieraniem jego kontrataków. Konieczność zwrócenia większej uwagi na tę formę walki wynika przede wszystkim z manewrowego charakteru hipotetycznego pola walki oraz znacznego wzrostu mobilności współczesnych wozów bojowych.

5.2. Uściślenie decyzji i postawienie /skorygowanie/ zadań bojowych do odparcia kontrataku nieprzyjaciela w toku prowadzenia natarcia

Dowodzenie wojskami w czasie natarcia przez dowódcę dywizji polega przede wszystkim na bezwzględnej realizacji wcześniej powziętej decyzji. Jednakże, jak wynika z doświadczeń wojennych, bardzo rzadko walka przebiega tak, jak to zostało wcześniej zaplanowane. Najczęściej zachodzi potrzeba korygowania powziętej decyzji, a niekiedy też powzięcia zupełnie innej.

Dlatego też do najważniejszych zadań dowódcy w toku natarcia należą:

- ciągle studiowanie sytuacji bojowej, zwłaszcza pod kątem zamiaru działań nieprzyjaciela;
- uściślenie /korygowanie/ w odpowiednim czasie wcześniej powziętej decyzji lub powzięcie nowej decyzji, jeśli zajdzie taka potrzeba;
- doprowadzenie uściślonych /nowych/ zadań do podległych oddziałów /pododdziałów/ dywizji, z reguły w formie zarządzenia bojowego;

- utrzymywanie ciągłego współdziałania między oddziałami /pododdziałami/ dywizji oraz z sąsiadami;
- stała kontrola wykonania zadań przez podwładnych i udzielenie im pomocy.

W wykonaniu tych zadań dowódcy ważną rolę spełniają oficerowie sztabu oraz szefowie rodzajów wojsk i służb. Realizują oni wszystkie przedsięwzięcia procesu dowodzenia zgodnie ze swymi obowiązkami i decyzją dowódcy.

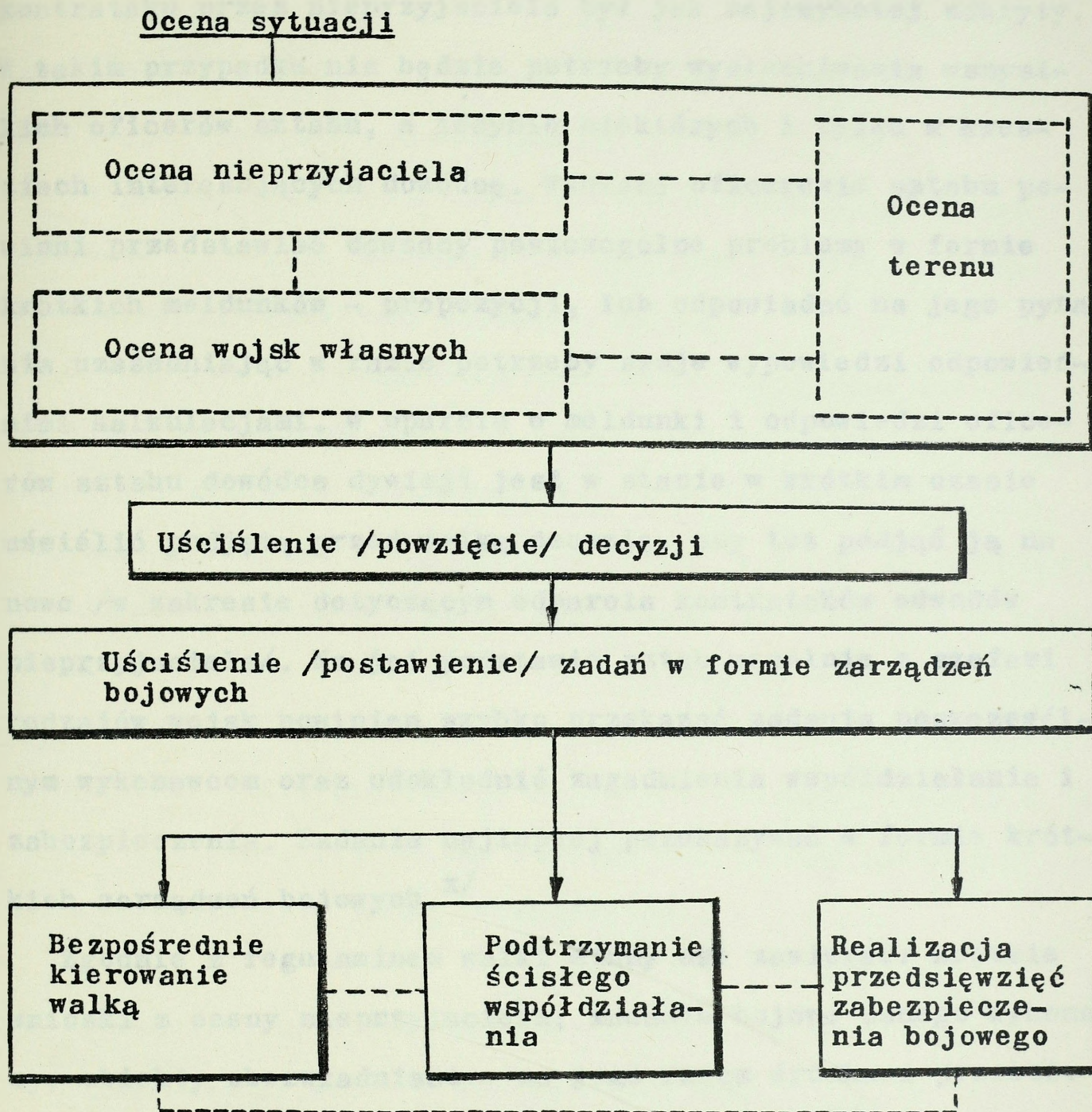
Praca sztabu dywizji w toku natarcia polega przede wszystkim na kontrolowaniu realizacji przez podległe wojska terminowego wykonania zadań wynikających z planu natarcia oraz zapewnienie im odpowiednich warunków do wykonania tych zadań. Oficerowie sztabu zbierają, opracowują i na bieżąco dostarczają dowódcy niezbędne dane dotyczące sytuacji bojowej oraz przekazują wojskom uściślone lub nowe zadania bojowe. Ważnym zadaniem sztabu w czasie prowadzenia natarcia jest utrzymanie ciągłego współdziałania, dowodzenia i realizacji wszechstronnego zabezpieczenia działań bojowych.

Równolegle z tym sztab, w oparciu o aktualną sytuację i przewidywany jej rozwój, opracowuje i melduje dowódcy dane do decyzji, dotyczące rozwiązywania kolejnego zadania częściowego, którego wykonanie przybliży osiągnięcie celu natarcia. Takim zadaniem częściowym jest, między innymi, odparcie kontrataku odwodów nieprzyjaciela. W określonej sytuacji może to być moment decydujący o ostatecznym wykonaniu zadania przez dywizję w natarciu.

W czasie organizacji walki odparcie kontrataku może być zaplanowane jedynie w ogólnych zarysach^{x/}. Dlatego też w czasie natarcia dowódca dywizji powinien udokładnić wcześniej powziętą decyzję i skorygować zadanie postawione do odparcia kontrataku. Niekiedy rozwój sytuacji będzie na tyle różny od przewidywanego, że wyniknie potrzeba powzięcia nowej decyzji i postawienia nowych zadań, co będzie wykonywane w skrajnie ograniczonym czasie. Zasadniczym warunkiem powodzenia w tym przypadku będzie więc zdecydowane i szybkie powzięcie decyzji oraz doprowadzenie jej w formie zadań do podwładnych tak, aby zapewnić im maksymalną ilość czasu na przygotowanie się do odparcia kontrataku. Dużą rolę spełnia przy tym sztab dywizji, zarówno w procesie wypracowania decyzji, jak i w czasie przekazania zadań. Ogólny model pracy dowódcy i sztabu w zakresie walki z kontratakiem nieprzyjaciela w toku prowadzenia natarcia przedstawia rys. 26. Natomiast szczegółowy zakres czynności dowódcy i sztabu dywizji, wykonywanych w czasie uściślenia /powzięcia/ decyzji do odparcia kontrataku, przedstawiono w załączniku 19.

Z przedstawionego modelu wynika, że zakres czynności niezbędnych do wykonania jest stosunkowo duży, w porównaniu z dysponowanym czasem. Dlatego też dla terminowego uściślenia /powzięcia/ decyzji i szybkiego przekazania zadań istotnym jest, aby dowódca dywizji posiadał stale aktualne dane doty-

x/ Zob. sprawozdanie z badań opinii kadry LWP, załącznik 24, s. 5-6.



Rys. 26. Model pracy dowódcy i sztabu dywizji w zakresie organizacji walki z kontratakiem nieprzyjaciela w toku prowadzenia natarcia

czące nieprzyjaciela i wojsk własnych, a zamiar wykonania kontrataku przez nieprzyjaciela był jak najszybciej odkryty. W takim przypadku nie będzie potrzeby wysłuchiwania wszystkich oficerów sztabu, a jedynie niektórych i tylko w kwestiach interesujących dowódcę. Wybrani oficerowie sztabu powinni przedstawiać dowódcy poszczególne problemy w formie krótkich meldunków - propozycji, lub odpowiadać na jego pytania uzasadniając w razie potrzeby swoje wypowiedzi odpowiednimi kalkulacjami. W oparciu o meldunki i odpowiedzi oficerów sztabu dowódca dywizji jest w stanie w krótkim czasie uściślić podjętą przed walką decyzję, czy też podjąć ją na nowo /w zakresie dotyczącym odparcia kontrataków odwodów nieprzyjaciela/. Na jej podstawie sztab wspólnie z szefami rodzajów wojsk powinien szybko przekazać zadania poszczególnym wykonawcom oraz udokładnić zagadnienia współdziałania i zabezpieczenia. Zadania najlepiej przekazywać w formie krótkich zarządzeń bojowych.^{x/}

Zgodnie z regulaminem walki winny one zawierać: krótkie wnioski z oceny nieprzyjaciela; zadanie bojowe danego wykonawcy; obiekty obezwładniane na jego rzecz środkami przełożonych; czas gotowości do działań i inne dane.^{xx/}

Wśród innych danych celowym jest podać wykonawcom zasadnicze momenty współdziałania poszczególnych elementów zgrupowa-

x/ Zob. sprawozdanie z badania opinii kadry LWP, załącznik 24 s. 6.

xx/ "Regulamin walki ...", wyd. cyt., s. 53.

nia odpierającego kontratak, w tym zwłaszcza ustalenia czasowo-przestrzenne /miejsca i czas uderzeń ogniowych; czas zajęcia rubieży przez odwód przeciwpancerny; czas minowania przez oddział zaporowy; kierunek, rubież i czas wykonania uderzenia w skrzydło kontratakującego odwodu itp./.

Po przekazaniu zadań sztab powinien także poinformować sąsiadów o decyzji dowódcy oraz opracować i przesłać do sztabu armii odpowiedni meldunek bojowy.

Równolegle z przedsięwzięciami organizacyjnymi dowódca wspólnie ze sztabem powinien nadal śledzić rozwój sytuacji bojowej i kierować podległymi wojskami tak, aby uściśloną /powziętą/ decyzję w odpowiednim czasie wdrożyć do działania.^{x/}

Oficerowie sztabu powinni dopilnować terminowości wejścia wojsk pierwszego rzutu na rubież odpierania kontrataku odwodów nieprzyjaciela, a także zorganizować bezkolizyjny manewr dodatkowych sił i środków na zagrożony kierunek, czuwając nad terminowym jego wykonaniem. Powinni dopilnować także realizacji poszczególnych zadań zabezpieczenia bojowego.

5.3. Funkcjonowanie systemu dowodzenia dywizji w czasie organizacji walki z kontratakami oraz w czasie ich odpierania

System dowodzenia dywizji obejmuje: organy dowodzenia, stanowiska dowodzenia, system łączności i środki automatyzacji

x/ Zob. rys. 26.

dowodzenia wojskami. System ten posiada charakter uniwersalny, dostosowany do kierowania wojskami dywizji w każdej sytuacji bojowej. Jednakże działania poszczególnych jego elementów mogą być różne w różnych rodzajach walki /natarcie, obrona/, a nawet w poszczególnych etapach w obrębie jednego rodzaju walki /np. w natarciu - przełamanie pierwszej pozycji nieprzyjaciela, odparcie jego kontrataku, wprowadzenie do walki drugiego rzutu itp./.

Dlatego też w toku badań dokonano analizy funkcjonowania systemu dowodzenia pod kątem jego działania w czasie organizacji odpierania kontrataków oraz w toku kierowania walką z kontratakiem.

Część merytoryczna pracy dowódcy, sztabu i oficerów rodzajów wojsk w obu wymienionych etapach została już przedstawiona w poprzednim podrozdziale. Dlatego też obecnie przedstawię stronę organizacyjną pracy organów dowodzenia, a w tym podział osób funkcyjnych na stanowiska dowodzenia oraz rozmieszczenie tych stanowisk i ich przesunięcie.

Przed rozpoczęciem natarcia i w toku jego prowadzenia cała działalność organizacyjna odbywa się na stanowisku dowodzenia. Organizacja pracy przebiega tutaj według ustalonych zasad.

Równoległe ze stanowiskiem dowodzenia pracuje wysunięte stanowisko dowodzenia. Zwykle znajduje się na nim zastępca do spraw liniowych dowódcy dywizji wraz z grupą oficerów /po jednym z wydziału operacyjnego i rozpoznawczego oraz po

jednym przedstawicieli z poszczególnych komórek szefów rodzajów wojsk/.

W rejonie rozmieszczenia zasadniczej części tyłów dywizji rozwija się tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/, którego funkcjonowaniem kieruje zastępca dowódcy - kwatermistrz. Rozmieszczają się na nim służby techniczne i tyłowe, oficerowie do spraw ewidencji i uzupełnień oraz oficerowie innych wydziałów /służb/ nie wchodzących w skład stanowiska dowodzenia i wysuniętego stanowiska dowodzenia.

Za odparcie kontrataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela bezpośrednio odpowiada dowódca dywizji i on osobiście powinien kierować ich zwalczaniem.^{x/} W tym etapie walki dowodzi on ze swego stanowiska dowodzenia /SD/, a w decydującym momencie może wyjechać na wysunięte stanowisko dowodzenia /WSD/ rozwinięte w rejonie zgrupowania odpierającego kontratak. Może też doraźnie wykorzystać powietrzny punkt dowodzenia /PPD/ wydzielany ze składu SD.

Bezpośrednie kierowanie walką realizowane jest zatem ze stanowiska dowodzenia i wysuniętego stanowiska dowodzenia, dlatego nimi przede wszystkim zajmiemy się w dalszych rozważaniach.^{xx/}

x/ Zob. sprawozdanie z badania opinii kadry LWP, załącznik 24.

xx/ Rozmieszczenie poszczególnych stanowisk dowodzenia dywizji i pułków pierwszego rzutu na rubieży wejścia do walki oraz w czasie odpierania kontrataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela przedstawiono w załączniku 20.

Jak wynika z załącznika 20, przy planowaniu przesunięcia stanowisk dowodzenia należy ściśle uwzględniać prawdopodobny czas i rubież kontrataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela oraz głębokość włamania własnych wojsk do momentu jego wykonania. Z jednej strony chodzi bowiem o to, aby w czasie walki z kontratakami oba stanowiska /SD i WSD/ funkcjonowały, natomiast z drugiej strony zależy nam na tym, aby żadne z nich, zwłaszcza SD nie zostało zbyt daleko za wojskami nacierającymi.^{x/} Jest to istotne tym bardziej, że na przesunięcie SD dywizji /całością sił/ na odległość 15-20 km, potrzeba nie mniej niż około 4 godzin, natomiast na przesunięcie grupy operacyjnej SD i nałożenie się na WSD potrzeba około 1,5 godziny.^{xx/}

Włamanie wojsk do momentu wyjścia kontrataku odwodów dywizyjnych może wynosić od 5 do 12 km.^{xxx/} Wartości te nie mają większego wpływu na przesunięcie WSD, które jest wystarczająco manewrowe, aby wykonać za nacierającymi wojskami 2-3 przesunięcia i rozmieścić się w rejonie zgrupowania odpierającego kontratak /3-5 km od jego przedniego skraju/. Natomiast SD dywizji przy takim włamaniu celowo jest pozostawić w rejonie, w którym znajdowało się w momencie przełamania przedniego skraju obrony nieprzyjaciela. W takim przypadku odległość

x/ Chodzi o zagwarantowanie pewnej łączności, która w przypadku środków łączności szczebla pułk - dywizja, może być zachowana przy odległości nie przekraczającej 15-20 km.

xx/ Zob.: "Podstawowe normy i pojęcia taktyczne", wyd. cyt., s. 84.

xxx/ Zob. załącznik 20.

od SD dywizji do SD pułków pierwszego rzutu będzie wynosić od 9 do 15 km, co zagwarantuje niezawodną łączność między nimi. Natomiast przesunięcie SD należy dokonać natychmiast po załamaniu się kontrataku nieprzyjaciela. Taki wariant działania zapewni operatywne dowodzenie w kulminacyjnym momencie walki, a także będzie miał duży wpływ na zachowanie żywotności SD.^{x/}

W czasie odpierania kontrataku na WSD z dowódcą dywizji powinni się znajdować: szef wydziału operacyjnego, szef wydziału rozpoznania, szefowie rodzajów wojsk /WRiA, WInż, OPL/, a także przedstawiciel grupy dowodzenia bojowego lotnictwem. Dowódca powinien osobiście kierować walką z kontratakującym odwozem nieprzyjaciela, co najmniej do czasu jego załamania się, po czym ostatecznie jego rozbicie /okrażenie, zniszczenie/ może powierzyć swemu zastępcy do spraw liniowych.^{xx/} Sam zaś ma możliwość powrotu na SD i skupienia uwagi na kierunku głównego uderzenia.

W niektórych sytuacjach, zwłaszcza w przypadku kontrataków stosunkowo słabych, nie stanowiących poważniejszego zagrożenia dla działań głównego zgrupowania uderzeniowego, dowódca dywizji może powierzyć kierowanie ich odparciem swemu zastępcy do spraw liniowych, czy nawet dowódcy pułku, na kie-

x/ W takim przypadku unika się wejścia SD w rejon wzmożonego oddziaływania ogniowego nieprzyjaciela, a w przypadku częściowego nawet powodzenia kontrataku w rejon, w który mogą przedrzeć się jego czołgi i BWP.

xx/ Zob. "Sprawozdanie z badania opinii ...", załącznik 24, s. 5.

runku którego wychodzi kontratak. Może wtedy do jego dyspozycji wydzielić na czas odpierania dodatkowe siły i środki dywizyjne.

W podsumowaniu rozdziału można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Problematyka odpierania kontrataków jest nieodłączną częścią pracy dowódcy i sztabu dywizji nad przygotowaniem natarcia, przy czym nie stanowi ona odrębnego rozdziału tej pracy, lecz powinna być realizowana równoległe z innymi zagadnieniami, praktycznie we wszystkich jej etapach.

2. Wypracowane ustalenia dotyczące walki z kontratakami powinny docierać do wykonawców w ramach stawianych im zadań bojowych oraz wytycznych do współdziałania.

3. Decyzja do odparcia kontrataku podejmowana w czasie przygotowania natarcia posiada charakter szcątkowy i zazwyczaj będzie zachodzić potrzeba jej uściślenia lub wypracowania jej na nowo w czasie prowadzenia walki.

4. Wypracowaną w toku prowadzenia walki decyzję można przekazać do wykonawców w formie krótkich zarządzeń bojowych rozszerzonych o elementy współdziałania.

5. Za odparcie kontrataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela odpowiada dowódca dywizji i on w zasadzie powinien bezpośrednio kierować walką z tymi odwodami. W przypadku słabszych kontrataków kierowanie ich odpieraniem może zlecić swemu zastępcy do spraw liniowych lub dowódcy pułku, na kierunku którego wychodzi kontratak.

6. Odpieraniem kontrataku dowódca dywizji /zastępca do spraw liniowych/ może kierować z wysuniętego stanowiska dowodzenia. SD w tym czasie najlepiej pozostawić rozwinięte w rejonie byłego przedniego skraju obrony nieprzyjaciela i rozpocząć jego przemieszczanie dopiero po załamaniu kontrataku. Zapewnia się w takim przypadku ciągłość dowodzenia z obu stanowisk i jednocześnie unika się wprowadzenia stanowiska dowodzenia w rejon zagrożony ze strony kontrataku.

ZAKOŃCZENIE

Zarówno w toku prowadzenia badań, jak i w czasie ich opracowywania w pełni potwierdziła się celowość podjęcia tematu rozprawy oraz słuszność uzasadnień jego wyboru. Okazało się bowiem, że w dotychczasowych opracowaniach teoretycznych problemy odpierania kontrataków są przedstawione w sposób fragmentaryczny, bez wnikania w ich głębię. Podobnie również są one traktowane w praktyce szkoleniowej w toku przygotowania dowódców, sztabów i wojsk. W niniejszej rozprawie podjęto natomiast próbę ujęcia problemu odpierania kontrataków w sposób całościowy, poczynając od przedstawienia wszechstronnego opisu zjawiska, poprzez wieloaspektową jego ocenę do sprecyzowania konkretnych wniosków i zaleceń, które mogą być wykorzystane w szkoleniu wojsk.

Wychodząc z założeń materializmu dialektycznego i historycznego, rozpoczęto badania problemu od analizy uwarunkowań historycznych. Zarówno doświadczenia wojenne, jak i wnioski wynikające z powojennych konfliktów lokalnych w pełni potwierdziły rosnące znaczenie kontrataków w działaniach obronnych oraz potrzebę umiejętnego ich odpierania - jako kluczowy czynnik skutecznego wykonania zadań w natarciu.

Szczególnie cenne w tym względzie okazały się doświadczenia wynikające z dwóch ostatnich wojen izraelsko-arabskich /1967 r., 1973 r./, które dostarczyły szeregu przykładów świadczących o różnorodności form i metod walki z kontrataka-

mi oraz sposobów wykorzystania do tego celu różnych środków walki /naziemnych i powietrznych/.

Wzrost znaczenia kontrataków, jako manewrowej formy walki, potwierdziła także analiza poglądów teoretyków zachodnich. Jednocześnie okazało się, że charakter zwrotów zaczepnych /ich cel, ilość wydzielanych sił i środków, głębokość zadań/ jest ściśle związany z formą obrony prowadzoną przez dany oddział czy związek taktyczny. Od tej formy zależy także rola jaką odgrywa kontratak w realizacji zadania. Ogromne znaczenie posiada on w obronie manewrowej, zwłaszcza w jej odmianie zwanej obroną ruchową, w której rozstrzyga o osiągnięciu powodzenia.

Ustalenie zatem form obrony przygotowanej przez nieprzyjaciela oraz określenie w niej roli możliwych kontrataków powinno stanowić zasadnicze czynniki rzutujące na zastosowanie odpowiedniego sposobu jej przełamania.

Badania możliwości sił i środków wydzielanych ze składu nacierającej dywizji do odparcia kontrataku potwierdziły tezę, iż dywizja jest w stanie odeprzeć kontrataki odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela, wydzielając do tego jedynie część własnych sił, natomiast głównymi siłami kontynuować natarcie i z powodzeniem realizować otrzymane zadanie.

Samo odpieranie kontrataków może być realizowane jednym z trzech sposobów, a mianowicie: "w boju spotkaniowym", "ogniem z miejsca" i "obroną części sił". Zastosowanie każdego z tych sposobów uwarunkowane jest szeregiem czynników określających ich efektywność. Duża różnorodność tych czynników wpływa na to, iż

dokonana w pracy ocena efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków ma charakter względny, co zresztą jest zgodne z zasadami dialektyki rozpatrującymi wszelkie zjawiska "w ruchu".

Założona na wstępie procesu badawczego hipoteza robocza potwierdziła się w całej rozciągłości. Bez względu na sposób, jaki zostanie zastosowany w czasie odpierania kontrataku, będzie ono miało charakter obronno-zaczepty. Nawet w przypadku stosowania boju spotkaniowego należy częścią sił "osłonić" się przed kontratakiem, a następnie uderzyć w jego skrzydło /skrzydła/. Natomiast w przypadku stosowania pozostałych dwóch sposobów - uderzenie powinno nastąpić po całkowitym załamaniu się kontrataku. Ograniczenie się jedynie do odparcia kontratakującego odwodu, bez dążenia do całkowitego jego rozbicia, stwarza przeciwnikowi możliwość wyprowadzenia go z walki i przejścia nim do obrony na kolejnej rubieży, a to z kolei może w poważny sposób utrudnić wykonanie zadania przez dywizję.

Duże znaczenie dla skutecznego odpierania kontrataków posiada właściwe zorganizowanie tego fragmentu walki przez dowódcę i sztab dywizji, które należy realizować w dwóch etapach. W sposób ogólny planuje się odpieranie kontrataków w okresie przygotowania do natarcia, zaś w toku jego prowadzenia poszczególne zagadnienia powinny zostać odpowiednio uściśnione.

Jedynie w wyjątkowych przypadkach może zachodzić potrzeba podejmowania w toku działań zupełnie nowej decyzji i stawiania nowych zadań.

Przyjęty sposób walki z kontratakami nieprzyjaciela wywiera ogromny wpływ na organizację dowodzenia, w tym zwłaszcza na rozmieszczenie oraz czas i kierunek przesunięcia stanowisk dowodzenia dywizji. Nie uwzględnienie tego momentu może doprowadzić do naruszenia ciągłości dowodzenia, a nawet do całkowitego zniszczenia stanowiska dowodzenia, w przypadku przerwania się kontratakujących wozów bojowych nieprzyjaciela.

Istotne znaczenie dla skutecznego zwalczania kontrataków posiada także właściwie zorganizowane oraz konsekwentnie i terminowo realizowane zabezpieczenie bojowe działań. Stanowi ono wielokierunkową działalność dowódców, sztabów oraz wojsk i ze względu na jej szeroki zakres zostało w pracy potraktowane wycinkowo. W wyniku przeprowadzonych badań zostały jedynie określone zasadnicze rodzaje i zadania zabezpieczenia bojowego. Szczegółowe rozpracowanie tych zagadnień mogłoby, zdaniem autora, stanowić kierunek dalszych badań w dziedzinie walki z kontratakami.

W toku prowadzenia badań i opracowywania rozprawy zwrócono szczególną uwagę na nowe aspekty związane z problematyką odpierania kontrataków, co umożliwiło rozwiązanie wielu dotychczas nieeksponowanych w literaturze problemów, a mianowicie:

1/.Określono potencjalne możliwości sił i środków wydzielanych z dywizji, w zakresie zwalczania kontratakujących zgrupowań nieprzyjaciela; uwzględniono przy tym ich działanie w zależności od przyjętego sposobu odpierania kontrataków;

2/. Opracowano program na ETO /"Odra - 1305"/, służący ocenie siły uderzeniowej wojsk w czasie prowadzenia boju spotkaniowego^{x/} co umożliwiło szybkie ustalenie potencjalnych możliwości oddziałów i pododdziałów piechoty i czołgów wojsk własnych /wyposażonych w różne typy wozów bojowych/ w rozbiciu w boju spotkaniowym typowych oddziałów i pododdziałów nieprzyjaciela;^{xx/}

3/. Na podstawie opracowanego programu zbudowano nomogram służący porównywaniu siły uderzeniowej stron w boju spotkaniowym.^{xxx/} Przy jego użyciu można sprawniej dokonać kalkulacji operacyjno-taktycznych na szczeblach batalion - dywizja, podczas prowadzenia oceny możliwości własnego oddziału /pododdziału/ lub określania prawdopodobnych jego strat w przypadku prowadzenia boju spotkaniowego;

4/. Opracowano modele teoretyczne poszczególnych sposobów odpierania kontrataków, a na ich podstawie dokonano oceny efektywności działania sił i środków, stosownie do każdego z tych sposobów;^{xxxx/}

5/. Opracowano modele pracy dowódcy i sztabu dywizji w zakresie organizacji walki z kontratakami nieprzyjaciela:

- przed rozpoczęciem natarcia /rys. 25/;
- w toku prowadzenia natarcia /rys. 26/;

x/ Zob. "Ocena siły uderzeniowej ...", załącznik 25, s. 1-5.

xx/ Tamże, tabela 3.

xxx/ Zob. załącznik 23.

xxxx/ Zob. rozdział 4.1.

6/. Określono zadania zasadniczych rodzajów zabezpieczenia bojowego, realizowane w trakcie walki z kontratakami.^{x/}

Ogólnie problematyka tej walki została przebadana pod kątem kontrataków wykonywanych w obronie organizowanej w przeciętnych warunkach terenowych Zachodniego Teatru Działań Wojskowych. Obrona jednak może być prowadzona w różnych warunkach, niekiedy w znacznym stopniu odbiegających od przeciętnych dla danego obszaru, w których zarówno kontrataki, jak i walka z nimi - będą miały swoją specyfikę. Chodzi tu przede wszystkim o odpieranie kontrataków na przyczółkach w czasie forsowania szerokich przeszkód wodnych, czy też zwalczanie ich podczas natarcia w mieście lub w terenie górzystym. W ten sposób rysuje się kierunek dalszych badań w tej dziedzinie.

Niniejsza praca stanowi - zdaniem autora - studium teoretyczne dotyczące walki z kontratakami nieprzyjaciela, a zawarte w niej treści mogą osiągnąć pełną wartość w wyniku ich weryfikacji podczas ćwiczeń z wojskami. Jednakże już w obecnej postaci może stanowić wartościową pomoc w szkoleniu kadry i żołnierzy, choć doświadczenia minionych wojen i praktyka prowadzonych ćwiczeń uczą, że nawet najlepsze rozwiązania teoretyczne i taktyczno-techniczne, bez zagwarantowania wysokiego stanu moralno-politycznego wojsk walczących - nie zapewniają sukcesu w walce.

x/ Zob. załącznik 21.

WYPISY Z LITERATURY

1. "Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL", cz. I /dywizja, pułk/, MON, Warszawa 1985, s. 128.

"Odwody nieprzyjaciela wychodzące do kontrataku poraża się uderzeniami oddziału rakiet, lotnictwa, ogniem artylerii i przez ustawienie narzutowych pól minowych.

W celu odparcia kontrataku nieprzyjaciela oddziały pierwszego rzutu dywizji, odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe przesuwają się na zagrożony kierunek i dogodnie rubieże. Ich zadanie polega na porażeniu ogniem kontratakującego nieprzyjaciela, uniemożliwieniu mu włamania się w ugrupowanie nacierających wojsk, a następnie na wykonaniu zdecydowanego ataku w celu ostatecznego jego rozbicia.

Siły główne dywizji kontynuują natarcie w głąb obrony nieprzyjaciela lub zdecydowanym atakiem w skrzydło i na tyły, we współdziałaniu z siłami i środkami działającymi na dogodnej rubieży, niszczą kontratakującego nieprzyjaciela ...".

2. E. Middeldorf: "Taktyka w kampanii rosyjskiej", MON, Warszawa 1961, s. 171.

"...Odwody do kontrataków należy trzymać zebrane na ogół w pobliżu stanowiska dowodzenia danego dowódcy w pogotowiu bojowym. Odwody te przygotowują się również do obrony okrężnej. Należy im zawczasu przydzielić obserwatorów artyleryjskich oraz oddziały łącznikowe innych rodzajów wojsk. Marsz ich powinien rozpocząć się jak najwcześniej - inaczej bowiem przyjdą za późno ...".

3. Tamże, s. 171.

"... Celowe okazało się tworzenie w ramach grup bojowych i batalionów specjalnych ruchliwych grup szturmowych, złożonych z wypróbowanych, dobrze wyszkolonych żołnierzy frontowych. Powinny one znajdować się stale w gotowości do szybkich kontrataków wraz z działami pancernymi albo czołgami bezpośredniego wsparcia. Po wykonaniu zadania należy grupy szturmowe ściągnąć z powrotem oraz szkolić je systematycznie w wykonywaniu kontrataków".

4. Tamże, s. 173.

"... Nieprzyjaciel, który włamał się w pozycje broniącego się, powinien być zniszczony natychmiast wykonanym automatycznie kontratakiem odwodów lokalnych, wzmocnionych, o ile możliwości, działami szturmowymi, jak również wspartym zmasowanym ogniem wszystkich rodzajów. Musi to nastąpić, zanim przeciwnik nie zaczepi się w zdobytym terenie, nie przegrupuje się i nie zorganizuje obronnie ...".

5. Tamże, s. 173.

"... Im rychlej nastąpią kontrataki, tym będą one skuteczniejsze i tym mniejsze będą straty oddziałów kontratakujących. Oddziały te uderzają na nieprzyjaciela jeszcze w momencie jego słabości, zanim uporządkował on swoje oddziały, urządził się obronnie oraz zanim dołączyły jego bronie ciężkie i obserwatory artylerii.

Do kontrataku należy użyć natychmiast wszelkich rozporządzalnych oddziałów. Trzeba otworzyć ogień z każdego działą,

z każdego moździerza i z każdego karabinu maszynowego. Nie należy unikać przejściowej, lokalnej zmiany stanowisk."

6. Tamże, s. 173-174.

"... Kontrataki powinny być przygotowane na wszelkie ewentualności i ćwiczone podczas spokoju na froncie. Nigdy nie wolno zaniechać kontrataku z powodu dysponowania w danej chwili słabymi tylko siłami piechoty. Często bardzo niewielki oddział energicznych żołnierzy odtwarzał położenie nawet mimo znacznej przewagi nieprzyjaciela i zadawał mu ciężkie straty ...".

7. Tamże, s. 174.

"... Jeżeli nie rozporządza się siłami do szybkiego zlikwidowania nieprzyjacielskiego włamania kontratakiem, to lukę we froncie należy przede wszystkim zaryglować załogami sąsiednich odcinków obronnych, nieprzyjaciela zaś, który zdołał się włamać, osłabić ześrodkowanym ogniem wszystkich broni. Tym samym łatwiejszy będzie późniejszy kontratak. Należy przygotować go starannie, szczególnie wówczas gdy nieprzyjaciel zdołał już się usadowić w głębi obrony dużymi siłami ...".

8. Tamże, s. 174.

"... Jeśli własne oddziały pancerne w poprzednich walkach poniosły duże straty albo z innych przyczyn nie są zdolne w pełni do walki, to wykonanie zmasowanego uderzenia z głębi ugrupowania nie wróży na ogół sukcesu. Może być w takim wypadku bardziej korzystne przygotowanie - na szczególnie zagrożonych odcinkach - szybkiego uderzenia pozostałymi, będącymi do

dyspozycji czołgami /w sile nie mniej niż kompanii, a o ile możliwości w sile batalionu wzmocnionego grenadierami pancernymi i saperami pancernymi/...".

9. Tamże, s. 175.

"...Tym ważniejsze jest wówczas zaskoczenie taktyczne nieprzyjaciela co do czasu i kierunku kontrataku. Kontratak, ażeby się udał, musi ugodzić nieprzyjaciela w jakieś wrażliwe miejsce. Stworzenie ku temu odpowiednich warunków jest zadaniem wyższego dowództwa.

Zgodnie z tym dla stworzenia sprzyjających warunków do wykonania kontrataku, broniące się wojska powinny uporczywie - nie zwracając uwagi na włamanie przeciwnika na oddzielnych kierunkach - utrzymywać ważne punkty terenowe, od obrony których zależy powodzenie kontrataku, albo stworzyć te warunki przez działania opóźniające ...".

10. Tamże, s. 140.

"... Wejście do walki kompanii, batalionu i pułku /mowa o obronie radzieckiej/ następowało automatycznie. Nacierający musiał się więc liczyć z tym, że bezpośrednio po włamaniu w obronę nieprzyjaciela zetknie się z odruchowymi kontratakami obrońcy ...".

11. A. Karpiński: "Wybrane problemy przełamania taktycznej strefy obrony w wojnach XX wieku", ASG, Warszawa 1979, /S/848/, s. 82.

Odpieranie kontrataków nieprzyjaciela. "Zadanie to wykonywano równoległe - z atakiem trzeciej pozycji ...".

12. Tamże, s. 15.

"...Odwody lub drugie rzuty na szczeblu taktycznym miały być wykorzystane głównie do wykonywania kontrataków na kierunku zagrożenia przeciwnika. W sporadycznych przypadkach przewidywano użyć je do utrzymania rubieży położonych w głębi własnej obrony"./Poglądy okresu międzywojennego i zasady działania w pierwszych latach wojny były zbliżone we wszystkich armiach - od autora/.

13. Tamże, s. 31-32.

"Główny wysiłek walki obronnej skupiano na utrzymaniu taktycznej strefy obrony, o którą walczono z dużą zaciętością, uporem i aktywnością. W tym czasie wykonywano bardzo często kontrataki siłami od wzmocnionej kp do dywizji piechoty. Były one zazwyczaj wzmacniane czołgami".

14. P.A. Rotmistrz:"Historia sztuki wojennej", Moskwa 1963, wyd. pol. Warszawa 1965, s. 699.

"... Jednostek czołgów i dział pancernych /w obronie/ używano z reguły do zasilania ogólnowojskowych związków taktycznych w taktycznej strefie obrony. Rozmieszczano je najczęściej w ugrupowaniu bojowym piechoty na kierunkach zagrożenia pancernego oraz w przeciwpancernych punktach oporu lub też tworzone szybkie odwody dowódców dywizji i korpusów piechoty, przeznaczone do wykonywania kontrataków z głębi obrony ...".

15. A. Karpiński, S. Feret:"Zarys działań i sztuka wojenna armii radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR /1941-1945/", ASG, Warszawa 1961 /S/122/, s. 64.

"... Prowadzenie natarcia przez związki taktyczne w lecie i jesieni 1943 r. charakteryzowało się dużą manewrowością, stałym narastaniem siły uderzeń oraz umiejętnym odpieraniem częstych i zaciętych kontrataków i przeciwuderzeń nieprzyjaciela ..."

16. Tamże, s. 133.

" ... W czasie podchodzenia pod drugą, a szczególnie pod trzecią pozycję, opór nieprzyjaciela wzrastał. Nieprzyjaciel w tym czasie wykonywał szereg bardzo silnych kontrataków /np. 5 armia uderzeniowa w operacji wiślańsko-odrzańskiej w dniu 15.1.1945 r. odparła 20 kontrataków, każdy w sile batalionu piechoty wspartego czołgami".

17. A. Karpiński: "Wybrane problemy radzieckiej sztuki wojennej w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR /1941-45 r./", ASG, Warszawa 1976, s. 258.

"... Powolne tempo natarcia /mowa o I okresie wojny/ sprzyjało przeciwnikowi w podrzucaniu na odcinek przełamania swoich odwodów i wykonywaniu kontrataków. To z kolei zmuszało oddziały radzieckie do zatrzymywania się i odpierania tych kontrataków".

18. Tamże, s. 265.

" W walce o główny pas obrony /w II okresie wojny/ korpus piechoty średnio odpierał dwa - trzy kontrataki nieprzyjaciela w sile batalionu lub pułku piechoty wspartych czołgami i artylerią ...".

19. Tamże, s. 265.

"...Za nacierającą piechotą, od rubieży do rubieży przesuwały się artyleryjskie odwody przeciwpancerne. One to bowiem jako pierwsze, wspólnie z piechotą, z miejsca odpierały ataki czołgów i piechoty nieprzyjaciela. Na pomoc im podążały oddziały zaporowe, które z marszu minowały podejścia na kierunkach ataku czołgów przeciwnika. Artyleria bez względu na jej podporządkowanie, otwierała ogień do kontratakujących czołgów i piechoty nieprzyjaciela. Oddziały piechoty, współdziałając z saperami częścią sił umacniały się na osiągniętej rubieży i odpierały kontrataki z miejsca, zaś siłami głównymi kontynuowały natarcie. Usiłowały uderzać na skrzydła i tyły kontratakujących sił nieprzyjaciela, a w sprzyjających okolicznościach dokonywać ich okrążenia i zniszczenia ...".

20. Praca zbiorowa: "Rozwój taktyki Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej 1941-1945" /tłumaczenie z języka rosyjskiego, pod red. S. Zalewskiego/, Moskwa 1958, wyd. polskie MON 1960, s. 242.

"... Ponieważ obrona nieprzyjaciela była obezwładniana słabo i na niedużą głębokość, atakujące wojska już w czasie walki w rejonie przedniego skraju obrony często musiały odpierać, przeważnie ogniem z miejsca, kontrataki odwodów nieprzyjaciela w sile od kompanii do batalionu piechoty. Było to jedną z przyczyn powolnego rozwoju ataku i walki w głębi. Na przykład 331 dywizja piechoty 20 armii Frontu Zachodniego w czasie natarcia w grudniu 1944 r. w rejonie Krasnaja Polana w czasie walki o przedni skraj odparła dwa kontrataki ...".

21. Tamże, s. 249.

"... na drugiej pozycji stawiał on /nieprzyjaciel/ bardziej zdecydowany i zorganizowany opór i częściej przechodził do kontrataków. Na przykład 422 dywizja piechoty w walce o drugą pozycję odparła jeden kontratak /mowa o przeciwuderzeniu pod Stalingradem/, 47 dywizja piechoty gwardii i 124 dywizja piechoty - po dwa kontrataki, 15 dywizja piechoty gwardii - trzy kontrataki nieprzyjaciela".

22. Tamże, s. 256.

"Silne kontrataki nieprzyjaciela hamowały rozwinięcie przełamania głównego pasa obrony. Na przykład 9 korpus piechoty gwardii 61 armii /w bitwie pod Kurskiem/ z powodu licznych zacieklej kontrataków nieprzyjaciela przełamał główny pas jego obrony dopiero wieczorem trzeciego dnia walki ..." / a przecież była to tylko część taktycznej strefy obrony, która zgodnie z założeniami winna być przełamana w pierwszym dniu operacji - komentarz autora/.

23. Tamże, s. 270.

"... W czasie dołamywania głównego pasa obrony wojska nasze musiały nie tylko pokonywać silny ogień nieprzyjaciela, ale również odierać po kilka kontrataków. Na przykład w operacji wiślańsko-odrzańskiej 89 korpus piechoty w czasie dołamywania głównego pasa obrony odparł dwa kontrataki, w operacji berlińskiej 79 korpus piechoty gwardii w czasie walki o drugą i trzecią pozycję odparły po dwa kontrataki wsparte czołgami i artylerią".

24. P. Pietruś, P. Szemański, N. Czulski: "Walka z czołgami", Moskwa 1967, wyd. polskie Warszawa 1969, s. 376.

"... W bołchowskiej operacji zaczepnej 11 armii gwardii 12 lipca 1943 r. odwody nieprzyjaciela tak skutecznie obezwładniono i zdemoralizowano ogniem artylerii i uderzeniami lotnictwa, że wojska radzieckie przez cały czas walki nie były narażone na kontrataki przeciwnika ...".

25. Opracowanie zbiorowe: "Taktyka w przykładach bojowych. Pułk", Moskwa 1974, wyd. pol. MON, Warszawa 1977, s. 157.

"... cechą charakterystyczną tej walki było głębokie urzutowanie środków przeciwpancernych. 2 i 3 bataliony piechoty otrzymały po jednej baterii 76 mm armat. Armaty te, razem z przeciwpancernymi środkami batalionów, stanowiły pierwszą rubież przeciwpancerną; drugą rubież stworzono w odległości 400-500 m od pierwszej, ze środków dowódcy pułku, trzecią zaś w odległości 1-1,5 km od drugiej środkami dywizji ..." /mowa o odparciu kontrataku przez 176 pp 15.01.45 r. w rejonie m. TRZCINIEC na przyczółku narewskim/.

26. A. Wolny: "Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych w wojnach lokalnych po II wojnie światowej", ASG, Warszawa 1974 /S/804/, s. 24.

"... Do wieczora pierwszego dnia operacji /6.09.1965 r./ północna kolumna /mowa o wojskach hinduskich/ osiągnęła kanał lecz została odrzucona kontratakiem".

27. Tamże, s. 27.

"... Kolejny kontratak czołgów pakistańskich wykonany 20.09. 1965 r. z rejonu Sialkot został załamany w boju spotkaniowym ...".

28. Tamże, s. 48.

"... żołnierze egipscy walczyli dzielnie i umiejętnie wykorzystywali ogień własnej artylerii dopóki znajdowali się w tran-szejach. Jednakże celność izraelskich dział czołgowych, śmiałość w kontynuowaniu natarcia oraz szybkość manewru paraliżowały wo-lę oporu obrońców ..." /III wojna izraelsko-arabska 1967 r./.

29. Tamże, s. 42-43.

" ... W czasie ostatniej wojny arabsko-izraelskiej w 1973 r. obrona za Kanałem Sueskim, fortyfikacje Wzgórz Golan i gór Cisjordanii miały już charakter rejonów umocnionych. Ponadto posiadano silne odwody rozmieszczone poza umocnieniami, w któ-rych znajdowało się od kilku brygad do kilku dywizji pancernych zawczasu przewidzianych do wykonywania kontrataków i prze-ciwuderzeń ...".

30. Tamże, s. 43.

" ... Jeżeli chodzi o pierwszą wojnę izraelsko-arabską z 1948 r., to obie strony posiadały od 40 do 80 czołgów, które wykorzystywane były głównie do pościgu, rozpoznania i kontrata-ków ...".

"... Abu Ageili broniły dwie egipskie brygady piechoty - po 3,5 tysiąca ludzi, wsparte przez dwa dyony dział pancernych

SU-100 /24 wozy bojowe/ i batalion czołgów T-34 /45 wozów bojowych/... Wszystkie pojazdy pancerne były okopane oraz przewidziane do prowadzenia ognia na wprost i do wykonywania kontrataków ...".

31. Tamże, s. 48.

" ... Jednakże często wyłom zostawał zatkany przez odwodowe oddziały, które natychmiast przystępowały do zwalczania kolumn wiozących piechotę zmotoryzowaną lub zaopatrzenie ..." /mowa o Egipcjanach - 1967 r./.

32. Tamże, s. 49.

" ... Dążąc do szybkiego przełamania obrony egipskiej, uderzenie frontalne wykonywano częścią sił, a pozostałymi stosując manewr oskrzydlający atakowano skrzydła i tyły, paraliżując w ten sposób wolę oporu obrońców ..." /1967 r./.

33. Tamże, s. 49.

"... Ponieważ piechota zmotoryzowana często nie nadążała za czołgami, Egipcjanie zamykali wyłom odwodami i ponownie trzeba było przełamywać obronę ..." /1967 r./.

34. Tamże, s. 73.

"... Wschodni brzeg Kanału Sue^skiego broniony był przez trzy izraelskie brygady piechoty. W drugim rzucie bezpośrednio za umocnieniami rozmieszczona była 180 brygada pancerna - 150 czołgów, przewidziana do wykonania kontrataków..." /1973 r./.

35. Tamże, s. 76.

" ... W celu osłony wojsk egipskich forsujących kanał i zdobywających fortyfikacje linii Bar Leva, a także z zamiarem związania izraelskich odwodów pancernych, 2000 spadochroniarzy zrzucono w okolicy przełęczy w górach Gifgafa. W odległości 40 km od kanału żołnierze ci uzbrojeni w granatniki przeciwpancerne RPG-7 i w wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych powstrzymali pierwsze kontrataki czołgów izraelskich ..." /październik 1973 r./.

36. Tamże, s. 77.

" ... W tej fazie walki /7-9 października 1973 r./, armia egipska zadaje wojskom izraelskim ciężkie straty, głównie poprzez masowe użycie granatników przeciwpancernych i pocisków kierowanych. Przeciwuderzenie izraelskie w sile dwóch brygad pancernych /170 i 190 BPanc/ nastąpiło 9 października 1973 r., z rejonu Gór Gifgafa w kierunku Ismailii, gdzie rzekomo znajdowało się główne zgrupowanie wojsk egipskich. Dowódca izraelskich wojsk pancernych na froncie synajskim gen. Mendler nie zdawał sobie sprawy, że Egipcjanie sforsowali kanał na całej jego długości. W tych warunkach 170 BPanc utknęła przed piechotą egipską wysuniętą daleko w przodzie. W odległości 16 km na wschód od kanału, gdzie od ppk poniosła duże straty. W ciągu kilkunastu minut zniszczonych zostało ponad 85 czołgów ciężkich typu Patton. Ocalałe załogi porzuciły w pośpiechu swe pojazdy pancerne i pieszo wycofały się w stronę gór ... Także 190 BPanc po utracie kilkunastu czołgów i dowódcy brygady, który dostał

się do niewoli, rozproszyła się; około 90 wozów bojowych wzmocniło pododdziały piechoty izraelskiej i walczyło nadal w jej szeregach. W sumie ponad 150 czołgów izraelskich z obu brygad zostało zniszczonych, spalonych lub porzuconych na polu walki...".

37. Tamże, s. 80.

"... Kontrataki czołgów przeciwnika odpierały grupy pojedynczych żołnierzy egipskich wyposażonych w nowoczesne środki przeciwpancerne. Żołnierze ci znajdując się w przodzie dysponowali granatnikami RPG-7 i przeciwpancernymi pociskami kierowanymi, te ostatnie o zasięgu do 3000 m ...".

38. Tamże, s. 83.

" ... Egipskie naczelne dowództwo nie dostatecznie śledziło przebieg walki i dlatego też za późno przystąpiło do wykonania kontrataków. Dowódca 2 armii dopiero po kilkudziesięciu godzinach skierował brygadę pancerną do uderzenia na południe od Ismailii. W tym czasie na przyczółku znajdowały się już znaczne siły izraelskie. Ponadto kontratakująca egipska brygada pancerna została skutecznie obezwładniona przeciwpancernymi pociskami kierowanymi, odpalanymi ze śmigłowców. W wyniku odniesionych strat brygada ta nie odegrała większej roli ..." /19 października 1973 r./.

39. Tamże, s. 83-84.

" ... W wyniku nieustannych kontrataków wykonywanych w prawe skrzydło 2 armii egipskiej, została ona zmuszona do wycofania

się na 10 km w kierunku północnym i odsłonięcia kanału na północ od Jeziora Gorzkiego ..." /1973 r./.

40. Tamże, s. 89.

" ... W tych warunkach dywizja pancerna napotkała na silną obronę i zdołała dołamać drugi pas obrony. Dalsze jej natarcie powstrzymane było kontratakami brygad izraelskich ..." /na froncie syryjskim 6-8 października 1973 r./.

" ... W czasie walk obronnych w dniach 6-8 października duże straty poniosły także wojska izraelskie. Nacierający żołnierze syryjscy przy pomocy granatników przeciwpancernych i pocisków kierowanych zniszczyli całkowicie izraelską brygadę pancerną /150 czołgów/ próbującą kontratakować.

41. Tamże, s. 90.

"... 5 dywizja pancerna odpierając kontrataki wojsk izraelskich w dniach od 7 do 9 października straciła 80% czołgów, to jest 160 wozów bojowych ...".

"... wojska izraelskie wzmocnione podciągniętymi odwodami, przystąpiły do gwałtownych kontrataków, którymi zahamowały natarcie syryjskiego zgrupowania uderzeniowego ...".

42. Tamże, s. 93-94.

"... W wyniku kontrataków i ognia środków przeciwpancernych w pierwszych dwóch dniach walki dywizje syryjskie straciły 200 czołgów, natomiast w trzecim dniu w czasie zdobywania drugiego pasa zniszczonych zostało ponad 200 wozów bojowych. Średnie tempo natarcia wynosiło 8 km na dobę ...".

" ... Z kolei, w wyniku kontrataków irackich dywizji pancernych oraz jordańskich i syryjskich brygad pancernych ostatecznie załamano kontrofensywę izraelską ...".

43. Tamże, s. 97-98.

/Dotyczy wszystkich czterech wojen na Bliskim Wschodzie/.

"... Izraelczycy 70% strat w pojazdach pancernych ponieśli od przeciwpancernych pocisków kierowanych i ognia artylerii arabskiej. Arabowie zaś 80 % wozów bojowych utracili w pojedynkach czołgowych, a tylko 20% od artylerii i lotnictwa. W pojedynkach tych wygrywali zwykle Izraelczycy z racji lepszego wyszkolenia artyleryjskiego, lecz przy równych umiejętnościach załóg armaty 115 mm czołgów T-62 miały przewagę w donośności i dokładności trafienia od 105 mm dział izraelskich wozów bojowych ...".

44. Tamże, s. 99.

"... Do odpierania kontrataków przeciwnika dowództwo syryjskie tworzyło grupy żołnierzy od 50 do 100 ludzi uzbrojonych w granatniki przeciwpancerne i przeciwpancerne pociski kierowane stanowiących jakoby odwód przeciwpancerny. Pod osłoną ognia artylerii wysuwano ich na zagrożony odcinek, gdzie przyjmowali na siebie uderzenia pojazdów pancernych".

45. A. Wolny: "Analiza i ocena przełamania obrony przeciwnika w czasie wojen na Bliskim Wschodzie w latach 1956-1973", ASG /S/869/, Warszawa 1980, s. 32.

"... Wkrótce potem z rejonu Um Skihan artyleria egipska otworzyła ogień na Abu Ageila, wspierając egipskie zgrupowanie

w składzie piechoty zmotoryzowanej, dział Archer, kilku czołgów wykonujące kontratak z kierunku El Arisz, który został zatrzymany i rozbity ogniem czołgów, artylerii i lotnictwa izraelskiego" /1956 r./.

46. Tamże, s. 80.

"Brak koordynacji i osłony piechoty w czasie wykonywania kontrataków siłami kcz - BPanc nie zapewniał powodzenia lecz przyczyniał się do ciężkich strat w sprzęcie, ponieważ nie dochodziło do walki czołgów z czołgami, lecz z piechotą egipską, doskonale wyposażoną w środki przeciwpancerne ..." /1973 r./.

47. Tamże, s. 81.

" ... W działaniach obronnych Izraelczycy rozbudowali rozgałęziony system punktów oporu. Podstawę ich obrony przeciwpancernej stanowiły rakiety kierowane i artyleria lufowa. Dla odpierania zmasowanych uderzeń związków pancernych szeroko wykorzystano czołgi, które prowadziły ogień z miejsca. Dla zatrzymania natarcia wojsk arabskich Izraelczycy często wykonywali kontrataki ... ".

ZAŁĄCZNIKI

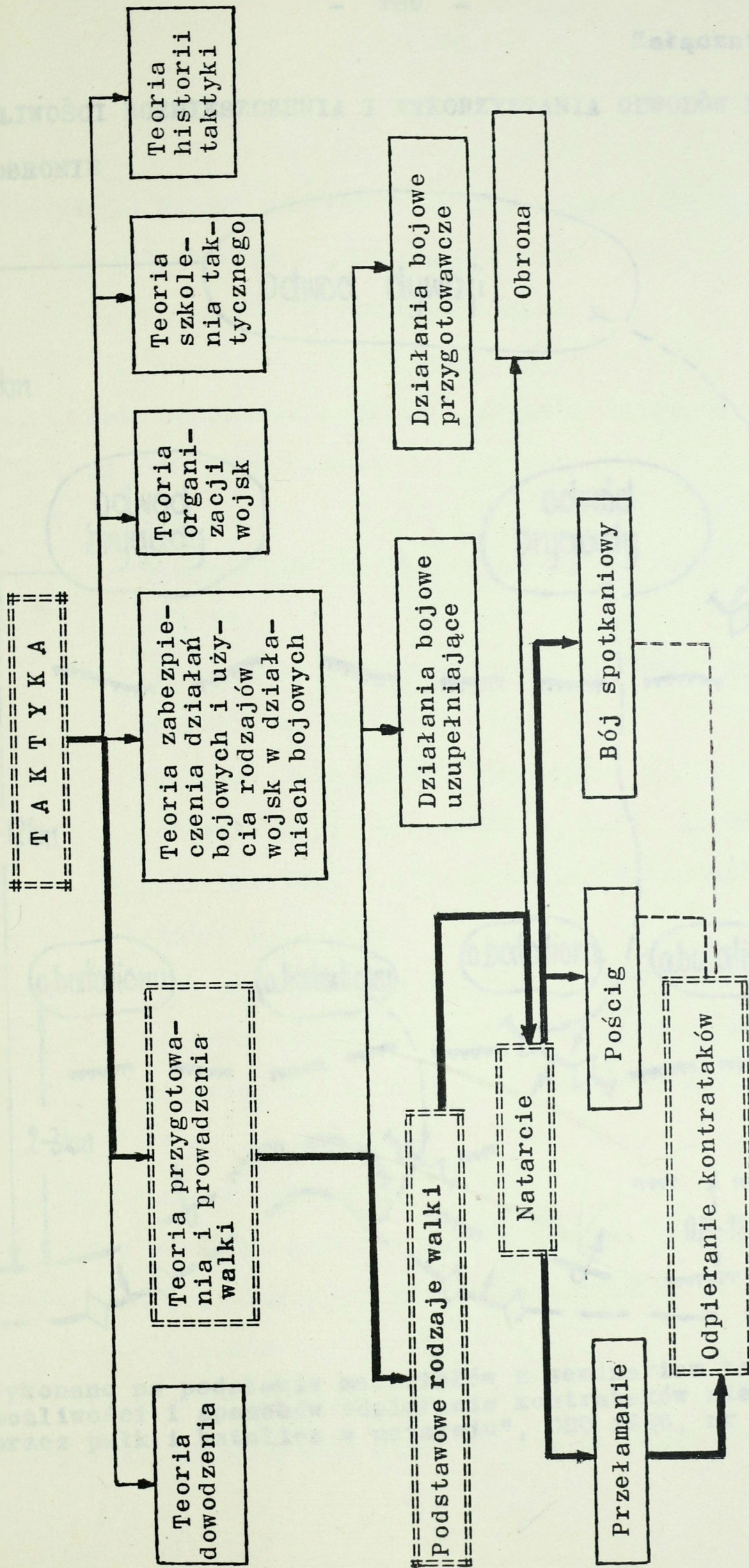
1. Miejsce problemu "odpieranie kontrataków" w teorii taktyki 188
2. Możliwości rozmieszczenia i wykorzystania odwodów nieprzyjaciela w obronie 189
3. Ustalenie składu odwodów mogących wykonać kontratak na szczeblach brygada - dywizja - korpus 190
4. Zestawienie liczbowe czołgów przeliczeniowych w pododdziałach i oddziałach nieprzyjaciela dla potrzeb obliczania możliwości ich zwalczania środkami przeciwpancernymi 195
5. Ilościowe zestawienie ważniejszych środków ogniowych pz /BWP/, pz /SKOT/, pcz i DZ 197
6. Wartości średniego współczynnika skuteczności środków przeciwpancernych wojsk własnych w zakresie niszczenia czołgów 198
7. Straty krytyczne wojsk stron walczących w różnych rodzajach działań 199
8. Możliwości wybranych elementów ugrupowania bojowego dywizji w niszczeniu czołgów środkami przeciwpancernymi w czasie odpierania kontrataku 200
9. Możliwości porażenia typowych obiektów nieprzyjaciela biorących udział w kontrataku ładunkami stosowanymi przez środki jądrowe dywizji /organiczne i przydzielone/ 201

10. Ustalenie ilości uderzeń jądrowych, jakie mogą być wykonane na podchodzące do kontrataku kolumny odwodów nieprzyjaciela 202
11. Możliwości ogniowe artylerii pułku w zwalczaniu nieprzyjaciela w czasie wykonywania przez niego kontrataku /wariant/ 212
12. Określenie możliwości ogniowych środków OPL i efektywności systemu OPL w odparciu nalotu środków napaду powietrznego nieprzyjaciela w czasie odpierania kontrataku 213
13. Określenie możliwości pododdziałów artylerii rakietowej w wykonaniu uderzeń minowych na odwód wychodzący do kontrataku 218
14. Możliwości ogniowe śmigłowców wyposażonych w rakiety niekierowane 227
15. Ocena efektywności pól minowych 229
16. Określenie strat sumarycznych, jakie mogą być zadane odwodom przeciwnika wychodzącym do kontrataku. 238
17. Średnie możliwości manewrowe pododdziałów i oddziałów ogólnowojskowych 240
18. Skuteczność środków przeciwpancernych przy prowadzeniu ognia na różne odległości w czasie stosowania poszczególnych sposobów odpierania kontrataków nieprzyjaciela 241
19. Model uściślenia /powzięcia/ decyzji przez dowódcę dywizji /pułku/ do odparcia kontrataku nieprzyjaciela w czasie prowadzenia natarcia 244

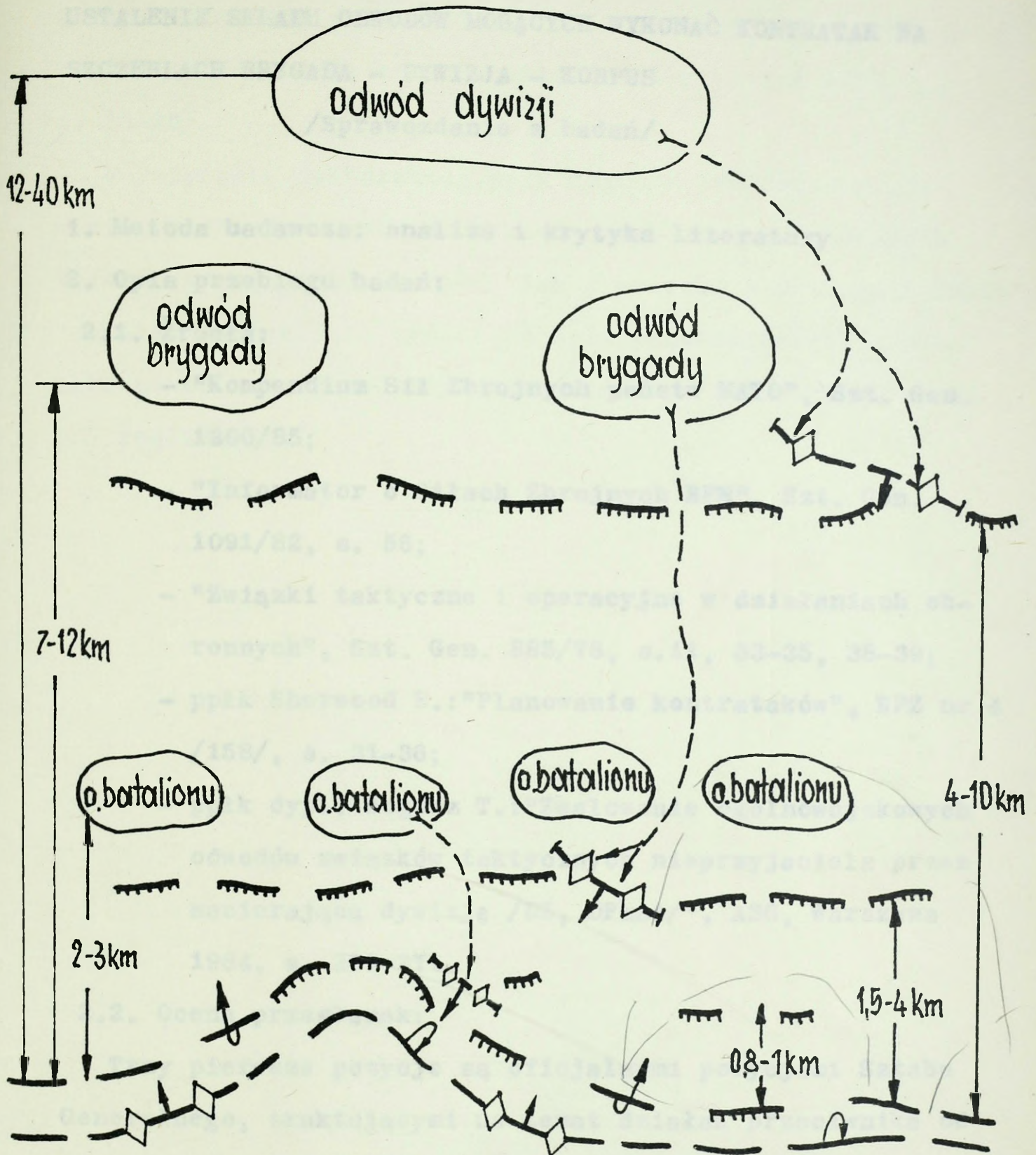
20. Rozmieszczenie stanowisk dowodzenia podczas wejścia do walki oraz w czasie odpierania kontr-ataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela	245
21. Główne rodzaje zabezpieczenia bojowego realizowane w czasie odpierania kontrataków	246
22. Podstawowe dane taktyczno-techniczne środków ogniowych używanych do zwalczania kontratakujących czołgów nieprzyjaciela ogniem na wprost	247
23. Nomogram porównania siły uderzeniowej stron w boju spotkaniowym	249
24. Sprawozdanie z badania opinii kadry LWP dotyczących zasad wykonywania i odpierania kontrataków.....	253
25. Ocena siły uderzeniowej typowych oddziałów /pododdziałów/ wojsk własnych, wyrażającej się zdolnością rozbicia kontratakujących oddziałów /pododdziałów/ nieprzyjaciela w boju spotkaniowym /sprawozdanie z badań/	267

UWAGA! Komplet tabulogramów do załącznika 25 znajduje się w osobnej teczce, dołączonej do egzemplarza nr 1 niniejszej pracy.

MIEJSCE PROBLEMU "ODPIERANIE KONTRATAKÓW" W TEORII TAKTYKI



MOŻLIWOŚCI ROZMIESZCZENIA I WYKORZYSTANIA ODWODÓW NIEPRZYJACIELA
W OBRONIE



Wykonano na podstawie materiałów z seminarium taktycznego: "Ocena możliwości i sposobów odpięcia kontrataków nieprzyjaciela przez pułk i batalion w natarciu", CDO 1986, nr pf 5359, s. 59.

USTALENIE SKŁADU ODWODÓW MOGĄCYCH WYKONAĆ KONTRATAK NA
SZCZEBŁACH BRYGADA - DYWIZJA - KORPUS

/Sprawozdanie z badań/

1. Metoda badawcza: analiza i krytyka literatury

2. Opis przebiegu badań:

2.1. Źródła:

- "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen. 1200/85;
- "Informator o Siłach Zbrojnych RFN", Szt. Gen. 1091/82, s. 56;
- "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen. 885/78, s.11, 33-35, 38-39;
- ppłk Sherwood E.: "Planowanie kontrataków", WPZ nr 4 /158/, s. 31-36;
- ppłk dypl. Bogusz T.: "Zwalczanie ogólnowojskowych odwodów związków taktycznych nieprzyjaciela przez nacierającą dywizję /DZ, DPanc/", ASG, Warszawa 1984, s. 251-271.

2.2. Ocena przesłanek:

Trzy pierwsze pozycje są oficjalnymi pozycjami Sztabu Generalnego, traktującymi na temat działań przeciwnika od strony regulaminowej.

Artykuł "Planowanie kontrataków" stanowi przetłumaczone z języka angielskiego streszczenie artykułu jednego z eks-

pertów amerykańskich, przedstawiającego planowanie kontrataków od strony praktycznej. /Ppłk Sherwood E. Ash: "Counterattack Planning. Armor", listopad - grudzień 1983 r., s. 23-25/.

W rozprawie doktorskiej ppłk Bogusza przedstawia się wyniki badań nad odwodami przeciwnika, zarówno w oparciu o założenia regulaminowe NATO, jak i wnioski z ćwiczeń "WINTEX".

Takie zestawienie źródeł pozwala przeanalizować problem zarówno od strony teoretycznych założeń, jak i praktycznej ich realizacji.

Rodzaj odvodu	Forma prowadzenia działań obronnych		Uwagi
	Obrona stała	Obrona ruchowa	
Korpusów armijskich	Państwo	Obrona stała	Obrona aktywna 2/
	NZ	DPanc, BPD, pppanc	
	USA 37	BPanc do DZ, 2/3 2 pułki rppanc, batalion lotniczy 1/3 2 pułki	DPanc, batalion lotniczy
	WB	DPanc, pułk śmigłowców	
Korpusów	H	BP, zgrupowanie lotn. lekkiego, jedn. powietrznodesantowa	DZ, zgrup. lotn. lek., jedn. powietrznodesantowa. <i>brak</i>
	B	BZ, BP, zgrup. lot. lekkiego	DZ, zgrupowanie lotnictwa lekkiego
	NZ	bcz 1 bcz /do BPanc lub BZ/	eskadra lotnicza <i>Śmigłowców</i>
Dywizji /DPanc, DZ/	USA	bcz 1 bcz /do BPanc w składzie bcz - 2-3, bcz - 1/, blotn.	Brygada /w składzie 5-6 batalionów, w tym min. bcz - 3/, batalion lotniczy
	WB	1-3 bataliony, pułk śmigłowców	Zgrup. takt. lub pcz, pułk śmigłowców
	H	bcz, bcz, esk. lotn. lekkiego <i>nie ma</i>	BPanc, eskadra lotnictwa lekkiego <i>nie ma</i>
	B	bcz, bcz	BPanc

UWAGI:

- 1/ Do określenia składu odwodów wykorzystano badania przeprowadzone przez ppłk dr T. Bogusza, zob. T. Bogusz: "Zwalczanie ogólnowojskowych odwodów ZT ...", wyd. cyt., s. 251-262. *poprawki*
- 2/ W tabeli przedstawiono skład odwodów typowych dla działań opóźniających jako pierwszej fazy "obrony aktywnej". W miarę rozwijania się działań bojowych skład odwodów wzrasta dzięki wprowadzeniu z walki pododdziałów /oddziałów/ z nieatakowanych odcinków frontu. Zob. rozdz. 3.1.
- 3/ Możliwy skład BZ i BPanc w armii USA - jak w załączniku nr 7. *nie ma 2 pułki - 1 pułki*

obrony aktywnej, tylko jako
samodzielny oddział, dla 1 pułki
1 pułki

ZESTAWIENIE NIEKTÓRYCH NORM I WYBRANYCH MOŻLIWOŚCI OGÓLNOWOJSKOWYCH ODWODÓW
 ZWIĄZKÓW TAKTYCZNYCH? *powinny być podobne nowym uroziaciu NATO*

Tabela 2

Lp.	Wyszczególnienie	Korpus armijny		Dywizja		Brygada	
		USA	RFN	USA	RFN	USA	RFN
1.	Szerokość pasa /rejonu/obrony/w km/	50-120	60 - 110	15 - 30	20 - 40	8-12	10-20 do 25
2.	Odległość rozmieszczenie odwodów od linii styczności wojsk /w km/	w obronie		12-15	15-40	5-8	7-12
		w działaniach opóźniających		20 - 40		10 - 20	
3.	Odległość rubieży obronnej odvodu danego szczebla od przedniego skraju obrony /km/	30 - 50		60 - 100		4-9	8-10 w dz. opóź. 10-15
		40-80 do 90-100					
3.	Odległość rubieży obronnej odvodu danego szczebla od przedniego skraju obrony /km/	30 - 80		12-16	15-25 do 40		
4.	Liczba odwodów danego szczebla nieprzyjaciela mogąca przeciwdziałać jednej nacierającej dywizji	do 1-2		do 2		do 1 - 3	
5.	Liczba nacierających dywizji przypadających na jeden odwód nieprzyjaciela danego szczebla	1 - 4		1 - 3		1 - 3	
6.	Szerokość pasa w działaniach opóźniających /w km/	90-150		40 - 60		20-30	
7.	Szerokość rubieży /pasa/ kontrataku odwodów /w km/	dywizja 4-11		4-10	brygada 2-6	batalion 1,5-3	0,5-4

- w rubryce 4 przyjęto pas natarcia dywizji do 20 km;
- w rubryce 5 przyjęto, że armia ma w pierwszym rzucie 2-4 dywizje, pas natarcia armii 60-100 km;
- na nacierającą dywizję może przypadać od części do dwóch /brygadowych - trzech/ odwodów poszczególnych szczebli nieprzyjaciela, w skrajnej sytuacji może przeciwstawić się nacierającej dywizji nieprzyjaciela siłami do dziesięciu brygad /łącznie na szczeblach brygada - korpus/.

Tabela 3

SKŁAD SIŁ MOGĄCYCH WYKONAĆ KONTRATAK

/Ilość bz, boz/

Lp.	Rodzaj obrony	Ilość oddział. odwodów	Skład zgrup. kontrakt.	Korpus armijny		Dywizja		Brygada	
				RFN	USA	RFN	USA	RFN	USA
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Stała	1	min.	12	4	2	2	1	1
			maks.	16	10	4	4	1	2
		2 /3/	min.	24	8	4	4	3	3
			maks.	32	20	8	8	3	6
2	Ruchowa	1	min.	16	11	4	5	1	2
			maks.	28	22	8	8	2	3
		2 /3/	min.	32	22	8	10	3	6
			maks.	56	44	16	16	6	9
3	Aktywna	1	min.	12	11	2	5	1	2
			maks.	16	11	4	6	2	3
		2 /3/	min.	24	22	4	10	3	6
			maks.	32	22	8	12	6	9

UWAGA:

Dane w rubryce 3 według tabeli nr 2, dane w nawiasach dotyczą odvodu brygadowego;

Rubryka 4 oznacza skład minimalny i maksymalny odwodów danego szczebla wykonujących kontratak wynikający z tabeli nr 1.

ILOŚCIOWE ZESTAWIENIE WAŻNIEJSZYCH ŚRODKÓW OGNIOWYCH

pz /BWP/, pz /SKOT/, pcz i DZ

Lp.	ZT, oddzia- ły Rodzaj środków ogniowych	pz /BWP/ A/129	pz/SKOT/ A/131	pcz A/130	DZ A/233	DZ A/234
1.	Czołg średni	40	40	94	214	201 ^{2/}
2.	Transporter BWP	93 ^{1/}	-	10	299	20
3.	Transporter SKOT	-	93 ^{1/}	-	12	291
4.	Wyrzutnia 9P 113	-	-	-	4	3
5.	Wyrzutnia BM-21	-	-	-	18	8
6.	122 mm hb 2S1/Goź- dzik/	12	-	12	84	-
7.	122 mm hb	-	18	-	-	90
8.	152 mm hb	-	-	-	-	12
9.	120 mm moździerz	18	18	-	54	54
10.	85 mm armata /D-44/	-	-	-	12	12
11.	Wyrzutnia 9P133/Ma- lutka/	6	6	-	27	27
12.	Wyrzutnia 9P135/Fa- got/	-	18	-	-	54
13.	Ciężki granatnik przeciwpancerny	-	9	-	-	27
14.	Ręczny granatnik przeciwpancerny	102	198	16	369	687
15.	RPWB 9A33 /OSA/	-	-	-	16	-
16.	57 mm armata S-60	4 ^{4/}	4	4	16	48
17.	ZU-23-2	8 ^{4/}	8	8	34	34
18.	ZSU-23-4	-	-	-	-	4 ^{3/}
19.	STRZAŁA-2M	12	12	12	54	54 ^{3/}
20.	14,5 mm podwójny PKM	-	-	-	12	-

1/ W tym trzy wozy dowodzenia dowódców bp.

2/ W pcz tej dywizji jest 81 czołgów.

3/ W pcz tej dywizji znajduje się: ZSU-23-4 = 4 szt; ZU-23-2 = 8 szt;

4/ W pz /BWP/ są dwie bplot w składzie:

a/ 1 bplot: - ZU-23-2 = 8 szt; STRZAŁA-2M = 8 szt;

b/ 2 bplot: - S-60 = 4 szt; STRZAŁA-2M = 4 szt.

Załącznik 6

WARTOŚCI ŚREDNIEGO WSPÓŁCZYNNIKA SKUTECZNOŚCI ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH WOJSK WŁASNYCH W ZAKRESIE NISZCZENIA CZOŁGÓW

Nazwa środków przeciwpancernych	Rozmieszczenie środków		W boju spotkaniowym	Uwagi
	w okopach	odkrytych		
RPG-7	0,3	0,2 ✓	0,2	
SPG-9	1,0	0,8 ✓	0,8	
PPK /na BRDM/	2,5	2,0 ✓	2,0	
PPK wyośny	2,0	1,5 ✓	1,5	
85 mm armata D-44	1,5	1,2	1,0	
Czołg T-55	1,5	1,0	1,0	
Czołg T-72	2,5	2,0	2,0	
BWP	2,0	1,8	1,5	
Śmigłowiec wyposażony w PPK	2	2	2	

UWAGI:

1. Przy zestawieniu wartości średniego współczynnika wykorzystano: Praca zbiorowa. "Wojska raketowe i artyleria w operacji i walce", ASG WP wewn. 3840/84, s. 236; A. Prokop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG WP, wewn. 3704/82, s. 20.
2. Dane taktyczno-techniczne środków przeciwpancernych patrz: "Wojska raketowe i artyleria w operacji i walce", s. 107.
3. Współczynnik skuteczności środków przeciwpancernych w zakresie niszczenia BWP zwiększa się 1,5 razy, a transporterów opancerzonych - 2 razy./"Bojowyje wozmożnosti motostrielkowo połka i motostrielkowej diwizji w nastupieni", Moskwa 1978 r., s. 121/.

Załącznik 7

STRATY KRYTYCZNE WOJSK STRON WALCZĄCYCH W RÓŻNYCH
RODZAJACH DZIAŁAŃ x/

1. Niezbędny stopień porażenia przeciwnika /w %/

Przynależność narodowościowa wojsk	W obronie		W boju spotkaniowym
	Przygotowanej zawczasu	Doraźnie zorganizowanej	
Armia USA	55	45	40
Armia RFN	60	50	45

2. Straty maksymalne /%/ , przy których wojska własne nie tracą zdolności kontynuowania działań bojowych:

- natarcie na obronę zawczasu przygotowaną - 25%;
- natarcie na obronę doraźnie zorganizowaną - 30%;
- rozbicie kontrataku w boju spotkaniowym - 30%;
- odparcie kontrataku nieprzyjaciela ogniem z miejsca - 35%.

x/ Wykonano na podstawie: "Bojowe możliwości motostriełkowo-
połki i motostriełkowej diwizji w nastąpieniu", Moskwa
1978 r., s. 139.

USTALENIE ILOŚCI UDERZEŃ JĄDROWYCH, JAKIE MOGĄ BYĆ WYKONANE
NA PODCHODZĄCE DO KONTRATAKU KOLUMNY ODWODÓW NIEPRZYJACIELA
/Sprawozdanie z badań/

1. Metoda badawcza: modelowanie teoretyczne.

2. Opis przebiegu badań.

2.1. Źródła:

- "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen. 1200/85, załącznik 12;
- "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen. 885/78, s. 53-56;
- "Wojska rakietowe i artyleria w operacji i walce", ASG WP wewn. 3840/84, s. 14-18, 99, 123-126.

2.2. Ocena przesłanek

Dwa pierwsze źródła są oficjalnymi wydawnictwami Sztabu Generalnego WP, traktującymi od strony regulaminowej działania przeciwnika, przy czym "Kompendium ..." stanowi najnowsze źródło dotyczące norm jego działań, natomiast zasady walki zawarte w drugiej pozycji również nie zmieniły się od czasu jej wydania.

Podręcznik "Wojska rakietowe ..." jest najnowszym wydawnictwem ASG WP w tej dziedzinie, a zawarte w nim treści mają charakter perspektywiczny.

2.3. Treść źródeł

Tabela 1

WYBRANE NORMY TAKTYCZNO-OPERACYJNE PAŃSTW NATO / w km/

Wyszczególnienie	RFN			USA			śr. NATO		
	BZ BPanc	DZ	DPanc	BZ BPanc	DZ	DPanc	BZ BPanc	DZ	DPanc
Odległość drugiego rzutu / od- wodu / od przedniego skraju	7-12	15-40	15-40	5-8	12-15	12-15	5-15	15-40	15-40
Prędkość marszu pojazdów gąsienicowych	30 - 50 km/h			25 - 35 km /h			25 km/h		
Liczba dróg	do 2	4 - 6	4 - 6	1-2	4 - 6	4 - 6	do 2	4 - 6	4 - 6
Rejon ześrodkowania	100- 130	300- 400	300	do 150	400- 600	400- 600	-	-	-
Szerokość pasa natarcia /odcinka przełamania/	10-15 do 3	20-30 do 6	20-30 do 6	6-10 do 2	20-30 do 6	20-35 do 6	8-15 do 3	20-30 do 6	20-30 do 6

Tabela 2

ZASADNICZE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE ŚRODKÓW JĄDROWYCH
WOJSK WŁASNYCH

Wyszczególnienie	Zestawy raketowe		Artyleria	
	"Toczka"	R-70	203,2 mm A "Piwonia"	240 mm 2S4
Donośność:				
- minimalna	15	15		
- maksymalna /km/	70	67	37,5/49 ^{x/}	9,7/20 ^x
Moc stosowanych ładunków jądrowych /KT/	10, 200 ^{xx/}	10, 200 ^{xx/}	2	2
Czas przygotowania i wykonania kolejnego startu /w minutach/	20 - 25	22 - 30	-	-
Szybkostrzelność /wystrzałów/min/	-	-	1,5	1

x/ W liczniku - pocisk zwykły; w mianowniku - pocisk z dodatkowym napędem raketowym;

xx/Mogą też być stosowane inne moce ładunków jądrowych.

Tabela 3

CZAS PRZYGOTOWANIA I WYKONANIA UDERZEŃ JĄDROWYCH PRZEZ PODODZIAŁY ARTYLERII DM /w minutach/

Wyszczególnienie	Do celu planowego z gotowości nr			Do celu nieplanowego z gotowości nr		
	3	2	1	3	2	1
203 mm A	13	7	5	18	14	14
240 mm M	12	7	5	17	13	13

WYPISY Z WYDAWNICTWA "Wojska raketowe i artyleria w operacji i walce"

S. 99

"... Rakiety jądrowe dywizjon może posiadać w stopniu gotowości nr 5 lub nr 4. Przy utrzymywaniu rakiet w gotowości nr 5 /główce jądrowe w samochodach schowkach pod ochroną przedstawicieli PTBR Naczelnego Dowództwa, a nosiciele na samochodach transportowych/, dywizjon rakiet taktycznych, po otrzymaniu sygnału do łączenia głowic, może być gotowy do wykonania uderzeń jądrowych po upływie 55 minut w dzień i 65 minut w nocy. Przy utrzymywaniu rakiet w gotowości nr 4, czas na osiągnięcie gotowości do udziału w pierwszym uderzeniu jądrowym wyniesie 30 minut w dzień i 35 minut w nocy ...

...Kolejny start dywizjon rakiet taktycznych może wykonać po 30-40 minutach, a czas potrzebny na przeniesienie uderzenia jądrowego na inny obiekt /cel/ wynosi średnio 15-19 minut.

...Kolejne uderzenie dywizjon artylerii stosującej ładunki jądrowe może wykonać po 13-15 minutach".

S. 123

"...Rejon stanowisk startowych /drt/ powinien być położony z boku dróg marszu dywizji w odległości 15-20 km od przedniego skraju wojsk własnych ...".

S. 124

"...Odległość /skok/ przemieszczenia dywizjonu zależnie od sytuacji taktycznej wynosi zazwyczaj 20-40 km. Na zwinięcie, marsz i rozwinięcie w kolejnym rejonie stanowisk startowych

/przy podanej wielkości skoku/, potrzeba 1,5 - 2,5 godz. W ciągu dnia walki dywizjon raket taktycznych może przesunąć się jeden - dwa razy ..."

S. 125

"... Dywizjonowi/artylerii ~~DM~~/ wyznacza się i przygotowuje zasadniczy rejon stanowisk ogniowych w odległości 6-8 km od przedniego skraju.....

...Dywizjon w toku natarcia przemieszcza się całością skokami co 12-15 km, według zasad omówionych w odniesieniu do dywizjonu raket taktycznych ...".

3. Problemy do rozwiązania

3.1. Czy uderzenia jądrowe mogą być wykonywane na wszystkie przewidziane dla porażenia obiekty, mając na uwadze ich oddalenie od środków rażenia?

3.2. Ile można wykonać uderzeń na ww obiekty uwzględniając ilość własnych środków rażenia, czas niezbędny na wykonanie pierwszego i kolejnych uderzeń oraz ilość wydzielonych ładunków jądrowych?

4. Rozwiązanie problemów

Na podstawie schematu modelowania można wnioskować:

- drt jest w stanie razić wszystkie obiekty przewidziane dla porażenia /zgodnie z załącznikiem nr 9 /, przy czym maszerujące kolumny jest on w stanie razić na odcinku 4 - 22 km;

- haubice 203,2 mm z ~~da~~ DM są w stanie razić da na SO; kz /kcz/ w marszu na odcinku 4-18 km /w zależności od odległości rejonu rozmieszczenia odwodów nieprzyjaciela/; kz /kcz/ w rejonie ześrodkowania tylko w przypadku rozmieszczenia odwodów w odległości 15-27 km od rubieży styczności /a mogą być one rozmieszczone do 40 km /patrz tabela 1/, czyli w przypadku rozmieszczenia ich w odległości 27-40 km nie będą rażone/;

- moździerze 240 mm ze składu da ~~DM~~ nie są w stanie porazić żadnego z obiektów przewidzianych w załączniku nr 16

Aby określić możliwości wykonania powtórnych i ewentualnie kolejnych uderzeń należy określić czas przebywania obiektów ruchomych /kolumn/ w strefie rażenia danego środka i porównać go z jego możliwościami manewrowymi. Obrazuje to tabela 4.

Tabela 4

Lp.	Wyszczególnienie	drt	da DM
1.	Odcinek marszu obiektu w strefie rażenia	4 - 22 km	4-18 km
2.	Czas przebywania obiektu w strefie rażenia z uwzględnieniem tempa marszu 25 km/godz /patrz tabela 1/	10-53 min	10-43 min
3.	Czas wykonania kolejnego startu /uderzenia/	20-30 min	14-18 min
4.	Możliwa ilość uderzeń	0-2	0-3
5.	Ilość własnych środków rażenia	4	do 8
6.	Ilość wydzielonych ładunków jądrowych	6-8	14-16
7.	Ogólna ilość porażonych obiektów /maksymalnie/	6-8	14-16

Z ogólnej ilości wydzielonych ładunków jądrowych tylko część będzie mogła być wykorzystana do zwalczania kontratakujących odwodów nieprzyjaciela. Stąd przyjęto, że na ten cel wydziela

- 6-8 rakiet taktycznych;
- 14-16 artyleryjskich pocisków jądrowych.

Z powyższej tabeli wynika, że maksymalnie może być wykonanych 20-24 uderzenia na różnego typu obiekty. Wariant wykonania tych uderzeń przedstawiono w tabeli 5. Założono przy tym, że obiekty typu dywizjon artylerii na SO będą przebywać w strefie rażenia przez okres niezbędny do wykonania co najmniej jednego uderzenia.

Natomiast skrajne wartości /10 min/ czasu przebywania w strefie rażenia bz /bcz/ i kz /kcz/, sugerujące brak możliwości wykonania na nie uderzenia w danym przypadku nie należy brać pod uwagę, gdyż odpowiadają one sytuacji, gdy odwód jest rozmieszczony w odległości 15 km od rubieży styczności. W takim przypadku znajduje się on cały czas w strefie rażenia i będzie mógł być porażony już w rejonie rozmieszczenia, w czasie jego opuszczania lub bezpośrednio po wyjściu.

Tabela 5

Obiekty nieprzyjaciela i ich charakterystyka	bcz		bz		da		kcz		kz
	W rejonie ześr.	W marszu	W rejonie ześr.	W marszu	W rejonie ześr./na SO/	W marszu	W rejonie ześr.	W marszu	
Sily i środki dywizji									
	Ilość niszczonych / obezwładnianych / obiektów								
Odział	Ilość wyrzutni / dział	Stosowane ładunki							
drt	4	2x200 KT 2x10 KT	2z/		2z/				
		2/1/x200 KT 2/1/x10 KT	W powtórnym uderzeniu		2 ^o /1 ^o /			2z/	
da	12	12x2 KT 12/4/x2KT	W pierwszym uderzeniu					6z/	6z/
/DM/			W powtórnym uderzeniu					6z/	6z/
Razem			2		2			6	6
		W pierwszym uderzeniu W powtórnym uderzeniu			2/1/			6/2/	6/2/
OGÓLEM			2z		2 ^o /1 ^o /			14z/10/	12z/8z/

UWAGI DO TABELI 5

1. Do zniszczenia obiektów przyjęto straty 60% i więcej stanu osobowego.
2. Do obezwładnienia obiektu przyjęto straty 25-30%
3. "z" - oznacza obiektów zniszczonych
"o" - oznacza obiektów obezwładnionych
4. Dywizjon artylerii DM organicznie liczy 12 armat 203,2 mm
- zob. "Album schematów ćwiczebnych WRiArt", wyd. Dowództwo WRiArt, Warszawa 1986 r., schemat nr B/157, s. 13.
5. Możliwości dywizjonu artylerii DM określone przy założeniu, że dysponuje on wystarczającą ilością pocisków jądrowych do wykonania dwóch uderzeń maksymalną ilością dział. W rzeczywistości ilość tych pocisków może być mniejszą, gdyż dywizji wydziela się na natarcie 14-16 jądrowych pocisków artyleryjskich. Dlatego też faktyczne możliwości będą warunkowane ilością wydzielonych rakiet i pocisków - w przypadku drugiego uderzenia podano je w nawiasach.

OKREŚLENIE MOŻLIWOŚCI OGNIOWYCH ŚRODKÓW OPL I EFEKTYWNOŚCI
SYSTEMU OPL W ODPARCIU NALOTU ŚRODKÓW NAPADU POWIETRZNEGO
NIEPRZYJACIELA W CZASIE ODPIERANIA KONTRATAKU

/Sprawozdanie z badań/

Założenia wyjściowe

Do określenia możliwości ogniowych i efektywności systemu OPL przyjęto, iż nieprzyjaciel wykonuje nalot eskadrą /15 samolotów/ w czasie około 5 minut. Możliwości określono w dwóch wariantach, w zależności od ilości sił OPL biorących udział w odparciu nalotu.

I. Wariant optymalny - w odparciu biorą udział:

- środki OPL pułku;
- prplot typu "OSA-AK" dywizji;
- jedna bplot sąsiedniego pułku.

II. Wariant minimalny - w odparciu biorą udział:

- środki OPL pułku;
- dwie baterie rakiet typu "OSA-AK" z prplot dywizji.

Opis badań

Możliwości ogniowe systemu OPL w wyżej wymienionych wariantach obliczono według wzoru:

$$M_{OPL} = K_i \cdot n_{kjo} \cdot m_i$$

gdzie:

K_i - ogólny współczynnik możliwości ogniowych;

n_{kjo} - ilość kanałów;

m_i - ilość oddziaływań ogniowych.

Obliczenia wykonano na podstawie: "Metodyka oceny możliwości ogniowych i efektywności systemu OPL wojsk operacyjnych", wyd. ASG WP nr pf 901.

Wartość współczynnika K_1 obliczono z tabeli, załącznik 3 wymienionej instrukcji.

Na tej podstawie uzyskano następujące dane dotyczące możliwości ogniowych systemu OPL.

Wariant I

Tabela 1

Rodzaj środków OPL	n_{kjo}	m_i	Możliwości ogniowe	
			W jednym cyklu strzelania	W czasie trwania nalotu
<u>Środki OPL pułku</u>				
- ZU-23-2	2	2	0,08	0,16
- S-60	1	4	0,24	0,48
- STRZAŁA-2	3	2	0,12	0,24
<u>prplot</u>				
-OSA-AK	16	2	2,4	4,8
<u>Środki sąsiedniego pułku</u>				
- ZSU-23-4	2	5	0,06	0,13
- STRZAŁA-2	2	2	0,08	0,16
RAZEM	26	-	2,98	5,97

Wariant II

Tabela 2

<u>Środki OPL pułku</u>				
- ZU-23-2	2	2	0,08	0,16
- S-60	1	4	0,24	0,48
- STRZAŁA-2	3	2	0,12	0,24
<u>2 x brplot z prplot</u>				
- OSA - AK	8	2	1,2	2,4
RAZEM	14		1,64	3,28

UWAGA:

1 kanał celowania /kjo/ stanowią odpowiednio:

- pluton ZU-23-2 /4 szt/;
- drużyna S-2 /4 szt/;
- pluton ZSU-23-4 /2 szt/;
- wyrzutnia "OSA-AK" /1 szt/;

Efektywność systemu OPL w poszczególnych wariantach określono według wzoru:

$$E = \frac{M}{N}$$

gdzie:

- E - efektywność osłony / E_1 - w jednym cyklu strzelania, E_n - w całym nalocie trwającym 5 minut/;
- M - możliwości ogniowe wyrażające się liczbą zniszczonych celów / M_1 - w jednym cyklu strzelania, M_n - w całym nalocie trwającym 5 minut/;
- N - ilość środków napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Rozwiązanie:

Wariant I

Dane /z tabeli 1/:

$$M_1 = 2,98 \approx 3 \text{ samoloty};$$

$$M_n = 5,97 \approx 6 \text{ samolotów};$$

$$N = 15 \text{ samolotów /założenie wyjściowe/}.$$

Odpowiedź:

$$E_1 = \frac{M_1}{N} = \frac{3}{15} = 0,20; \quad E_n = \frac{M_n}{N} = \frac{6}{15} = 0,40$$

Wariant II

Dane /z tabeli 2/:

$$M_1 = 1,64 \approx 2 \text{ samoloty};$$

$$M_n = 3,28 \approx 3 \text{ samoloty};$$

N = 15 samolotów /założenie wyjściowe/.

Odpowiedź:

$$E_1 = \frac{M_1}{N} = \frac{2}{15} = 0,13;$$

$$E_n = \frac{M_n}{N} = \frac{3}{15} = 0,20.$$

MOŻLIWOŚCI OGNIOWE SYSTEMU OPL PUŁKU W ZWALCZANIU ŚMIGŁOWCÓW

$$M = P_z \cdot N$$

gdzie:

M - możliwości zestrzelenia celu w czasie jednego cyklu strzelania;

P_z - prawdopodobieństwo zestrzelenia;

N - ilość środków ogniowych.

Tabela 3

Lp.	Rodzaj środków	Typ środka	P_z	I Wariant		II Wariant	
				N	M	N	M
1.	Środki OPL pułku	2xZU-23-2	0,035	4/8/	0,14	4/8/	0,14
		S-60	0,02	4	0,08	4	0,08
		ppzr S-2M	0,05	12	0,6	12	0,6
2.	prplot	PRWB OSA	0,30	16	4,8	8	2,4
3.	Środki OPL sąsiedniego pułku	WB ZSU-23-4	0,05	4	0,2	-	-
		ppzr S-2M	0,05	8	0,4	-	-
RAZEM			-	48	6,22	28	3,22

UWAGA:

- założono, że uderzenie wykonuje 28 śmigłowców przeciwnika /Zob s. 18/;

- możliwości zestawiono w oparciu o: K. Bęben, "Zasady prowadzenia walki ze śmigłowcami i mieszanymi taktycznymi grupami lotniczymi nieprzyjaciela przez wojska obrony przeciwlotniczej", ASG WP 1984, nr 01642, s. 167-170.

Wyniki i wnioski końcowe:

1. W wariancie I jednorazowo może być ostrzelanych 26 samolotów, a w wariancie II - 14 celów, z czego wynika, że w przypadku wariantu I mogą być ostrzelane wszystkie cele, natomiast w wariancie II - 93% celi.
2. Możliwości ogniowe wyrażające się liczbą zestrzelonych samolotów w założonych wariantach wynoszą:
 - w jednym cyklu strzelania - 2-3 samoloty;
 - w czasie odparcia całego nalotu - 3-6 samolotów.
3. Efektywność systemu w zakresie walki z samolotami wynosi:
 - w jednym cyklu strzelania - 0,13-0,20 /czyli 13-20% ŚNP biorących udział w nalocie zostanie zniszczonych/;
 - w czasie odparcia całego nalotu - 0,20-0,40 /czyli 20-40% ŚNP biorących udział w nalocie zostanie zniszczonych/.
4. W stosunku do śmigłowców możliwości przedstawiają się następująco:
 - Wariant I
Na 28 śmigłowców - ostrzelanych 26 /93%/, przy czym zestrzelonych może być około 6 celi /21%/.
 - Wariant II
Na 28 śmigłowców - ostrzelanych 14 /50%/, przy czym zestrzelonych może być około 3 celi /10,7%/.
5. Najbardziej skuteczne w walce ze śmigłowcami są wyrzutnie "OSA-AK".

OKREŚLENIE MOŻLIWOŚCI PODODDZIAŁÓW ARTYLERII
RAKIETOWEJ W WYKONANIU UDERZEŃ MINOWYCH NA
ODWÓD WYCHODZĄCY DO KONTRATAKU

1. Metoda badawcza: analiza, uogólnienie, synteza

2. Opis przebiegu badań:

2.1. Źródła:

- K. Dudek: "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania w ramach zwalczania zgrupowań pancernych w działaniach bojowych", rozprawa doktorska, ASG WP 1986, s. 86, 99, 134-138;
- "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen. 1200/85, s. 57-58, 87-88, załącznik 12.

2.2. Ocena przesłanek:

Dane dotyczące wykonania narzutowych pól minowych zawarte w pracy K. Dudka mają charakter perspektywiczny, a sporządzenie ich w oparciu o badania komputerowe i potwierdzenie strzelaniami doświadczalnymi daje podstawy do przyjęcia ich jako w pełni wiarygodne. Ich wiarygodność wzrasta w przypadku przyjęcia do rozważań tylko wartości gwarantujących prawdopodobieństwo najechania czołgu /BWP/ na minę równe 0,9 /90%/.

Określenie na podstawie "Kompendium ..." długości kolumn i szerokości pasów natarcia /odcinków przełamania/ pozwala na wyciągnięcie wniosków co do efektywności narzutowych pól minowych w czasie wykonywania ich na poszczególne elementy ugrupowania bojowego /marszowego/ kontratakującego odwodu nieprzyjaciela.

2.3. Treść źródeł:

- K. Dudek: "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania w ramach zwalczania zgrupowań pancernych w działaniach bojowych":

s. 99

WYKONYWANIE UDERZEŃ NA KOLUMNY

Tabela 1

Pododdział	Pocisk		
	bez ph	z małym ph	z dużym ph
Bateria /4 wyrzutnie/	632x372	720x332	793x264
Bateria /6 wyrzutni/	948x372	1008x332	1159x264
Dywizjon /12 wyrzutni/	1896x372	2160x332	2379x264
Dywizjon /18 wyrzutni/	2844x372	3024x332	3477x264

UWAGA:

- ph oznacza pierścień hamujący;
- w rubrykach podano wymiary pól minowych /długość i szerokość/ w metrach.

s. 86

Uwaga: z podanych na s. 86 w tabeli nr 8 danych wzięto tylko te wartości, które spełniają zakładane prawdopodobieństwo najechniania czołgiem /BWP/ na minę, wynoszące 90%.

ZDALNE MINOWANIE TERENU

Tabela 2

Pododdział	Pocisk		
	bez ph	z małym ph	z dużym ph
Bateria /4 wyrzutnie/	930 x 314	830 x 287	660 x 244
Bateria /6 wyrzutni/	1302 x 314	1162 x 287	924 x 244
Dywizjon / 12 wyrzutni/	2790 x 314	2490 x 287	1980 x 244
Dywizjon /18 wyrzutni/	3906 x 314	3485 x 287	2772 x 244

Uwaga:

- w rubrykach podano wymiary pól minowych /szerokość i głębokość/ w metrach;
- pozostałe oznaczenia - jak w tabeli 1.

s. 134

"... Ze względów bezpieczeństwa narzutowe pole minowe nie powinno być stawiane bliżej niż 1000 m od czołowych pododdziałów odpierających przeciwuderzenie /kontratak/ sił pancernych nieprzyjaciela ...".

s. 137-138.

"... Przeprowadzona analiza odpierania kontrataku odwodu taktycznego nieprzyjaciela przez dywizję dowodzi, że ... dywizjon ... uderzeniem jednej salwy pocisków minowych jest w stanie zatrzymać /zablokować/ kolumnę czołgów /bojowych wozów piechoty/ w sile batalionu lub powstrzymać atak na przedni

skraj własnej obrony batalionu i więcej ... Jeżeli wykona dwa uderzenia pociskami minowymi, ilość wyłączonych z walki czołgów /BWP/ wzrośnie dwukrotnie. Wynika stąd wniossek, że dywizjon artylerii raketowej dywizji pancernej /zmechanizowanej/ powinien mieć przy sprzęcie amunicję minową przewidzianą na to zadanie w ilości 0,33 - 0,66 jo /700-1440 pocisków/..."

- "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen. 1200/85, załącznik 12, s. 87-88, 57-58.

Tabela 3

Lp.	Wyszczególnienie		RFN	USA
1.	Ilość pojazdów /szt/	w plz	3	4
		w plcz	4	4
		w kz	10 - 11	13
		w kcz	13	14
		w bz /mbz/	34 - 37	54
		w bcz /mbez/	39 - 41	58
2.	Odległości między kolumnami	plutonów	200	100 - 200
		kompanii	500	500 - 1000
		batalionów	3000 - 5000	3000 - 5000
3.	Odległości między pojazdami / w m/		25 - 50	25 - 100
4.	Długości kolumn /bez organów ubezpieczenia/ / w m/	plz	50 - 100	75 - 300
		plcz	75 - 150	75 - 300
		kz	575 - 800	450 - 1400
		kcz	650 - 900	475 - 1500
		bz	3300 - 4050	3850 - 9800
		bcz	3425 - 4400	3950 - 10200
5.	Szerokość pasa natarcia /odcinka przełamania/ /km/	bz	do 4 /0,5-0,7/	2-3 /0,5-0,7/
		bcz	do 4 /0,5-0,7/	2-3 /0,5-0,7/

- UWAGA: - pozycje 1-3 zestawiono na podstawie danych z "Kompendium ..."
- poz. 4 obliczono na podstawie zestawienia danych pozycji 1-3;
 - przy zestawieniu ilości pojazdów w batalionach pominięto pojazdy elementów zabezpieczenia;
 - dla armii USA przyjęto dane dotyczące dywizji typu "86"

3. Wnioski:

3.1. Najbardziej skuteczne jest stawianie pól minowych bezpośrednio na maszerujące kolumny lub na rozwinięte w ugrupowanie bojowe /przedbojowe/ pododdziały.

3.2. Uderzenia na kolumny celowo jest wykonywać poszczególnymi bateriami przyjmując jako obiekt uderzenia maszerującą kompanię /średnia długość kz RFN - 690 m; USA - 925 m; kez RFN - 780 m; USA - 990 m/.

3.3. Duże odległości między kompaniami /500 - 1000 m/ w znacznym stopniu zmniejszają efektywność pól minowych stawianych przez dywizjon /znaczna część pola kładziona jest w lukę między pododdziałami/.

3.4. W sprzyjających warunkach możliwe jest wykonanie uderzenia minowego na całą kolumnę batalionu całością dar /maksymalna długość pola 3477 m - minimalna długość kolumny batalionu niemieckiego bz - 3300 m; bcz - 3450 m/.

3.5. Na podstawie tabeli 3 poz. 5 można założyć następujące szerokości rubieży kontrataku:

Tabela 4

Pododdział	RFN	USA
bz /mbz/	do 2 km	do 1,5 km
bcz /mbcz/	do 2 km	do 1,5 km
kz	600 - 900 m	500 - 700 m
kez	600 - 900 m	500 - 700 m

3.6. Uwzględniając rubież bezpieczeństwa od własnych pododdziałów /1000 m/, nie ma praktycznej możliwości postawienia pól minowych przed pododdziałami rozwiniętymi na rubieży kontr-ataku, gdyż z reguły będzie się ona znajdować bliżej niż w odległości 1350 m /uwzględniono głębokość pól wg tabeli 2, średnio 240 - 320 m/.

3.7. Stawianie pól minowych na pododdziały w czasie rozwijania jest utrudnione ze względu na trudności określenia miejsc /rubieży/ rozwijania. Stąd celowym jest stawiać zapory przed pododdziałami rozwijającymi się z kolumn plutonowych w linię bojową bateriami lub dywizjonem /1,5 - 2 km od własnych pododdziałów/. Oczywiście w takim przypadku odpowiednio należy dobrać czas samolikwidacji min.

3.8. Uwzględniając powyższe wnioski, możliwości dar w postawieniu pól minowych są następujące:

Tabela 5

Wyszczególnienie	dar /18 wyrzutni/	bar /6 wyrzutni/
I salwa - wykonanie uderzeń na kolumny /pojedynczymi bateriami/	do bz /bcz/	kz /kcz/
II salwa - wzbronienie podejścia przez ustawienie pól przed rozwijającymi się pododdziałami.	1,5 - 2 bz /bcz/	1-2 kz /kcz/

4. Wybrane dane taktyczno-techniczne wyrzutni BM-21, pocisku M-21 Kppanc i miny MN-121

Tabela 6

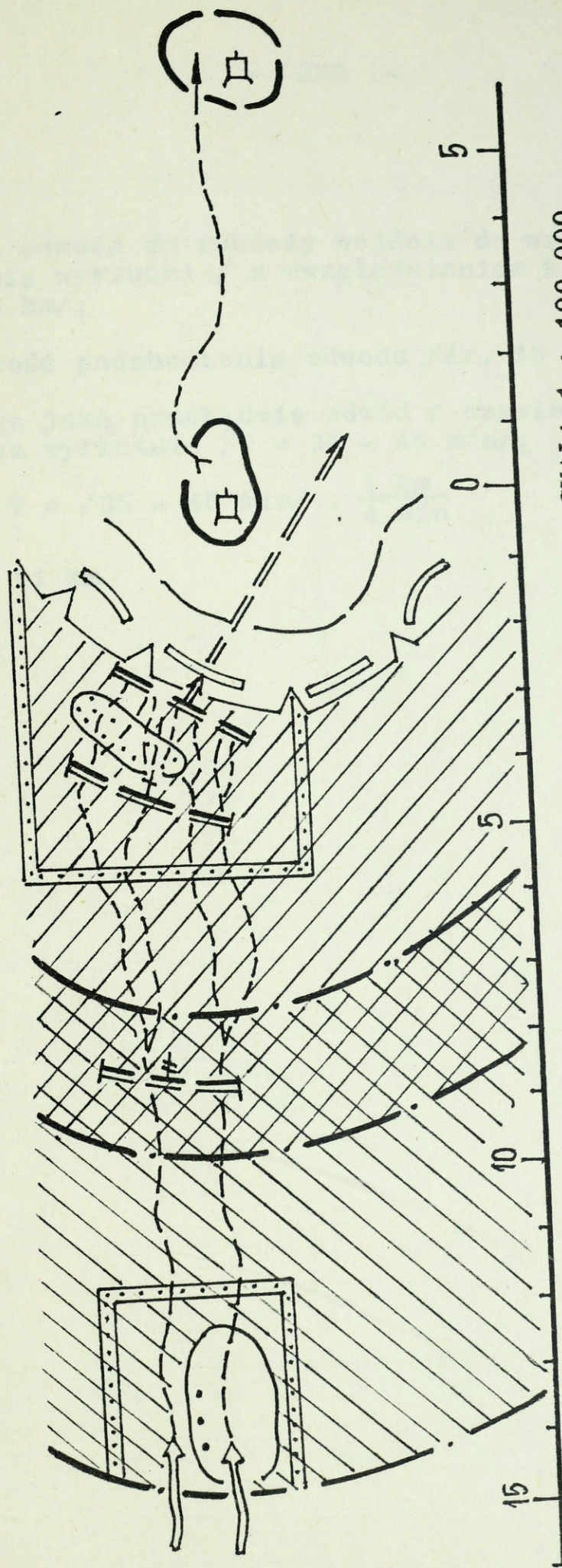
Wyszczególnienie	Wielkość
Kaliber prowadnicy	122,4 mm
Liczba prowadnic	40
Czas odpalenia pełnej salwy	20 s
Maksymalna donośność - M-21 OF	20,75 km
- M-21 Kppanc	ok. 14 km
Maksymalna prędkość jazdy wyrzutni	75 km/godz
Czas przejścia w położenie bojowe	3 min
Opuszczanie stanowiska ogniowego	4 - 5 min
Ilość min w pocisku	5 szt
Mina MN-121 - masa	2,5 kg
- przebijalność płyty pancernej z odległości 500 mm	70 mm
- czasy samolikwidacji	5,5; 11; 23; 47; 95h
- zakres pracy	- 50 + 50°C

Uwaga:

- dane taktyczno-techniczne zestawiono na podstawie: K. Dudek: "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania", s. 28, 31;

- czas powtórzenia salwy z kolejnego stanowiska ogniowego przy wykonaniu manewru na odległość 1 km wynosi 23 - 33 min, a przy wykonaniu manewru na większą odległość wydłuża się o 3 min na każdy kolejny kilometr. Tamże, s. 31-32.

5. OKREŚLENIE MAKSYMALNEJ ILOŚCI SALW /UDERZEŃ/ NA PODCHODZĄCY ODWÓD NIEPRZYJACIELA
/Schemat modelowania/



SKALA 1 : 100 000
/1 cm = 1 km/

LEGENDA:

- strefa rażenia baterii z wysuniętego SS
- strefa rażenia baterii po zmianie SS
- { - rubież bezpieczeństwa
- - rejony wykonania uderzeń /I i II/

DANE:

S - droga odwodu do rubieży wejścia do walki w strefie
rażenia wyrzutni / z uwzględnieniem krzywizny dróg
14-15 km/;

V - prędkość podchodzenia odwodu /śr. 15 km/godz = 1 km/4 min/;

S1 - droga jaką przebędzie odwód w czasie wykonania manewru
przez wyrzutnie /T = 35 - 45 min/;

$$S1 = V \cdot T = /35 - 45 \text{ min}/ \cdot \frac{1 \text{ km}}{4 \text{ min}}$$

$$S1 = 9 - 11 \text{ km}$$

MOŻLIWOŚCI OGNIOWE ŚMIGŁOWCÓW WYPOSAŻONYCH W RAKIETY NIEKIEROWANE

Tabela 1

ILOŚĆ ŚMIGŁOWCÓW NIEZBĘDNA DLA PORAZENIA TYPOWYCH OBIEKTÓW NIEPRZYJACIELA RAKIETAMI NIEKIEROWANYMI x/

Lp.	Rażony obiekt	Stopień porażenia	Norma porażenia /%/	Śmigłowiec bojowy	Śmigłowiec bojowo-transportowy
				Z wykorzystaniem pełnej jo.	
				Dwoma atakami	Jednym atakiem
1.	Wyrzutnia rakiet taktycznych na SS	Zniszczenie	-	4	6
2.	Czołg średni /odkryty/	- " -	-	3-4	5-6
3.	Czołg średni /w okopie/	- " -	-	6	8-10
4.	Stacja radiolokacyjna	- " -	-	2	2-3
5.	Bateria 203,2 mm haubic na SO	Obezwładnienie	20	3	6
6.	- " - " - " -	Zniszcz.	50	6-8	10
7.	Bateria 155 mm hb na SO	Obezwł.	20	4-6	6-8
8.	- " - " - " -	Zniszcz.	50	10-12	14-20
9.	kcw w rejonie ześrodkowania /11 BWP/	Obezwł.	20	5-6	7-8
10.	kcw w ugrupowaniu przedbojowym lub bojowym	- " -	20	6-8	8-10
11.	kcw w rej. ześrodk. /13cz/	- " -	20	8-10	12-14
12.	kcw w ugrup. przedbojowym lub bojowym	- " -	20	10	14-16
13.	plz w obronie	- " -	20	4-5	6-8
14.	Bateria artylerii plot na SO	- " -	20	3-4	6-8
15.	SD /WSD/ brygady, SDO batalionu	- " -	20	4	6

x/ Zestawiono na podstawie:

- I.B.Kaczorowski: "Awiacjonna poddierżka wojsk /skrypt wykładu/", wyd. Akademia Wojskowa im. Frunze, Moskwa 1978 r. s. 15, 18-19;
- "Kompedium Sił Zbrojnych Państw NATO", Szt. Gen. 1200/85, s. 84-88.

UWAGA! Niezbędna ilość śmigłowców określona dla optymalnych warunków ich użycia /sposób ataku - najdogodniejszy, prawdopodobieństwo przekroczenia obrony przeciwlotniczej - 0,8/ W przypadku trudniejszych warunków, liczba śmigłowców musi być odpowiednio zwiększona.

ORIENTACYJNE MOŻLIWOŚCI ESKADRY ŚMIGŁOWCÓW BOJOWYCH W CZASIE WYKONYWANIA UDERZEŃ RAKIETAMI NIEKIEROWANYMI

Tabela 2

Lp.	Rażony obiekt	Stopień porażenia	Norma porażenia	Możliwości eskadry /16 śm./	
				W 1 wylocie	W ciągu dnia /3 wyłoty/
1.	Wyrzutnia rakiet taktycznych na SS	Zniszcz.	-	4	12
2.	Stacja radiolokacyjna	- " -	-	8	24
3.	Bateria 203,2 mm haubic na SO	- " -	50	2-3	6-9
4.	Bateria 155 mm haubic na SO	Obezwł.	20	3-4	9-12
5.	kz w rejonie ześrodkowania	- " -	20	2,5-3	7-9
6.	kz w ugrupowaniu przedbojowym lub bojowym	- " -	20	2-2,5	6-8
7.	kcz w rejonie ześrodkowania	- " -	20	do 2	do 6
8.	kcz w ugrupowaniu przedbojowym lub bojowym	- " -	20	do 2	do 6
9.	plż w obronie /plutonowy punkt oporu/	- " -	20	3-4	9-12
10.	SD /WSD/ brygady, SDO batalionu	- " -	20	4	12

UWAGA:

W praktyce eskadra może w jednym wylocie niszczyć różnorodne obiekty, na przykład obezwładnić jedną kz w rejonie ześrodkowania, obezwładnić jedną baterię 155 mm haubic na stanowiskach ogniowych i zniszczyć dwie stacje radiolokacyjne.

OCENA EFEKTYWNOŚCI PÓL MINOWYCH

1. Metody badawcze: analiza, uogólnienie, synteza.

2. Opis przebiegu badań:

2.1. Źródła:

- "Budowa i pokonywanie zapór inżynieryjnych", Inż.367/73, Warszawa 1974, s. 315;
- "Biuletyn Informacyjny" nr 5/132/, Warszawa 1979, s. 124;
- K. Adler: "Minowanie we współczesnych działaniach bojowych", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny" nr 5/81, s. 32-46;
- J. Marczak: "Możliwości i sposoby doskonalenia minowania manewrowego", rozprawa doktorska, ASG WP 1979, s. 27;
- S. Boysen: "Walka minowa - możliwości i granice", "Wojskowy Przegląd Zagraniczny" nr 3/82, s. 42-54.

2.2. Ocena przesłanek:

Jak do tej pory brak danych z własnych źródeł dotyczących minowania zdalnego, stąd potrzeba oparcia się na źródłach zachodnich.

Ocenę orientacyjną efektywności pól minowych ustawianych zdalnie można prowadzić na podstawie danych dotyczących pól minowych stawianych przy pomocy LARS z min AT-II, ponieważ dane taktyczno-techniczne min AT-II są zbliżone do miny MN-121, natomiast nasycenie pól minowych stawianych przez wyrzutnie BM-21 jest większe niż przez wyrzutnie LARS.

W jednej salwie:

- LARS - 36 pocisków x 5 min = 180 min;

- BM-21 - 40 pocisków x 5 min = 200 min.

Ocenę efektywności pól minowych stawianych przez OZap można prowadzić na podstawie tabeli 1.

Ocenę wzrostu efektywności środków ppanc dzięki osłonie pól minowych można przeprowadzić orientacyjnie na podstawie prawdopodobnego czasu zatrzymania.

2.3. Treść źródeł:

- "Budowa i pokonywanie zapór inżynieryjnych", Inż. 367/73, s. 315:

Tabela 1

PRAWDOPODOBIEŃSTWO RAŻENIA CZOŁGÓW NA POLU MINOWYM /w %/

Typ min	Przy gęstości pola minowego				
	300	400	550	750	1000
Przeciwgąsiennicowe	-	-	60	72	84
Przeciwdenne	68	78	-	-	-

Uwaga!

Dane w tabeli 1 służą do orientacyjnego określenia prawdopodobieństwa rażenia czołgów średnich w zależności od gęstości pola minowego.

- "Biuletyn Informacyjny" nr 5/132/, s. 124:

"... z obliczeń teoretycznych, potwierdzonych doświadczalnie wynika, że przy nasyceniu pól minowych równym 1,0, podczas po-

konywania tych pól przez dywizję bez stosowania środków rozgrodzeniowych może ulec zniszczeniu i uszkodzeniu około 60-65 czołgów, tj. 20-25% stanu dywizji; natomiast przy zastosowaniu środków rozminowania straty w czołgach mogą wynieść około 20-25 sztuk, tj. do 8% stanu nacierającej dywizji ...".

- K. Adler: "Minowanie we współczesnych działaniach bojowych", s. 33:

"... Skuteczność pola minowego zależy od wielu warunków, na które składać się mogą: szerokość działania i czas żywotności min, gęstość ustawienia, położenie terenowe i warunki atmosferyczne, charakter ognia przeciwpancernego, artyleryjskiego i piechoty przeciwnika.

Pola minowe mają duże znaczenie tylko w ścisłym powiązaniu z systemem obrony lub natarcia. Są związane z terenem i powinny być ubezpieczane ogniem dział i moździerzy, aby uniemożliwić przeciwnikowi przejście przez nie. Dobrze rozmieszczone i ubezpieczone pola minowe mogą ośmiokrotnie zwiększyć skuteczność ognia przeciwpancernego ...";

s. 37:

"... Uważa się, że pole minowe o gęstości 0,2 miny na 1 metr /1 mina na 5 metrów/ bez odpowiednich środków do wykonywania przejść w polu minowym spowoduje zniszczenie lub uszkodzenie 65% pojazdów ..." /mowa o polach narzutowych stawianych z wyrzutni LARS lub MLRS z min AT-II /DM711 Medusa/;

- Józef Marczak: "Możliwości i sposoby doskonalenia minowania manewrowego", s. 27:

"... Z doświadczeń wojny 1973 r. na Bliskim Wschodzie na uwagę zasługuje m. innymi różnorodność struktury ustawiania pól minowych. Tak więc ustawiano pola minowe o dużej głębokości do 120 m ..., a także bardzo płytkie pola, o głębokości 4 m ...";

- S. Boysen: "Walka minowa - możliwości i granice", WPZ 3/82, s. 42:

"... Na podstawie wielu analiz oraz doświadczeń praktycznych z wojskami i w czasie operacyjnych gier wojennych wyciągnięto wnioski co do wartości zapór minowych, które określono na 30% wydłużenia czasu utrzymania danego odcinka terenu w wyniku zdalnego ustawienia zapory minowej przy użyciu min typu AT-2. Ponadto oszacowano dość szczegółowo, że czołgi przeciwnika mogą być zatrzymane na okres 30 minut przez małą, a na okres 90 minut przez dużą zaporę minową ...";

s. 43:

"... psychologiczne oddziaływanie stałego i wszędzie zagrożenia minowego spowoduje, że nacierające czołgi będą poruszały się wolno i ostrożnie, a skuteczność min będzie większa niż na to wskazują badania i doświadczenia w czasie pokoju ...";

s. 52:

"... środkiem do szybkiego usuwania /min/ ma być pojazd trałowy, który ma wejść w połowie lat osiemdziesiątych do wy-

posażenia zachodnioniemieckich i francuskich wojsk lądowych. Na podwoziu czołgu ma być zmontowana rama z obrotowymi elementami uderzeniowymi, które poprzez wyrywanie min z ziemi dokonywać mogą przejść w polu minowym o szerokości od 4 do 5 m. Przy prędkości poruszania się 0,5 km/godz można będzie w ciągu 10-15 minut wykonać przejście w polu minowym o głębokości około 120 m ..." /trał LSM/;

2.4. Określenie czasu zatrzymania przez pola minowe

- głębokość pól minowych /tabela 2, załącznik 13/ wynosi 240 - 314 m;

- wykonanie przejść przy użyciu trału LSM /T/ wynosi 28-38 minut;

500 m - 60 min

$\frac{240}{314} \text{ m} - T_p$

$$T_p = \frac{240}{314} \cdot 60 \text{ min}$$

$T_p = 28 / 38 / \text{ min}$

- wykonanie przejść sposobem ręczno-wybuchowym i wybuchowym jest dłuższe /patrz: Gerhard Ritthammer: "Możliwości wykorzystania saperów w siłach lądowych RFN", WPZ 6/84, s. 33-34;

- w przypadku wykonania uderzeń na kolumnę droga wyjścia musi być wykonywana wzdłuż kolumny, tak aby można było wyprowadzić wszystkie wozy.

Długość pola wykonywanego przez baterię BM-21 na kz /kcz/ wynosi 920 - 1300 m;

- czas wykonania drogi wyprowadzenia trałem /LSM/ wynosi /Tw/ 110-156 min;

500 m - 60 min

920 /1300 m/ - Tw

$$T_w = \frac{920 /1300/ \cdot 60}{500}$$

$T_w = 110 /156/$ minut

Uwaga: W przypadku wykonywania drogi wyprowadzenia dwoma trałami /z dwóch stron jednocześnie/ czas T_w skróci się do połowy i będzie wynosił 55 - 78 minut.

- praktyczny czas zatrzymania będzie dłuższy niż czas wykonania przejścia o czas niezbędny na sprawy organizacyjne /rozpoznanie pola, postawienie zadań, podejście trałów/, który w różnych warunkach może kształtować się różnie. Najdłuższy będzie w sytuacji, gdy uderzenia wykonane zostanie na kolumnę w marszu. Można założyć, że T_o będzie równe nie mniej jak 15-20 minut;

- ogólny czas zatrzymania nie mniej niż:

a/ w przypadku uderzenia na kolumnę

$$T_k = T_w + T_o = /55 - 78/ + /15 - 20/$$

$$T_k = 70 - 100 \text{ min} / 1,5 \text{ godz/ i więcej /patrz pkt.5/$$

b/ w przypadku postawienia pól przed ugrupowaniem bojowym /przedbojowym/ - T_z

$$T_z = T_p + T_o = /28 - 38/ + /15 - 20/$$

$$T_z = 43 - 58 \approx 40 - 60 \text{ minut}$$

2.5. Określenie możliwości zadania strat przez pole narzutowe

Gęstość 0,2 miny na 1 metr /1 mina na 5 metrów/ powoduje uszkodzenie 65% pojazdów pokonujących je bez środków do pokonywania.

Gęstość pola stawianego przez bar BM-21 wynosi 0,9-1,3, czyli średnio 1,1 miny na 1 metr.

/Salwa dywizjonu 72 poc x 5 = 3600 min - długość pola maksymalnie 3906 m/ - czyli jest cztery razy większa od założonych w rozważaniach WPZ 5/81, s. 37.

W pracy K. Dudka "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania" przyjęto wyliczone teoretycznie prawdopodobieństwo rażenia czołgów na polu minowym = 0,9 /90%/ , które można przyjąć za prawdopodobne.

W przypadku stosowania środków do pokonywania pól straty przeciwnika będą znacznie niższe i mogą wynosić 8-15% /Por. "Biuletyn Informacyjny nr 5 /132/, s. 124 i przypisy, poz. 14/.

2.6. Zwiększenie skuteczności środków ppanc rozwiniętych za polami minowymi

Skuteczność wzrośnie dzięki dłuższemu czasowi przebywania przeciwnika w strefie rażenia /w przypadku, gdy miny znajdują

się w niej/ środków ppanc i przez to możliwości dłuższego oddziaływania ogniowego.

Np. teoretyczny czas przebywania w strefie rażenia BWP /3000 m/ dla atakujących z prędkością 20-30 km/godz czołgów wynosi około 6-9 minut, natomiast w przypadku ustawienia przed BWP pola minowego - zwiększa się co najmniej o 30 minut, czyli 4-5 -krotnie.

Praktyczny czas oddziaływania ogniowego będzie zaś jeszcze większy, gdyż w warunkach europejskich pokrycie i rzeźba terenu najczęściej nie pozwolą na prowadzenie ognia na całej przestrzeni 3000 m, natomiast zapory będą zawsze w takiej sytuacji rozmieszczane tak, aby były pod stałym przykryciem ognia.

Środki ppanc położone głębiej /poza strefą rażenia czołgów/ zyskują na czasie, dzięki czemu są w stanie lepiej przygotować się do ich odparcia.

"... Na podstawie doświadczeń II wojny światowej określa się, że wzrost efektywności ogniowych środków ppanc osłanianych zaparami wynosi od 20 - 60% /WPZ 5/78, s. 47/. Można zatem założyć, że w przypadku pól o jednakowej gęstości wzrost efektywności środków ppanc będzie uzależniony od czasu zatrzymania przeciwnika, czyli od głębokości pól minowych i może wynosić nie mniej jak:

20 - 25% - przy polach płytkich;

30 - 40% - przy polach o średniej głębokości kilkudziesięciu metrów;

50-60% - przy polach głębokich /120 m i więcej/.

OKREŚLENIE STRAT SUMARYCZNYCH JAKIE MOGĄ BYĆ ZADANE ODWODOM PRZECIWNIKA WYCHODZĄCYM DO KONTRATAKU

/Sprawozdanie z badań/

1. Metody badawcze: analiza, uogólnienie, synteza

2. Opis przebiegu badań

Zestawienie danych z załączników 8, 11, 13, 15

Tabela 1

Lp.	Wyszczególnienie	Zniszczenie podchodzących czołgów /szt/	Uwagi
1.	Ogień artylerii	8 - 14	Z zał. nr 11 2-3,5 kcz - po 30% strat = = 8-14 czołgów w kcz - 13 czołgów
2.	Eskadra /klucz/ ^{xx/} śmigłowców bojowych	32 /8/	Z załącznika nr 8 ⁸ poz. 12 / w 1 e/1/
3.	Narzutowe pola minowe	4 /10 - 12/ ^{x/}	Z załącznika 15 pkt. 2.5 Straty przy pokonywaniu pól minowych 8-15% /przyjęto średnio 10%/ Z załącznika 13 tab. 5 I salwa dar - do bcz /4 cz/ II " dar - 1,5-2 bcz /6-8 cz/
4.	RAZEM	44-50 /50 - 58/ ^{x/}	

x/ w nawiasach podano prawdopodobne straty w przypadku wykonania przez dar dwóch salw zdalnego minowania

xx/ przyjęto klucz w składzie 4 śmigłowców

PRAWDOPODOBNE STRATY W TYPOWYCH ODDZIAŁACH PRZECIWNIA W CZASIE
PODCHODZENIA DO KONTRATAKU

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość czoł- gów prze- liozę- nio- wych	S t r a t y w %				Łącznie w przypadku	
			Od ognia artylerii	Od eskad- ry /klu- oza/ śmig- łowców	Na narzutowych polach I salwa dar	II salwa dar	Uderzenia eskadry	Uderzenia kluoza
1	BZ	110	7,3 - 12,7	29,1 / 7,3/	3,6	5,5 - 7,3	45,5-52,7	23,7-30,9
2	Bpanc	141	5,7 - 9,9	22,7 / 5,7/	2,8	4,3 - 5,7	35,5-41,1	18,5-24,1
3	BZ /dwa bcz + bcz/	99	8,1 - 14,1	32,3 / 8,1/	4,0	6,1 - 8,1	50,5-58,5	26,3-34,3
4	BZ /trzy bcz + bcz/	121	6,6 - 11,6	26,4 / 6,6/	3,3	5,0 - 6,6	41,3-47,9	21,5-28,1
5	Bpanc /dwa bcz + dwa bcz/	153	5,2 - 9,2	20,9 / 5,2/	2,6	3,9 - 5,2	32,6-37,9	16,9-22,2
6	Bpanc /dwa bcz + bcz/	130	6,2 - 10,8	24,6 / 6,2/	3,1	4,6 - 6,2	38,5-44,7	20,1-26,3
7	Bpanc /cztery bcz + dwa bcz/	207	3,9 - 6,8	15,5 / 3,9/	1,9	2,9 - 3,9	24,2-28,1	12,6-16,5

UWAGA!

Dane w rubryce 3 przyjęto wg załącznika 4 rubryka 9;

W przypadku wyjścia silniejszego odwodu straty w % będą odpowiednio niższe /np. kontratak w sile dwóch Bpanc RFN może ponieść maksymalne straty 17,8 - 20,6%/.

ŚREDNIE MOŻLIWOŚCI MANEWROWE PODODDZIAŁÓW I ODDZIAŁÓW OGÓLNO-
WOJSKOWYCH

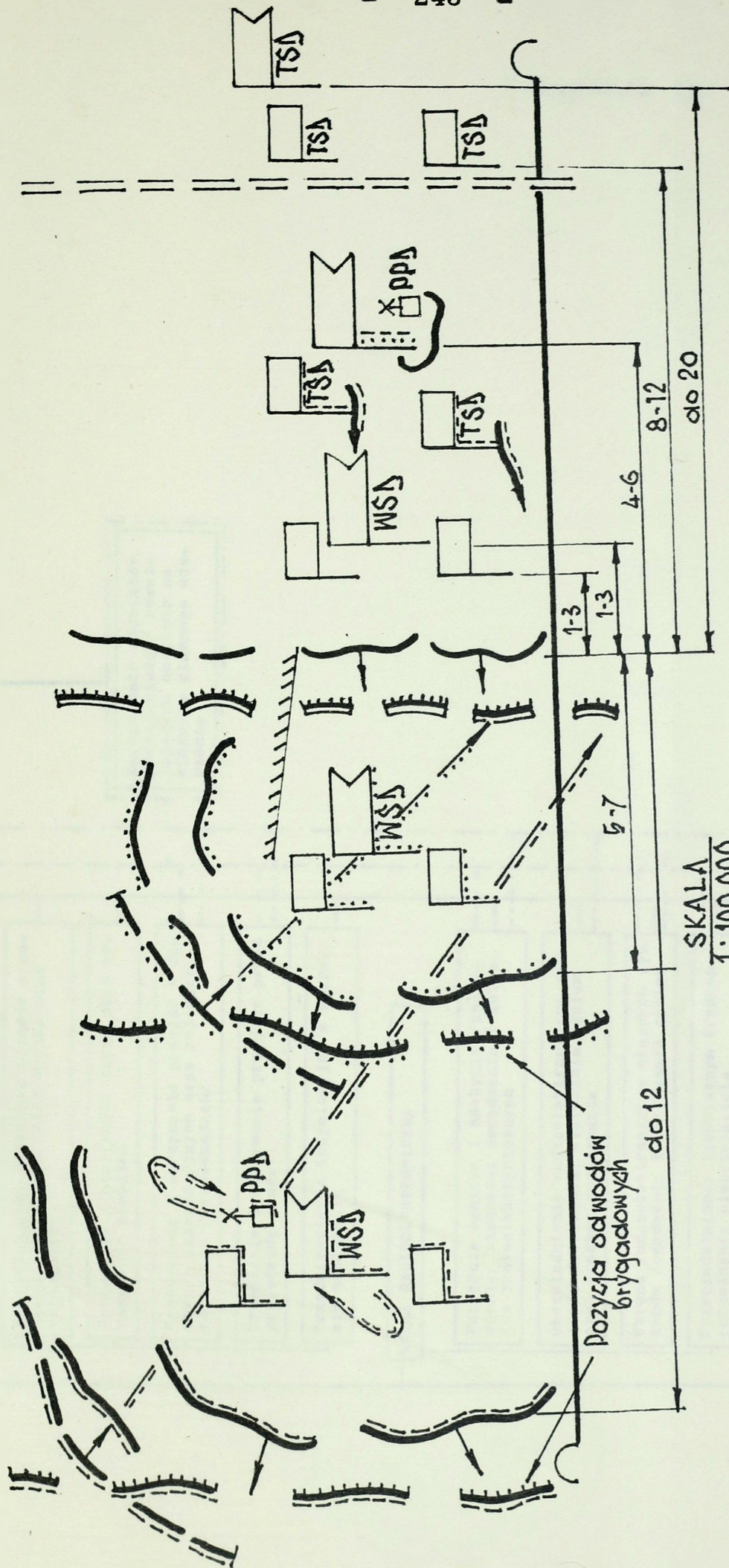
Lp.	Przedsięwzięcie	Pododdział Oddział	Czas wykona- nia
1.	Rozwinięcie się w ugrupowanie przedbojowe	kp /kcz/ bp /bcz/ pz pcz	2,5 /3/ min 5 /6/ min 50-60 min 30-40 min
2.	Rozwinięcie się z kolumny w ugrupowanie bojowe	kp /kcz/ bp /bcz/ pz pcz	4 /5/ min 10/12/ min 1-1,5 godz. 1 godz.
3.	Wprowadzenie do walki drugiego rzutu	pułku dywizji	30-40 min 60-80 min
4.	Przejście z ugrupowania bojowego w przedbojowe	kp /kcz/ bp /bcz/	2,5 /3/min/ 4 /5/ min
5.	Rozwijanie się w ugrupowanie bojowe na przygotowanej rubieży ogniowej	kp /kcz/ bp /bcz/	3 /4/ min 8 /10/ min
6.	Rozwijanie się w ugrupowanie bojowe na nieprzygotowanej rubieży ogniowej	kp /kcz/ bp /bcz/	4 /5/ min 10 /12/ min

UWAGA!

Przy zestawieniu średnich możliwości manewrowych wykorzystano: "Bojowe możliwości motostriełkowego pułku i motostriełkowej dywizji w nastąpieniu", Praca zbiorowa, Moskwa 1978, s. 133 - 135.

Wartości w nawiasach oznaczają wykonanie danej czynności w nocy.

ROZMIESZCZENIE STANOWISK DOWODZENIA PODCZAS WEJŚCIA DO WALKI ORAZ W CZASIE
ODPIERANIA KONTRATAKU ODWODÓW DWIZYJNYCH NIEPRZYJACIELA



LEGENDA

Położenie wyjściowe:

X - wojsk własnych

Z - nieprzyjaciela

UWAGA: Schemat wykonano na podstawie: "Podstawowe normy ...", wyd. cyt., s. 84-85; "Kompendium ..." wyd. cyt., załącznik 12.

Położenie stron w czasie kontrataku npla:

X - przy minimalnym włamaniu wojsk własnych

Z - przy maksymalnym włamaniu wojsk własnych

SKALA

1:100 000

0 1km 2km 3km 4km

3. Odparcie kontrataku " w boju spotkaniowym"

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
1.	Śmigłowce ppanc	16	$\frac{K}{S}$														3,4 54	3,0 48	2,5 40	2,5 40	2,5 40	2,3 38	2,0 32	
2.	NA KIERUNKU WIAŻĄCYM Czołgi	9	$\frac{K}{S}$													1,6 14	1,6 14	1,4 13	1,0 9	0,9 8				
3.	BWP / w kp I rzutu/	18	$\frac{K}{S}$													1,6 29	1,6 29	1,8 32	1,8 32	1,8 32	1,8 32			
4.	RPG-7 / w kp I rzutu/	16	$\frac{K}{S}$													0,3 5	0,3 5							
5.	PPK /OPpanc pz/	5	$\frac{K}{S}$													2,7 14	2,3 12	2,0 10	2,0 10	2,0 10				
6.	BWP /w kp II rzutu/	9	$\frac{K}{S}$											1,6 14	1,6 14	1,8 16	1,8 16	1,8 16	1,8 16					
7.	RPG-7 / w kp II rzutu/	8	$\frac{K}{S}$											0,3 2	0,3 2									
8.	PPK /OPpanc DZ/	8	$\frac{K}{S}$											2,7 22	2,4 19	2,0 16	2,0 16	2,0 16						
9.	85 mm armaty /OPpanc DZ/	11	$\frac{K}{S}$										2,2 24	2,2 24	1,5 17	1,0 11	0,8 9	0,4 4						
10.	W GRUPIE UDERZENIOWEJ Czołgi	27	$\frac{K}{S}$													1,2 32	1,2 32	1,0 27	0,8 22	0,6 16				
11.	BWP /w bp I rzutu/	45	$\frac{K}{S}$													0,9 40	0,9 40	1,0 45	1,0 45	1,0 45	1,0 45			
12.	BWP /z odwodu - po wprowa- dzeniu do walki/	9	$\frac{K}{S}$													0,9 8	0,9 8	1,0 9	1,0 9	1,0 9	1,0 9			
13.	RPG-7 / w bp I rzutu/	41	$\frac{K}{S}$													0,2 8	0,2 ^{x/} 8							
14.	RPG-7 / z odwodu/	8	$\frac{K}{S}$													0,2 1	0,2 1							
	OGÓLEM	230												24	62	52	194	244	220	183	160	126	38	32

x/ dla RPG-7 K = 0,2 jest na odległość do 300 m

UWAGI: - przy określeniu ilości środków uwzględniono straty jakie poniosą pododdziały do momentu rozpoczęcia walki z kontratakiem, wynoszące 10%;

- oznaczenia: K - współczynnik jakościowy sprzętu w czołgach przeliczeniowych; S - skuteczność sumaryczna /S = K . I/;

- ugrupowanie sił i środków przyjęto odpowiednio wg rys. 1,2,3;

- współczynnik K przyjęto w oparciu o wykresy /rys. 11,13,15/; opracowane na podstawie: A. Prokop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG WP wewn. 3704/82, s. 17-20.

PODSTAWOWE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE ŚRODKÓW OGNIOWYCH UŻYWANYCH DO ZWALCZANIA KONTRATAKUJĄCYCH CZOLGÓW NIEPRZYJACIELA OGNIEM NA WPROST

1. Przeciwpancerne pociski kierowane

Rodzaj środka ogniowego	Odległość strzelania /m/		Indeks pocisku	Przebijalność / w mm/		J.o.	Szybkostrzelność / poc/min/	Uwagi
	minim.	maksym.		pod kątem 90	pod kątem 60			
"MALUTKA"/9K111/ 9 P 111	500	3000	9M14M	400	200	4	2	Kierowanie ręczne /na wyposażeniu BWP/
"MALUTKA" - P 9 P 133	400	3000	9M14P 9M14P1 9M14M	400	230	14	4	Kierowanie ręczne i półautomatyczne /na podwoziu BRDM-2/
"FAGOT"/9K111/ 9P135	75	2000	9M-111-2	400	200	8	2 - 3	Kierowanie półautomatyczne
"KONKURS"/9K148/	75	4000 /2000/	9M113 9M 111-2	500	250	15	2 - 4	Kier. półaut. /na podwoziu BRDM-2/
"FALANGA" 9 P-124	600	4000	9M 17P	400	200		2 - 4	Kier. półaut. /na podwoziu BRDM-2, na wyposażeniu śmigłowców Mi-2/

2. Czołgi, armaty i granatniki przeciwpancerne

Rodzaj środka ogniowego	Rodzaj pocisku	Odległość strzału bezwzględniego / m /		Maksymalna odległość strzela- nia	Przebijalność na odległości strza- łu bezwzględniego / w mm /		J.o.	Szyb- ko- strzel- ność / poc. / min /
		wys. ce- lu 2 m	wys. ce- lu 3 m		pod ką- tem 90	pod ką- tem 60		
Czoł- gi	BK-5/BK-5M/ kumul. BR-412/4120, 412B/ BR-3 ppanc smug.	960	1250	3000	330 / 390 /	250 / 300 /	43	-
	OF-19 odł. burz. BK-14M kumul. BM-9, BM-12 ppanc podkalibrowy	1010 1010 2120	1220 1210 2530	2100	500	350	39	-
	9M14M PG-9 kumulacyjny	- 800	- 900	3000 1300	400 300	200 150	4 40	2 14
85 mm armata D-44	BK-2/2M/ kumul. bez- wirowy BR-365/365P/ podka- librowy	910 1120	1370 1300	3000 1500	180	130	120	15-25
SPG-9 / 73 mm /	PG-15W	800	900	1300	300	150	60	5-6

NOMOGRAM

PORÓWNANIA SIŁY UDERZENIOWEJ STRON W BOJU SPOTKANIOWYM

1. Przeznaczenie

Nomogram może być wykorzystany przez autora ćwiczenia w czasie opracowywania ćwiczeń, a także przez oficerów operacyjnych sztabu pułku i dywizji, do dokonywania kalkulacji przy planowaniu odpierania kontrataku w boju spotkaniowym lub prowadzenia w innej formie boju spotkaniowego.

2. Możliwości odczytu

Nomogram pozwala określić możliwości własnego oddziału /pododdziału/ w zakresie rozbitcia nieprzyjaciela w boju spotkaniowym z uwzględnieniem strat wyjściowych własnych i nieprzyjaciela oraz własnych strat krytycznych /dopuszczalnych/ po rozegraniu walki. Daje on również możliwość określenia strat własnych powstałych w czasie rozbitcia /zadania 50% strat/ określonego pododdziału /oddziału/ nieprzyjaciela.

3. Sposób dokonania odczytu.

3.1. Określenie możliwości własnego oddziału /pododdziału/

Pytanie: jakie siły nieprzyjaciela /o jakim potencjale N_p / jest w stanie rozbić w boju spotkaniowym nacierający pułk, batalion /o potencjale N_w /, który posiada straty $Z_w = x_1$, a dopuszczalne jego straty po walce mogą wynosić maksymalnie $S_w = y$?

Wiadomo, że nieprzyjaciel do rozpoczęcia walki może posiadać straty $Z_p = x_2$ /uwzględnić należy ukompletowanie i straty wynikłe w czasie podejścia/.

UWAGA:

Wartości potencjałów N_w , N_p dla typowych oddziałów /pododdziałów/ są ujęte na nomogramie. Dla innych pododdziałów należy je określić w sposób podany w załączniku nr 30, tabela 1 i 2.

Wartości Z_w , S_w i Z_p są danymi zmiennymi.

Przykład

Określić możliwości rozbicia nieprzyjaciela przez pcz /T-72/ posiadający straty $S_w = 5\%$, który po rozegraniu boju spotkaniowego winien zachować zdolność bojową /ukompletowanie - 60%/.

Nieprzyjaciel do rozpoczęcia walki będzie posiadał około 30% strat.

Dane:

Określić

$N_w = 188$

N_p

$Z_w = 5\%$

$Z_p = 30\%$

$S_w = 40\%$

Rozwiązanie

Odczytu dokonujemy na nomogramie w sposób pokazany linią ciągłą.

Z osi N_w , z punktu odpowiadającego pcz /188/ wyprowadzamy pionową linię do przecięcia się z linią oznaczającą 40% w przedziale S_w . Z punktu przecięcia prowadzimy linię prostopadle do osi przedziału S_p / N_w / i doprowadzamy ją do linii odpowiadającej potencjałowi $N_w = 188$, po czym kreślimy prostopadle do osi

przedziału Z_w i do przecięcia się z linią oznaczającą straty własne $Z_w = 5\%$. Z punktu przecięcia wyprowadzamy prostą do przedziału Z_p , a po jej załamaniu /analogicznie jak w przedziale Z_w / na linii $Z_p = 30\%$ doprowadzamy ją do osi N_p i dokonujemy odczytu. Odczytu można dokonać wartością potencjału lub ilością pododdziałów /danego typu/ nieprzyjaciela.

W konkretnym przypadku $N_p = 204$ /jest to potencjał wyjściowy/ czyli około dwóch bez i bez RFN.

3.2. Określenie strat własnego oddziału /pododdziału/ w czasie boju spotkaniowego z określonymi siłami nieprzyjaciela.

Pytanie: jakie straty / S_w / poniesie nasz pułk, batalion /o potencjale N_w /, który przed walką posiada straty $Z_w = x_1$, a będzie zmuszony do rozegrania boju spotkaniowego z oddziałem nieprzyjaciela /o potencjale N_p /? Straty nieprzyjaciela do czasu rozpoczęcia walki mogą wynosić $Z_p = x_2$.

Rozwiązanie

Aby otrzymać rozwiązanie należy linie prowadzić tak, jak pokazano na nomogramie linią przerywaną, zachowując przy ich kreśleniu zasady analogiczne jak w punkcie 3.1.

Odczytu dokonuje się na przecięciu linii w przedziale S_w .

S P R A W O Z D A N I E

z badania opinii kadry LWP dotyczących zasad wykonywania i odpierania kontrataków

/W oparciu o ankietę nr 1/

A. Metody badawcze: ankietowanie oraz analiza, uogólnienie i synteza uzyskanych opinii.

B. Opis przebiegu badań

Celem badań było zasięgnięcie opinii doświadczonej kadry dowódczej i sztabowej oddziałów i związków taktycznych / 4DZ i 8 DZ/ oraz kadry dydaktyczno-naukowej uczelni wojskowych /ASG WP, CDO WP, WSOWZ, WSOWPanc/ w zakresie możliwości wykonywania kontrataków przez potencjalnego przeciwnika w czasie prowadzenia działań obronnych, a także zasad ich odpierania przez wojska własne w toku natarcia.

Badania przeprowadzono w okresie 1.02.86 - 15.02.87, metodą ankietowania,^{x/} i objęto nimi grupę 50 oficerów. Byli wśród nich:

- zastępca komendanta CDO - 1;
- szef sztabu dywizji - 1;
- starszy oficer wydziału operacyjnego ZT - 5;
- dowódca pz /pcz/ - 3;
- szef sztabu pz /pcz/ - 11;
- zastępca ds liniowych dowódcy pz /pcz/ - 3

x/ Wzór ankiety zamieszczony jest w końcowej części sprawozdania.

- kierownik cyklu taktyki - 1;
- starszy wykładowca - 7;
- adiunkt - 1;
- wykładowca - 16;
- były zastępca komendanta CDO /obecnie w stanie spoczynku/
- 1;

Średni staż służby zawodowej objętych badaniami wynosi 18,4 lat. W poszczególnych przedziałach stażu służbowego mieści się następująca ilość respondentów:

- 10-15 lat stażu pracy - 17 oficerów;
- 16-20 " " " - 24 "
- 21-25 " " " - 6 "
- 35-40 " " " - 3 "

Wszyscy respondenci legitymują się wojskowym wykształceniem akademickim, w tym 48 z nich ukończyło ASG WP, a dwóch oficerów - akademie wojskowe w ZSRR.

Badania były prowadzone w oparciu o arkusz ankiety, którego wzór załączono do sprawozdania. Zawiera on 14 różnych pytań problemowych. Przy każdym z pytań sformułowano kilka wariantów odpowiedzi. Respondenci mieli za zadanie podkreślić wybrane odpowiedzi /w pytaniach 1-4, 8-10, 12-14 - należało podkreślić jedną odpowiedź; w pytaniach 5, 6, 7, 11 - można było wypowiedzieć się za więcej niż jednym wariantem odpowiedzi/.

Dodatkowo odpowiedziom wybranym w pytaniu 5 i 6 należało przypisać odpowiednią cyfrę określającą wartość znaczeniową danej odpowiedzi w stosunku do innych. Na podstawie tych cyfr poszczególne warianty odpowiedzi były punktowane przez autora w czasie analizy ankiet, w dziesięciopunktowej skali.

Ponadto w punkcie 15 respondenci mieli możliwość wypowiedzenia się na zadany temat.

Wyniki ankietyzacji przedstawiono w tabeli 1. W oparciu o nie można wyciągnąć następujące wnioski:

1/. Najczęściej stosowaną formą obrony, przez potencjalnego przeciwnika na współczesnym polu walki, będzie obrona aktywna;

2/. Wraz ze wzrostem mobilności wojsk rola kontrataków wykonywanych przez nieprzyjaciela w obronie bezwzględnie wzrośnie;

3/. Większe znaczenie będą najprawdopodobniej odgrywać kontrataki w czasie prowadzenia działań bez użycia broni masowego rażenia;

4/. Wzrost nasycenia środkami przeciwpancernymi wojsk własnych w zasadzie nie będzie miał większego wpływu na ilość kontrataków wykonywanych przez przeciwnika;

5/. Kontrataki mogą być odpierane różnymi sposobami. Do najskuteczniejszych z nich należą:

- "ogniem z miejsca";
- "obroną części sił".

Oba te sposoby zyskują na skuteczności w przypadku uderzenia części sił w skrzydło /skrzydła/ i na tyły kontratakującego zgrupowania. Kolejnym sposobem - pod względem skuteczności - jest rozbicie kontratakującego przeciwnika "w boju spotkaniowym". Inne sposoby walki w odpieraniu kontrataków odgrywają znaczenie marginesowe /uzupełniające/, choć dużą rolę w ich zwalczaniu mogą odegrać narzutowe pola minowe, zwłaszcza ustawiane zdalnie;

6/. Wśród czynników decydujących o wyborze sposobu odpierania kontrataku na czoło wysuwają się: ilość sił i środków przeciwnika biorących udział w nim oraz warunki terenowe rejonu rozegrania walki. Duże znaczenie ma przy tym także forma obrony, jaką stosuje nieprzyjaciel /rola w niej kontrataku/ oraz jakość zasadniczego sprzętu własnego w porównaniu ze sprzętem przeciwnika;

7/. Tempo natarcia wojsk własnych ma bezpośredni wpływ na możliwości wykonywania kontrataków przez nieprzyjaciela. Im wyższe tempo, tym możliwości te są mniejsze, tym kontrataków jest mniej;

8/. Na szczeblu oddziału w natarciu celowe jest organizowanie oddziału zaporowego, jeśli posiadane siły i środki dają możliwość jego stworzenia;

9/. Odpieraniem kontrataku odwodów dywizyjnych winien bezpośrednio kierować dowódca dywizji. W niektórych sytuacjach, zwłaszcza w przypadku stosunkowo słabego kontrataku może kierowanie jego odparciem powierzyć swemu zastępcy ds liniowych, a nawet w skrajnych przypadkach - dowódcy pułku, na kierunku którego wychodzi kontratak, wydzielając jednocześnie do jego dyspozycji niezbędne siły i środki dywizyjne;

10/. Zagadnienia walki z kontratakami winny znaleźć swoje odbicie już w czasie organizacji natarcia. I tak w zamiarze walki dowódca powinien określić sposób odparcia prawdopodobnego kontrataku nieprzyjaciela, a w zadaniu bojowym podać, które oddziały /pododdziały/, z jakiego kierunku i z jakiej rubieży winny być gotowe do odparcia możliwego kontrataku przeciwnika;

11/. W czasie prowadzenia natarcia, w przypadku wyjścia kontrataku dowódca dywizji powinien postawić zadanie dla jego odparcia w formie krótkiego zarządzenia bojowego;

12/. Najlepsze efekty daje w zwalczaniu kontrataków stosowanie zasady "bicia częściami", tzn. opóźnienia części podchodzącego odwodu, a następnie zniszczenia pozostałości na rubieży kontrataku;

13/. W przypadku odpierania kontrataku całością sił oddziału w sposób obronny należy częściowo skorygować dotychczasowy pas działania, aby umożliwić mu stworzenie ugrupowania obronnego;

14/. W przypadku odpierania silnego kontrataku przeciwnika najbardziej celowym jest trzymać drugi rzut w gotowości do pogłębienia obrony na kierunku kontrataku do czasu ostatecznego jego załamania, a następnie użyć go /jeśli nie jest związany walką/ do wykonania uderzenia w skrzydło kontratakującego odwodu lub do rozwinięcia powodzenia na głównym kierunku natarcia;

15/. O skuteczności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków świadczy szereg czynników, wśród których na czoło wysuwa się realizacja w czasie ich stosowania zasady "koszt-efekt". Obok tego czynnika można wymienić następujące:

- jak stosowanie danego sposobu wpłynie na utrzymanie wysokiego tempa natarcia przez dywizję?

- jakich zabiegów organizacyjnych, a co za tym idzie - ile czasu wymaga zastosowanie danego sposobu?

ZESTAWIENIE WYNIKÓW BADANIA SĄDÓW /wg ankiety nr 1/

Tabela 1

Nr py- ta- nia	War- iant odpo- wie- dzi	Udzie- liło odpo- wie- dzi	Nie udzie- liło odpo- wiedzi	Za warian- tem odpowie- dzi wypowie- działo się		Dany war- iant ot- rzymał ogółem punktów	Uwagi
				Ilość	%		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	a	50	-	3	6	-	
	b			10	20		
	c			30	60		
	d			7	14		
2	a	50	-	36	72	-	
	b			10	20		
	c			4	8		
3	a	47	3	12	24	-	
	b	/94%/	/6%/	35	70		
4	a	49	1	12	24	-	
	b	/98%/	/2%/	14	28		
	c			23	46		
5	a	50	-	29	58	177	Respon- denci mieli możli- wość wypowie- dzieć się za dowol- ną ilo- ścią odpowie- dzi ok- reśla- jąc ich wartość punktami
	b			41	82	284	
	c			46	92	329	
	d			45	90	355	
	e			45	90	356	
	f			23	46	121	
	g			13	26	46	
	h			18	36	70	
	i			10	20	20	
	j			2	4	17	
	6			a	50	-	
b		47	94	361			
c		41	82	287			
d		37	74	262			
e		26	52	146			
f		26	52	136			
g		20	40	88			
h		17	34	64			
i		3	6	25			
7		a	50	-			9
	b	33			66		
	c	35			70		
	d	5			5		
	e	-			-		
8	a	50	-	42	84		
	b			6	12		
	c			2	4		

1	2	3	4	5	6	7	8
9	a	50	-	27	54	-	
	b			14	28		
	c			9	18		
	d			-	-		
10	a1	50	-	35	70	-	
	a2			3	6		
	a3			12	24		
	b1	50	-	32	64	-	
	b2			2	4		
	b3			16	32		
11	a	50	-	41	82		Dopuszczalnym było udzielić więcej niż 1 odpowiedź
	b			4	8		
	c			14	28		
	d			1	2		
12	a	50	-	45	90	-	
	b			5	10		
13	a	50	-	5	10	-	
	b			39	78		
	c			6	12		
	d			-	-		
14	a	50	-	36	72	-	
	b			6	12		
	c			6	12		
	d			2	4		

CENTRUM DOSKONALENIA OFICERÓW WP
im. gen. armii Stanisława Popławskiego

/WZÓR/

A N K I E T A 1

Centrum Doskonalenia Oficerów WP prowadzi badania naukowe dotyczące odpierania kontrataków w natarciu. W związku z tym zwracamy się do Obywatela z prośbą o pomoc w realizacji zadań badawczych. Prosimy o sumienne i obiektywne odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszej ankiecie.

Ankieta jest anonimowa, a uzyskane tą drogą informacje służyć będą wyłącznie celom badawczym.

Za czas i wysiłek włożony przy wypełnianiu ankiety serdecznie dziękujemy.

1. Która z niżej podanych form obrony Waszym zdaniem, będzie częściej stosowana przez potencjalnego przeciwnika w działaniach taktycznych, na współczesnym polu walki na Europejskim TDW: /Wybraną odpowiedź podkreśl/.
 - a/ obrona stała ;
 - b/ obrona ruchowa;
 - c/ obrona aktywna;
 - d/ inna /nowa/.
2. Czy w związku ze wzrostem mobilności wojsk rola kontrataków, wykonywanych przez przeciwnika w czasie prowadzenia obrony w przyszłej wojnie:
 - a/ wzrośnie;
 - b/ będzie taka jak obecnie;
 - c/ zmaleje.
3. We współczesnych warunkach potencjalny przeciwnik częściej będzie kontratakował w toku działań:
 - a/ z użyciem broni masowego rażenia;
 - b/ bez użycia broni masowego rażenia.
4. Wzrost nasycenia środkami przeciwpancernymi wojsk własnych:
 - a/ spowoduje zmniejszenie ilości kontrataków ze strony broniącego się przeciwnika;
 - b/ spowoduje zwiększenie ilości kontrataków;
 - c/ nie będzie miał wpływu na ilość kontrataków.
5. Kontrataki można odpierać:
 - a/ poprzez uderzenie wojskami /w boju spotkaniowym/
 - b/ ogniem z miejsca /po "chwilowym" zatrzymaniu się/
 - c/ po przejściu do obrony części sił
 - d/ ogniem z miejsca i uderzeniem części sił
 - e/ częścią sił obronnie, a częścią sił poprzez uderzenie w skrzydło i na tyły kontrataków
 - f/ narzutowymi polami minowymi
 - g/ działaniami opóźniającymi oddziału wydzielonego
 - h/ poprzez wysadzenie desantu na drogach podejścia kontrataków

i/ grupami dywersyjnymi

j/ innymi sposobami /podać jakimi/

.....

.....

Stosując zasadę "koszt - efekt" /straty własne - odparte siły przeciwnika/ określić w klatce /obok punktów z wybranymi sposobami odpierania kontrataków/ ich kolejność pod względem efektywności, opisując sposób najefektywniejszy cyfrą 1, kolejny pod względem efektywności 2,3 itp.

6. Wybór sposobu odpierania kontrataków zależy od:

a/ ilości sił i środków biorących udział w kontrataku

b/ warunków terenowych

c/ formy obrony przeciwnika

d/ jakości sprzętu własnego i przeciwnika /czołgi, bojowe wozy piechoty, środki ppanc, artyleria/

e/ poziomu wyszkolenia własnych żołnierzy w stosunku do żołnierzy przeciwnika

f/ warunków atmosferycznych

g/ głębokości zadania bojowego

h/ szerokości pasa natarcia

i/ innych czynników /jakich/

.....

.....

.....

Podać kolejność wybranych czynników według ich znaczenia opisując najważniejszy z nich cyfrą 1, kolejny według ważności cyfrą 2, itd.

7. Czy Waszym zdaniem tempo natarcia wpływa na ilość wykonywanych kontrataków przez przeciwnika. Jeśli tak, to im wyższe tempo natarcia, tym:
- a/ kontrataków więcej;
 - b/ kontrataków mniej;
 - c/ mniejsza możliwość kontrataków;
 - d/ większa możliwość kontrataków;
 - e/ nie ma wpływu.
8. Czy na szczeblu oddziału w natarciu celowym jest organizowanie oddziału zaporowego:
- a/ tak;
 - b/ nie;
 - c/ nie mam zdania.
9. Na szczeblu ZT odpieraniem kontrataków odwodu przeciwnika winien kierować:
- a/ bezpośrednio dowódca ZT;
 - b/ w imieniu dowódcy jego zastępca;
 - c/ dowódca oddziału odpierającego kontratak całością sił, mający podporządkowane wydzielone do tego siły i środki przełożonego;
 - d/ inny /kto?/.
10. Czy w czasie przygotowania walki celowym jest:
- a/ w zamiarze określić sposób odparcia prawdopodobnego kontrataku przeciwnika:
 - tak
 - nie
 - można, ale niekoniecznie
 - b/ w zadaniu bojowym określić zawczasu gotowość do odparcia kontrataku, np. "... być w gotowości do odparcia kontrataku /siły nieprzyjaciela/ z kierunku ...; z rubieży ...;".
 - tak nie można, ale niekoniecznie

11. W toku prowadzenia natarcia w sytuacji wyprowadzenia przez przeciwnika kontrataku:
 - a/ postawić zadanie /wydać zarządzenie bojowe/ do jego odparcia, nawet jeśli wcześniej była o tym mowa w zadaniu;
 - b/ jeśli wcześniej była o tym mowa, pozostawić to w gestii dowódcy oddziału, na kierunku którego wychodzi kontratak;
 - c/ jeśli wcześniej nie było o tym mowy /w zadaniu/ postawić zadanie /zarządzenie bojowe/ do odparcia kontrataku;
 - d/ w sytuacji, jak w punkcie "c" - pozostawić to w gestii dowódcy, na kierunku którego wykonywany jest kontratak.

12. Odparcie kontrataku będzie skuteczniejsze, gdy:
 - a/ zastosuje się zasadę "bicia częściami" - tzn. opóźnić podejście części kontratakującego zgrupowania /polami narzutowymi, ogniem artylerii, uderzeniami śmigłowców/, a pozostałość jego sił odeprzeć ogniem środków ppanc na rubieży kontrataku;
 - b/ zastosuje się zasadę opóźniania całości zgrupowania kontratakującego i w ten sposób zyska się na czasie w celu lepszego przygotowania się do odpierania, po czym odeprzeć całość kontratakującego zgrupowania.

13. W przypadku odpierania kontrataku całością sił oddziału w sposób obronny:
 - a/ oddział przechodzi do obrony w dotychczasowym pasie natarcia;
 - b/ celowym jest częściowo skorygować pas działania, aby umożliwić stworzenie ugrupowania obronnego;
 - c/ wyznaczyć zupełnie nowe linie rozgraniczenia ograniczające rejon obrony;
 - d/ inne

14. W przypadku odpierania silnego kontrataku przeciwnika celowo jest II rzut:
 - a/ trzymać w gotowości do pogłębienia obrony na kierunku kontrataku, lub do rozwinięcia natarcia na kierunku głównego uderzenia;
 - b/ przejść do pogłębienia obrony na kierunku kontrataku;
 - c/ wykonać uderzenie w skrzydło kontratakującego zgrupowania;
 - d/ wykonać nim uderzenie na głównym kierunku /nawet za cenę ewentualnego przerwania się części kontratakujących sił i potrzeby wykorzystania ich do zwalczania środków nie-

specjalistycznych, takich jak np. artyleria haubiczna - ogniem na wprost, czy też artyleria plot/ i w ten sposób przełamać obronę pozbawioną odwodów nie dopuszczając do ich odtworzenia.

15. Co w zakresie efektywności poszczególnych sposobów odpierania kontrataków chciałby Obywatel jeszcze dodać?

1. Stanowisko służbowe
2. Wykształcenie wojskowe /np. ASG, WAP, Akademia w ZSRR/
.....
3. Staż w służbie wojskowej /w latach/:

DZIĘKUJEMY!

OCENA SIŁY UDERZENIOWEJ TYPOWYCH ODDZIAŁÓW /PODODDZIAŁÓW/
WOJSK WŁASNYCH, WYRAŻAJĄCEJ SIĘ ZDOLNOŚCIĄ ROZBICIA
KONTRATAKUJĄCYCH ODDZIAŁÓW /PODODDZIAŁÓW/ NIEPRZYJACIELA
W BOJU SPOTKANIOWYM

/Sprawozdanie z badań/

Metody badawcze: modelowanie teoretyczne z wykorzystaniem
techniki komputerowej, analiza, synteza.

Opis przebiegu badań :

Opracowanie programu do przeprowadzenia modelowania z wyko-
rzystaniem komputera

Dane wyjściowe:

N_n - ilość środków przeliczeniowych nacierającego;

S_n^{kr} - straty krytyczne nacierającego;

Sz_o - szerokość obrony /szerokość ugrupowania kontratakującego
przeciwnika/;

Go - głębokość obrony /głębokość ugrupowania kontratakującego
przeciwnika/;

Z_n - straty nacierającego do rozpoczęcia walki bezpośredniej;

Z_o - straty broniącego się do rozpoczęcia walki bezpośredniej;

No - ilość środków przeliczeniowych broniących się;

S_o^{kr} - straty krytyczne broniących się;

F_n - szerokość pasa natarcia /km/;

Ko - współczynnik efektywności jednego środka bojowego bronią-
cych się;

$G \max^x$ - maksymalna głębokość działania /km/

x/ Patrz: "Bojowe możliwości polka i diwizji w nastupieniu",
Moskwa 1978, Wojskowa Akademia im. Frunze, s. 16-18.

$$/ I / G_{max} = \frac{N_n \cdot S_n \cdot S_{zo} \cdot G_o / 1 - Z_n /}{No \cdot So \cdot Fn \cdot Ko / 1 - Zo /}$$

Założenia:

1. Przyjęto, że przy rozbijaniu kontratakującego przeciwnika w boju spotkaniowym stroną nacierającą są wojska własne, stroną broniącą się jest przeciwnik;
2. Maksymalna głębokość działania /Gmax/ wojsk własnych równa jest głębokości ugrupowania kontratakującego przeciwnika
Gmax = Go
3. Szerokość pasa natarcia wojsk własnych równa jest szerokości ugrupowania kontratakującego przeciwnika.
4. Współczynnik efektywności jednego środka bojowego broniących się dla boju spotkaniowego wynosi jeden^{x/} K = 1

Przekształcenie wzoru:

1. Z założenia 2

$$G_o = \frac{N_n \cdot S_n \cdot S_{zo} \cdot G_o / 1 - Z_n /}{No \cdot So \cdot Fn \cdot Ko / 1 - Zo /} \quad | \quad : G_o$$

$$1 = \frac{N_n \cdot S_n \cdot S_{zo} \cdot G_o / 1 - Z_n /}{No \cdot So \cdot Fn \cdot Ko / 1 - Zo / \cdot G_o} \quad | \quad \cdot No$$

$$No = \frac{N_n \cdot S_n \cdot S_{zo} \cdot / 1 - Z_n /}{So \cdot Fn \cdot Ko / 1 - Zo /}$$

2. Z założenia 3 i 4

$$Fn = Szo$$

$$Ko = 1$$

x/ Tamże, s. 19.

$$N_o = \frac{N_n \cdot S_n \cdot S_{zo} \cdot /1 - Z_n/}{k_r \cdot S_o \cdot S_{zo} \cdot 1 \cdot /1 - Z_o/}$$

czyli:

$$N_o = \frac{N_n \cdot S_n \cdot /1 - Z_n/}{k_r \cdot S_o \cdot /1 - Z_o/}$$

Dla pełnej wyrazistości wzoru przyjęto:

$N_o, S_o^{kr}, Z_o \longrightarrow N_p, S_p, Z_p$ /p - przeciwnik/

$N_n, S_n, Z_n \longrightarrow N_w, S_w, Z_w$ /w - wojska własne/

Ostateczna postać wzoru

$$N_p = \frac{N_w \cdot S_w \cdot /1 - Z_w/}{S_p \cdot /1 - Z_p/}$$

gdzie:

1/ N_p - ilość środków przeliczeniowych zgrupowania przeciwnika, wyrażająca potencjał bojowy kontratakującego zgrupowania jakie może rozbić oddział /pododdział/ wojsk własnych /o potencjale N_w /, przy założonych stratach wyjściowych / Z_w, Z_p / i stratach krytycznych / S_w, S_p / własnych i przeciwnika;

Do dokonania oceny otrzymaną wartość porównuje się z danymi z tabeli 2.

2/ N_w - ilość środków przeliczeniowych wojsk własnych biorących udział w walce z kontratakiem /ich potencjał bojowy/. Do obliczania N_w bierze się pod uwagę liczbę czołgów, BWP, transporterów opancerzonych oraz środków przeciwpancernych i oblicza się według wzoru:

$$N = \sum_{i=1}^n \cdot K_{ci} \cdot N_i$$

gdzie: K_{ci} - współczynnik środka i-tego typu;

N_i - liczba środków i-tego typu;

n - ilość typów środków.

UWAGA:

Analogicznie oblicza się wartość N dla oddziałów /pododdziałów/ przeciwnika /w celu dokonania porównania/.

Wartości N_w dla typowych oddziałów /pododdziałów/ wojsk własnych przedstawia tabela 1 i 1a.

3/ Straty krytyczne wojsk własnych $S_w = 30\%$.^{x/} Przy takich stratach wojska własne są zdolne po rozegraniu boju spotkaniowego do kontynuowania walki;

4/ Straty krytyczne przeciwnika przyjęto $S_p = 45\%$. Przy takich stratach wojska RFN rezygnują z kontynuowania boju spotkaniowego /wojska USA robią to przy stratach $S_p = 40\%$ /;

5/ Straty wyjściowe wojsk własnych założono $Z_w = 10\%$;

6/ Straty wyjściowe / Z_p / przeciwnika są wartością zmienną.^{xx/}

7/ W oparciu o powyższy wzór i dane liczbowe zawarte w tabulogramie /wydruk komputerowy/^{xxx/} opracowano nomogram /załącznik 23 do rozprawy/, pozwalający określić możliwości własnego oddziału /pododdziału/ w zakresie rozbitcia nieprzyjaciela w boju spotkaniowym.

x/ Tamże, s. 139.

xx/ Zob. załącznik 16, tabela 2.

xxx/ Zestaw dwunastu tabulogramów sporządzonych dla typowych oddziałów i pododdziałów wojsk własnych załączono oddzielnie - tylko do egz. nr 1 pracy/.

ILOŚĆ ŚRODKÓW PRZELICZENIOWYCH /Nw/ W PODODDZIAŁACH I ODDZIAŁACH WOJSK WŁASNYCH /DO OBLICZANIA SIŁY UDERZENIOWEJ PRZY ROZBICIU KONTRATAKÓW W BOJU SPOTKANIOWYM/

Wyszczególnienie	RPG-7			SPG-9			PPK /na BRDM/			PPK /wynośna/			BWP			Czołg T-55			Czołg T-72			Transporter SKOT			Razem środków przeliczeniowych
	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	
bp /BWP/	27 ^{4/}	0,2	5,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	1,5	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50,4
bp /SKOT/	27 ^{4/}	0,2	5,4	3	0,8	2,4	-	-	-	6	1,5	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	0,3	9	25,8
bcz /pz/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	1,0	40	-	-	-	-	-	-	40,0
bcz /pcz/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	2,0	62	-	-	-	62,0
pz /BWP/	81	0,2	16,2	-	-	-	6	2,0	12	-	-	-	90 ^{4/}	1,5	135	40	1,0	40	-	-	-	-	-	-	203,2
pz /SKOT/	81	0,2	16,2	9	0,8	7,2	6	2,0	12	18	1,5	27	-	-	-	40	1,0	40	-	-	-	90	0,3	27	129,4
pcz /T-72/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	2,0	188	-	-	-	188,0

Tabela 1 a








Wyszczególnienie	RPG-7			SPG-9			PPK /na BRDM/			PPK /wynośna/			BWP			TRANSPORTER SKOT			CZOŁG T-55 "MERIDA"			Razem środków przeliczeniowych
	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	
bcz /pz/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	1,5	60	60
bcz /pcz/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	1,5	46,5	46,5
pz /BWP/	81	0,2	16,2	-	-	-	6	2,0	12	-	-	-	90	1,5	135	-	-	-	40	1,5	60	223,2
pz /SKOT/	81	0,2	16,2	9	0,8	7,2	6	2,0	12	18	1,5	2,7	-	-	-	90	0,3	27	40	1,5	60	149,4
pcz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	1,5	141	141

UWAGI:

- 1/ J - ilość danego środka wg etatu;
- 2/ K - współczynnik jakościowy danego środka w boju spotkaniowym, przyjęty wg: A. Prokop: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG WP, wewn. 3704/82, s.20; oraz: praca zbiorowa: "Bojowyje wożmożnosti połka i diwizii w nastuplenii", Moskwa 1978, s. 120, 126
- 3/ N - ilość środków przeliczeniowych
- 4/ do kalkulacji przyjęto ilość środków bezpośrednio biorących udział w walce
- 5/ do kalkulacji przyjęto uzbrojenie DZ w czołgi T-72 - pcz i T-55 - pz;
- 6/ współczynnik dla transportera SKOT przyjęto tak jak dla transportera BTR;
- 7/ tabela 1 a przedstawia wartości Nw dla typowych oddziałów /pododdziałów/ wojsk własnych w przypadku wyposażenia ich w czołgi T-55 "MERIDA". Dla czołgów tych jako współczynnik jakościowy przyjęto 1,5 /na podstawie wykładu przeprowadzonego przez płk prof. dr hab. inż. Antoniego Chodkowskiego w Centrum Doszkalania Oficerów w dniu 15.10.1985 r./



Armia USA - dywizja typu "86"

Wyszczególnienie	Czołg M60A1 /M1, M60A3/			PPK TOW			PPK DRAGON			Transporter M-113 /M-2/			Ilość środków przeliczeniowych	Oznakowanie oddziałów /pododdziałów/
	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
bz	-	-	-	12	1,5	18	36	1	36	52	0,5	26	80	
bcz	58	1	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	
BZ /dwa bz + bcz/	58	1	58	24	1,5	36	72	1	72	104	0,5	52	218	
BZ / trzy bz + bcz/	58	1	58	36	1,5	54	108	1	108	156	0,5	78	298	
BPanc /dwa bcz + dwa bz/	116	1	116	24	1,5	36	72	1	72	104	0,5	52	276	
BPanc /dwa bcz + bz/	116	1	116	12	1,5	18	36	1	36	52	0,5	26	196	
BPanc /Trzy bcz + dwa bz/	174	1	174	24	1,5	36	72	1	72	104	0,5	52	334	

UWAGA:

- do kalkulacji przyjęto ilość środków biorących bezpośrednio udział w walce /ze składu kz, kcz/;
- wartości współczynników jakościowych przyjęto wg załącznika nr 6;
- współczynnik jakościowy dla BWP M-2 /USA/ przyjęto 0,5 na podstawie wykładu p.k. prof. dr. hab. inż. Antoniego Chodkowskiego, przeprowadzonego w Centrum Doskonalenia Oficerów w dniu 15.10.1985 r.;
- organizację pododdziałów i oddziałów przeciwnika przyjęto na podstawie "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen. 1136/83 oraz "Kompendium ...", Szt. Gen. 1200/85.



ILOŚĆ ŚRODKÓW PRZELICZENIOWYCH /Np/ W PODODZIAŁACH I ODDZIAŁACH NIEPRZYJACIELA MOGĄCYCH BRAĆ UDZIAŁ W KONTRATAKU /DO OKREŚLENIA ICH SIŁY UDERZENIOWEJ W BOJU SPOTKANIOWYM/

Armia RFN

Wyszczególnienie	Czołg LEOPARD 1/2/			BWP MARDER			Rak. niszc. czołg. RJg-1 /RJg-2/			PPK MILAN			Panc. LANZE			Ilość środków przeliczeniowych	Oznakowanie poszczególnych oddziałów /pododdziałów/ w czasie odczytów z tabulogramów
	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
bz /BZ/	-	-	-	22	0,3	6,6	-	-	-	27	1	27	32	0,2	6,4	40,0	○
bz /BPanc/	-	-	-	33	0,3	9,9	-	-	-	27	1	27	33	0,2	6,6	43,5	○
mbz	13	2	26	22	0,3	6,6	-	-	-	18	1	19	22	0,2	4,4	55,0	Ⓜ
mbcz	28	2	56	11	0,3	3,3	-	-	-	9	1	9	11	0,2	2,2	70,5	Ⓜ
bcz	41	2	82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82,0	□
BZ	54	2	108	66	0,3	19,8	12	2	24	72	1	72	86	0,2	17,2	241,0	⊖
BPanc	110	2	220	44	0,3	13,2	12	2	24	36	1	36	44	0,2	8,8	302,0	⊖

Armia USA /dywizja początku lat osiemdziesiątych/

Wyszczególnienie	Czołg M-60 A1 /M-60 A-3/			PPK TOW			PPK DRAGON			Transporter M-113 /M-2/			Ilość środków przeliczeniowych	Oznakowanie oddziałów /pododdziałów/
	J	K	N	J	K	N	J	K	N	J	K	N		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
bz	-	-	-	22	1,5	33	40	1	40	45	0,3	13,5	83,5	○
bcz	54	1	54	4	1,5	6	4	1	4	-	-	-	64,0	□
br	36	1	36	18	1,5	27	18	1	18	-	-	-	81,0	⊖
BZ /dwa bz + bcz/	54	1	54	48	1,5	72	84	1	84	90	0,3	27	237	⊖
BZ /trzy bz+bcz/	54	1	54	70	1,5	105	124	1	124	135	0,3	40,5	323,5	⊖
BPanc/dwa bz + dwa bcz/	108	1	108	52	1,5	78	88	1	88	90	0,3	27	301	⊖
BPanc /dwa bcz + bz/	108	1	108	30	1,5	45	48	1	48	45	0,3	13,5	214,5	⊖
BPanc /trzy bcz + dwa bz/	162	1	162	56	1,5	84	92	1	92	90	0,3	27	365	⊖



WARTOŚCI POTENCJAŁÓW KONTRATAKUJĄCYCH ODDZIAŁÓW /PODODDZIAŁÓW/ PRZECIWNIKA, JAKIE MOGĄ BYĆ ROZBITE PRZEZ TYPOWE ODDZIAŁY /PODODDZIAŁY/ WOJSK WŁASNYCH W BOJU SPOTKANIOWYM

TABELA 3

Oddział /pododdział/	Potencjał własny Nw	Straty krytyczne przeciwnika Sp %/	Wartość potencjału rozbijanego przeciwnika przy Zp =								Siły rozbijanego przeciwnika
			0	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	
pz /BWP/	203	45	122	128	135	143	152	162	174	187	1,5 - 2,2 bez
		40	137	144	152	161	171	183	196	211	2,1 - 3,3 bez
pz /SKOT/	129	45	77	81	86	91	97	103	111	119	1 - 1,5 bez
		40	87	92	97	102	109	116	124	134	1,3 - 2 bez
pcz /T-72/	188	45	113	119	125	133	141	150	161	174	1,4 - 2 bez
		40	127	134	141	149	159	169	181	195	2 - 3 bez
pz /BWP - cz. "MERIDA"/	223	45	134	141	149	157	167	178	191	206	1,6 - 2,5 bez
		40	151	158	167	177	188	201	215	232	do BPanc
pz /SKOT - cz. "MERIDA"/	149	45	89	94	99	105	112	119	128	138	1 - 1,7 bez
		40	101	106	112	118	126	134	144	155	1,6 - 2,4 bez
pcz /cz. "MERIDA"/	141	45	85	89	94	100	106	113	121	130	1 - 1,6 bez
		40	95	100	106	112	119	127	136	146	1,5 - 2,3 bez
bp /BWP/	50,4	45	30	32	34	36	38	40	43	47	do bz
		40	34	36	38	40	43	45	49	52	0,4 - 0,6 bz
bp /SKOT/	25,8	45	15	16	17	18	19	21	22	24	do 0,5 bz
		40	17	18	19	20	22	23	25	27	0,2 - 0,3 bz
bcz /pz/	40	45	24	25	27	28	30	32	34	37	0,3 - 0,5 bez
		40	27	28	29	32	34	36	39	42	0,4 - 0,8 bez
bcz /pcz - cz. T-72/	62	45	37	39	41	44	46	50	53	57	0,5 - 0,7 bez
		40	42	44	46	49	52	56	60	64	0,8 - 1 bez
bcz /pz - cz. "MERIDA"/	60	45	36	38	40	42	45	48	51	55	0,5 - 0,7 bez
		40	40	43	45	48	51	54	58	62	0,8 - 1 bez
bcz /pcz - cz. "MERIDA"/	46,5	45	28	29	31	33	35	37	40	43	0,3 - 0,5 bez
		40	31	33	35	37	39	42	45	48	0,5 - 0,8 bez

UWAGA:

- tabelę zestawiono na podstawie odczytu z danych symulacji komputerowej;
- przy zestawieniu danych uwzględniono założenia wyjściowe ujęte na s. 89 /Sw = 30%; Zw = 10%/;
- maksymalne straty wyjściowe przeciwnika Zp = 35%, gdyż przy większych jego stratach - jak należy oceniać - do boju spotkaniowego nie dojdzie /przeciwnik zrezygnuje z kontrataku/;
- w rubryce 12 ujęto orientacyjne siły przeciwnika, jakie mogą być rozbite, przy czym przy wartości Sp = 45% podano dane za wojska RFN, a przy wartości Sp = 40% dane za wojska USA;
- w tabulogramie przedział odpowiadający wartości Zw = 10% oznakowano kolorem czerwonym.



ORIENTACYJNE STRATY ODDZIAŁÓW WOJSK WŁASNYCH W PRZYPADKU ROZBICIA KONTRATAKU

W SILE ODDZIAŁU PRZECIWNIKA / w %/

Wyszczególnienie	RFN xxx/		USA xxx/				
	BZ /241/ /potencjał/	BPanc /302/	BZ + bcz/ /237/	BZ /3 bcz+bcz/ /323,5/	BPanc /2bcz +2 bcz/ /301/	BPanc /2 bcz + bcz/ /214,5/	BPanc /3 bcz + 2bcz/ /365/
Oddział wojsk własnych							
pz /BWP/	45	do 60	40	55	55	35-40	do 60
pz /SKOT/	ulega całkowitemu rozbiciu /zniszczeniu/					55 - 60	ulega roz.
pcz /T-72/x/	50	do 60	45	do 60	55	do 40	" -
pz /BWP - cz. M/x/	40 - 45	50 - 55	35 - 40	50	45	do 35	do 55
pz /SKOT - cz. M/x/	ulega rozbiciu		do 55	ulega rozbiciu		50	ulega roz.
pcz /cz. M/x/	ulega rozbiciu		55 - 60	ulega rozbiciu		50-55	" -

UWAGA:

x/ cz. M. oznacza, że w danym oddziale są na wyposażeniu czołgi T-55 typu "MERIDA"

xx/ cz. T-72 - na wyposażeniu czołgi T-72

xxx/ dane dotyczące potencjałów poszczególnych oddziałów przyjęto na podstawie tabeli 2, s. 272

xxxx/ przy zestawieniu orientacyjnych strat przyjęto:

- straty wyjściowe wojsk własnych Zw = 10%;

- straty wyjściowe wojsk przeciwnika Zp = 20-25%;

- w przypadku, gdy straty wynoszą więcej niż 60% oddział ulega całkowitemu rozbiciu /traci całkowicie zdolność bojową/;

xxxxx/ w tabulogramie przedział dotyczący strat wstępnych przeciwnika Zw = 20-25% przy Zp = 10% oznakowano kolorem zielonym

BIBLIOGRAFIA

- I. REGULAMINY, INSTRUKCJE, PODRĘCZNIKI, BIULETYNY INFORMACYJNE, INFORMATORY:
1. "Biuletyn Informacyjny" nr 5 /132/, Warszawa 1979
 2. "Bojowyje wozmożnosti motostriełkowo połka i motostriełkowej diwizji w nastuplenii", Akademia Wojskowa im. M.W. Frunze, Moskwa 1978
 3. "Budowa i pokonywanie zapór inżynieryjnych", MON, Warszawa 1973
 4. "Dowodzenie dywizją /pułkiem/ w działaniach bojowych", ASG, Warszawa 1982
 5. "Działania bojowe dywizji /DZ, DPanc/", ASG, Warszawa 1980
 6. "Informator o Siłach Zbrojnych RFN", Szt. Gen., Warszawa 1982
 7. "Instrukcja strzelania i kierowania ogniem artylerii naziemnej /dywizjon, bateria, pluton, działo/", MON, Warszawa 1976
 8. "Kompendium Sił Zbrojnych państw NATO", Szt. Gen., Warszawa 1985
 9. "Metodyka oceny możliwości ogniowych i efektywności systemu OPL wojsk operacyjnych", ASG, Warszawa 1980
 10. "Metodyka prognozowania i oceny strat wojsk w rejonach uderzeń jądrowych", MCN, Warszawa 1977

11. "Organizacja i prowadzenie walki ze śmigłowcami przez wojska obrony przeciwlotniczej", MON, Warszawa 1980
12. "O organizowaniu i prowadzeniu walki ze śmigłowcami nieprzyjaciela przez DZ /DPanc/", GZSB, Warszawa 1985
13. "Podstawowe normy i pojęcia taktyczne oraz ich wykładnia", ASG, Warszawa 1985
14. "Regulamin polowy Sił Lądowych Stanów Zjednoczonych FM 100-5", tłumaczenie z angielskiego, Szt. Gen., Warszawa 1979
15. "Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL", cz. I /dywizja, pułk/, MON, Warszawa 1985
16. "Rozwój taktyki Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej", Moskwa 1958
17. "Taktyka w przykładach bojowych - pułk", MON, Warszawa 1977
18. "Wojska raketowe i artyleria w operacji i walce", ASG, Warszawa 1984
19. "Vademecum o siłach lądowych państw NATO", Szt. Gen., Warszawa 1983
20. "Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych wojsk na szczeblu operacyjnym", ASG, Warszawa 1978
21. "Zasady użycia wojsk lotniczych frontu i lotnictwa wojsk lądowych", GZSB, Warszawa 1982
22. "Związki taktyczne i operacyjne w działaniach obronnych", Szt. Gen., Warszawa 1978

II. PRACE NAUKOWE, SKRYPTY I PUBLIKACJE:

1. Adler K.: "Minowanie we współczesnych działaniach bojowych", WPZ nr 5, 1981
2. Bęben K.: "Zasady prowadzenia walki ze śmigłowcami i mieszanymi taktycznymi grupami lotniczymi nieprzyjaciela przez wojska obrony przeciwlotniczej", ASG, Warszawa 1984
3. Bogusz T.: "Zwalczanie ogólnowojskowych odwodów związków taktycznych nieprzyjaciela przez nacierającą dywizję /DZ, DPanc/, ASG, Warszawa 1984
4. Boysen S.: "Walka minowa - możliwości i granice", WPZ nr 3, 1982
5. "Brygada pancerna Bundeswehry w działaniach obronnych", WPZ nr 3 /157/, 1984
6. Buscemi M.: "Obrona aktywna w amerykańskiej koncepcji operacyjno-taktycznej", WPZ nr 5 /135/, 1980
7. Dudek K.: "Wykorzystanie artylerii raketowej do zdalnego minowania w ramach zwalczania zgrupowań pancernych w działaniach bojowych", ASG, Warszawa 1986
8. Elperin E.M., Kałabski M.G.: "Nastąpienie motostriełkowej /tankowej/ diwizji", Akademia Wojskowa im. M.W. Frunze, Moskwa 1979
9. Jagiełło K., Nowakowski J., Wiśniewski E.: "Metodyka wojskowych badań naukowych", ASG, Warszawa 1983
10. Kaczmarek J.: "Konstrukcja rozprawy doktorskiej i praca z doktorantami", Wyśł Wojskowa nr 1, 1987

11. Kaczorowski J.B.: "Awiacjonnaja poddierżka wojsk", Akademia Wojskowa im. M.W. Frunze, Moskwa 1978
12. Karpiński A.: "Wybrane problemy przełamania taktycznej strefy obrony w wojnach XX wieku", ASG, Warszawa 1979
13. Karpiński A.: "Wybrane problemy radzieckiej sztuki wojennej w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR /1941-1945/", ASG, Warszawa 1976
14. Kotarbiński T.: "Traktat o dobrej robocie", Ossolineum, Wrocław 1975
15. Marczak J.: "Możliwości i sposoby doskonalenia minowania manewrowego", ASG, Warszawa 1984
16. Nożko K.: "Kierunki i tendencje zmian w operacyjno-taktycznym prowadzeniu współczesnych działań bojowych", Myśl Wojskowa nr 1, 1985
17. Nożko K.: "Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej", MON, Warszawa 1973
18. "Ocena przydatności bojowej środków przeciwpancernych w systemie obrony", WPZ nr 4 /70/, 1986
19. "Ogólne założenia amerykańskiej obrony aktywnej", WPZ nr 1 /149/, 1983
20. Prokop A.: "Możliwości bojowe wojsk w aspekcie obrony przeciwpancernej", ASG, Warszawa 1982
21. Rodin A.: "Rozgrom kontrudarnych gruppirowok w nastuplieni", Wojennaja Mysl nr 11, 1980
22. Sherwood E.: "Planowanie kontrataków", WPZ nr 4 /158/, 1984

23. Swierdłow F.D.: "Borba s kontrudarnymi gruppirowkami protiwnika", Wojennaja Mysl nr 11, 1980
24. Wolny A.: "Analiza i ocena przełamania obrony przeciwnika w czasie wojen na Bliskim Wschodzie w latach 1956-1973", ASG, Warszawa 1980
25. Wolny A.: "Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych w wojnach lokalnych po II wojnie Światowej", ASG, Warszawa 1974
26. Wontrucki Z.: "Obrona aktywna i możliwości jej pokonania", Myśl Wojskowa nr 5, 1983
27. "Zasady badania teorii wojskowej w czasie ćwiczeń", ASG, Warszawa 1983

III. ĆWICZENIA, PISMA:

1. "GRANIT - 86"
2. Huzarski M.: "Działania bojowe dywizji i pułku", ćwiczenie dowódczo-sztabowe, ASG, Warszawa 1987
3. Kandefer M.: "Natarcie pz /pcz/ z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem po uprzednim zlurowaniu broniących się wojsk", ćwiczenie dowódczo-sztabowe, CDO, Warszawa 1986
4. Krauz W.: "Natarcie dywizji zmechanizowanej ", ćwiczenie sprawdzające, ASG, Warszawa 1985
5. Kozłowski A.: "Natarcie dywizji z marszu", ćwiczenie grupowe, ASG, Warszawa 1984
6. Pająk W.: "Działania bojowe dywizji i pułku", ćwiczenie dowódczo-sztabowe, ASG, Warszawa 1984

7. Siwicki F.: "Omówienie ćwiczenia "SOJUZ-83", MON, Warszawa 1983
8. "PRZYJAŻŃ-85"
9. Zespół autorski: "Przejście dywizji i pułku do natarcia w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem z forsowaniem przeszkody wodnej", ćwiczenie dowódczo-sztabowe, CDO, Warszawa 1983
10. Zespół autorski: "Przejście pułku zmechanizowanego do natarcia z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem", ćwiczenie taktyczne z wojskami 4 DZ, Wędrzyn 1984
11. Zespół autorski: "Przygotowanie i prowadzenie walki przez pułk i batalion w warunkach zagrożenia i stosowania broni masowego rażenia", ćwiczenie dowódczo-sztabowe, CDO, Warszawa 1986
12. Zespół autorski: "Wypracowanie decyzji do przełamania obrony przez DPanc i pcz w warunkach oddziaływania systemów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela", trening sztabowy, CDO, Warszawa 1985

IV. OPRACOWANIA KSIĄŻKOWE, SŁOWNIKI, ENCYKLOPEDIA I INNE:

1. Chocha B.: "Rozważania o taktyce", MON, Warszawa 1982
2. Clausewitz C.: "O wojnie - księga VI "Obrona", MON, Warszawa 1958
3. Czulski N., Pietruś P., Szemański P.: "Broń jądrowa a rozwój taktyki", MON, Warszawa 1969

4. Galewski Z.: "Współdziałanie na polu walki", MON, Warszawa 1983
5. Jamonow A.: "Bój spotkaniowy", MON, Warszawa 1962
6. Kaczmarek J.: "Uderzenie i ogień", MON, Warszawa 1973
7. Kempisty M.: "Mały słownik cybernetyczny", Warszawa 1973
8. "Leksykon wiedzy wojskowej", MON, Warszawa 1979
9. Middeldorf E.: "Taktyka w kampanii rosyjskiej", MON, Warszawa 1961
10. Nożko K.: "Walka o przewagę", MON, Warszawa 1985
11. Sidorenko A.A.: "Nastuplenie", Moskwa 1970
12. Sienkiewicz P.: "Inżynieria systemów", Warszawa 1983
13. Skorupka S.: "Słownik frazeologiczny języka polskiego", Wiedza Powszechna, Warszawa 1977
14. "Słownik języka polskiego", PWN, Warszawa 1978
15. Staff W.: "Modelowanie i filozofia", Warszawa 1971
16. "Walka z czołgami", MON, Warszawa 1969

Wydrukowano w 12 egz.

Egz 1 - 10 - DZS BN ASG WP

Egz 11 - 12 - BPN CDO

Dnia 1.10.1987r.

Druk Pow. CDO Nr Pf 39....

1. Galwek A.: "Opis zbrodni na polu wojny", MON, Warszawa 1983
2. Janow A.: "Dziś apokaliptyczny", MON, Warszawa 1983
3. Kaczmarek J.: "Zbrodnia i opór", MON, Warszawa 1973
4. Knapik M.: "Kilka słów o zbrodniach wojennych", Warszawa 1973
5. "Kalendarz wiedzy wojennej", MON, Warszawa 1979
6. Middelhoff B.: "Taktyka w kampanii rosyjskiej", MON Warszawa 1981
7. Kotko K.: "Walka o przewagę", MON, Warszawa 1985
8. Sidorow A.A.: "Nastuplenie", Moskwa 1970
9. Stankiewicz P.: "Instytucje systemów", Warszawa 1983
10. Skowron S.: "Słownik krajoznawczy języka polskiego", Wiedza Powszechna, Warszawa 1977
11. "Słownik języka polskiego", PWN, Warszawa 1978
12. Staff W.: "Modelowanie i symulacja", Warszawa 1971
13. "Walka o przetrwanie", MON, Warszawa 1980



